سلام

10

1992

«جۇڭگاردىكى مەرۋايىت» مايتاغ-
دا، نېپىت سانائىتىنىڭ تەرەققى قىلىشىغا
ئەگىشىپ، كۆپلىگەن ھەۋەسكارلار ۋە
ئاپتورلار ئۆسۈپ يېتىلىپ، ئەدەبىي ئە-
جادىيەت گۈللەنمەكتە.

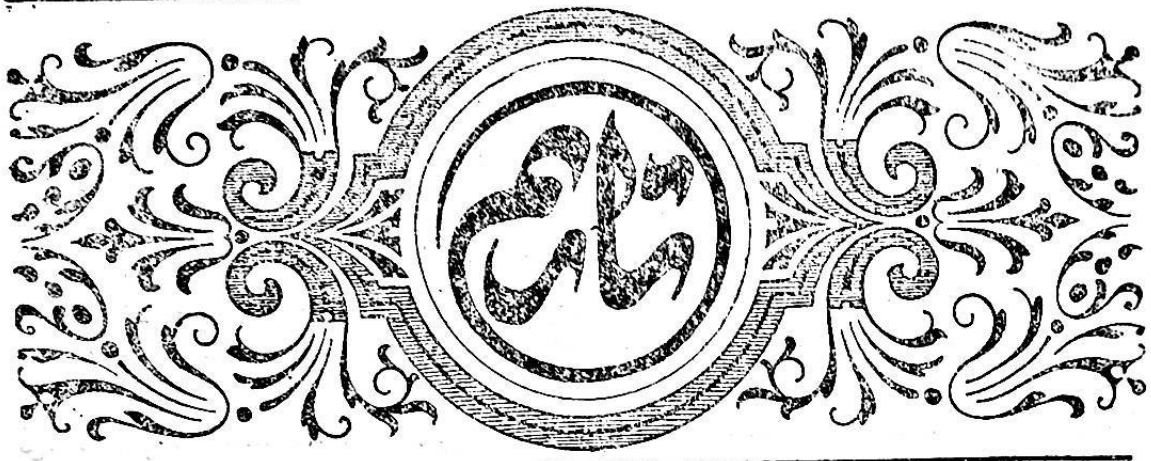
سۈرەتلەردە مايتاغدىكى ئاپتورلار
تۇرمۇشىدىن كۆرۈنۈشلەر

ئايالىق ھەددە بىي ژۇرنال

42-يىل نەشرى

دۆلەتسىمىز قۇرۇلغانلىقىنىڭ 43
يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن
مايتاغ كان رايونىغا بېغىشلانغان
مەخسۇس سان

10
1992

باش مۇھەررىر
مۇھەممەت شاۋۇدۇن

مۇئاۋىن باش مۇھەررىر
ئارسلان

مەسئۇل تەھرىرلەر
ئابلىز نازىرى، ئەلقەم ئەختەم

تەھرىر ھەيئەتلەر

ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن،
ئارسلان، ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر، ئابلىكىم
باقى، تۇرغان شاۋۇدۇن، تۇرسۇنئاي
ھۇسەيىن، قەيىۋم تۇردى، مۇھەممەت
شاۋۇدۇن، مۇھەممەت زۇنۇن، مەھمۇد
زەيىدى، ئىمىن تۇرسۇن، ئىمىن
ئەخمەدى، زوردۇن سابىر.

نەسرىي ئەسەرلەر

ئا. غوجمئالەم..... ئاھ، ياشلىق! (پوۋېسىت)..... 1
م. ئەيسا..... ئىلتىجا (ھېكايە)..... 75
خۇ شىخلى..... ئۈزۈلمەس رىشتە (ھېكايە)..... 81
ئې. ھەسەن..... سامانچى (ھېكايە)..... 93
خ. سەمەت..... سەپەر (ھېكايە)..... 99
ئا. ھەمدۇل..... ئەپۇ (ھېكايە)..... 114
س. ئۆمەر..... يوقلاش (ھېكايە)..... 115
ت. ئەزىز..... جۇڭغار قىزى (نەسىر)..... 121
ت. ماگسۇر..... سەممىيەت (ھېكايە)..... 122
گ. سەدىق..... خاتىرە بېتىگە سىڭگەن تامچىلار (ھېكايە)..... 127

شېئىرلار

ر. مامۇت..... قەلبىم مېنىڭ چەكسىز بىر دېڭىز..... 64
ئا. زەۋقى..... ئايدەك نۇرلۇق، ئايدەك دىلرابا..... 65
ئا. مۇسا..... ھايات قاينىق گۈزەلدۇر دۇنيا..... 70
ت. قاسىم..... ئانىلار كۆزىگە يولاتمايلى ياش..... 106
م. ۋەلىيۇۋ..... شېئىرلار..... 107
ئا يۇسۇپ..... سېنى سۆيۈپ ياشايمەن گىلتاغ..... 108
س. ئابدۇراخمان..... يوقلاپ كەپسەن مېنى دىلبەردم..... 110
ن. مەجىت..... ئىجاد ۋە ئىلھام..... 111
ت. ئابلىز..... ۋىسالنى كۈلۈپ قارشى ئالمىز..... 112
ر. ئاقمىياز..... نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن..... 112
ئا. زۇنۇن..... گۈزەل بىر شەھەر..... 113
خۇدابەردى..... يەنىلا تۆھپە قوشمەن..... 113
ئا. ئابدۇراخمان..... پارچىلار..... 113

بالىلار ئەدەبىياتىدىن

ئا. بەكرى..... ئانا، مېنى كەچۈرۈڭ (ھېكايە)..... 135
گ. تۇرسۇن..... كەپتەر (نەسىر)..... 137
گ. ئابلەت..... ئۆمىدلىك بولۇڭ (نەسىر)..... 137
ئا. تۆكەن..... پۇل (ھېكايە)..... 138
ئا. ئابدۇجىلىل..... مەغلۇبىيەت (نەسىر)..... 140
گ. نىياز..... ئۇ يېتىم ئەمەس (ھېكايە)..... 141
ر. ئەمەت..... ئەسقەرنىڭ كۆز يېشى (ھېكايە)..... 142
ر. ئابلىمىت..... ئۆگەي دادام..... 144

مۇھاكىمە ۋە تەقرىز

س. ئەسپەر..... ئەدەبىي ئىجادىيەتنى نېغىت خىمىيە سانائىتى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرايلى..... 146
ن. مۇھەممەت..... كارخانا ئەدەبىياتى — ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى..... 149

كىتابخانلاردىن خەت

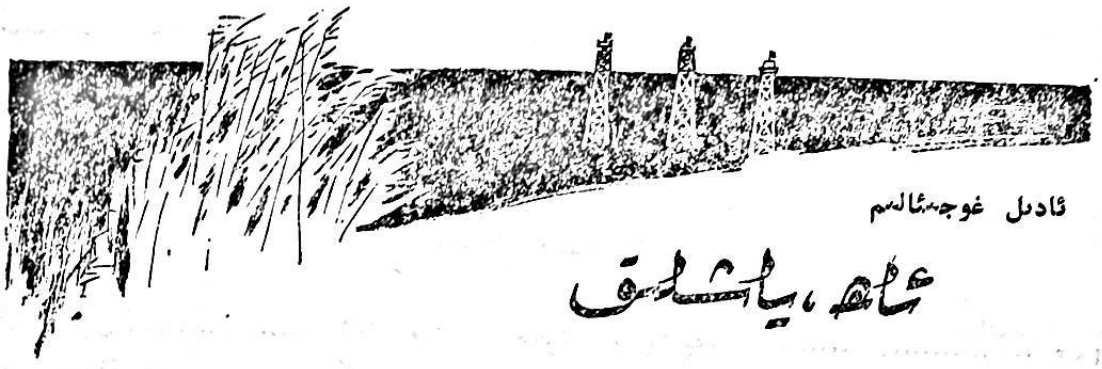
م. بارات..... «بالا مېھرى» ناملىق ھېكايە ھەققىدە..... 155

چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

ئا بېرىنىت..... توي خەۋىرى (ھېكايە)..... 157

* * *

بۇ سانىدىكى قىستۇرما رەسىم ۋە ماۋزۇلارنى م. ئايۇپ، ئابلىمىت، ئالىملار ئىشلىگەن.

ئادىل غوجىئالىم

ئاھ، ياشلىق

(پوۋېست)

سەپەرگە چىققاندىن كېيىن ھەممە ئىشلاردا شوپۇرنىڭ سۆزىگە ئىتائەت قىلىش ئادەت بولۇپ كەتكەن ئىشكەن. شۇڭلاشقىمۇ تەبىئەت تېخى ئۇيقۇسىنى ئاچمىغان، بېلىق قورسىقىدەك رەڭگە كىرگەن ئاسمانغا قۇياش تېخى قىزىل نۇرلىرىنى چاچمىغان چاغدىلا، شوپۇرنىڭ ماڭايلى، دېگىنى بويىچە كۆزلىرىمنى مەجبۇرىي ھالدا ئۇۋۇلاپ ئېچىپ، كىيىملىرىمنى ئالدىراپ كىيىشكە باشلىدىم.

ئۇدۇلۇمدىكى كارىۋاتتا ياتقان سەپەردىشىم ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز بەخىرامان ھالدا يوتقىنىنى يېرىم يېپىنغانچە سەھەردىكى تاتلىق ئۇيقۇسىنى ئۇخلىماقتا ئىدى. ئۇ ئاخشام ياتاقتا ئورۇنلىشىپ بولغاندىن كېيىن تالاغا چىقىپ كېتىپ، مەن يېتىپ قالغاندىن كېيىن چالامەست كىرىپ ئۇخلاپ قالغانىدى.

كۆڭلىكىمنى كىيگەچ ئۇنىڭ دولىسىدىن تۇتۇپ ئۇياق - بۇياققا سىلكىدىم. ئۇ خۇشياقمىغان ھالدا كۆزلىرىنى ئاران ئېچىپ ماڭا قارىدى.

— ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، ماڭدىكەنمىز،— دېدىم مەن ۋە سومكامنى ئېلىپ سىرتقا ماڭدىم.

ئۇ بىز ئاپتوبۇستىن ئورۇن ئېلىپ بولۇپ، شوپۇر سىگنالنى بىر نەچچە قېتىم بەرگەندىن كېيىن، چاپىنىنىڭ ئالدىنىمۇ ئەتمىگەن ھالدا سومكىسىنى كۆتۈرگىنىچە ئاپتوبۇسقا چىقتى - دە، ئالدىدىكى ئۆزىنىڭ ئورنىدا ئولتۇرغان بوۋايغا قاراپ باش لىڭشىتىپ قويۇپ، مېنىڭ يېنىمدىكى بوش ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇ مەن بىلەن خۇشياقمىغان، ھارغىن بىر قىياپەتتە سالاملىشىپ قويۇپ جىم بولۇۋالدى.

تازىمۇ قائىدە - يوسۇن بىلمەيدىغان تومتۇۋاق بىلەن بىر نەچچە كۈن سەپەرداش بولامدىم نېمە؟ ئادەم دېگەن يېڭىدىن تونۇشقاندا، يەنە كېلىپ بىر نەچچە كۈن بىر يەردە ئولتۇرۇپ، بىللە سەپەر ئازابىنى تارتىدىغان ھەمراھ بىلەن ھېچ بولمىغاندا ئوچۇق - يورۇق سالاملىشىشى كېرەك ئىدىغۇ؟ تۇرقىدىن قارىسىغۇ كادىر- دەك قىلىدۇ، كىيىمى - كېچىكىمۇ جايىدا، قاملاشقان يېگىت ئىكەن، ياكى ھاكاۋۇرلۇق قىلغىنىمكىنتاك، ھازىر بۇنداق قۇرۇق سۆلەت ياشلار ئاز ئەمەسقۇ...

ئورۇندۇققا جايلىشىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىرىنچى قىلغان ئىشى تاماكا چېكىش بولدى. ئۇ كۆل رەڭ بۇلۇتلار توپىنى يېرىپ چىقىۋاتقان قىپقىزىل قۇياشقا دېرىزىدىن بېشىنى يېرىم چىقارغان ھالدا قاراپ ئولتۇرغىنىچە تاماكا چەكمەكتە ئىدى.

ماشىنا قوزغالغىنىغا مانا ئىككى سائەتتىن ئېشىپ قالدى. ئاپتوبۇسنىڭ سىلكىنىشى بىلەن بىر - بىرىمىزگە ئۇرۇلۇپ كەتكەندە قارىشىپ قويغاندىن باشقا، گاس - گاچا ئادەمدەك گەپ قىلىشماي كېلىۋاتىمىز. ئۇ زېرىكمىگىنى بىلەن بۇنداق جىمجىت سەپەردىن مەن زېرىكتىم. ئۇنىڭ تۇرقىدىن مەن گەپ قىلمىسام، ئۇنىڭ تاماكا ئىسىنى پۈۋەپ چىقىرىۋاتقان لەۋلىرى مىت قىلىپ قويىدىغاندەك ئەمەس. ئۇنىڭدىكى نېمە ھال - ھە! ھەرقانچە يۇقىرى مەنسەپى بولغىنى بىلەن، ئۇ يۇرتىدا قالدى - دە. بۇ دېگەن سەپەر. ئەمما يەنە باشقا تەرەپنىمۇ ئويلىنىپ قالدىم. بەزى كىشىلەرنىڭ مىجەزى شۇنداق ئېغىر. سەن گەپ قىلمىساڭ، ئۇمۇ ساڭا كۆنلەپ گەپ قىلمايدۇ. بۇنىڭغا بىر ياتاقتا ياتقان ساۋاقدىشىم ئىسپاتقۇ. بەلكىم بۇنىڭ مىجەزىمۇ شۇنداقتۇر. تېخى ئۇ مېنى ھالى چوڭكەن دەپ گەپ قىلماي ئولتۇرامدۇ، كىم بىلىدۇ. مەن ئۆزۈمگە تەسەللىي بېرىپ، ئۇنىڭغا سۆز ئاچتىم:

— سەپىرىڭىز نەگە؟

— جەنۇبىي شىنجاڭغا.

ئۇ تومتاقلا، خۇددى مېنىڭ سوئالىمغا نارازى بولغاندەك جاۋاب بەردى. بۇ قانداق گەپ بولدى؟ بىزنىڭ تەڭرى تاغلىرىدىن ئۆتۈپ بولغىنىمىزغا خېلى ئۇزۇن ۋاقىت بولغان تۇرسا، بۇ ئاجايىپ غەلىتە گەپ بولدى - ھە!

— تۇغقان يوقلاپ ماڭدىڭىزمۇ ياكى خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەنمۇ؟

ئۇ ماڭا لەپپىدە بىر قاراپ قويدى، ئاندىن مۇلايىملىق بىلەن ئاستا ئاۋازدا:

— خىزمىتىم مۇشۇ ياقتا يۆتكەلدى،— دېدى.

— شۇنىڭغا قارىغاندا، ئاتا - ئانىڭىز مۇشۇ تەرەپتە ئوخشىمامدۇ؟— مەن يەنە كۆلۈپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا گەپ قىلدىم.

ئۇ ماڭا كۆزلىرىنى چوڭ ئېچىپ قاراپ قويدى ۋە باشقىلار ئاڭلاپ قېلىشتىن ئەنسىرىگەندەك پەس ئاۋازدا:

— پوسكام نېفىتلىكىدە ئايالىم بىلەن ئوغلۇم بار، شۇلارنىڭ قېشىغا كېتىپ بارىمەن،— دېدى ۋە بېشىنى يەنە چەكسىز كەتكەن چۆللۈككە بۇرىدى.

ئۇ كېيىنكى سۆزىنى ئۆزىگە دېدىمۇ ياكى ماڭا قىلدىمۇ بۇنىسىنى پەقەتلا چۈشىنەلمەي قالدىم. چۈنكى بۇ سۆز ئۇنىڭ ئاغزىدىن تولىمۇ پەس ئاۋازدا تىترەپ چىققانىدى. بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن نېمىشقىدۇر مەنمۇ ئارتۇقچە كۆچىلاپ سوراپ كەتمىدىم. جاۋاب ئېنىق بولدى - دە. شۇڭلاشقىمۇ تاكى قونالغۇغا يېتىپ كەلگۈچە پاراڭ قىلىشمىدۇق.

قۇياش ئۇپۇققا قايرىلغان بولسىمۇ، ئىسسىق تەپتى تېخى يانمىغان، ئاپتوبۇستىكى

لەرنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك باشلىرى چۈشۈپ كەتكەن، كۆزلىرىدە ئۈيقۇ، چىرايلىرىنى توپا باسقاندى. ئاپتوبۇس دۆڭدىن ھالقىپ چۈشۈشىگە، ئالدىمىزدا بۆكسىدە دەرەخلىك مەھەللە كۆرۈندى. شوپۇر ئاپتوبۇسنى يول ياقىسىدىكى چوڭ بىر ھويلا تەرەپكە بۇراپ، قورۇق تاملىرىنىڭ بەزى يەرلىرى ئۆرۈلۈپ كەتكەن، بەزى قىڭغايغان تاملىرىغا لىملارنى تىرەپ قويغان قورۇغا ئەكىردى. قورۇ ئىچى قالايمىقان، پاسكىنا ئىدى. ھويلىنىڭ ئىچىدە خام كىسەكتە ياسالغان بىر قاتار كۆرۈمسىز، پاكار ئۆيلەر بار ئىدى. شوپۇر مۇشۇ يەردە قوندۇرغانلىقىمىزنى ئۇقتۇرۇپ ماشىنىدىن چۈشتى. ھەممە ھوقۇق شوپۇردا. ئۇ مۇشۇ يەردە قونمىز دېگەنىكەن، بىزدە ئىممە ئامال بار. شوپۇرنى ئىككى ئادەم قىزغىن سالاملار بىلەن چەتتىكى ئۆيگە باشلاپ كەتتى. بىزمۇ ئامالسىزلىقتىن ياتاقتىن ئورۇن ئالدۇق. بۇ ئۆيلەرگە ئۇزۇندىن بۇيان ئادەم كەلمىگەن بولسا كېرەك، يوتقان - كۆرپىلەرنى بىرلىك چاك - توزان بېسىپ كەتكەنىدى. دېرىزىنىڭ ئەينەكسىز كۆزىنىكىگە بولسا، قاتتىق قەغەز مىخلاپ قويۇلغانىدى. ياتاقتا قاراپ كۆڭلۈم يېرىم بولۇپ تۇرسام، ئاپتوبۇستىكى ھېلىقى ھەمراھىمۇ سومكىسىنى كۆتۈرۈپ مەن بار ياتاقتا كىردى. دېمەك، ئۇنىڭ بىلەن يەنە بىر كىچە بىللە قوندۇغان بولدۇم، بىز يوتقان - كۆرپىلەرنى قېقىشتۇرۇپ بولۇپ، بىر - بىرىمىزگە قاراپ بىر دەم ئولتۇرۇشتۇق، ئاندىن ئۇ ھاردۇق يەتتىمۇ قانداق، ئۆزىنىڭ كارىۋاتقا تاشلاپ، تورۇسقا قاراپ خىيال سۈرۈشكە باشلىدى. مەن ئاخىرى بۇنداق جىمجىتلىققا چىدىيالماي ئورنىمدىن تۇردۇم.

— يۈرۈڭ، تېخى بالدۇر ئىكەنغۇ، يېزا بولسىمۇ ئۆزىگە چۈشلۈق بازىرى بارەدەك قىلىدۇ. تاماق يېگەچ ئايلىنىپ كەلمەيمىزمۇ؟— دېدىم ئۇنىڭغا قاراپ.

ئۇ بىر نەچچە سېكۇنت سۆزۈمگە چۈشەنمىگەندەك ماڭا قاراپ تۇرۇپ، ئورنىدىن قوپتى:

— بوپتۇ، ئايلانساق ئايلىنايلى،— دېدى ۋە چاپىنىنى كىيدى.

يېزا بازىرى ئانچە چوڭ بولمىسىمۇ، خېلى ئاۋات ئىكەن. گۈگۈم چۈشكەنسېرى، پەنەرلەرنى ئېسۇالغان كاۋاپچى، زاسۇيېپەزلەرنىڭ خېرىدار چىللاپ ۋارقىرىغان ئاۋازى بارغانچە كۈچىيىشكە باشلىغانىدى. بىز بىر كاۋاپخانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدۇق. ئۇ يىگىرمە زىخ كاۋاپ بۇيرۇتتى. مەن يان تەرەپكە جايلاشقان كىچىك دۈكانغا كىرىپ، ھاراقتىن بىر بوتۇلكا ئېلىپ چىقتىم. ئۇنىڭ بىلەن بىر دەم ئېچىلىپ - يېيىلىپ پاراڭلاشقۇم كېلىپ قالدى. بىز كاۋاپنى نانغا سىيرىپ ئالدۇق - تە، نېرىدىكى دەرەخلىك ئارىسىغا جايلاشتۇق. مەن ياتاقتىكى پۇچىلىنىپ كەتكەن ئىستاكانىنى يانچۇقۇمغا سېلىۋالغانىدىم. ھاراق بىلەن رۇمكىنى ئۇنىڭغا سۇندۇم. ئۇ ئۆزى ساقىي بولسا، ھاراقنى ئىچەلمەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ ماڭا قايتۇرۇپ بەردى.

— سەپەر ئۇستىدە تونۇشمايدىغان ئادەملەرمۇ يېقىن تۇغقاندەك بولۇشۇپ قالىدىغان گەپكەن،— دېدىم مەن ئىستاكانغا ھاراقنى يېرىم قۇيۇپ،— ئىككى كۈننىڭ ياقى بىرگە ھەمراھ بولۇپ كەلدۇق. ئەمما پاراڭلاشمىدۇق، بۈگۈن بىردەم بولسىمۇ

مۇڭدىشىش پەيتى كېلىپ قالغان ئوخشايدۇ. مېنىڭ ئىسمىم سەمەت، ئۆزۈم خوتەنده ئىشلەيمەن. ئۇرۇمچىگە خىزمەتكە بارغانىدىم. قېنى كۆتۈرۈۋەتتىم. قالغان گەپ - سۆزلەرنى ھېلى مۇشۇنىڭ ئۆزى دېگۈزىدۇ.

ئۇ سىيىقىدا كۈلۈپ قويدى. مەن ئىستاكاندىكى ھاراقنى بىراقلا كۆتۈرۈۋېتىپ، ئۇنىڭغا ھاراق قۇيدۇم.

— مېنىڭ ئىسمىم نىجات. قارامايدا ئىشلەيتتىم، ھازىر جەنۇبىي شىنجاڭ نېفتلىكىگە يۆتكەلدىم،— ئۇ شۇنداق دەپلا ھاراقنى بىرلا كۆتۈرۈپ ئىچىۋەتتى.

تونۇشۇش جەريانى تېزلا ئاياغلاشتى. بىز تاغدىن - باغدىن سۆزلەپ خېلىلا ئىچىپ قويۇپتۇق. ئۇ تۇيۇقسىزلا مەندىن:

— سىز توي قىلغانمۇ؟ — دەپ سوراپ قالدى.

— ھەئە، توي قىلغىنىمغا تۆت يىل بولۇپ قالدى. بىر ئوغلۇم بار، ئۇنى بەك كۆرگۈم كېلىپ كەتتى.

ئۇ مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاپ بىردىنلا جىمىپ قالدى. مەن ئۇنىڭ يەرنى قولى بىلەن سىزىپ تۇرۇپ، چوڭقۇر بىر ئۇھ تارتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. ئۇنىڭ كەيپىياتىدىكى بۇ ھالەت مېنى قىزىقتۇرۇپ قالدى.

— سىزگىمۇ توي قىلغىلى خېلى يىللار بولۇپ قالغان ئوخشىمامدۇ؟ ئەتىگەن بالا - چاقىلىرىڭىزنىڭ گېپىنى قىلغاندەك قىلمۇدىڭىز، — دەپ سورىدىم.

ئۇ ماڭا قاراپ بىردەم تۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن، قۇرۇق بوتۇلكىنى قىڭغايتىپ بېقىپ، ئورنىدىن تۇردى.

— كەچكىسىنە تەخىر قىلىپ تۇرۇڭ، مەن ھازىرلا كېلىمەن، — دېدى ئۇ ۋە بايا مەن كىرگەن دۇكان تەرەپكە قاراپ ئىتتىك مېڭىپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىپ ئىچىمده، بۇگۈن ئاخشام چىلاشقۇدەك ئىچىدىغان بولدۇق، دەپ ئەنسىرىدىم.

بۇ يەرنىڭ كەچلىك ھاۋاسى ئىنتايىن ساپ ئىكەن. نېرىراق يەردە ئاستا ئېقىۋاتقان سۇنىڭ شىلدىرلىغان يەڭگىل ئاۋازىدىن باشقا ئاۋاز ئاڭلانمايتتى. ئۇ راستىنلا ناھايىتى تېزلىك بىلەن گېزىتكە ئورالغلىق بىر نەرسىنى كۆتۈرگەن ھالدا قايتىپ كەلدى. ئۇ بىر بوتۇلكا ھاراق بىلەن ئۈچكە - ھېسىپ ئىكەن.

— ياتىدىغانغا تېخى خېلى ۋاقىت بار،دەك قىلىدۇ. مانا تونۇشۇپ قالدۇق. مەنمۇ خېلى كۈنلەردىن بۇيان بىرەر ئادەم بىلەن مۇڭدىشىپ باقمايتىكەنمەن، بۇنداق بولغىنىم بىلەن ئۆزۈم گەپ خۇمارى. سىزمۇ خېلى مۇڭداشقاقتەك كۆرۈنمىسىز، بىردەم ئەھۋاللاشمايمىزمۇ؟ ...

مەن ھەيران بولغان ھالدا ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇ خېلىلا ئېچىلىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. مەن ئۇنىڭ ئېگىز بەستىگە، رەتلىك تارالغان چىرايلىق بۈدۈر چېچىغا، ئويچان، ئەمما كىشىلەرنى جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە چىرايلىق كۆزىگە، قاڭشارلىق بۇرنىغا، سەل - پەل بۇغداي ئۆڭ كەلگەن چىرايىغا قايتا سىنچىلاپ سەپسالدىم.

— سىزگە دېگەندەك، ئوغلۇم بىلەن ئايالىمنىڭ قېشىغا كېتىپ بارىمەن، — دېدى ئۇ ئىستاكانغا ھاراقنى قۇيۇپ تۇرۇپ، — ھە قېنى، سىزنى ساقلىتىپ قويماي ئاۋۋال رومكىنى كۆتۈرۈۋېتەيلى.

ئۇ بىرلا كۆتۈرۈش بىلەن ئىستاكاننى بوشىتىپ قويدى ۋە ئۇلاپلا ئىستاكانغا ھاراق قۇيۇپ ماڭا سۇندى.

— ئۇلار سىزنىڭ ئالدىڭىزدا مېڭىپتىكەن-دە، — سورىدىم ئىستاكاننى ئېلىۋېتىپ.

— ياق، ئۇلارنىڭ كەتكىنىگە خېلى يىللار بولۇپ قالدى. مەن كىچىك ئۆيلەنگەن. ئۇ مېنىڭ بۇرۇنقى ئايالىم بولىدۇ، — ئۇ خۇددى باشقىلارنىڭ ئاڭلاپ قېلىشىدىن ئەنسىرىگەندەك، پەس ئاۋازدا مەن ئاڭلىغۇدەكلا سۆزلىدى، مەندە بىردىنلا ئۇنىڭغا نىسبەتەن سوغۇقمۇ ئەمەس، ئىسسىقمۇ ئەمەس، سالقىن بىر خىل پوزىتسىيە پەيدا بولدى.

— ياپياش تۇرۇپ ئىككى قېتىم ئۆيلەنگىنىمنى ئېيتسام ھەيران قالغاندەك تۇرىسىز. توغرا، نۇرغۇن كىشىلەر بىرلا ئۆيلىنىپ بىر ئۆمۈرنى ئۆتكۈزسە، مەن ئوتتۇز ياشىمنى بېشىمنى تۇتمايلا ئىككى قېتىم ئۆيلەندىم. ھازىر يەنە ئۆيلەنگىلى كېتىۋاتىمەن. ھەيران قېلىۋاتامسىز؟ بەزىدە ئۆزۈم ئۆزۈمگىمۇ ھەيران قالىمەن. تەقدىر دېگەن ئاجايىپ نېمىكەن، مېنىڭمۇ پېشانەمگە پۈتۈلگىنى مۇشۇنداق قىسمەت بولسا كېرەك، قىزىقىۋاتىسىز - ھە. ئەگەر ئاڭلاشنى خالىسىڭىز، بېشىمدىن ئۆتكەنىنى سۆزلەپ بېرەي ...

— ئاڭلايلى، — دېدىم مەن ئىتتىكلا، — بەربىر ھازىر ئۇيقۇ كەلمەيدۇ.

ئۇ ھاراقتىن بىر ئىستاكان قۇيۇپ ئىچتى، ئۇنىڭغا ئۇلاپلا تاماكا تۇتاشتۇرۇپ، قاتتىق - قاتتىق بىر نەچچىنى شوردى، ئاندىن ئۆتكەن ئىشلارنى ئېسىگە كەلتۈرەمكچى بولغاندەك، ئالدىدىكى بىپايان كەتكەن چۆلگە، ئاسماندىكى سانجاق - سانجاق بوپ، جىمىرلىشىپ تۇرغان يۇلتۇزلارغا بىردەم تىكىلىپ قاراپ تۇرغاندىن كېيىن سۆزىنى باشلىدى.

1

مەن گۈزەل ئىلى دەريا ۋادىسىدا تۇغۇلۇپ چوڭ بولدۇم. دادام بىز كىچىك چاغىدىلا ئۆلۈپ كەتكەچكە، بىز پەقەت ئاپىمىزنىڭ سۈت - قايماق سېتىپ تاپقان كىرىمى بىلەن تۇرمۇش ئۆتكۈزەتتۇق. ھال - كۈنىمىز، راست گەپنى قىلغاندا ئانچە ياخشى ئەمەس ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ ئاپام مېنى تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگىچە ئوقۇتتى. مەكتەپنى تۈگىتىپ كېلىشىمگە مېنى ئالدىغا چاقىرىپ:

— ئون يىل ئوقۇدۇڭ بالام، يەنە ئوقۇساڭ يەنە شۇ، ئۇنىڭدىن كۆرە، بىرەر ھۈنەر ئۆگەنگىن، — دېدى.

بىزنىڭ سانىدۇق ياساپ ساتىدىغان بىر قوشنىمىز بار ئىدى. شۇ يىللاردا ئىلىدا ساندۇقچىلىقنىڭ بازىرى تازا سۈرۈۋاتاتتى. ئاپام مېنى شۇ كىشىگە شاگىرتلىققا

بەرمەكچى بوپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلاپ كۆڭلۈم تولىمۇ يېرىم بولدى. ھېنىك ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇغۇم بار ئىدى. ئاخىرى ئاكامغا بۇ ئىشنى يېغلاپ تۇرۇپ ئېيتتىم. ئاكام كېيىم تىكىش كارخانىسىدا ئىشلەيتتى. ئۇنىك بۇ كەسپىنىمۇ ئاپام ئۆزى تاپقان، ئاكام ئونىنچى سىنىپنى پۈتتۈرۈشىگىلا ئۇنى ماشىنچىلىققا بەرگەنىدى.

ئاكام قانداق ئۇناتتىكىن، ئاردىدىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ، ئاپام ھېنىك ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىشىمگە قوشۇلۇپ قالدى. خۇشلۇقتىن بېشىم ئاسمانغا تاقاش قانداق بولدى. ئۆيدىكىلەرنىك ئۆمىدىنى يەردە قويماسلىق ئۈچۈن تىرىشىپ تەييارلىق قىلدىم، ئاخىرى تەقسىمات بويىچە مايىتاغ نېفىت تېخنىكۇمىغا قوبۇل قىلىنىدىم. بۇ 70 - يىللارنىك ئاخىرى، ھېنىك 16 ياشتىن ئاشقان چاغلىرىم ئىدى. شۇنداق قىلىپ ئارمىنىم ئەملىگە ئاشتى. كەلگۈسى ئىستىقبال، مۇستەقىل تۇرمۇش ھېنى ھاياجانغا سالاتتى، خېلى كۈنلەرگىچە خۇشاللىقىمدىن نېمە قىلارىمنى بىلمەي يۈردۈم. ئاخىرى بىزنى مايتاغقا ئېلىپ كەلدى. ئوقۇغۇچىلىق تۇرمۇشتا، مۇساپىرچىلىق دەستىدىن ئۆينى سېغىنغاندىن باشقا، كۈنلەر تولىمۇ كۆڭۈلۈك ھەم لەززەتلىك ئۆتەتتى. ھايت - ھۇيت دېگۈچىلا ئىككى يىل ئاتقان ئوقۇتقۇچى تېز ئۆتۈپ كەتتى. بۇ يىللاردا گۈزەل غايىگە يېتىش ئۈچۈن، پۈتۈن دىققىتىمنى ئوقۇشقا مەركەزلەشتۈردۈم، ھەتتا بەزى تەتىللەردىمۇ ئۆيگە قايتماي ئۆتكەن دەرسلەرنى مەشق قىلدىم.

مەن كىتابقا تولىمۇ ئامراق ئىدىم. مەكتەپ بەرگەن تۇرمۇش پۇلى ھەم ئۆيدىن ئەۋەتىپ بەرگەن ئازغىنە پۇللارنىمۇ قىسىپ خەجلەپ، ئاشقىنىغا كىتاب ئالاتتىم. شۇڭا بۇ يەردە ھېنىك ئەڭ كۆپ بارىدىغان يېرىم كىتابخانا ئىدى.

مەن تەتىلنى تۇغقىتىپ، ئوقۇغۇچىلىق ھاياتىمنىڭ ئاخىرقى مەۋسۇمىغا قەدەم قويىدۇم ۋە ئىككى ھەپتە ئۆتۈپ، كىتابخانىغا باردىم. كىتابخانا ئۆزگەرمىگىنى بىلەن ئادىمى ئۆزگىرىپتۇ. بۇرۇنقى يېشى چوڭراق ئەر كىشىنىڭ ئورنىدا باشقا بىرى چىرايلىق بىر قىز كىتاب سېتىپ تۇراتتى. ئۇ مەن تەرەپكە دۈمبىسىنى قىلىپ، چوڭ ياشلىق بىر ئايال بىلەن پاراڭلىشىپ تۇرغاچقا، يۈزىنى تولۇق كۆرەلمىدىم. يۈرىكىم نېمىشقىدۇر سېلىپ كەتتى. مەن چاندۇرماسلىق ئۈچۈن، تىزىقلىق كىتابلارغا قاراشقا باشلىدىم. لېكىن كۆزۈم ئىختىيارسىز ھالدا قىز تەرەپكە ئېغىپ كېتەتتى، قانداق بولدى ئۆزۈمۇ سەزمىگەن ھالدا كۆزلىرىمىز دوقۇرۇشۇپ قالدى. قىزنىك كۆزىدىن خۇددى ئوتتەك بىر نۇر كۆزۈم ئارقىلىق ۋۇجۇدۇمغا تاراپ، ھۆجەيرىلىرىمنى كۆيدۈرۈپ كەتكەندەك بولدى. شۇ چاغدا يۈرىكىمۇ ھېچقانداق چاغدىكىگە ئوخشىمىغان ھالدا دۈپۈلدەپ، ئاغزىمغا تىقىلىپ قالغاندەك بولدى.

— سىزگە كېرەكلىك كىتاب بارمۇ قىلامدۇ؟ — قوڭغۇراقتەك يېقىملىق ئاۋاز بىلەن تەڭ ئۆزۈمگە كەلدىم. بايا ئۇنىڭغا قاراپ قېتىپلا قالغان ئوخشايمەن.

— ھە، — دېدىم مەن تەمتىرەپ تۇرۇپ، — مەن ئىزدىگەن كىتاب يوق ئىكەن.

— سىز قايسى كىتابنى ئىزدىگەن ئىدىڭىز؟

مەن ئۇنىك بۇنداق دەپ سورىشىنى پەقەتلا خىيالىمغا كەلتۈرمىگەنىدىم.

مېنىڭچە مۇنداق بولۇشىمۇ مۇمكىن ئەمەستەك ئىدى. ماڭا يالغان گەپ قىلىشقا توغرا كەلدى. توۋا خۇدايىم، يالغان گەپمۇ بەزى چاغلاردا سەنىي قىيىن ئەھۋالدىن قۇتۇلدۇرۇۋالىدىكەن.

— ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە تۇراقلىق ئىبارىلەر لۇغىتى ئالماقچى ئىدىم، — دېدىم مەن ئالدىراپ. ئەسلى مەن بۇ كىتابنىڭ تېخى ئالدىنقى ھەپتىدىلا نەشرىگە بېرىلگەنلىكىنى گېزىتتىن كۆرگەنىدىم.

— ئۇ كىتابقا تىزىملىتىپ قويغانىدۇق. پات ئارىدا كېلىپ قالارمىكەن، — دېدى ئۇ كۈلۈپ، ئۇنىڭ بۇ كۈلكىسى ماڭا ئاجايىپ يېقىملىق تۇيۇلدى.

شۇ كۈندىن تارتىپلا قۇندۇزدەك قارا چاچلىرىنى پېشانىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئايرىپ كەينىگە تۇرۇۋالىدىغان ئاشۇ قىز، تال - تال كىرپىكلەر ئاستىدا كۈلكىلا يېغىپ تۇرىدىغان تېگى يوق بۇلاقتەك كۆزلەر، ئېقىپ چۈشكەنىدەك چىرايلىق بۇرۇن، چىلانمۇ پاتمىغۇدەك، ئانار سۈيى ئېقىپ چىقىپ قېتىپ قالغاندەك قىپقىزىل لەۋلەر كۆز ئالدىمىدىن كەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. كۈنلەر ئۆتكەنسېرى ئۇ مېنى ئۆزىگە ئەسىر قىلىشقا باشلىدى. بۇ مۇھەببەتنىڭ باشلىنىشىمۇ-يا؟ ... ئۇنداق بولۇشى ناتايىن. مەن مۇھەببەت، دوستلۇق، ئەخلاق توغرىسىدىكى كىتابلارنى كۆپ ئوقۇغانىدىم. مۇھەببەت

نۇرغۇن قېتىم سىردىشىش، چۈشىنىش، دوستلىشىشتىن كېيىن ئاندىن پەيدا بولىدۇ، دېگەن چۈشەنچىدە ئىدىم. بۇ قىزنى بولسا مەن پەقەت بىرلا قېتىم كۆردۈم، ھەتتا ئۇنىڭ ئىسمىنىمۇ ئۇقمايمەن. بۇنداق تۇرۇپ قانداق مۇھەببەتتىن گەپ ئاچقىلى بولىدۇ. لېكىن، ئەمىشقا ئۇ خىيالىمدىن ئەرى بولمايدۇ. بىر كۆرۈپ كۆيۈپ قالدى، دېگەن مۇشۇمۇ-يا؟! تۇرمۇشتا بۇنداق ئىشلارمۇ بولۇپ قالار... مەن ياتاقتا تۇرۇۋاتقاچ ئۆز-ئۆزۈم بىلەن شۇنداق سۆزلىشەتتىم.

ئەمدى ئويلىسام شۇ چاغدا مېنىڭدە راستىنلا مۇھەببەت قوزغىلىپتىكەن. ھازىر شۇ چاغلارنى ئويلىسام، ئىچ-ئىچىمدىن سۆيۈنۈپ كېتىمەن.

شۇنداق قىلىپ ماڭا تاسادىپىي تۇتاشقان بۇ ئوت ئەس-ھوشۇمنى قويمىدى. كۆڭلۈمدە ئاشۇ قىزلا، ئۇنى يىراقتىن بولسىمۇ كۆرۈۋالسام كۆڭلۈم ئىمىن تاپىدىغان بولدى. ئۇنىڭ كۆلكە ئويناپ تۇرىدىغان ئوماققىنا ئېگىكىنى، ئاق قۇنىڭكىدەك ئاپئاق بوينىنى، سول كۆكسىگە تاقىۋالغان ئىزنىكىنى، تال چۈنقىتەك زىلۋا قامەتنى ھەر بىر كۆرسەم قەلبىم ئېيتقۇسىز زور شادلىققا چۆمەتتى. مېنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇش ئادىتىمىمۇ بۇزۇلدى، ھەپتىدە بىر قېتىم مونچىغا چۈشۈشۈم ئۇچ كۈندە بىر قېتىم چۈشۈشكە ئۆزگەردى. كۈندە دېگۈدەك بويۇنلىرىمنى يۇيۇپ بولۇپ، ئىشكىنىڭ كەينىگە ئېسىلىق پۇچۇق ئەينەككە ئۇزاققىچە قارايدىغان بولۇپ قالدىم. تېخى بىر نەچچە ھەپتە ئىلگىرى ساۋاقداشلىرىم بۇ ئەينەكنى تالىشىپ كەتسە، «مۇشۇ كۈندە قىزلاردىن ئېشىپ كېتىدىغان بولدۇڭلارغۇ» دەپ ئاچچىقلىنىپ، ياتاقتىن چىقىپ كېتەتتىم. ئەمدىلىكتە بۇنداق «ھۆسن تۇزەش» ئىشىغا ھەممىدىن ئاكتىپ قاتنىشىدىغان بولدۇم.

كۈنلەر ئۆتكەنچە كىتابخانىغا كىرىشتىن نومۇس قىلىدىغان بولدۇم. چۈنكى مېنىڭ كىتاب ئالغۇدەك پۇلۇم يوق ئىدى. ئەمدىكى بىرلا ئامال، ئۇ ئىشتىن چۈشكەندە يولدا كۆرۈۋېلىش ئىدى. ئۇ يولىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ماڭسا، مەن سول تەرىپىدە، ئۇ سول تەرەپتە ماڭسا، مەن ئوڭ تەرەپتە ماڭاتتىم.

ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش، يۈزتۇرانە تۇرۇپ سۆزلىشىش خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن تاسادىپىيلا ئەمەلگە ئاشتى. بۇ بىر يەكشەنبە كۈنى ئىدى. يۈزۈمنى بىر قات تېرىسى سويۇلۇپ كەتكۈدەك سوپۇنداپ يۇيۇپ، كونىراق بولسىمۇ يۇيۇپ، كېچىدىن ئاستىمغا بېسىپ قىر چىقارغان بۇرۇلكامنى، ئاۋايلاپ كىيىدىغان دىچۆلياك كۆڭلەكمىنى كىيىپ بازارغا چىقتىم. ئۇلار يەكشەنبە دەم ئالمايتتى. مەن كىتابخانىغا كىرىشكە جۈرئەت قىلالماي، كۆلۈب ئالدىنى بىر ئايلىنىپ قويۇپ، ماگىزىنغا كىردىم. بۇ يەرگە كىرىشىم بىرەر نەرسە ئېلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئېسىپ قويغان سائەتلەردىن ۋاقىتنىڭ نەچچە بولغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن ئىدى. سائەت ستىرېلكىسى ئۇلارنىڭ ئىشتىن چۈشىدىغان ۋاقتىنىڭ ئاز قالغانلىقىنى كۆرسىتىپ تۇراتتى. مەن ماگىزىندىن ئالدىراپ چىقىپ، ئۇ ماڭىدىغان كوچىنىڭ بويىدىكى سۆگەتلىكنىڭ ئارىسىدا بىردەم يالغان خىيال سۈرۈپ، بىردەم ئالدى-كەينىمگە قاراپ، خۇددى بىرنى ساقلاۋاتقاندەك قىياپەتتە

تۇردۇم. ئۇزۇنغا قالمايلا ئۇنىڭ ماڭا تونۇش قامىتى كۆرۈندى. مەن خۇددى ئۇ مېنى كۆرۈپ قالغاندەك تەمتىرەشكە باشلىدىم. شەپكەمنى باشقىدىن ياساپ كىيدىم، ئىشتان - چاپانلىرىمغا توپا قونمىغان بولسىمۇ، قېقىشتۇرۇپ قويدۇم. ئۇ يېقىنلاپ كەلمەكتە، مانا كەلدى. ئىچ - ئىچىدىن كۆلكە يېغىپ تۇرىدىغان، مېنى تەمتىرىتىپ باشقا ياقلارغا قاراشقا مەجبۇر قىلىدىغان كۆزلەرنى ئېنىق كۆردۇم. ئۇيۇقسىز ئاسماندىن چۈشكەندەكلا بىر بالا ئۇنىڭ يېنىغا ئۇندى - دە، يانداپ كەلگەنچە چاقچاقلىق بىلەن قىزىنىڭ مەيدىسىدىكى يارىشىملىق قىلىپ قادىۋالىدىغان، مەن دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان ئىزنىكىنى يۇلۇپ ئېلىپ، مەن تەرەپكە قاراپ بەدەر قاچتى. بۇ تاسادىپىيلىقتىن ھودۇقۇپ قالغان قىز ئورنىدا قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. ئەقلىم قانداق ئىشلەپ قالدى بىلمەيمەن، ئالدىمدىن قۇيۇندەك يۈگۈرۈپ ئۆتۈپ كېتەيلا دەپ قالغان بالىنى كاپ قىلىپلا تۇتۇۋالدىم. بالا ئۆزىنى ئۇيان - بۇيان ئۇرۇپ، قولۇمدىن بوشىنالىمىغانىدىن كېيىن يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

— ئوبدان ئاكا، جېنىم ئاكا مەن سىزدىن خۇش بولۇپ قالاي، ئىزنەكنى ئالسىڭىزمۇ ئېلىڭ، مېنى قويۇپ بەرسىڭىز، مەن ئالمايىمەن دېسەم ئەنۋەر دېگەن ماڭا، بۇلاپ بەرمىسەڭ ئۇرىمەن، دېگەنىدى. جېنىم ئاكا، ساقچىغا ئاپارماڭ، ئەمدى ئىككىنچى قىلمايمەن!— 10 - 11 ياشلاردىكى بۇ بالا ئەمدى يىغلاشقا باشلىدى. مەن مۇشۇ كەمگىچە ماڭا بۇنچىلىك يىغلاپ تۇرۇپ يالۋۇرغان بىرەرىنى كۆرمىگەنىدىم. شۇڭا بىردىنلا كۆڭلۈم يۇمشاپ كەتتى. ماڭا مۇھىمى ئىزناك ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ئالقىنىدىن ئىزناكنى ئالدىم - دە، ئۇنى قويۇپ بەردىم. ئۇ قورقۇپ كەتكەن بولسا كېرەك، قانداق تېز پەيدا بولغان بولسا، شۇنداق تېز غايىب بولدى.

مەن قىزغا قارىدىم، ئۇ بىر خىل تارتىنغان ھالەتتە ئالدىمغا كەلدى.

— بىخەستەلىك قىلىپ ئىزنىكىڭىزنى تارتقۇزۇپ قويغىلى قىل قالدىڭىز، بۇنىدىن كېيىن ھوشيارلىقنى ئۆستۈرسىڭىز بولغۇدەك،— دېدىم مەن ئىزناكنى ئۇنىڭغا سۇنۇپ تۇرۇپ ۋە قاملاشمىغان بولسىمۇ ئۇنىڭغا تونجى قېتىم چاقچاق قىلدىم. ئۇ خۇش خۇيلۇق بىلەن كۈلدى ۋە:

— بۇنىدىن كېيىن تېخىمۇ خاتىرجەم بولسام بولغىدەك، خەقلەر ئېلىپ قاچسا قايتۇرۇپ ئەكېلىپ بېرىدىغان ئاق كۆڭۈل ئادەملەر بار ئىكەنغۇ،— دېدى چاقچىقىمغا جاۋابەن.

مەن ھاياجاندىن ئۆزۈمنى يوقىتىپ قويغىلى تاسلا قالدىم. ئەگەر كۈندۈز بولماي كەچ بولغان بولسا، مەن سىزگە ئۆمۈر بويى ھەمراھ بولۇشقا چىن دىلىمدىن رازى، دەپ مۇھەببەت ئىزھار قىلىۋېتىشتىن يانماسمىدىمكىنتاڭ...

ئۇ ماڭا ئاۋۋالقىدەكلا ئوماق كۈلكىسى بىلەن رەھمەت ئېيتتى - دە، خوشلىشىپ ماڭدى.

ۋۇجۇدۇم ھاياجاندىن ئوت بولۇپ يانىتتى، يۈرىكىم كۆكرىكىمگە پاتماي قالغاندەك تېپچەكلەيتتى، شۇ ئەسنادا بىرىنىڭ قوپال ھالدا:

— هەي قاردي، توختىغىنا! — دەپ چاقىرىشى بىلەن كەينىمگە بۇرۇلدۇم.

بۇرۇتلىرى ماڭا ئوخشاش ئەمدىلا خەت تارتقان، چىچەنى قىرىپ چۈشۈرۈۋەتكەن، يالاڭباش بىر بالا كەينىمدىن كەلدى. ئۇنىڭ ئەلپازى سۇرلۇك ئىدى.

— ساڭا بۇنداق ئاقساقاللىقنى كىم قويدى - هە! ئۇ ئالسا، ھەدەڭنىڭكىنى ئالدىمۇ؟! ھۇ ئاناڭنى! — ئۇ ئاغزىنى بۇزۇپ كەلگەنچە ماڭا بىرلا باش ئېتىۋىدى، كۆزلىرىمدىن ئوت چاقناپ كەتتى. نەمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرىپ بولغۇچە، يەنە بىر پەشۋانىڭ قورسقىمغا تېپكىشى بىلەن يەرگە گۈپپىدە يىقىلدىم.

ئىچىم قارائىغۇلىشىپ خېلىغىچە تىنالماي قالدىم، ئېسىمگە كېلىپ كۆزۈمنى ئاچسام، ھېلىقى قىز يېنىمدا تۇرۇپتۇ.

ئۇ ھەممە ئىشقا ئۆزى ئەيىبكارەدەك ھولۇققان، چىرايى تاتىرىپ كەتكەنىدى. ئۇ سومكىسىدىن ئاپئاق قول ياغلىقىنى چىقىرىپ بۇرنۇمدىن ئېقىۋاتقان قانغا باستى.

— ماڭا كۆچى يەتمەي سىزنى ئۇرۇپ قويدى بۇ لۇكچەك، — دېدى ئۇ ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ، — خەپ توختاپ تۇرسۇن، ئۆيگە بارغاندا ئاكامغا دېمەيدىغان بولسام... بەك ئاغرىۋاتامدۇ؟

بۇرنۇمنىڭ، قورسقىمنىڭ ئاغرىقىنى ئۇنتۇپ قالغانىدەك بولدۇم. ئېسىمە يادىمە ئۇنىڭ مېنى تەمتىرىتىدىغان، ئەمما چەكسىز جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە كۆزلىرىگە ئاز راق بولسىمۇ تويۇپ قارىۋېلىش، بۇرنۇمدىن ئاققان قانلارنى ئۇنىڭ ئاپئاق، يۇمشاق قولىدا تېخىمۇ ئۇزاقراق سۈرتكۈزۈش ئىدى. لېكىن تۇرۇپلا يىگىتلىك غۇرۇرۇم تۇتتىمە رەسمىي تونۇشۇپ كەتمىگەن بىر قىزغا بۇرنۇمدىن ئاققان قانىنى سۈرتكۈزۈش مەقسەتەن نومۇس ئىشتە.

مەن تىترەپ تۇرغان قولۇم بىلەن تىرەجەپ ئورنۇمدىن تۇردۇم، ئۇنىڭ قول ياغلىقى بۇرنۇمدا قالدى. مەن ئىتتىكلا ئوڭ قولۇم بىلەن بۇرنۇمنى تۇتتۇم. بۇ ئىش لارغا بىر مىنۇتمۇ ۋاقىت كەتمىدى. ئەتراپقا ئادەملەر يىغىلىشقا باشلىدى.

— ھېچقىسى يوق، مېنىڭ بۇرنۇمغا قىلدەك نەرسە تېگىپ كەتسىمۇ قاناپ كېتىدۇ، — مەن ئۆزۈمدىكى ھودۇقۇشنى يوشۇرۇش، قىزنى خىجالەتتىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن لايىقىدا گەپ تاپالمىغانلىقتىن، ئاغزىمغا كەلگەن شۇ گەپنى دېدىم - دە، ئادەملەر توپىنى يېرىپ ئۆتۈپ، مەكتەپكە يۈرۈپ كەتتىم. ئەتىسى قوپسام بۇرنۇم خېلىلا ئىششىپ قاپتۇ.

شۇ ۋەقەدىن كېيىن ئىككى ھەپتىگىچە مەكتەپتىن سىرتقا چىقمىدىم، قىزنىڭ ئالدىدىلا باشقىلاردىن تاياق يېگەنلىكىمگە نومۇس قىلدىم. بۈگۈن «1 - ماي» بولغاچقا ھەممىمىزنى بىر كۈنلۈك دەم ئېلىشقا قويۇۋەتتى. باش - كۆزۈمنى پاكىز يۇيۇپ، يېقىندا ئاپام ئەۋەتكەن پۇلغا تىكتۇرگەن كۆك خادانى ئىشتان بىلەن ئاق كانىۋاي كۆڭلىكىمنى كىيىپ، ئۆزۈمچە خېلىلا ياسىنىپ كوچىغا چىقتىم. پۇتلىرىم مېنى ئىختىيارسىز ھالدا يېرىم ئايدىن بۇيان كۈندە دېگۈدەك خىيالىمدا مۆلدۈشپ تۇرىدىغان قىز تەرەپكە — كىتابخانا تەرەپكە ئېلىپ ماڭماقتا. يىراقتىنلا كىتابخانىنىڭ تاقاقلىق

تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، كۆڭلۈم يېرىم بولدى، مەن گويا قىز كېلىپ ئۆنى ئاچىدىغان دەك ئىشىك ئالدىدا بىردەم تۇردۇم - دە، سولاشقان ھالدا كۈلۈپ تەرەپكە بۇرۇلدۇم.

— ياخشىمۇ سىز؟— ماڭا تونۇش يېقىملىق ئاۋاز يېنىمدىلا ياڭرىدى، خۇشاللىقتىن يۈرىكىم ئاغزىمغا كەپلەشتى. قىپقىزىل ۋېلىسىپىتنى يېتىلىگەن قىز ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى،— ئەجەب كۆرسىكىزمۇ كۆرمەسكە سېلىپ ئۆتۈپ كېتىدىكەنسىز - ھە؟!

مەن ئۆنى كۆرۈش ئارزۇسى بىلەن كەلگەن بولساممۇ، لېكىن بۇنداق تۇيۇقسىز ئۇچرىشىشتىن تەمتىرەپ قالدىم. ئۇنىڭ ماڭا كۈلۈپ قارىغان كۆزلىرى ۋۇجۇدۇمنى شامدەك ئېرىتىمەكتە ئىدى.

— ياخشى ... ئۆزىڭىز چۈ؟— دېدىم مەن تەسلىكتە.

— سىز كۆرگەندەكلا ياخشى تۇردۇم. ئۆزىڭىز بۇياقلارغا ئۆتمەس بولۇپ كەتتىڭىزغۇ. بىزدىن رەنجىپ قالمىغانسىز؟

— ياقەي ... يېقىنىدىن بۇيان دەرسلەر ئالدىراش بولۇپ كەتتى.

— يېڭى كىتابلار خېلى كۆپ كەلدى. ۋاقتىڭىز يەتسە كېلىڭ.

— شۇنداقمۇ، ئۇنداق بولسا، ئەتە چوقۇم بارىمەن. ئۆزىڭىز بۈگۈن دەم ئالغان ئوخشىمامسىز؟

— ئاپام شېكەرگە بۈيرۇۋىدى. بۈگۈن بايرام بولغاچقىمۇ ھەممىلا ماگىزىن تاقاق ئىكەن،— دېدى ئۇ ۋېلىسىپىت رولىغا ئېسىلىق سومكىنى قولىدا ئاستا ئۇيان - بۇيان بۇرقىرىتىپ.

شۇئان يادىمغا بىر ئىش كەلدى: تۇنۈگۈن تېخى مەكتەپنىڭ كەچىك ماگىزىنىدىن ساۋاقداشلارنىڭ شېكەر ئېلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنىدىم. شۇڭا ئۆزۈمگە ئىشەنچ قىلغان ھالدا:

— ئۇنداق بولسا، ئەكېلىڭ سومكىڭىزنى، بىزنىڭ مەكتەپ ماگىزىنىدا بار،— دېدىم.

ئۇ خىجالەت بولغان ھالدا رولىغا ئېسىلغان سومكىنى ماڭا ئۇزاتتى.

مەن يېڭى جەڭچى تۇنجى قېتىم شەرەپلىك ۋەزىپە تاپشۇرۇۋالغاندەك بەكمۇ ھاياجانلىنىپ كەتتىم. مۇشۇ تۇرقۇمدا قانات چىقىرىپ ئۇچۇشقىمۇ تەييار ئىدىم.

— توختاڭ، پۇلنى ئالماي نەگە بارىسىز؟

— بولدى، مېنىڭدە بار، ئوخشاشقۇ،— دېدىم مەن چاقچاق ئارىلاش، يېنىمدا بىر تىيىن بولمىسىمۇ كۆلۈپ تۇرۇپ.

— ئۇنداق بولسا ئەكەلمەڭ،— دېدى ئۇ قەتئىيلىك بىلەن.

مەن ئامالسىز ئۇ ئەڭلىگەن پۇلنى ئالدىم - دە، مەكتەپ تەرەپكە قاراپ ئۇچتۇم. ماڭا يول بارغانسېرى ئۇزىراپ كېتىۋاتقاندەك، ماگىزىنىدىكى شېكەرلەر تۇغەپ كېتىۋاتقاندەك بىلىنمەكتە. ھاياجان، ئەنسىزلىك ئىچىدە مەكتەپ ماگىزىنىغا كىرىشىم، تەلىيىمگە شېكەر باردەكەن، دېمەك مېنىڭ ئىشلىرىم خېلىلا ئوڭغا تارتىۋاتىدۇ، ئىلاھىم، ئاخىرىمۇ خەيرلىك بولار، دەيمەن ئۆزۈمگە. شېكەرنى ئالدىم - دە، قىز تەرەپكە

ئۇچتۇم. تېز ماڭغاچقا پۇتۇن ئەزايىم قارا تەرگە چۆمۈلۈپ كەتتى.

— نېمانچە تېز كەلدىڭىز، ئۇچقان ئوخشىمامسىز،— دېدى ئۇ چىرايىمغا قاراپ كۈلۈمسىرىگىنىچە،— رەھمەت سىزگە، كۆپ ئاۋارە قىلدىم.

— بۇنچىلىك كىچىك ئىشقىمۇ رەھمەت ئېيتقان بارمۇ، بۇندىن كېيىنمۇ ھەرقانداق خىزمىتىڭىزگە بىز تەييار،— دېدىم مەن ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە تىكىلىپ تۇرۇپ. ئۇزۇمچە بۇ سۆزۈمنى تازا جايىدا ئىشلەتتىم دەپ خۇشال بولۇپ كەتتىم.

ئۇ ۋىللىدە قىزاردى - دە، ئاۋۋالقىدەكلا سېھىرلىك كۈلكىسىنى ماڭا ھەدىيە قىلىپ، دەرەخلەر سايە تاشلاپ تۇرغان ئاسفالت يولدا ۋېلىسىپىتىنى مىنگىنىچە يۇرۇپ كەتتى.

كېچە. ئەتراپ جىمجىت. بىزنىڭ ئالتە كىشىلىك ياتقىمىزمۇ بەزىلەرنىڭ يەڭگىل نەپەس ئېلىشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا جىمجىت ئىدى. بالىلار شېرىن ئۇيقۇدا، پەقەت مەنلا ئويغاق، ئىچىمدە بىر پارچە ئوت يېنىۋاتقاندەك بىردەم ئوڭغا، بىردەم سولغا ئۆرۈلىمەن، تىنىقلىرىم تولىمۇ ئېغىر چىقىدۇ. قانداق قىلىش كېرەك؟ مەن ھازىر ئۇ قىز بىلەن بۇرۇنقىدەك قورۇنغان ھالدا ئەمەس، بىمالال سۆزلىشەلەيمەن. ئەمدىكى گەپ كېيىنكى قەدەمنى قانداق مېڭىش كېرەك؟ كەچقۇرۇنلۇقى سىرتقا تەكلىپ قىلايمۇ؟ بۇنداق قىلسام چوقۇم ئۇ قىزنىڭ رەت قىلىشىغا ئۇچرايمەن، ھەتتا ئۇنىڭ نەزىرىدە مەن ناچار ئادەم بولۇپ قېلىشىم مۇمكىن ياكى بولمىسا ئاستىنقى قەۋەتتە ياتقان دوستۇمغا مەسلىھەت سېلىپ باقايمۇ؟ بۇنداق تېخى پىشمىغان نازۇك ئىشلارنى ئالدىراپ مەسلىھەت سېلىپ قويۇپ، كېيىن خىجالەتتە قالماي يەنە. كىنوغا تەكلىپ قىلىپ باقايمۇ - يا؟ قۇرۇپ كەت ئەقلىم. بۇ چارىنى نېمىشقا بۇرۇنراق ئويلاپ باقمىدىم - ھە؟ قانداقلا بولمىسۇن كىنوغا تەكلىپ قىلىپ بېقىشىم كېرەك.

كۆڭۈلگە پۈككەن ئىشنىڭ ئۆزىنى قىلىشمۇ ئاسانغا چۈشمەيدىكەن. ھەپتە ئىچىدە كىتابخانىغا ئىككى قېتىم بېلەت ئېلىپ باردىم. بۇ بېلەتلەر چۈشلۈكى ئەرزان تاماق، كەچلىكى قۇرۇق نان يېيىش ھېسابىغا كەلگەنىدى. ھەرئىككىلا قېتىم قىزنىڭ ئەتراپىدا ئادەم كۆپ بولغاچقا، بېلەتنى بېرىش ئەپسىز بولۇپ قالدى. بېلەت يانچۇقىمدا قانداق قاتلانغان بولسا شۇ پېتى تۇرۇۋەردى.

سېغىنىش، ئىنتىلىش ھېسسىياتى بىلەن كۆنلەر بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى قوغلىشىپ ئۆتۈۋەردى. بۇ جەريانىدا قانچىلىغان بېلىتىم زايا كەتتى. بۇنى ھېسابلاپ كۆرگىنىم يوق. ھەم ھېسابلاشقىمۇ ۋاقىت يوق ئىدى. چۈنكى ھېنىڭ كاللامغا پەقەت قىز بىلەن بىر قېتىم قاتار ئولتۇرۇپ كىنو كۆرۈشلا ھۆكۈمران ئىدى. مەندىكى جۈرئەت نەگە كەتتىكىنتاڭ، تېزرەك ئېغىز ئاچمامدىمەن، يا رەت قىلار، ياكى بولمىسا ئۇنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىپ، ئۆزۈمنى بەختلىك قىلارمەن. مانا مۇشۇلارنى ئويلىغانسېرى غەيرەتلىنىشكە باشلاپ، بۇگۈن قانداقلا بولمىسۇن بېرىمەن دەپ، بېلەتتىن ئىككىنى ئېلىپ، قىز ئىشتىن قايتاشىدا ئۆتىدىغان يولغا كېلىپ ساقلاپ تۇردۇم.

مانا ئۇ دوقمۇشتىن ئەگىلىپ، يېقىنلاپ كېلىشكە باشلىدى. مەن كۆرمەي قالمىسۇن

دەپ، يولنىڭ ئوتتۇرىسىدىراق ماڭدىم. ئۇ مېنى كۆرۈپلا، كۈلۈمسىرىگىنىچە ۋېلىسىپىتتىن چۈشتى.

— ئىشتىن قايتتىڭىز؟— دېدىم مەن ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ،— ھېچبىر كۆرۈنەي دېمەيسىزغۇ، بىر يەرلەرگە كەتمەگەنسىز؟

— ئىشنىڭ ئاندىراشچىلىقىدا نەگىمۇ بارىمەن دەيسىز. مانا كۆرۈپ تۇرۇپسىز، ئىشتىن ئەمدىلا چۈشتۈم. ئىشنىڭ تولىلىقىدىن بېشىم ئاغرىپ، قاپاقتەكلا بولۇپ كەتتى، زادى،— دېدى قىز پېشانىسىگە چۈشۈپ قالغان چېچىنى كەينىگە قايرىپ تۇرۇپ.

مانا تازا جايىدا گەپ بولدى. مۇشۇنداق كەلگەن ۋاقىتتا گەپنى تەشمەي، قايسى ۋاقىتتا دەيتتىم. بۇنداق پۇرسەتنىڭ كەلگىنىنىڭ ئۆزى بىر ئامەت ئەمەسمۇ.

— بۇنداق ئىشلەۋېرىپ ئەتە - ئۆگۈن چېچىڭىزغا ئاق كىرىپ كەتمىسۇن يەنە،— دېدىم مەن يېرىم - ياتا چاقچاق بىلەن ۋە يانچۇقىمدىن تولا تۇتۇپ تەردىن پۈرلىشپ كەتكەن بىلەتنى چىقىرىپ تەڭلىدىم،— بۇگۈن بىزنىڭ مەكتەپنىڭ كۈلۈبىدا ياخشى كىنو قويىدىكەن، بىللە كۆرەيلى.

قىز باشتا تاسادىپىيلىق ھېس قىلدىمۇ، ئەجەبلەندى، ئاندىن سەل قىزارغان ھالدا قورۇنۇپراق بىلەتنى ئالدى. خۇشلۇقتىن يۈرىكىم دۈپۈلدەپ كەتتى. چۈنكى مەن ئۇنىڭ رەھمەت سىزگە، دەپ قويۇپ ئالماي قويۇشىدىن بەك ئەنسىرىگەنىدىم.

خۇشاللىق، ھايا جان، ئەندىشە مېنى چىرمىۋالدى. خۇددى كەينىمدىن «مەڭ بىلىتىڭىزنى، مەن بارالمايمەن» دەيدىغاندەك ئەنسىزلىك ئىچىدە يۈگۈرگەندەكلا ياتاقىغا چاپتىم.

كۈننىڭ قانداق ئۆتكەنلىكىنى ئۇقماي قالدىم. بىر سائەت بۇرۇن كىنوخانىنىڭ ئالدىغا چىقىۋاپتىمەن، كۆزۈم بولسا قىز كېلىدىغان يولدا، كىنومۇ باشلانىدى. يېرىم سائەتمۇ ئۆتۈپ كەتتى. لېكىن قىزنىڭ قارىسى ھېچنەدە كۆرۈنمەيدۇ. مەن تاكى كىنو ئۈگىگىچە كىرىپ - چىقىپ تۇردۇم، ئۇ كەلمىدى. مەن ئاخىرى ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ياتاقتا كىردىم - دە، ئۆزۈمنى كارىۋاتقا تاشلىدىم. شېرىن ئارزۇلىرىمنىڭ يوقتا چىققىنىغىمۇ ياكى يىگىتلىك غۇرۇرۇمنىڭ ئازار يېگىنىگىمۇ ئىشقىلىپ ئۆزۈمۈمۇ سەزمىگەن ھالدا كۆزلىرىمدىن ياش سىرغىپ چىقتى.

دېمەك، بۇ قىز مېنى يارىتمايدىكەن - دە، تەقى - تۇرقۇم ئۆزۈمگە ئايان تۇرۇپ، يەنە بۇنداق چىرايلىق، ئەركىن ئۆسكەن شەھەر قىزلىرىدىن مۇھەببەت تەلەپ قىلىشىم مۇۋاپىقمۇ؟ ئەمما ئۇ نېمىشقا مەن ھەر قېتىم كىتابخانىغا بارغىنىمدا خۇددى مېنى بىرىنچى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك سىلىق مۇئامىلە قىلىدۇ، سىرلىق كۈلۈمسىرەيدۇ؟... ئۇ- نىڭغا كىنو بېلىتىنى بەرگىنىمدە قوللىرىنىڭ سەل تىترەپ، يۈزلىرىنىڭ قىزارغانلىقىنى ئۆزۈم كۆزۈم بىلەن كۆردۈمغۇ، مۇبادا ئۆيىدە ئىشى چىقىپ قېلىپ كېلەلمىگەن بولسىچۇ؟ قىز بالىنىڭ ئۆيىدە ئىشى يوق دەپ كىم ئېيتالايدۇ، بەلكىم مەن ئورۇنسىز ئاغرىنىۋاتقاندىمەن... مانا مۇشۇنداق زىددىيەتلىك خىيالار مېڭەمنى چىرمىۋالدى. شۇنداق بولسىمۇ ئۆزۈمگە تەسەللى بولدىغان تەرىپىنى ئويلاپ يېتىپ قالدىم. نېمىلا بولمىسۇن

ئەمدى كىتابخانىغا بارماسلىقتا، قىزنى كۆرمەسلىككە ئۆز - ئۆزۈمگە ۋەدە بەردىم. چۈنكى ئىككى دەرستىن ئېلىنغان ئىمتىھاندا كۆچىلمەي قالغىلى تاسلا قالدىم. ئۆگىنىشتە ئەلاچى بولغىنىم ئۈچۈن مۇئەللىملەرنىڭ ئالدىدا بالادا قالدىم. ھەممىسى بۇ نەمە ئىش دەپ سورايدۇ. مەن بولسام بېشىمنى تۆۋەن سېلىپ بىر ئېغىزمۇ جاۋاب قايتۇرماي جىملا تۇرۇۋالدىم.

ھەپتە ئۆتمەستىن يەنە مەكتەپ سىرتىغا ئىختىيارسىز تەلەپۈنىدىغان، دەرۋازا ئالدىغا بېرىپ توختاپ قالىدىغان بولۇپ قالدىم. چۈنكى پۈتلىرىم ماڭا بويسۇنمىغان ھالدا مېنى دەرۋازا ئالدىغا ئەكېلىپ قويياتتى. مەن ئاخىر ئۆزۈمنى باشقۇرالمىغان ھالدا كىتابخانا تەرەپكە يول ئالدىم.

— ھوي توختاڭ، ھوي توختاپ تۇرۇڭ!— كەينىمدىن بىر قىزنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. مەن كەينىمگە ئاستا ئۆرۈلدۈم. دەل شۇ. مەن ئويلىغان، سېغىنغان، مېنى ئازابقا سالغان قىز شۇ. ئۇ كىتابخانا تەرەپتىن كېلىۋاتاتتى.

— بۇ تەرەپلەرگە قارايمۇ قويياي دېمەيسىزغۇ؟— دېدى ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ يېنىمغا كېلىۋېتىپ،— شۇنچە تووۇلسامۇ ئاڭلىماسقا سېلىپ كېتىۋاتىسىز، مەندىن رەنجىپ قالغان ئوخشىمامسىز، ئۆتكەنكى ئىش ئۈچۈن سىزدىن ئەپۇ سورايمەن. ئۆيىدە مۇھىم ئىش چىقىپ قېلىپ كىنوغا بارالمىدىم، خاپا بولماڭ.

— ياق - ياق، ئۇنداق ئاسان خاپا بولىدىغان ئىشىمۇ بولامدۇ، مەنمۇ بىرەر ئىشى چىقىپ قالغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىدىم،— دېدىم قىزنىڭ ئوت چاقناپ تۇرغان كۆزلىرىگە قىيا قاراپ تۇرۇپ،— بايا مەن تېخى باشقا بىرىنى چاقىرىۋاتقان ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ قاپتىمەن.

مەن ئەسلى سىزنى ئويلاپ كېتىۋاتاتتىم، مەن سىزنى كۈندە سېغىنىمەن، خىيالىمدا مۇڭدىشىمەن، دېمەكچىدىم، ئەمما بۇ سۆزلەر بوغۇزۇمدا قالدى.

— كەچۈرىسىز، ئىسمىڭىزنى مەندىن يوشۇرۇپ يۈرگەچكە نېمىدەپ چاقىرىشنى بىلەلمەي، ۋارقىراۋەردىم.

ئۇنىڭ بۇ سۆزىدىن ھەر ئىككىمىز تەڭ كۈلۈشۈپ كەتتۇق.

— سىز كىيىكتەك ئۆزىڭىزنى قاچۇرۇپ يۈرسىڭىز قانداق تونۇشىمىز؟ مېنىڭ ئىسمىم نىجات، سىزنىڭ ئىسمىڭىزچۇ؟— دېدىم مەن ئۇ تارتىنغانسىرى مەن ئۇستۈنلۈكنى ئىگىلەپ. دېمەك ھازىر ئۇنىڭ بىلەن ئۇزاقراق پاراڭلىشىۋېلىشنىڭ ياخشى پەيتى. بۇنداق پەيتنى كېيىن پۇل بېرىپمۇ ھازىرلىغىلى بولمايدۇ. ئەلۋەتتە تەمكىن تۇرۇپ تونۇشۇشنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرۇش كېرەك. مەن ئۇنىڭ مېنى تەلمۈرتكەن، تەمتىرەتكەن كۆزلىرىگە تىكىلدىم، ھازىر يىگىتلىك غەيرىتىم ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرماقتا ئىدى.

— مېنىڭ ئىسمىم مەھبۇبە،— ئۇنىڭ بۇرۇنقى جاراڭلىق ئاۋازى نەمىشقىدۇر ئاستا، تىترەپ چىققاندەك بىلىندى ياكى بۇ ئاۋازمۇ مېنى ئالداۋاتامدۇ. مەن خېلى كۆپ كىتابلارنى ئوقۇغان، نۇرغۇن كىنولارنى كۆرگەن، قىزلار ئوغۇل بالىنى ياخشى كۆرۈپ

قالغاندا تارتىنىدۇ. بەزىدە گەپ - سۆزلىرىمۇ قولاشماي قالىدۇ. ھەتتا بەزىلەر ياخشى كۆرگىنىنى يوشۇرالماي قالىدۇ. مەن ئۇنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىدىن شۇنداق ئالامەتلەرنى ئىزدىدىم.

— ئەتە ئۆيىڭىزدە باشقا ئىشىڭىز يوقتۇ؟— بۇ گەپنى قانداق دەپ سالغىنىمنى سەزمەي قالدىم.

— قانداق، بىرەر ئىش بارمىدى؟

— ئەتە يەكشەنبە ئىكەن، ئەگەر ۋاقتىڭىز بولسا بىللە ئايلىنىپ كەلسەك، دېگەنتىم،— سۆزلىرىنى دەپ بولغۇچە ئاۋازىم تىترەپ، يۈزۈمگە ئوت كەتكەندەك بولدى.

ئەگەر شۇ تاپتا ئۇ «ياق» دېگەن بولسا، نېمە بولۇپ كېتەر ئىدىمكەنتاك، مەھبۇبە ماڭا لەپىدە بىر قاراپ قويۇپ:

— ئەتىغۇ باشقا ئىشىم يوق،— دېدى ئۇ،— لېكىن قەيەرنى ئايلىنىمىز؟

ئەمدى ماڭا تېخىمۇ قىيىن تۇيۇلغىنى بۇ قىزنى نەگە ئاپىرىش، نەدە پاراڭلىشىش مەسىلىسى بولدى. چۈنكى مەن ئادەتتە مەكتەپ ئىچىدىن چىقمىغاچقا، بۇ شەھەرنىڭ ئەلىمى - تەلىمىنى دېگەندەك بىلمەپ كەتمەيتتىم. يەنىلا مەھبۇبە مېنى قىيىنچىلىقتىن قۇتقۇزدى.

— مۇنداق قىلايلى، دېسەم - دېمىسەم مەكتەپكە كەلگەندىن بېرى چوقۇم بىزنىڭ گىلىتاغقا چىقىپ باقمىغانسىز. ئۇ يەرگە چىقمامدۇق؟

— ئاشۇ تاقىر تاغقىمۇ؟ ئۇ يەرگە بارغانىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار. ھەقىچان كىيىملىرىمىزنى توپا قىلىپ كېلەرمىز.

— بارغاندىن كېيىن ئەھمىيىتىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالارسىز.

مەن مەيلى دېدىم. ئىشقىلىپ مەھبۇبە بىلەن بىللە بولسام قەيەر بولسىمۇ ئوخشاش ئەمەسمۇ.

بىز ۋەدىمىز بويىچە ئەتىسى چۈشتىن كېيىن ئۇچراشتۇق. قۇياش غەربكە قايرىلغان بولسىمۇ ھاۋا دىمىق ئىدى. بىز زاۋۇت تېمىنى بويلاپ يۇقىرىغا كېتىپ بارىمىز. بىز دۆڭگە چىققانسېرى غۇر - غۇر شامال كېلىشكە باشلىدى. بىز گىلىتاغنىڭ يانباغرىغا جايلاشقان دۆڭلۈككە چىقتۇق.

ئىيۇل ئايلىرىنىڭ باشلىرىدىكى تىنجىقتا بۇ يەر ناھايىتى سالقىن ئىدى. شېغىل بىلەن قالدۇق. مايلارنىڭ ئارىلاشمىسىدىن قاتتىق بولۇپ كەتكەن يولنىڭ سول تەرىپىندىكى جىرادا بىر ئېرىق سۇ ئېقىۋاتاتتى. بىز ئانچە ئۇزۇن ماڭمايلا تۆزلەڭلىككە كېلىپ توختىدۇق. بۇ يەردىن دۆڭنىڭ چوققىسىغىچە 60 — 70 مېتر كېلەتتى. بۇ يەرنىڭ تۈۋىسى قىزىل، جىگەررەڭ ئىدى. بۇنداق رەڭدار توپىنى ئۇچرىتىپ باقمىغاچقا، مەندە ئالاھىدە قىزىقىش قوزغالدى.

— بۇ مايتاغدىكى تۇنجى نېفىت ئايرىش زاۋۇتىنىڭ ئورنى، ئاۋۇ قاردىاپ كەتكەن يەر ئېھتىمال بۇرۇن چوڭ قازان ئېسىلغان يەر بولسا كېرەك،— مەھبۇبە ئۇ يەر - بۇ يەرلىرىدە خىشلىرى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان دۆڭگە يانداشتۇرۇپ ئويۇلغان يەرنى

كۆرسىتىپ ماڭا چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — ئاۋۇ تاغ بەلدىمىدىكى سۈپىنى كۆردىڭىزمۇ، ئۆز ۋاقتىدا نېفىت ئىشچىلىرى ياغاچتىن جازا ياساپ نېفىت چىقارغان تۈنجى قۇدۇق- نىڭ ئورنى ئاشۇ يەردە. دادامنىڭ ئېيتىشىچە، ئاشۇ يەردىن 4 - 5 ـ ئېڭ ئورنىتىلغان تۆت چاقلىق ئۈزۈنچاق ياغاچ ھارۋا ئارقىلىق خام نېفىت مۈشۈ يەرگە توشۇلۇپ ماي ئايرىلىدىكەن.

— پاھ، سىز مايتاغنىڭ تارىخىنى ياخشى بىلىدىكەنسىزغۇ؟ — دېدىم مەن ئۈنىڭغا ھەيران بولغان ھالدا چاقچاق قىلغاچ.

— مەكتەپتىكى چاغلىرىمىزدا دادام ھەر تەتىلدە دېگۈدەك بىزنى مۈشۈ يەرگە ئەكېلەتتى، ئەنە ئاۋۇ دۆڭنى كۆردىڭىزمۇ. خام نېفىت قاچىلانغان ھارۋا ئاشۇ يەردىن چۈشىدىكەن. ئۈ چاغلاردا تېخنىكا تەرەققىي قىلمىغاچقا، نېفىتتىن ئىككىلا خىل نەرسە، يەنى بېنزىن بىلەن كېرسىنلا چىقىدىكەن. دادام سۆزلەپ بەرگەندە ھەممىدىن قىزىق تۇيۇلغىنى، شۇ چاغدىكى كىشىلەرنىڭ بېنزىن بىلەن كېرسىننى ئېغىز ئارقىلىق تېتىپ بېقىپ ئايرىيدىغىنى بولغانتى. شۇ چاغلاردا ئانالىز ئۇسكۇنىلىرى بولمىغاچقا، شۇنداق قىلمايمۇ ئامال يوق - تە.

ئۈ دادىسىدىن ئاڭلىغانلىرىنى شۇنچە ھاياجان، ئىپتىخار بىلەن تەپسىلىي سۆزلەپ بەردىكى، مەن ئۈنىڭ تۈتۈۋېلىش قابىلىيىتىگە ھەيران قالدىم.

— نېمانچە قاراپ كەتتىڭىز، ياكى مېنىڭ سۆزلىرىمگە ئىشەنمەيۋاتامسىز؟

مەن ئىختىيارسىز ئۆزۈمگە كەلدىم. بايا ئۈنىڭغا قاراپ قېتىپلا قالغانىكەنمەن.

— يۈرۈڭ، تاغ چوققىسىغا چىقىپ شەھەرنىڭ مەنزىرىسىنى كۆرەيلى.

بىز يۈكسىرىغا سوزۇلغان چىغىر يول بىلەن تاغقا ياماشتۇق. قۇيىاش قىيغىل بولۇپ ئۈيۈقا ئولتۇرۇشقا باشلىدى. كەچكى شەپەق نۇرىدا ئۈ خۇددى رەڭدار كېپەك نەكتەك جۇلالىنىپ كۆزۈمگە تېخىمۇ گۈزەل كۆرۈنمەكتە. بايا ئۈ سۆزلەۋاتقاندا مېنىڭ قۇلىقىم ئۈنىڭ سۆزىدە بولسا، كۆزلىرىم ئۈنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلگەنىدى. ئۈنىڭ كۆزلىرىدىن ماڭا زۆرۈر بولغان بىر نەرسىنى ئىزدەيتتىم.

مەن قانچەغەيرەت قىلغان بولسامۇ ئۈنىڭ ئالدىغا ئۆتەلمىدىم.

— سىز بىلەن تاغقا چىقىشتا بەسلىشىپ قېلىشتىن خۇدا ساقلىسۇن. بىزدەكىلەرنىڭ بايىلا ئالتە شەھەرنىڭ نېرىسىدا قالدۇرۇپ قويىدىغان ئوخشايسىز، — دېدىم مەن تاغ چوققىسىغا چىققان چاغدا.

ئۇ پېشانىسىدىكى تەرلەرنى سۈرتكەچ كۈلدى. ئۇنىڭ كەچكى شەپەق نۇرى بىلەن جىلۋىلەنگەن رۇخسارى يۇرىكىمنى تىترەتتى، كۆيۈۋاتقان ئوتنى تېخىمۇ ئولغايتتى.

— قاراڭ، بۇ يەردىن قارىسىڭىز شەھەر چىرايلىق كۆرۈنەمدىكەن؟ — دېدى ئۇ. دېمىسىمۇ تاغدا تۇرۇپ قارىسا تۆۋەندىكى يەرلەر — نېفىت ئايرىش زاۋۇتىنىڭ قاتار كەتكەن ئاپئاق ماي باكلىرى، ئېگىز قۇرۇلمىلار، تۇرۇبا يوللىرى، يول ياقىسىدىكى قويۇق دەرەخلىكلەر، ئاھالىلەر رايونى، كىتابخانا، ھەتتا بىزنىڭ ياتاق بىنالىرىمىزمۇ گۈزەل ھەم ئېنىق كۆرۈندى. نېفىت شەھىرى ئۈنجى قېتىم كۆزۈمگە ئاجايىپ چىرايلىق

گۈزەل كۆرۈندى. تۆت ئەتراپى تاغ - چۆلاۋك بىلەن قاپلانغان، جۇڭغار ئېتىكىگە جايلاشقان بۇ يەر گويا چۆلدىكى بوستانلىققا ئوخشايتتى.

— ھەقىقەتەن چىرايلىق ئىكەن، مېنىڭ ئويلىغىنىمدىنمۇ گۈزەل ئىكەن، — ۋۇجۇدۇمنى بىرخىل غەيرەت، قەتئىيلىك تۇيغۇسى چىرمىۋالدى، — بۇ يەرنىڭ شەھىرىمۇ، ئادەملىرىمۇ گۈزەل ئىكەن.

ئۇ خىجىل بولغىنىدىن يەرگە قارىۋالدى. ئۇيۇقۇنى قاپلىغان شەپەق ئۇنىڭ يۈزىگە كۆچكەندەك بولدى.

— بەكلا ئاشۇرۇۋەتتىڭىز، مۇبالىغە قىلىشقا بەكمۇ ئۇستا ئىكەنسىز.

بىر خىل جىددىيلىك، ھاياجان پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى ئەسىر قىلدى، — ياق، مۇبالىغە قىلغىنىم يوق، سىز راستتىنلا چىرايلىق، مېنىڭ كۆزۈمدە سىز مەڭگۈ چىرايلىق. سىز تۇنجى قېتىمدىلا ماڭا ئاجايىپ يېقىملىق كۆرۈنگەن ئىدىڭىز، سىز ئېشىنىڭ-ئېشەنمەك، سىزنى ئاجايىپ ياخشى كۆرۈپ قالدىم. شۇڭا كۈندە دېگۈدەك كىتابخانىغا بارغۇم كېلىدۇ، كۈندە دېگۈدەك سىزنى كۆرگۈم كېلىدۇ. ئىشتىن يانىدىغان يولىڭىزدا سىزنى بىر كۆرۈۋېلىش ئۈچۈن قانچىلىك تۇرىدىغانلىقىمنى سىز بىلمەيسىز، ئۇزۇن بولدى، بۇگۈن-ئەتە دەپ سىزگە ئېغىز ئېچىش پۇرسىتى بولمىدى. راستىنى ئېيتسام، سىزدىن تارتىنىدىم، قورقتۇم. بۇگۈن كۆڭلۈمدىكىنىڭ ھەممىسىنى دەي، مەھبۇبە، مەن يەنە نېمىلەرنى دېيىشنى بىلمەيۋاتىمەن، مەن سىزنىڭ ئوتلۇق مۇھەببىتىڭىزگە ئېرىشىشكە تولىمۇ ئىنتىزارمەن، — مېنىڭ تاماقلىرىم قۇرۇپ، كېيىنكى سۆزلىرىم بوغۇزۇمدا دېگۈدەكلا قالدى.

مەن ئۇنىڭغا، ئۇ بولسا، چەكسىز تۇزلەڭلىككە قىپقىزىل نۇر چېچىپ ئاستا-ئاستا پېتىۋاتقان قۇياشقا قارىدى. ھازىر ھەر ئىككىمىزنىڭ كۆزلىرى بىر-بىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىشتىن قورقۇۋاتقاندەك، ئۇچرىشىپ قالسا باشقىچە بىر ئالامەت يۈز بېرىدىغاندەك قىلاتتى.

مەن دەسسەپ تۇرۇۋاتقان تاغ، كۆز ئالدىمدىكى نېپىز شەھىرى، چەكسىز كەتكەن دەشت-چۆل ھەم قىپقىزىل نۇرلىرى بىلەن يەر-جاھانىنى گۈزەللىككە پۈركەپ ئاستا پېتىۋاتقان قۇياشمۇ «يىگىت، غەيرەتلىك بول، تۇنجى مۇھەببەت ئۇچۇن ھەر قانچە بەدەل تۆلەشتىن قورقما، ھايات گۈزەل، مۇھەببەتمۇ گۈزەل. بىز سېنىڭ ھەممە ئىشلىرىڭغا ئامەت تىلەيمىز» دەۋاتقاندەك بىلىندى. ماڭا بىردىنلا بۇ توپلىق تاغ، ئالدىمدىكى سوزۇلۇپ ياتقان شەھەر، تاقىر جاڭگاللىق تېخىمۇ گۈزەل، تېخىمۇ سۆيۈملۈك بىلىنىپ كەتتى.

تۇيۇقسىز ئېيتىلغان سۆزدىن گاڭگىراپ قالدىمۇ ياكى خىجالەت بولدىمۇ، ئۇ يۈزىنى چەتكە بۇرىغانچە لام-جىم دېمىدى، لېكىن كۆكسىنىڭ تېز-تېز كۆتۈرۈلۈشىدىن ئۇنىڭمۇ مېنىڭدىن كەم ھاياجانلانمايۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپتىمەن. تارىنى بەش مىنۇتقىچە جىمجىتلىق باستى. مەيلى تاغ شامىلى ھەر ئىككىمىزنىڭ يۈزىنى سۆيۈپ ئۆتمەكتە.

— جېنىم مەھبۇبە، — دېدىم ئارىلىقتىكى جىمجىتلىقنى بۇزۇپ، — تونۇشقىنىمىزغا خېلى كۆنلەر بولۇپ قالدىغۇ ياكى مېنى چۈشەنمەمسىز، ماڭا ئىشەنمەمسىز؟...

— ئۇنداق دېمەڭ نىجات! — دېدى ئۇ ماڭا ئۆرۈلۈپ، ئەمما كۆزلىرىنى مېنىڭ دىن ئېلىپ قاچتى، — بىز دوست بولۇپ ئۆتسەك بولمامدۇ، ئۇ ئىشنىڭ تېخى ۋاقتى بارغۇ. سىز خاپا بولماڭ، مەن ئۇنىڭ ئۈستىگە، تېخى رەسمىي ئىشچى ئەمەس، ھازىر قايتا تەربىيە ئېلىۋاتىمەن، — ئۇنىڭ سۆزلىرى بارغانچە مۇلايىم، بارغانچە ئاستا چىقىشقا باشلىدى ياكى ماڭا شۇنداق بىلىنىۋاتامدۇ-تاڭ.

— دوستلۇقتىن مۇھەببەتكە ئۆتسەك تېخىمۇ ياخشى بولمامدۇ. مەن سىزنى بەكلا ياخشى كۆرىمەن. ئىشەنمىسىڭىز مانا ئۈستۈمىزدە قۇياش تۇرۇپتۇ. مېنىڭ ساپ مۇھەببىتىمگە ئىنسانلارغا ھاياتلىق بەخش ئېتىدىغان قۇياش گۇۋاھ بولسۇن، — مەن ھاياجىنىمنى باسالماي قالدىم. مەھبۇبەنىڭ يەنە گەپ قىلىشقا مادارى يوقىتەك قىلاتتى. تاغ شامىلى بارغانچە كۈچەيىپ، تىترەشكە باشلىدىم. مەھبۇبە نېپىز كۆڭلەكتە بولغاچقا، مەندىن بەكرەك توڭلاپ كەتكەنىدى. مەن چاپىنىمنى سېلىپ ئۇنىڭغا يېپىپ قويدۇم.

— يۇرۇڭ قايتايلى، كۈن كەچ بولۇپ كەتسە ئۆيدىكىلەر ئەنسىرەپ قالىدۇ، — ئۇ ئوتلۇق كۆزلىرىنى ماڭا لەپپىدە بىر تىكتى-دە، چىغىر يول بىلەن ئاستا تاغدىن پەسكە چۈشۈشكە باشلىدى. مۇشۇ تاپتا ئەگەر ئۇ رۇخسەت قىلسا، تاغدىن يۈدۈپ چۈشكەن بولاتتىم. مەن ئۇنىڭ كەينىدىن تاپ بېسىپ چۈشۈۋاتىمەن. تاغ بېلىدىكى كىچىكرەك تۈزلەڭلىككە كەلگەندە، بىر نېمىگە پوتلىشىپ كەتتىمۇ ياكى پۇتى كىچىكرەك ئوره ئورەككە كىرىپ كەتتىمۇ يىقىلغىلى قىللا قالدى. مۇنداقسىگە ئېيتقانداء، مەن بولمىسام يىقىلغانمۇ بولاتتى. مەن ئىتتىك بېرىپ ئۇنىڭ بېلىدىن تۇتۇۋالدىم. قانداق بولغىنىنى ئۆزۈممۇ بىلمەي قالدىم: خۇددى بىرى شۇنداق قىلىپ قويغاندەك توپىلىق تاغدا مەن ئولتۇرىمەن، مەھبۇبە بولسا قۇچىقىمدا، قورقۇپ كەتكەنلىكتىنمۇ كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇۋالغانىدى. مەن ئوڭ قولۇم بىلەن ئۇنىڭ ئاپئاق پېشانىسىگە چۈشۈپ تۇرغان چاچلىرىنى تۈزەشتۈردۈم، ئاندىن قويۇق ئېگىلىپ تۇرىدىغان كىرپىكىگە، ئەگمەچ قاشلىرىغا، ئىنچىكە قىيا بۇرۇنلىرىغا، بىر-بىرىدىن بىلىنەر-بىلىنمەس ئايرىلىپ تۇرغان ئوماق لەۋلىرىگە، قىزىل قىزىل، ئېقى ئاق سۈزۈك يۈزلىرىگە بىر سېكۇنت ئىچىدە قاراپ چىقتىم. ئۇنىڭ تىنىقلىرىنىڭ بارغانچە تېزلىشىپ كېتىۋاتقانلىقى تولىمۇ چىرايلىق كۆتۈرۈلگەن كۆكسىدىن بىلىنىپ تۇراتتى.

پۈتۈن بەدىنىمنى ئىختىيارسىز ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر خىل ھېسسىيات چىرمىۋالدى. ئۆزۈممۇ سەزمىگەن ھالدا بىر قولۇمنى بوينىغا گىرە سالدىم-دە، خۇددى تاج بۆرە قويلارغا ئېتىلغاندەك قىزغا تاشلاندىم. ئۇ دەسلەپ ئۆزىنى ئۇيان-بۇيان تاشلاپ قارشىلىق قىلدى. قولى بىلەن مېنى يېنىڭ ئىتتەردى. ئۇ شۇنداق قىلغانسېرى مەن ئۇنى تېخىمۇ بەك قۇچاقلىدىم، دەسلەپ ئوتلۇق كۆزىگە، ئاندىن چاچلىرىغا، لەۋلىرىگە تەلۈلەرچە سۆيۈپ كەتتىم. ئۇ بوشاپ كەتكەنلىكتىن، ئۆزىنى پۈتۈنلەي ماڭا تاشلىغانىدى. ئەمدى بىر-بىرىمىزنى سۆيۈشكە باشلىدۇق. ئىنىقلىرىمىز

بىر-بىرىگە ئارىلىشىپ كەتتى. مېنىڭ قىزنىڭ ئوتلۇق لەۋلىرىگە سۆيۈشۈم تۇنجى قېتىملىق ئىدى. ئۇنىڭ لەۋلىرى لەۋلىرىمدە، قوللىرى مۇرەمدە ئىدى. ئۇ تۇيۇقسىز ئېسىسكە كەلگەندەك مېنى ئىتتىرىپ تۇرىدىن تۇردى، چۈۋۈلغان چاچلىرىنى بارماقلىرى بىلەن تۈزەشتۈردى-دە، ئىككى ئالقىنى بىلەن يۈزىنى تۇتۇپ، ئېسەدەپ يىغلىغىنىچە پەسكە قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى.

مەن نېمە قىلىشىمنى بىلەلمەستىن تۇرۇپ قالدىم. توۋا، بىر مىنۇتقا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە نېمە ئىشلار بولۇپ كەتتى-ھە. بىردىنلا مېنى ھاياجان، قورقۇنچ چىرمىۋالدى. مەن نېمىشقا ھېسسىياتىمنى باسالماي قالدىم. نېمىشقا ئۇنى رۇخسەتسىز-لا سۆيۈپ كەتتىم. ئەمدى ھەممە ئىش بۈزۈلدىمۇ؟ مەن گاڭگىرىغان ھالدا تۇرنىمدىن تۇرۇپ، چاپىنىمنى ئالدىم-دە، ئۇنىڭ كەينىدىن پەسكە چۈشتۈم. بىز قىزنىڭ مەھەللىسىگىچە ئۇن-تىنسىز ھالدا كەلدۇق.

— خوش بولدى، سىز مەشەدە قېلىڭ، — دېدى ئۇ دوقمۇشقا كېلىگەندە، يەرگە قاراپ تۇرۇپ بوش ئاۋازدا، بۇ ھالىتىدىن ئۇنىڭ يا ھاياجانلىنىۋاتقانلىقىنى، يا ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى بىلگىلى بولمايتتى.

— مېنى كەچۈرۈڭ، سىزنىڭ ئالدىڭىزدا تولىمۇ ئەدەبسىزلىك قىلىپ سالدىم. راستىنى ئېيتسام، سىزنى بەكمۇ ياخشى كۆرگەچكە، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي قالدىم. جېنىم مەھبۇبە، يېقىندا بىزنى تەقسىم قىلدىغان ئوخشايدۇ، مۇمكىن بولسا، ئەتەسىز بىلەن ۋ توغرىلىق سۆزلەشكەن بولسام.

ئۇ ماڭا لەپپىدە قارىدى. يەنە شۇ ئوتلۇق كۆز. بۇ كۆز ماڭا تېخىمۇ نۇرلىنىپ كەتكەندەك بىلىندى.

— تېز كېتىڭ، ئاكام كېلىپ قالدى، — ئۇ بۇ سۆزنى ھودۇقۇش ئىچىدە شۇنداق تېز دېدى-دە، ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ يۈگۈرگەندەك كېتىپ قالدى. مەن ئۇنىڭ چىرايلىق قەددى-قامىتىگە، گۈزەل بەدەنلىرىنى يوشۇرۇپ تۇرغان ئاپئاق كۆڭلىكى كۆزۈمدىن يوتكىچە قاراپ تۇردۇم.

ئەتىسى كۈن بويى دېگۈدەك خىيالىمدا ئۇنىڭ بىلەن مۇڭدىشىپ چىقتىم. ساۋاق داشلىرىم بىلەن پاراڭلىشىۋاتقاندا، تاماق يەۋاتقاندا ئۇ كۆز ئالدىمغا كېلىۋالدى. گويا ئۇ «ھۇ ئالدامچى، سېنىڭ مەقسىتىڭ ئەسلى شۇنداق ئىكەن، سەن ئەسلى دۇرۇس يېگىت ئەمەسكەنسەن» دەۋاتقاندەك ئازابلىنىمەن. ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىشتىن قورقىمەن. ئارىدىن بىر ھەپتە ئۆتۈپ كەتتى. بىزنى تەقسىم قىلدى ۋە بۆلۈنگەن ئىدارىدىن بىزنى ئالغىلى ماشىنا كەلدى.

ھەممىمىزنىڭ كۆزىدە ياش. ھەممىدىن كۆپ يىغلىغانلار قىز ساۋاقداشلار بىلەن ئايال ئوقۇتقۇچىلار بولدى. ئۇلار ھېلىدىن ھېلىغا قۇچاقلىشىپ خوشلىشاتتى. ھەر يەردىن ھەر يەردىن كېلىپ، مەكتەپ قوينىدا ئۈچ يىل بىر قازانىنىڭ تامىقىنى يەپ، ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىللاردەك بولۇپ كەتكەچكە، ئايرىلماق راستىنلا تەس ئىكەن. ئۇنىڭ ئۇستىگە، بىز ئەمدى ئىسمىنىمۇ ئاڭلاپ باقمىغان يەرلەرگە بۆلۈنگەندۇق. كىم بىلىدۇ،

مۇشۇ ئايرىلغانچە ئۆمۈر بويى كۆرۈشەلمەيمىزمۇ، بۇنىڭغا ھېچكىممۇ ئېنىق بىر نەرسە دېيەلمەيدۇ. بىز بىر-بىرىمىز بىلەن قانتىق قۇچاقلىشىپ خوشلىشىپ، بىزنى ئېلىپ كېتىدىغان ماشىنلارغا چىقىشتۇق.

بىر ياخشى يېرى ياتاقدىشىم، دوستۇم جېلىل، يەنى «مەڭلىك» مەن بىلەن بىر يەرگە بۆلۈنگەنىدى. ئىككىمىز ئاپتوبۇس دېرىزىلىرىدىن باشلىرىمىزنى سىرتقا چىقىرىپ قالغان ھەممە ساۋاقداشلار بىلەن ئاخىرقى قېتىم خوشلىشىشقا باشلىدۇق.

— ھەي قارا، يول تەرەپكە قارا، كىم كېلىۋاتىدۇ؟! — دوستۇم ئىككى قولى بىلەن بېشىمنى يول تەرەپكە بۇرىدى. مەن كۆزۈمنى ئىتتىك يول تەرەپكە تىكتىم. دەل شۇ يالغان ئەمەس، راستتىنلا شۇ مەھبۇبە. كۆزلىرىم مېنى ئالداۋاتمايدىغاندۇ، دەپ بىر ئۇۋۇلىۋەتتىم، توغرا، شۇ. ئۇ ماڭا تونۇش دوستى بىلەن قولىدا سومكا كۆتۈرگەن ھالدا بىز تەرەپكە كېلىۋاتاتتى.

مەن ئورنىمدىن سەكرەپ قوپۇپ كەتتىم. ھاياجاندىن يۈرىكىم ئاغزىمغا قاپلىشىپ قالدى. ئاپتوبۇستىن سەكرەپ چۈشۈپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا يۈگۈردۈم.

— ياخشىمۇ سىلەر، بۇ يەرگە كېلىپ قالار دەپ پەقەت ئويلاپ باقمايتىكەنمەن، — دېدىم چەكسىز ھاياجاندىن نېمە قىلىشىمنى بىلمەي.

— سىز ئويلىمىغان بىلەن بىز ئويلايمىز. ھېلىتىن ئۇنتۇلۇپ قالسىڭىز، ئەتە ئۆگۈن قارىماي كېتەمسىز نېمە؟ — دېدى ئۇنىڭ دوستى كۈلۈپ تۇرۇپ.

— سىزنىڭ ماڭىدىغانلىقىڭىزنى دوستۇمدىن ئاخشام ئاڭلىغانىدىم، — دېدى مەھبۇبە سومكىنى ئۇ قولىدىن بۇ قولىغا يۆتكىگەچ، تۇنجى قېتىم ئوتلۇق كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ، — ھېلىمۇ سىزنى ئۇزىتىشقا ئولگۈرۈپ كەپتۇق.

— ئۇزىتىپ كەلگىنىڭلارغا كۆپ رەھمەت، — مەن ھاياجاندىن باشقا گەپ تاپالماي قالدىم، — بېرىپلا چوقۇم سىلەرگە خەت يازىمەن.

— شۇنداق قىلىڭ. بولمىسا خېتىڭىزگە قاراپ دوستۇمنىڭ كۆزلىرى ئېقىپ كەتمىسۇن، — دېدى دوستى شوخلۇق بىلەن.

مەھبۇبە خىجالەت بولغىنىدىن دوستىنى يەڭگىل بىرنى ئۇرۇپ قويدى.

ئۇنىڭ دوستى بىزنى ئايرىم پاراڭلىشۇالسۇن دەپ ئويلىدى بولغاي، ماڭا قاراپ متىيقىدا كۈلۈپ قويۇپ نېرىغا كەتتى.

ئۇنىڭ لەۋلىرى، ئېڭەكلىرى، قوللىرى تىترەۋاتقاندەك بىلىنىدى. شوپۇر پەستەكى ئوقۇغۇچىلارنى تېزرەك ماشىنىغا چىقىشقا ئۈندەپ سىگنال بەردى. كىمدۇر بىرى مېنى ۋاراقلاپ چاقىردى. بىراق مەندە كەينىمگە قارىغۇدەك ماغدۇر يوق ئىدى.

— يېقىندا بىزنىمۇ خىزمەتكە بۆلۈنىدىغان ئوخشايدۇ. ئاڭلىساق كۆپ بالىلارنى قارامايغا بۆلۈنىدىغانلىقىڭ گېپى بار، — دېدى ئۇ ۋە بۇ سۆزلەردىن خىجالەت بولغاندەك قىزىرىپ كەتتى.

— ياخشى گەپ ئىكەنغۇ، ئەگەر بۆلۈپ قالسا بارارسىز؟

— ئۆيدىكىلەر نېمە دەيدىكىن، — ئۇ لېۋىنى چىشلەپ قويدى-دە، قولىدىكى

سومكىنى ماڭا تەڭلىدى، — بۇ سىزگە ئاز بولسىمۇ يولايۇرۇم، ئالدىراپ قالغاچقا ھېچ نەرسە قىلالمىدىم ...

ماشىنىدىكىلەر مېنى چاقىرىپ ۋارقىراشقا باشلىدى.

— خەير خوش مەھبۇبە، مېنى ئۇنتۇپ قالماڭ. مېنىڭ خېتىمنى كۆتۈڭ، — مەن ئۇنىڭ يوللۇقىنى بىر قولۇمدا چىڭ تۇتقانچە ئوڭ قولۇمنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتىم. ئۇنىڭ ئاپئاق، يۇمشاق قولى مېنىڭ قولۇم بىلەن جۈپلەشتى. پۈتۈن بەدىنىمگە يەنە شۇئان ئوت تۇتاشقاندەك بولدى.

— خەت يېزىڭ! — ئۇنىڭ لەۋلىرى تىترەپ كەتتى. بىزنىڭ كۆزلىرىمىز ئۇچراشتى. مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىدە ئۆزۈمنىڭ ئەكسىنى كۆرگەندەك بولدۇم.

كۆز قىيمىغان ھالدا قوللىرىمىز بوشىدى. بىز مانا مۇشۇنداق ئاددىي، ئەمما تولىمۇ خۇشاللىنارلىق ھالدا خوشلاشتۇق.

ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش چىقىۋاتامدۇ ياكى مېنىڭ كۆزۈم نەملىشىۋاتامدۇ بىلمەيمەن، ئۇ ماڭا قاراپ قويۇپ، دوستىغا بىر نەرسىلەرنى دېدى. ئۇ چوقۇم مېنىڭ گېپىمنى قىلدى. ئۇمۇ مېنى ياخشى كۆرىدىكەن ئەمەسمۇ! مەن نېمىشقا بۇلارنى بۇرۇنراق سەزمىگەندىمەن؟ ئۇنىڭ مېنى ئۇزىتىپ كېلىشى مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنىڭ تولۇق ئىسپاتىغۇ؟ ئېھ، جېنىم مەھبۇبەم، مەھبۇبەم. بىز ئۇنىتىنسىز مۇھەببەت باغلىدۇق، سەن ماڭا كۆزۈڭ ئارقىلىق مەڭگۈلۈك ھەمراھىم بولىدىغانلىقىڭنى ئۇقتۇردۇڭ. مەن ھەممىنى ئاشۇ پاك، ساددا، ئەمما ئوت يېنىپ تۇرىدىغان كۆزلىرىڭدىن بايقىدىم. ئۇ كۆز يېشىنى سۈرتۈۋاتامدۇ ياكى ھاياجانلانغىنىدىن شۇنداق تۇيۇلۇۋاتامدۇ، ئىشقىلىپ ماڭا ئۇنىڭ بۇلاقتەك سۈزۈك، ئوتلۇق كۆزلىرىدىن ياش چىققانىدەك بىلىنىدى.

كۆزلىرىم ئىختىيارسىز نەملەشتى. پۈتۈن كۆكرىكىمنى دېگۈدەك ئاپتوبۇستىن چىقىرىپ قولۇمنى پۇلاڭلاتقىنىمچە ئانا مەكتەپ، سۆيۈملۈك ئوقۇتقۇچىلىرىم، ساۋاقداشلىرىم بىلەن، ھەممىدىن مۇھىمى ماڭا مۇھەببەت ئاتا قىلغان مەھبۇبە بىلەن خوشلاشتىم. ئۇ ئەمدى دوستىغا ئېسىلدى. ئۇ ئەمدى راستلا يىغلىدى. لەۋلىرىم تىترىدى. شۇ چاغدا بىرەرى كېلىپ تەسەللى بېرىدىغان ئىككى ئېغىز گەپ قىلغان بولسىلا يىغلاپ تاشلىغان بولار ئىدىم. مەن ئاخىرى ئۆزۈم ئاڭلىغۇدەك ئاۋازدا ئۇنىڭ بىلەن خوشلاشتىم.

— خەير خوش، مېنىڭ ئوتلۇق كۆزلۈكوم.

2

جېلىل ئىككىمىزنىڭ يېڭى خىزمەت ئورنىغا كەلگىنىمىزگە بىر ئايدىن ئاشتى. بۇ يەردە بىر-بىرىگە تۇتىشىپ دېگۈدەك تىكىلگەن چېدىر، ئانداسانىدا كېلىپ قالدىغان ماشىنىلاردىن باشقا نە ئۆي، نە كۆزگە چېلىققۇدەك بىرەر تۇپ گىياھ، ئادەمنىڭ دىققىتىنى قوزغايدىغان بىرەر يېڭىلىق يوق ئىدى. ئەتراپ كۆز يەتكۈسىز دەشت —

چۆل. يېڭى كەلگەندە بىزنى قىزىقتۇرغان ھەيۋەتلىك گۈزۈلددىپ تۇرغان بوردۇاي پىلەن ئۆمرۈمدە كۆرۈپ باقمىغان زور ئاپتوموبىللار ھازىر مېنى ئۆزىگە تارتالمايدۇ. مەن غىچىرلاپ تۇرىدىغان كونا سىم كارىۋاتتا ياتپاشلىغاچ، كۆپ ھاللاردا مايتاغدىن ئايرىلغان چاغدىكى تاتلىق ئەسلىمىلەرنى خىيال قىلىمەن...

جېلىل ئىككىمىز يول بويى يېرىم ئۇخلاپ، يېرىم پاراڭلىشىپ كەلدۇق. ئاپتوبۇس كونا بولغاچقا تېز ماڭالمايتتى. بىز جۇڭغارنىڭ بىپايان چۆللۈكىدە توپتوغرا ئۈچ سائەتتىن ئارتۇق ماڭدۇق. يول بويى ناۋان-ناۋاندا ئۇچراپ قالىدىغان يۇلغۇنلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، نە بىر تۇپ دەرەخ، نە بىر تۇپ گىياھ ئۇچراتمىدۇق.

— بالىلار، ئۇيقۇڭلارنى ئېچىڭلار، بىز جەرەنبۇلاققا كەلدۇق. بىزنىڭ بۇرغىلاش باشقارما مۇشۇ يەردە، — بىزنى ئالغىلى بارغان ئادەم ئاپتوبۇس ئىچىدە ئۇرە تۇرۇپ توۋلىدى.

بىز ئۇن نەچچە ساۋاقداش چالا ئۇيقۇ، ھارغىنلىققا قارىماستىن دېرىزىدىن باشلىرىمىزنى چىقىرىشتۇق.

تاپ-تاقىر جاڭگالىلىققا خام كېپەكتە قاتار قىلىپ پاكار ئۆيلەر سېلىنغان؛ نېرىسىدا بولسا بىر-بىرىگە ئۇلاپ بىرنەچچە تېخىر تىكىۋەتكەندى. بىز دۆڭگەرەك سېلىنغان — ئېھتىمال باشقارما بىناسى بولسا كېرەك — بىرقەدەر تۇزۇكرەك بىنانىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدۇق. بىزنى ئېلىپ كەلگەن ئادەم بىنا ئىچىگە كىرىپ كەتتى. چۈشتىن ئاشاي دەپ قالغان بولسىمۇ، ئەتراپ ئۇت دېگىزىدەك تىنجىق ئىدى. يېرىم سائەتتىن كېيىن بىزنى ئېلىپ كەلگەن ئادەم يەنە بىر ئادەمنى باشلاپ بىنا ئىچىدىن چىقتى.

— ھازىر سىلەرنى ھەرقايسى ئەترەتلەرگە بۆلىمىز، — دېدى كېيىن چىققان ئادەم. قولىدىكى بىر ۋاراق قەغەزگە قاراپ، — نىجات، جېلىل ئىككىنچى ئەترەتكە بارىسىلەر، سىلەرنى ئاۋۇ ماشىنا ئېلىپ كېتىدۇ...

بىز ھەم خۇشال بولدۇق، ھەم مەيۈسلەندۇق. خۇشال بولغىنىمىز جېلىل ئىككىمىز يەنىلا بىر يەرگە تەقسىم قىلىنىپتۇق. مەيۈسلەنگىنىمىز باشقا ساۋاقداشلاردىن ئايرىلىپ قالدۇق. بىز ئىككىمىز يۈك-تاقلىرىمىزنى كۆتۈرۈپ، قولىمىزغا بېرىلگەن تونۇشتۇرۇشنى يانچۇقلىرىمىزغا سېلىپ، ئۇستىگە بىرنېمە بېسىلغان قارا ماشىنىغا ياماشتۇق.

بىز ئالاھەزەل ئىككى سائەتچە ماڭدۇق. قانچە ماڭغانسېرى ئۇت دېگىزىغا شۇنچە كىرىپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلىشتۇق. ماشىنا ئۆلۈك توپىلىق يولدا ئاسمانپەلەك چاڭ-توزان توزىتىپ ماڭغاچقا، ئەتراپتىكى ھېچ نەرسىنى كۆرگىلى بولمايتتى. بىرىرىمىزگە گەپ قىلىشقىمۇ رايىمىز قالمىدى. بىر چاغدا ماشىنا مېگىشتىن توختىدى. مەن كۆزۈمنى ئېچىپ جېلىلغا قارىدىم، ئۇنىڭ ئۇستىبېشى ئۇن خالتىسىدەك بولۇپ كەتكەندى. ئۇنىڭغا قاراپ ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي كۈلۈپ كەتتىم. ئۇ ماڭا قاراپ مەندىن بەكرەك كۈلەتتى. ئېھتىمال مېنىڭ تۇرقۇم ئۇنىڭدىنمۇ بەكرەك تۇپا بولۇپ

كەتكەن بولۇشى مۇمكىن.

— ئىش ئورنىغا كەلدۇق، چۈشۈكلار ئۆكىلار، — ئوتتۇز ياش چامىسىدىكى سەمزەك شوپۇر پەستە ئۈرۈپ بىزگە ۋارقىرىدى. بىز ئورنىمىزدىن ئۈرۈپ ئەتراپىقا قاراپ رىدۇق. يەر - جاھان تىنجىق دەستىدىن شار ئېسىپ قويسىمۇ مىدىرلىمىغۇدەك دەرىجىدە ئىدى. كۆزىمىزگە بىر يەرگىلا تىكىلگەن 50-60 تەك بىرىزىنت چېدىرىدىن باشقا چەكسىز كەتكەن جاڭگاللىق كۆرۈندى. بۇنى كۆرۈپ پاكلا قەلپ يىغىلىۋېتىشكە تاسلا قالدۇق.

شوپۇر چېدىر تەرەپكە قاراپ قاتتىق بىر ئىستىرتۇندى، چېدىر ئاردىسىدىن ئۆزى دېمەتلىك ئىككى-ئۈچ كىشى چىقىپ ئالدىمىزغا كەلدى. ئۇلار بىزنى چوڭ بىر چېدىر ئىچىگە باشلاپ كىردى. جىلىل ئىككىمىزنىڭ ماكانىمىز مۇشۇ ئىكەن. چېدىر-نىڭ ئىچى ئوڭغۇل-دوڭغۇل، قۇرۇق يەر بولۇپ، توپا ئۆرلەپ تۇراتتى. بىز نەق بىر كۈن دېگۈدەك ياتاق تازىلىدۇق. تازىلىدۇق دېگەندىن كۆرە، يەر تۈزلىدۇق دېسەك تۈزۈك.

تۈنجى كېچىسىلا بۇ يەرنىڭ ئىسسىقىغا چىدىيالماستىن، تاڭ ئاتقۇچە چېدىرنىڭ ئىچىدە مېڭىپ چىقتۇق.

— قانداق يەر بۇ ئاداش، ئىسسىق ئادەمنى ئۆلتۈرەمدۇ نېمە؟ تاڭ ئاتايمۇ دەپ قالدى، ھاۋا يەنىلا چۈشتىكىدەكلا ئىسسىققۇ.

جىلىلنىڭ مەندىن بەكرەك روھى چۈشكۈن ئىدى. ئۇ بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن، تورۇسقا قاراپ ئوڭدىسىغا ياتىدۇ. ئۇنىڭ بۇنداق جىمغۇر بولۇپ كېتىشى ماڭا چۈشىنىشلىك. چۈنكى ئۇنىڭ يۈرىۋاتقان قىزى باشقا ئەتراپتكە تەقسىم قىلىنىپ كەتتى. شۇ چاغدا كۆزۈمنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇنىڭغا قارىغانىدىم. ئۇنىڭ لەۋلىرى تىترەپ، قۇلقىنىڭ ئاستىدىكى مېڭى مىدىراپ، يوغان ئويچان كۆزلىرىگە ياش ئەگمەنىدى. ئىككىسى ئاددىيلا بىر نېمىلەرنى دېيىشىپ خوشلاشقانىدى.

ئىككىنچى كۈنى ئىسسىق دەستىدىن بولالماي قالدۇق. بىز ئۆزىمىزنى گويا چېدىردا ئەمەس، تونۇر ئىچىدە تۇرغاندەك ھېس قىلىشتۇق. بۇ يەردە سۇنى چوڭ بىر باكقا قاچىلاپ قويىدىكەن. لېكىن بۇ سۇمۇ قاينىقىدىن ئانچە پەرقلىنىپ كەتمەيتتى. شۇنداق بولسىمۇ ئامالسىزلىقتىن ھېلىدىن ھېلىغا يۈزلىرىمىزنى يۇيۇپ تۇردۇق، لېكىن سالقىنداپ يىغاندەك ئەمەس. يەرگە سۇ چاچساك، يەردىن ھور چىقىپ دەك ئىسسىق ھاۋا گۈپۈلدەپ كېتىدۇ. پۈتۈن ئەزايىمىزدىن تەر ئىرىقتا ئاققاندەك قۇيۇلۇپ تۇرىدۇ. ئۇخلاشتىن سۆز ئېچىش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس. كىلىتە ئىشتاندىن باشقا ئۈستىبېشىمىزدىكى نەرسىلەرنى سېلىۋەتتۇق. ئىسسىق، زېرىكىش دەستىدىن بىرىرىمىزگە گەپ قىلىشمۇ خۇش ياقمايدۇ. ھەر ئىككىمىزنىڭ قىلىدىغىنى خىيال سۈرۈش. كەچلىك تاماقتا چىققۇمىز كەلمىدى ياكى بىرەرى بىزنى ئىزدەپ كىرىپ قويمىدى. خىيالىمغا بىر نەرسە كەچكەندەك بولدى-دە، چاچراپ ئورنىمدىن تۇرۇپ يۈگىتاقلىرىم ئارىسىنى ئاختۇردۇم، ئىككى كۈنلۈكياقى ئىسسىق ئازابى، زېرىكىش ئىچىدە

مەھبۇبە بەرگەن سومكىنى ئۇنتۇلۇپ قالغىلى تاسلا قاپتىمەن. مەن ئىتتىك سومكا ئىچىنى ئاقتۇردۇم. سومكىدا ئون نەچچە تال قەزىل ئالما، ئۈچ - تۆتتەك مايلىق ئوقاچ، ئۇنىدىن باشقا كەمپۈت - پىرەنىك ھەم بىر خاتىرە دەپتەر تۇراتتى. مەن ئىتتىك خاتىرە دەپتەرنى قولۇمغا ئالدىم. بىرىنچى بېتىگىلا: «خىزمەتلىرىڭىزگە مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن. مەھبۇبەدىن» دەپ چىرايلىق قىلىپ يېزىلغانىدى.

خاتىرە دەپتەرنى كۆزلىرىمگە سۈرتۈۋالدىم. ئاندىن بىرى بۇ مەخپىيەتلىكىنى كۆرۈپ قېلىشتىن قورقاندەك يەنە ئىتتىك سومكا ئىچىگە سېلىۋەتتىم. چاقىرغىنە ساندۇقىمنى شىرە قىلدىم-دە، ئۈستىگە سومكامدىكى نەرسىلەرنى تۆكۈپ جېلىنى چاقىردىم:

— قوپ ھوي، كەچكىچە ياتامسەن، چاي - پاي ئىچىپ قورساقنى تويغۇزۇۋېلىپ ئاندىن ياتساڭمۇ ئۇلگۈرىسەن.

ئۇ ماڭا خۇش ياقمىغاندەك ئۆرۈلۈپ قارىدى، ئاندىن شىرە ئۈستىدىكى نەرسىلەرنى كۆرۈپ ئورنىدىن چاچراپ تۇردى.

— پاھ، نېمىدېگەن چىرايلىق ئالما بۇ - ھە، بالدۇرراق چىقارساڭ بولماتتىمۇ پىخسىقلىق قىلىپ تىقىپ يۈرگىچە! — ئۇ چوڭ بىر تال ئالمىنى بىر چىشلەمدىلا يېرىم قىلىپ قويدى.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، ياخشى تۇردۇڭلارمۇ، ئورۇنلىشىپ، ھاردۇقۇڭلار چىقىپ قالغاندۇ. پاھ، ياخشى مېھمان ئاشقا دەپ بىز تازا ياخشى چاغدا كىردۇقمۇ - نېمە؟ — 27 - 28 ياشلار چامىسىدىكى بىر - بىرىدىن بەستىلىك، قويۇق بۇرۇت قويۇۋالغان ئىككىيلەن كىرىپ كەلدى.

ياتقىمىزغا تۇنجى بولۇپ بىزنى يوقلاپ كىرگەن بۇ ئىككىيلەندىن بەكمۇ خۇش بولۇپ، قىلىدىغان قىلىق تاپالماي تىپىرلىشىپ كەتتۇق.

— سىلەرنىڭ كەلگەنلىكىڭلارنى ئەتىگەن ئاڭلىدۇق. چۈشتە كىرىلمەي قالدۇق، قېنى سىلەرمۇ ئولتۇرۇڭلار، ئۆزئارا تونۇشۇپ قالايلى. بىز ماۋۇ قوشنا چېدىردا تۇرىمىز، — دېدى سەل ئېگىزرەك كەلگەن يىگىت.

بىز تۆتىمىز كىچىك ساندۇقنى چۆرىدەپ ئولتۇردۇق. مەن ئالمىدىن ئىنكىسى تالنى بۇ ئىككىيلەنگە سۇندۇم، ئۇلار بىر ئاز تەكەللۇپتىن كېيىن ئالمىنى قوللىرىغا ئېلىشتى.

— پاھ، نېمىدېگەن سۈلۈق، نېمىدېگەن تەملىك ئالما بۇ - ھە! — دېدى يەنە بىرەيلەن قولىدىكى ئالمىغا قاراپ، — ھېلىلا شاختىن ئۈزگەندەكلا - ھە.

ئۇلار ئالمىنى قانچە ماختىغانسېرى، كۆڭلۇم شۇنچە يايرىماقتا ئىدى، چۈنكى بۇ ئالمىلار ماڭا مەھبۇبەنى ئەسلىتىپ تۇرماقتا.

— زېرىكمۇ قالغانسىلەر - ھە، كېيىنچە كۆنۈپ قالىسىلەر، بۇ يەرنىڭ شارلى ئىتى ناچارزاق، دەم ئېلىش كۈنلىرى ھەقىقەتەن بەك زېرىكىشلىك بولۇپ كېتىدۇ. قېنى بىز ئۆزئارا تونۇشقاچ بىردەم قىزىپ ئولتۇرايلى، — ئېگىز بويلۇقى شۇنداق.

دېگىنىچە يانچۇقىدىن بىر بوتۇلكا ھاراقنى ئېلىپ شىرە ئۈستىگە قويدى. يانىدا ئولتۇرغىنى بولسا، گېزىتكە ئوراقلىق بىر كاللەك گۆشنى توقاچنىڭ ئۈستىگە قويدى.

— ئىستاكاندەك بىرەر نەرسە بارمۇ؟

مەن ئۈنىڭغا ئالدىمدىكى كۇرۇشكىنى ئۇزاتتىم. بىرى بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ئاچتى، بىرى قەلەمتىراش بىلەن گۆشنى ئۇششاق توغرىدى. مەن ئۈلارنىڭ ھەربىگە بىرگە قاراپ ئۆزۈمچە ھەۋەسلىنىپ قالدىم، دېمەك، بىزمۇ ئەمدى بالا ئەمەس، چوڭلار بىلەن قاتار ئولتۇرىدىغان بولدۇق.

— چايدىنىڭلار يوقمۇ نېمە، مەن چىقىپ ياتاقتىكى چايدانىنى ئېپكېرەي، — گۆش توغراۋاتقىنى قەلەمتىراشنى قويۇپ، چىقىپ كەتتى ھەم ھايال ئۆتمەي چايدانىنى كۆتۈرۈپ كىردى، يەنە بىرەيلەن كۇرۇشكىغا ئازراق ھاراق قويۇپ چايقۇەتتى - دە، ئاندىن قايتا يېرىم قىلىپ ھاراق قۇيدى.

— مېنىڭ ئىسمىم يارمەھەممەت، — دېدى ئۇ كۇرۇشكىنى قولىغا ئېلىپ، — بۇنىڭ ئىسمى ماخمۇت. بىز بۇ يەرگە كەلگىلى ئىككى يىلچە بولۇپ قالدى. مەن ئۇچىنچى سېمېنىدا، بۇ ئىككىنچى سېمېنىدا ئىشلەيدۇ. قېنى ياخشى ئولتۇرۇپ قالدۇق. ئىسسىق ئازابىنى مۇشۇنىڭ بىلەن ئۇنتۇمساق، بۇ يەردە باشقا ئامال يوق.

توۋا، مۇشۇنداق دىمىق ئىسسىقتا ھاراق ئىچىش ئېغىر كەلمەمدىغاندۇ - ھە. ئەمما بۇ ئىككىيلەن ھاراقنى قىينالمايلا ئىچىۋەتتى. نۆۋەت ماڭا كەلدى.

— مانا ئۇكام، قولىڭىزغا ئېلىپ ئۆزىڭىزنى بىر تونۇشتۇرۇۋەتمەمسىز. بۇنىڭدىن ئازراق ئىچىپ قويسىڭىز ھاردۇقىڭىزنى چىقارغاندىن سىرت، زېرىكىش، غەم - قايغۇلىرىڭىزنى باسىدۇ.

ئالاي دېسەم، مەن ھاراقنى زادىلا ئىچىپ باقمىغان، ئالماي دېسەم سەت بولىدۇ. ئاخىرى ئۆزرە قويۇشقا مەجبۇر بولدۇم.

— خاپا بولماڭ ئاكا، راستىنلا ھاراق ئىچىپ باقماپتىكەنمەن. رەنجىمىگەن بولسىڭىز.

— راستلا ئىچىپ باقمىغانمۇ؟ ئۇنداقتا تېخىمۇ ياخشى بوپتۇ. سىز بۇرۇن مەكتەپ پۈتتۈرگەندىن كېيىن بۇ جاڭگاللىققا كېلىپ ئىشلەشنى ئويلاپ باققانمۇ؟ ئويلاپ باقمىغان، شۇنداقمۇ؟ بۇ چېدىردا بىز بىلەن بىللە ئولتۇرۇشنى ئەسلا ئويلاپ باقمىغانسىز. بەلكىم خىيالىمۇ قىلىپ باقمىغانغۇ دەيمەن. بۇ جاھان شۇنداق جاھان. ئادەم تۇغۇلغانىكەن، قىلمىغانىنى قىلىپ باقىدۇ، كۆرمىگەننى كۆرۈپ باقىدۇ. بۇرۇن ھاراق ئىچىپ باقمىغان ئىكەنسىز، ئەمدى ئىچىپ بېقىڭ.

ئۇنىڭ سۆزلىرى ئالدىدا ئىلاجسىز رومكىنى ئالدىم، بەلكىم، غەمكىنلىك، زېرىكىشنى بېسىپ قالسا ئەجەب ئەمەس دېگەن ئوي بىلەن كۆزۈمنى يۇمۇپلا ئاغزىمغا قۇيدۇم. بىر پارچە چوغ گېلىمنى كۆيدۇرۇپ كىرىپ، پۈتۈن ئەزالىرىمغا تاراپ كەتكەندەك بولدى. جايىمدا تولغىنىپ كەتتىم. خېلى بىر چاغقىچە زۇۋان سۇرەلمەي قالدىم.

ـ مانا ئىچىۋەتتىڭىزغۇ، ئاز - ئازدىن ئىچىپ قويسىڭىز ھېچ نەرسە بولمايدۇ. بۇ يەردە ئادەم كۆڭۈل ئاچقۇدەك، دەردىگە - دەرمان بولغىدەك نېمە بار دەيسىز، ئادەتتە بىرەر قېتىم كىنو كۆرۈشمۇ ئاھايىتى تەسكە توختايدۇ. ئەگ ئىسسىل نەرسە مانا مۇشۇ، قېنى گۈشتىن ئازراق زاكۇسكا قىلىڭ.

مەن ئىچكەندىن كېيىن جېلىلغا زورلاش، تەكەللۇپ سۆزلەر كەتمىدى. كۆزۈمنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ تۇرسام، ئۇ مىدىرلىمۇ بەتتەر قىيىنلىپ ئىچتى، ئاندىن ئېغىر بىر ئۆھ تارتتى.

بىر رومكا ئىچكەندىن كېيىن قالغان رومكىلارنى ئىچمەي ئامال بولمىدى. ئۇچ رومكىدىن كېيىن ئۆزۈمنى بىر خىل روھلۇق، تېتىك سېزىشكە باشلىدىم. ئەمدى بىزدە زورلاشمۇ، تارتىنىشمۇ قالمىدى. ئۈدۈل كەلگەننى ياق دېمەي ئىچىۋەردۇق. ھاراق ئىچىۋەرگەنسېرى زېرىكىش، ئىچ پۈشۈقىنى باسقان بىلەن يۇرەكنىڭ بىر يەرلىرىنى كۆيدۈرۈپ، سېغىنىش ئوتىنى يۇقىرى پەللىگە كۆتۈردى. بۇلارنىڭ سوغان گەپلىرىگە جاۋاب بېرىمەن، گەپ - سۆزلىرىگە قۇلاق سالغاندەك بولىمەن، ئەمما ئەس - خىيالىم پۈتۈنلەي مايتاغقا كەتتى.

ئۇ مېنى ئويلامدىغاندۇ. بىرەر قېتىم بولسىمۇ يادىغا ئېلىپ، مەن توغرىلىق دوستىغا سۆزلەپ بەرگەندىمۇ؟ ئۇنى ئويلىغانسېرى ئىچىمدىن بىر پارچە ئوت سىرتقا تېپىۋاتقاندەك بىلىنمەكتە. بۇ ئايرىلغاندىن كېيىنكى سېغىنىش ھېسسىياتىنى باسالمىغانلىك ئالامىتىمۇ ياكى ھاراقنىڭ كۈچلۈك تەپتىدىن بولۇۋاتقان ئىشمۇ؟ يارمەھەممەت بىلەن دوستۇم بىر - بىرىگە گەپ بەرمەي دېگۈدەك سۆزلەپ، سورۇننى قوللىرىغا ئالدى. ماخمۇت بىلەن ئىككىمىزنىڭ سۆزلەيدىغىنىمىز ئاز، ئاڭلايدىغىنىمىز، ئويلايدىغىنىمىز كۆپ. ئۇمۇ خىيالىچان ئولتۇراتتى. قارىغاندا بىرىنى سېغىنىۋاتقان بولسا كېرەك.

جېلىل ئەمدى تېخىمۇ بەك ئېچىلدى. مۇھەببىتى بۇلۇڭغان ئەترەتنىڭ نەدىلىتكىنى، مۇشۇ يەردىن ماشىنا بار - يوقلۇقىنى، قانچە سائەتتە بارغىلى بولىدىغانلىقىنى قايتا - قايتا سورىدى. يارمەھەممەتمۇ ھارماي جاۋاب بەردى. ھەتتا دەم ئالغان كۈنى ئۆزى باشلاپ بېرىشقا ۋەدە بەردى.

تۆتىمىز تارتىشىپ يۇرۇپ بىر بوتۇلكا ھاراقنى ئىچىپ بولىدۇق. بىردەم پاراڭلىشىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ئۇ ئىككىسى: ئەمدى ئارام ئېلىڭلار، ئەتە ئەتىرەت باشلىقى باشقارمىدىن قايتىپ كېلىدۇ، سىلەرنى شۇ سەپىلارغا بۆلۈشى مۇمكىن، دېگىنىچە بىزنىڭ تۇتقىنىمىزغا ئۇنىماستىن چىقىپ كەتتى. ئۇلار ھاراق ئىچكەندەك ئەمەس. سۆزلىگەندە ئاغزىدىن بىر ئېغىزمۇ تەكرار سۆز چىقمىدى. ياتاقتا ئىككىمىز قالدۇق. مەن بىردەم ئوڭغا، بىردەم سولغا دەسسەدىم، جېلىل لەگلەگتەك لەيلەپ يۇرەتتى. بىر سۆزنى ئىككى ھەتتا ئوچ تەكرارلايمىز. ئەمدى ياتاقنىڭ ئىسسىقىمۇ بىلىنمەي قالدى. ماڭا پەقەت ئىچىمدىن بىر پارچە ئوت چىقىۋاتقاندەك بىلىنەتتى.

كارىۋاتتا ئوڭدىسىغا ياتقان جېلىل بىردىنلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ماڭا قاراپ

ۋازقىراپ سۆزلەپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن بولۇپ، سەل ئېلىشىپ كۆرۈنەتتى ياكى ماڭا شۇنداق كۆرۈنۈۋاتامدىكىن...

— ئېيتىپ باقە، بىز يۇ يەرگە نېمىگە كەلدۇق؟ ئون نەچچە يىل ئوقۇپ مۇشۇ كۈننى كۆرەمدۇق؟ ئوقۇشنىڭ خۇۋاخۇقىنى بىزمۇ نېمىشقا كۆرمەيمىز؟ ئادەم كەلمەس جاڭگالللىقتا مۇشۇنداق ئۆتەمدۇق؟ — ئۇ مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ بوينۇمىغا گىرە سالدى، — مەن چىدالمايدىغان ئوخشايمەن، يۇ يەردە ساراڭ بولىدىغان ئوخشايمەن، يۇرتقا قايتىپ ئاتامنىڭ ناۋايلىق كەسپىنى قىلسام بولغىدەك. مېلىستىن بۇنداق بولسا ئەتە - ئۆگۈن نېمە كۈنگە قالىمىز؟...

ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئاققان ياش بويۇنلىرىمنى بويلاپ قوينۇمغا كىرىپ كەتتى. مېنىڭمۇ كۆڭلۈم بۇزۇلدى. كۆزلىرىمگە يىغا يامىشتى.

— سەن ماڭا دېسەڭ مەن كىمگە دەيمەن، بۇنداق كۈنگە مېنى چىدايدۇ دەمسەن. بۇ زادى قانداق گەپ. بىزنى بۇ يەرگە بۆلگەن مەكتەپكە، ئىدارىگە ئېمە گۇناھ قىلدۇق. بىزنىڭ باشقىلاردىن نەرسىمىز كەم، ئەتە يۇقىرىغا ئەرز قىلايلى! — كۆز ياشلىرىم ئىختىيارسىز ئېقىپ كەتتى. مەستىلىكىنىڭ كۈچىدىنمۇ ياكى بۇ يەر بىزگە شۇنچە ئېغىر كەلدىمۇ، ئۇنى ئۇقمىدۇق، ئىشقىلىپ قىممەتلىك ساۋاقداشلىرىمىزغا ھەسەت قىلىشقا باشلىدۇق. بىزگە تەسەللى بېرىپ ئايرىپ قويىدىغان ھېچكىم يوق. ئىككىمىز بىر - بىرىمىزگە گىرە سېلىپ يىغلىماقتىمىز. بۇ مېنىڭ دەل 20 ياشقا توشقان چاغلىرىم ئىدى. مانا بۇ ھاياتىمدا تۇنجى قېتىم قاتتىق يىغلىشىم.

جېلىل مەندىن ئاجراپ ئورنىدىن تۇردى.

— ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا زۇلۈمارنىڭ قېشىغا بارىمەن، بىز بۇنداق يەردە تۇرمايمىز. ئۇنى يۇرتقا ئېلىپ كېتىمەن، — ئۇ دەلدەڭشىپ ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. مەن ئۇنى قۇچاقلىغان پېتى كارىۋاتقا ئولتۇرغۇزۇپ قويدۇم. نېمىلەرنى دېگىنىمنى بىلمەيمەن، ئىشقىلىپ خېلى كۆپ سۆزلەپ كەتتىم:

— مەن مايتاغقا بارىمەن. مانا مۇشۇ چىغىر يولنى بويلاپ ماڭىمەن. مەھبۇبەنى كۆرگىلى بارىمەن.

ئاچ قورساق تۇنجى ئىچكەن ھاراق بىزنى مۇشۇ ھالغا چۈشۈرۈپ قويدى.

قايسى چاغلاردا ئۇخلاپ قالغىنىمنى بىلمەيمەن. بىرىنىڭ تۇرتۇپ چاقىرىشى بىلەنلا ئويغىنىپ كەتتىم. كۆزۈمنى ئاچسام يارمەھەممەت بىلەن شۇ دېمەتلىك قالۇل بىرەيلەن ياتاقنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۇرە تۇراتتى. ناتونۇش ئادەمنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلۇپ كەتكەندەك تۇراتتى. يېنىمدا جېلىل يېتىپتۇ، دېمەك ئاخشام، مەستچىلىكتە كىيىملەرنىمۇ سالماستىن بىر كارىۋاتتا قىستىلىپ يېتىپتۇق. مەن ئۇنىڭ تۇرتۇپ ئويغاتتىم.

— كەلگىنىڭلارغا ئىككى كۈن بولماي تۇرۇپ قانداق بولغىنى بۇ؟ تېخى ئىشكىلارنىمۇ ئېچىپ قويۇپسىلەر. سىرتقا چىقىڭلار، گەپ بار.

ئۇلار چىقىپ كەتتى. ئارقىدا چىقىپ كېتىۋاتقان يارمەھەممەت «تېزرەك بول لۇڭلار» دېگەندەك كۆزىنى قىسىپ بېشى بىلەن ئىما قىلدى.

يالدىكى دېرىزىدىن چۈش بولاي دېگەنىنى بىلگىنى بىرىپ قۇياش نۇرلىرى چۈشۈپ تۇراتتى. بىز ئۇيقۇغا قانمىغان كۆزلىرىمىزنى، ئىششىپ كەتكەن قاپاقلىرىمىزنى ئۇۋۇلاپ بىر - بىرىمىزگە قاراشتۇق. بىزدە تۇنۇگۈنكى ئەھۋالدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. نەمە ئىشلارنىڭ بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئۆزىمىزمۇ تولۇق ئاڭقىرالمايتتۇق. بىرلا يېرى بېشىم يېرىلىپ كەتكۈدەك ئاغرىۋاتاتتى. بىز چىدىر سىرتىغا چىقتۇق. قۇياش چەكسىز كەتكەن ئاسمىنى كەڭرى جاڭگاللىقتا ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىۋاتاتتى. ئۇلار ئالدىمىزدىكى چىدىر سايىسىدە بىزگە قاراپ تۇراتتى. ئىككىمىز ئۇلارنىڭ ئالدىغا باردۇق. ھېلىقى قاپقى يامان كىشى بىزگە قاراپ گەپ باشلىدى:

— مەن مۇشۇ ئەترەتنىڭ باشلىقى بولىمەن. ئىسمىم مۇرات. ئىككى كۈن بولدى، باشقارمىدا يىغىندا بولۇپ قېلىپ سىلەرنىڭ ھالىڭلاردىن خەۋەر ئالالمای قالدىم. مەن سىلەرگە تونۇشتۇرۇپ قويای، بۇ ياق يارمەھەممەت، ئۇچىنچى سىمىنىڭ باشلىقى، بۇ ياق ماخمۇت، ئىككىنچى سىمىنىڭ باشلىقى. ئۆزئارا تونۇشۇپ قويۇڭلار، — بۇ ئىككىيلەن بىزنى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقاندەك بىز بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى.

— نىجات ئۇچىنچى سىمىنىغا بۆلۈندىڭىز، جېلىل ئىككىنچى سىمىنىغا بۆلۈندىڭىز، قالغان ئىش تەقسىماتىڭلارنى، خىزمەت كىيىمىڭلارنى مۇشۇلار بېرىدۇ. مېنىڭ يەنە باشقارمىدا ئىشىم چىقىپ قالدى. نەمە ئىش بولسا مۇشۇ ئىككىيلەنگە دەڭلار، مەن ئەتە قايتىپ كېلىمەن، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپ مۇزلىرىمىزگە بىرىدىن ئۇرۇپ قويۇپ، چىدىر يېنىدىكى ماشىنىغا چىقىپ يۈرۈپ كەتتى.

— يۈرۈڭلار ئۇكىلار، باشلىق كەتتى، سىلەر بىزگە قالدىڭلار، ياتاقتا بېرىپ خىزمەت كىيىمىڭلارنى ئېلىۋېلىڭلار.

ئۇلار بىزنى ياتقىغا باشلاپ كىردى. ئۇلارنىڭ ياتقى خېلىلا رەتلىك بولۇپ سىمۇ، يەنىلا توپا ئۆرلەپ تۇراتتى. چۈنكى چىدىر داڭ يەرگىلا قۇرۇلغانىدى. ئۇلار بىزگە يوغان ئىككى بوپىنى تۇتقۇزدى.

— كىيىملەرنىڭ ھەممىسى مۇشۇنىڭ ئىچىدە، قاراپ بېقىڭلار. بىز بوپىنى يەشتۇق. ھەممىسى يېپىپكى كىيىملەر ئىكەن.

— بۇ سىلەرگە بەرگىلىگەن يازلىق شىم - چاپان، ئايىغىڭلار، — دېدى يارمەھەممەت تۇنۇگۈنكى ئەلپازى يوق ھالدا، — ماۋۇ بىنخەتەرلىك قالپىقىڭلار، ئەڭ مۇھىم بىلىپ قويىدىغان ئىشلار بىنخەتەرلىك قالپاقسىز، ئۆتۈكسىز ئىشقا بېرىشقا قەتئىي بولمايدۇ. تۈزۈمىمىز چىڭ. ئىشتىن قېلىشقا قەتئىي بولمايدۇ. نىجات، سەن تەييارلىق قىلغاچ تۇر، بىز سائەتتىن كېيىن ئىشقا ماڭىمىز.

بىز سائەتتىن كېيىن ئالدى تەرەپكە شامالدىن دالدا بولسۇن دەپ ئارتىپ

قويغان برېزىنتتىن باشقا يېرى ئوچۇق يوك ماشىنىسىدىن ئورۇن ئالدىم. بىز ئىشقا چىقىشتىن ئىلگىرى ھەممىمىز تىزىلىپ تۇرۇپ ئىسىملىرىمىزنى چاقىرىدىكەن. بىزدىن بىر ئادەم كەم چىقىپ قالدى. يارمەھەممەت ئارقىغا بۇرۇلغىنىچە تېز - تېز مېڭىپ ئۇدۇلدىكى چېدىر ئىچىدىن بىرىنىڭ بوينىدىن سۆرىگەنچە ئېلىپ چىقتى.

— بۇنى ماشىنىغا تاشلاڭلار، بارغىچە ساقىيىپ قالىدۇ. بۇگۈن ئۇ بولمىسا بولمايدۇ! — دېدى ئۇ.

ھېلىقى ئادەمنى ئۇچ - تۆتەيلەن ماشىنا ئۇستىگە تارتىپ چىقتى. يارمەھەممەت ھەممەيلەنگە مېنى بىر قۇر تونۇشتۇرغاندىن كېيىن، شوپۇرغا ماڭ دېگەندەك ئىشارەت قىلدى.

بۇ ھايا تىمدا تۇنجى قېتىم ئىشقا چىقىشىم ئىدى. ئېھتىمال دۇنيادا ھەممە ئادەم ئۆزى ئوقۇغان كەسىپنىڭ ئەمەلىيىتىگە قاتنىشىشنى تولىمۇ خۇشاللىنارلىق ئىش دەپ بىلىدىغاندۇ. مەن بۇرغىلاش كەسپىنى ئۇچ يىل ئوقۇغان بولسامۇ، ئەمەلىيەتتىنى تېخى تۇنجى قېتىم باشتىن كەچۈرۈشكە كېتىۋاتاتتىم. شۇڭا روھىي كەيپىياتىم ئالدىنقى كۈنلەرگە قارىغاندا خېلىلا ياخشى ئىدى.

ماشىنىدا مېنىڭلا كىيىملىرىم يېپىيېڭى، قالغانلارنىڭ قالپاقلىرى تۈم قارا رەڭگە ئۆزگەرگەن، كىيىملىرى پاتقاق، ماي دەستىدىن كۆرگۈسىز دەرىجىدە ئىدى.

كوزۇپ ئالدىغا بېرىزىنت ئارتىۋالغان ماشىنا ئۆلۈك توپىلارنى توزۇتۇپ، بىزنى ئىش ئورنىغا ئېلىپ كېتىۋاتىدۇ. مەن ئەتراپىمدىكى كۆز يەتكۈسىز جاڭگالىلىقىغا، يىراق جايدىكى قۇم بارخانلىرىغا، ئۇنىڭ يانلىرىدىكى يۇلغۇنلۇقلارغا، ئارقىمىزدىن قېلىشماي كېلىۋاتقان نەچچە ئون مېتر ئۇزۇنلۇقتىكى چاڭ - توزانلارغا، يەر - جاھانغا ئىوت چېچىپ تۇرغان ئۆستىمىزدىكى قۇياشقا قاراپ، قاراپ قويىمەن. كوزۇپتىكى لەر بۇنداق مەنزىرىنى تولا كۆرۈپ كەتكەچكىمكىن، ئەتراپقا قاراشنى زېرىكىش ھېس قىلىشىپ، تاماكا چېكىشمەكتە، بەزىلەر كوزۇپقا يۆلىنىپ مۈگدەشمەكتە.

ماشىنا بىر سائەتتىن ئارتۇق ماڭغاندا، يىراقتىن دەسلەپ نوغۇچتەك بىر نەرسە، يېقىنلاشقانسېرى تېرەكتەك ھەم ئېگىز، ھەم يوغان مۇنار — ۋىشكا كۆرۈندى. ۋىشكا سۇپىسى ئۆستىدىكىلەر بىخەتەرلىك قالپاقلىرىنى بەزگە قارىتىپ پۈلاڭلاتتى. بۇلار بەلكىم بىزنىڭ چاپسانراق سەپىنىنى ئۆتكۈزۈۋېلىشىمىزنى كۈتۈپ تۇرغان بولسا كېرەك. بىز ۋىشكا سۇپىسىدا قاتار تۇرۇپ سەپنا ئۆتكۈزۈۋالدۇق. مانا شۇندىن باشلاپ ئىشچىلىق ھاياتىم باشلاندى. دېمەك، مەن چوڭ ئادەملەر سېپىگە قېتىلدىم ...

بىزنىڭ بۇ تونۇردەك ئىسسىق، توپا، قۇمدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق بورانلىق چۆلدە ئىشقا پاكىز بېرىپ پاتقاق، ماي ھەم سېسىق پۇراق بىلەن قايتىپ كېلىش، كۈندە دېگۈدەك يۇيۇنۇش، ئاشپەزلەرنىڭ قوپال ۋارقىراشلىرىنى ئاڭلاش، ئوخشىمىغان تاماقلىرىنى ئۆچىرەتتە تۇرۇپ ئېلىش قاتارلىق ئىشلارغا كۆنۈپ قالغىنىمىزغا ئاز كەم ئۇچ ئاي بولۇپ قالغانىدى. بۇ ئۇچ ئاي ۋاقىت جەريانىدا تەبىئەت بىزگە بىر قېتىممۇ يامغۇر ھەدىيە قىلىپ باقمىدى، قاچانلا قارىساڭ تىنىچ ئىسسىق،

ۋەزىلداپ چىققان بورانلا بىزگە ھەمراھ...

مەھبۇبەددىن ئايدا بىر يالقۇنلۇق سالام بىلەن يېزىلغان خەت ئالىمەن. مەنمۇ سېغىنىشلىق ھېسسىياتىمنى بىلدۈرۈپ، ئۇزۇندىن ئۇزۇن خەت يازىمەن. جىلىل ئىككىمىز ئىككى ھەپتىدە بىر، ھېچ بولمىغاندا ئۈچ ھەپتىدە قانغۇدەك بىر خۇشاللىق قا چۆمىمىز. ئۇنداق بولۇشى، زۇلخۇمار بىر قانچە ساۋاقداشلارنى باشلاپ بىزنى يوقلاپ كېلىدۇ، ياكى بىز ئۇلارنىڭ قېشىغا بارىمىز. بۇ يەردە نە كىنو، نە رادىيو يوق، پۈتۈن ئىچ پۇشۇقىمىزنى پەقەت ئوغدەك ئاچچىق ھاراقتىن ئالىمىز. پەقەت شۇلا بىزگە بىردەم بولسىمۇ خۇشاللىق ئاتا قىلىپ، جاپالىق ئىشنى، ئازابلىق سېغىنىشنى يېڭىدۇ. سېمنا باشلىقىم يارمەھەممەت ئاق كۆڭۈل، كۆيۈمچان يېگىت ئىكەن، ھەمىسىدىن كىچىك بولغاچقىمۇ، ماڭا بۆلەكچىلا يارىدەم قىلىدۇ، جاپاغا چىدىمايلا يېغلاپ كەتكەن چاغلىرىمدا:

— نېمىگە يىغلايسەن، ئوغۇل بالا دېگەن جىگەرلىك بولۇشى كېرەك، — دەپ مېنى ئەيىبلەيدۇ. دەم ئالغان كۈنلىرى بىز بىلله ئولتۇرۇپ باشلامچى بولۇپ ئىچىدۇ، لېكىن ئىش ۋاقتىدا ھاراق ئىچكەنلەرگە قەتئىي رەھىم قىلمايدۇ. ئىشقا ماڭىدىغان چاغدا مەست بولسىمۇ، ماشىنىغا سۆرەپ ئېلىپ چىقىدۇ. ئۇ ماڭا ھەم باشلىق، ھەم ئۇستا. ئۇ ئىشلىگەندە باش كۆتۈرمەي ئۈن - تىنسىز ئىشلەيدۇ.

ھەپتىدىن بۇيان ئىككى كۆزۈمنى تۆت قىلىپ دېگۈدەك مەھبۇبەنىڭ كېلىشىنى كۈتمەكتىمەن. چۈنكى ئۇنىڭ يېقىنىدا ئەۋەتكەن خېتىدا: ئۇلارنى مۇشۇ ئاي ئىچىدە خىزمەتكە تەقسىم قىلىدىغانلىقىنى، زور كۆپچىلىكنى قارامايغا بۆلىدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭمۇ قارامايغا بۆلۈنۈپ قېلىش ئېھتىماللىقىنى يازغانىدى. بىزنىڭ ئەترەتكىمۇ يېڭى ئىشچى ئالماقچىدى، شۇڭا كۈندە دېگۈدەك ئەترەت باشلىقىدىن سوراپ تۇرىمەن. ئۇنىڭ ئاغزىدىن بىزنىڭ ئەترەتكە يەتتە - سەككىزچە يېڭى ئىشچى تەقسىم قىلىنغانلىقىنى، ئۇلارنى ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن ماشىنا كەتكەنلىكىنى ئۆزى قۇلىقىم بىلەن ئاڭلىدىم. مەن ئىچىمدە مەھبۇبەنىڭ بىزنىڭ ئەترەتكە، ھېچ بولمىغاندا يېقىنراق ئەترەتكە بۆلۈنۈپ قېلىشىنى خۇدادىن تىلىدىم.

يەنىلا شۇ مەينەت ئىش كىيىملىرىمنى كىيىپ، تاماق قاچامدىكى مۇزدەك كاۋا سەي بىلەن مومىنى كۆتۈرگىنىمچە، بوينۇمدىن سۆرىگەندەك كېچىلىك سېمنىغا ماڭىدىم. ئىشقا پەقەتلا بارغۇم يوق ئىدى. ئەمما يارمەھەممەتتىن قۇتۇلالمايمەن، ئۇنىڭ ئۇستىگە، سېمنىمدا ئادەم ئازلىقى ئۆزۈمگە مەلۇم.

كېچە. بوران پۈتۈن جاڭگاللىقنى بېشىغا كىيىپ ھۇشقىتماقتا. ھەممىز بورانىدىن دۈگدەرىشىپ ماشىنىنىڭ ئالدىغا كەلدۇق. يەنە شۇ زېرىكىشلىك، كۈندىلا كۆرىدىغان يول.

«كېلىدىغانلار ئىچىدە ئۇمۇ بارمىدۇ. بار بولسا بىزنىڭ ئەترەتكە بۆلۈپ قويارمۇ. كەلسە نېمە دەيمەن؟ تارتقان ئازابلىرىم ئازمۇ، بۇلارنى ئۇ سەزگەنمىدۇ؟» ماشىنىدا ئىشقا كېتىۋېتىپمۇ، بورىۋايدا ئىشلەۋېتىپمۇ كۆڭلۈمدە ئاشۇنداق سوئاللار

نەرى بولمىدى. تاڭ ئاتارغا يېقىن ئىشمىز سەل سېلىككەندە ھەمراھىم ئىككىمىز ۋىشكا يېنىغا قۇرۇلغان ياغاچ بوتكىنىڭ كەينىگە تاماكا چەككىلى ئولتۇق.

چىلىق - چىلىق تەردىن ئويغىنىپ كەتتىم. قۇياش نەق بېشىمىزغا كېلىپ ئوت چاقماقتا ئىدى. سائەتكە قارىسام 12 دىن ئېشىپتۇ. يېنىمدىكى ھەمراھىم بەخىرامان ئۇخلىماقتا ئىدى، دېمەك سەپنىدىكىلەر بىزنى تاشلاپ كېتىپتۇ. بۇ ئاشۇ يارمەھەمەت مەتنىڭ ئىشى. كىمكى ئىش ۋاقتىدا ئۇخلاپ قالسا ئۇ تەنقىدلىمەيدۇ. ئەمما يامان يېرى ئويغاتماي كېتىپ قالغىدۇ سەن ئىككىنچى سەپنىدىكىلەر بىلەن قايتىشقا مەجبۇر بولىسەن. دېمەك يەنە 12 سائەت ئىشلەيسەن دېگەن گەپ. ئۇ مانا مۇشۇنداق تەنقىدلىمەي تۇرۇپ جېنىڭنى ئالىدۇ.

مەن قەتئىي پىيادە مېڭىش نىيىتىگە كەلدىم. ھەمراھىم دەسلەپ نارازى بولدى. كېيىن بەكرەك زورلاپ تۇرۇۋېلىشىم بىلەن مېڭىشقا ماقۇل كەلدى. چۈنكى كېيىنكى سەپنىدىكىلەرنىڭ ماشىنىسىنى ساقلاشقا توغرا كەلسە، بۇ سەپنىدىكىلەر بىلەن بىللە ئىشلەيدىغان، ئۇلارنىڭ شاگىرتى گەپلىرى بىلەن ئىشقا بۇيرۇشلىرىغا چىداپ تۇرىدىغان گەپ ئىدى.

ئۆكتەبرنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى بولۇپ قالغىنىغا قارىماي، كۈن ئىسسىپ كەتكىدى. بىز چاپانلارنى سېلىۋېتىپ مايكىچان بولۇۋالدۇق - تە، ئۆلۈك توپىغا ئوشۇققىچە پېتىپ كېتىۋاتىمىز. بەزىدە ۋىشكا كۆچۈرگەندە تراكتۇرلار بىر يانغا دۆۋىلەپ قويغان ئۆلۈك توپىلارغا تىزغىچە كىرىپ كېتىمىز. ھەمراھىم قاقشاپ كېلىۋاتىدۇ، مەن بولسام ئۆز خىيالىم بىلەن. بىز ئاخىرى ئۇنىڭ مەسلىھىتى بىلەن يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىپ يۇلغۇنلۇقنى ئارلاپ تاشيولغا چىقماقچى بولدۇق. بولمىسا ھازىرقى مۇشۇ مېڭىشىمىزدا ئەتىمۇ ياتاقتا يېتىپ بارالمايتتۇق. بىز يۇلغۇن ئارلاپ كېتىپ بارىمىز. بۇ يەردە پاشا دېگەن ھېچقانچە گەپ ئەمەس. كالىنى قاچۇرىدىغان كۆكۈيۇنلەر بار ئىدى. ئۇلار توپ - توپ بولۇشۇپ ئەتراپىمىزدا غۇڭۇلدىشىپ يۈرمەكتە. بىز قولىمىزدىكى چاپان بىلەن ئۇلارنى قوغلاپ بىردەم مېڭىپ، بىردەم يۈگۈرۈپ بەش - ئالتە سائەت دېگەندە ئارانلا تاشيولغا چىقتۇق. ھېرىپ ھالىمىز قالمىدى. ئەمدى يەنە يەتتە - سەككىز سائەتچە ماڭساق ئاندىن ياتاقتا يەتكىلى بولىدۇ. بىز يارمەھەمەتتىن تارتىپ سەپنىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى، ھەتتا قاقاس چاگگالىلىقنى، تومۇز ئىسسىقنىمۇ قويماي تىللىدۇق.

ئادەم دېگەن ئاجايىپ ئىكەن. كېچىككىنە ئىشتىن رەنجىپ، كېچىككىنە ئىشتىن تاغدەك خۇش بولۇپ كېتىدىكەن. ماڭغۇدەك ھالىمىز قالمىغاندا يولدا سۇ توشۇيدىغان ماشىنا ئۇچراپ قالدى. ماشىنىغا چىقىش بىلەن ھېرىپ، چارچاشنى، ئاچچىقنى... ھەممىنى ئۇنتۇدۇق. خۇددى تويغا كېتىۋاتقاندەك خۇشال بولۇپ كەتتۇق.

ئۇستەبېشىمىز چاڭ - توزاندىن قارىغۇسىز ھالەتتە ماكانىمىزغا يېتىپ كېلىدۇق. ياتاقتا كىرەي دەپ تۇرۇشۇمغا، جېلىل چېدىر ئىچىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ مېنى قۇچاقلىغانچە، ھاياجان بىلەن سۆزلەپ كەتتى.

— بول چاققان هاڭۋاقتى، نەلەردە ئۇخلاپ يۈردۈڭ. ئىزدەپ بارمىغان يېرىم قالمىدى. خۇشاللىق، ئۇقتۇڭمۇ، ساڭا خۇشالمىق. يۈرىكىڭ تۇيغاندۇ. بىلدىڭمۇ كىم كەلدى. مەھبۇبە كەلدى، مەھبۇبە! ئۇ كېلىپلا سېنى سوردى. ئىسسىق سۆلارنى تەييار قىلىپ قويدۇم. تېز يۈيۈنۈپ كىيىملىرىڭنى يۆتكە. نېمىگە ھاڭۋېقىپ تۇرىسەن؟

ئۇ مېنى يالغۇز قالدۇرۇپ چىقىپ كەتتى. مەن ھايا جاندا! ئۆزۈمنى يوقىتىپلا قويدۇم.

چوغ بولۇپ پۈتلارنى كۆيدۈرىدىغان جاڭگالنىڭ ئۆلۈك توپىسىغا، قۇم بارخانلىرىغا مەيدەمنى ياققۇم، ھەر كۈنى بوينۇمدىن سۇرەپ دېگۈدەك بارىدىغان ماي، پاتقاق دەستىدىن تۇرغۇسىز بورىۋاي جازىسىنى قۇچاقلىغۇم، تەمسىز تامىقى ئۈچۈن سوقۇشىدىغان ئاشپەزلەرگە يىللىق مۇئامىلە بىلەن سۆزلىگۈم، قوللىرىنى ھايا جان بىلەن قاتتىق - قاتتىق سىقىۋاتىدۇ. ھەي، ماڭا نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئەڭ زېرىكىشلىك، ئەڭ سەت كۆرۈنىدىغان قاراماينىڭ چۆللۈكى بىرىدىنلا سۆيۈملۈك، ئەڭ گۈزەل كۆرۈنۈپ كېتىۋاتىدۇ. توۋا، ئادەمنىڭ قەلبىمۇ ئاجايىپ نەرسە ئىكەن، مۇھەببەت ھەممە نەرسىنى ئۆزگەرتىۋېتىدىكەن. سەن ۋىسالغا ئېرىشكەندە كۆزلىرىڭگە ئەڭ سەت نەرسىلەرمۇ چىرايلىق، سۆيۈملۈك كۆرۈنىدىكەن. دوستۇم جېلىل خەۋەر يەتكۈزگىنىڭگە رەھمەت، ئېھ يەر، ئېھ تاقىر جاڭگاللىق، ساڭا مەڭگۈ رەھمەت، سەن بىزنى ئۇچراشتۇردۇڭ، بىزگە بەخت شارابىنى ئىچكۈزدۇڭ. سەن بىزنىڭ ئانىمىز.

مەھبۇبە كەلگەندىن كېيىن روھىي كەيپىياتىمدا ئاجايىپ چوڭقۇر ئۆزگىرىش يۈز بەردى. ئۆزۈمچە ناخشا ئېيتسەم، ھاراق سورۇنلىرىغىمۇ ئاز بارىمەن. كېچىلىرى بىكار قالغان چاغلاردا كۆپمۇچە كىتاب ئوقۇيمەن، ماتېرىيال ئاختۇرۇپ بىرەر نەرسە يېزىشقا تۇتۇش قىلىمەن. ئاشپەزلەرنىڭ ئەتكەن تامىقىدىنمۇ زارلانمايمەن. ئىشقا بارىدىغان چاغدا ھەممىدىن بۇرۇن تەييارلىقلارنى قىلىپ بولىمەن، ھازىر يېرىم تونىنا كېلىدىغان ئاسما كۇلۇچنى قىينالمايلا ئويىنۇۋېتىمەن. قىشنىڭ شۇنىرغانلىق بورانلىرىدا يۈزلىرىم زاغرا نانەك يېرىلىپ كېتىدۇ، پاتقاقتا سۇ بولۇپ كەتكەن پىيىملىرىم مۇز تۇتۇپ كېتىدۇ، لېكىن ھازىر ھەممىگە بەرداشلىق بېرەلەيمەن، ھەممىنىڭ ئۈستىدىن غالىپ كېلەلەيمەن. چۈنكى يېنىمدا كۆزلىرىدىن مېھرى - شەپقەت چاقناپ تۇرىدىغان سۆيگىنىم — مەھبۇبەم بار.

ئەمما ھەممىلا ئىش خۇشاللىق بىلەن ئۆتۈۋېرمىدى. بىزنىڭ ئەترەتكە مەھبۇبە بىلەن ئىككى قىز بىللە كەلگەنىدى. ئەترەت بويىچە شۇلارنىڭ يىغا - زارىسى ئەڭ كۆپ، ئۇلارنىڭ ئىشىغۇ يەڭگىل، بورىۋاي ماتورىغا قارايدۇ. بۇنچە كۆپ ئەرلەر ئىچىدە، يەنە كېلىپ پۈتۈن بويىتاق ئەرلەرنىڭ ئىچىدە، ئۇچ قىزنىڭ بولۇشى زېرىكىپ يۈرگەن ئەرلەر ئۈچۈن ئوبدان ئەرمەك بولدى. بىرلىرى چاقچاق قىلىۋاتقان،

بىرلىرى كۆزلىرىنى قىسىۋاتقان، يەنە بىرلىرى پەم بىلەن قوللىرىنى، بەدەنلىرىنى تەگكۈزۈۋاتقان...

قىزلار كەلگەندىن كېيىن ئولتۇرۇش ئەدەپ كەتتى. مەن بولسام بۇنداق ئولتۇرۇشلاردىنمۇ زېرىكتىم. توغرىسىنى ئېيتقاندا، بۇ ئولتۇرۇش ھازىر مېنى ئەندىشىگە سالماقتا. بالىلار ساق ۋاقتىدىغۇ مەيلى، مەست بولۇشقاندىن كېيىن قىزلارغا يەۋەتكۈدەك تىكىلىشكە باشلايدۇ. سەت چاقچاق قىلىپ ئوغاڭنى قاينىتىدۇ. بىرنېمە دەي دېسەم كۈنلەمچىلىك قىلما، تېخى ئالمىغان قىزنىڭغا نېمانچە قىلىسەن، ئەمرىگگە ئالىدىغان بولساڭ تالا - تۈزگە چىقارمايدىغان ئوخشىمامسەن؟ دەپ زاڭلىق قىلىشىدىن قورقىمەن. دېمەك، مۇھەببەت تۇرمۇشۇمغا خۇشاللىقتىن باشقا يەنە ئارامسىزلىق، مۇناداقچە ئېيتقاندا، ھەسەتنىمۇ بىللە ئېلىپ كەلدى.

يارمەھەممەت توي قىلىپ باشقارمىغا يۆتكىلىپ كەتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئورنىغا مەن سىمېنا باشلىقى بولۇپ ئىشلىدىم. بۇ يەردە توي قىلغانلارنىڭ كۆپىنچىسى باشقارمىغا يۆتكىلىپ كېتەتتى. ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي ئەترەت باشلىقىمىزمۇ باشقارمىنىڭ قايسىدۇر بىر بۆلۈمىگە يۆتكىلىپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆرسىتىشى بويىچە مەن ئەترەت باشلىقى قوشۇمچە تېخنىك بولدۇم.

بۈگۈن دەم ئېلىش كۈنى بولغاچقا، ياتاقتا يالغۇز ئولتۇرۇپ زېرىكتىم. مەھەللىمىزدىكى شەھەرگە دوستلىرى بىلەن كىرىپ كەتكەن. چۈشتىن كېيىن يېنىپ كېلىدۇ. مەن زېرىكىشتىن بىردەم بولسىمۇ قۇتۇلۇش ئۈچۈن، بىزدىن 7-8 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى نېفىت ئېلىش زاۋۇتىغا بېرىپ، ئۇ يەردىكى ئاغىنىلەرنىڭ مېھمان بولىشى بىلەن خېلىلا كەيپ بولۇپ قايتتىم. ياتاقتا كىرىپ تۇرۇشۇمغا بىرى بۈگۈن كەچلىك سىمېنىنىڭ باشلىقىنىڭ ئاغرىپ يېتىپ قالغانلىقىنى ئېيتتى.

ئۇنىڭ يېنىغا چىقسام دەرۋەقە مەيدىسىنى تۇتۇپ، ھەدەپ قۇرۇق ياندۇرۇۋاتاتتى. پۈتۈن ئەزايى چىلىق - چىلىق سۇ بولۇپ كەتكەنىدى. ئەتراپىمىزدىكىلەرنىڭ ھەممىسى مېنىڭ ئاغزىمغا قاراپ تۇراتتى. تېزدىن ماشىنا بەلگىلەپ ئۇنىڭغا ئىككى ئادەمنى ھەمراھ قىلىپ شەھەرلىك دوختۇرخانىغا يولغا سالدىم. مانا بۇ ھاراقنى قالايمىقان ئىچكەنلىكنىڭ كارامىتى. ئادەتتە ئىشچىلار تولىسى قېرىق چاي، ئاچچىق موخۇركا بىلەن زاكۇسكا قىلىپ ئىچىۋېرىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاشخانىمىزنىڭ تامىقىمۇ ماختىغۇدەك ئەمەس، بۇنداق بولغاندىن كېيىن ئاشقازان بۇزۇلماي نېمە بولىدۇ؟ بىز ھەرقانداق قىلىپمۇ ئۇلارنىڭ ھاراق ئىچىشىنى توسۇۋالمىدۇق. بەزىدە ئۇزۇمۇنۇ ئۇلارغا قېتىلىپ كېتىمەن. ئەمما ئىشقا ئاسانلىقچە تەسىر يەتكۈزمەيمەن. باشقا سىمېنا باشلىقلىرىنى ئىزدىدىم. ئۇلارمۇ دەم ئېلىش بولغاچقا شەھەرگە كىرىپ كېتىشىپ تۇ. ئەمدى ئۆزۈم سىمېنا باشلىقى بولۇپ ئىشلەشتىن باشقا ئامال قالمىدى. باكقا قاچىلانغان سۇ بىلەن بېشىمنى راسا يۇيدۇم. بۇ دەل باش ئەتىياز بولۇپ، تالادا ئادەتتىكىدەك بوران چىقىپ تۇراتتى. بىزنىڭ بۇ يەردە بوران بىر چىقسا ھەپتىلەپ چىقىدۇ. بۇنىڭغا بىز كۆنۈك. بوران ھەرقانچە ھۇشقېيتقان بىلەنمۇ پاختىسىق

چاپانغا يۆگەنگەنچە بورانىنى تىللىغاچ ئىشقا ماڭىدىغان گەپ. بەزىدە قىزلارلا ئەمەس، ھەتتا ئوغۇللارمۇ يىغلاشۋېتىدۇ.

بېشىمنى يۇيۇپ خىلىلا سەگدەپ قالغاندەك بولدۇم. تامىقىمىزنى يەپ بولغاندىن كېيىن شىرىپ تىكىلگەن پاختىلىق ئىشتان-چاپانلىرىمىزنى كىيگىنىمىزچە ماشىنىغا چىقىشتۇق. شەھەردىكىلەر يېلىك كىيىنىپ يۈرگەن ۋاقىتلار بولسىمۇ، بىز تېخى پاختىلىق ئىشتان-چاپاندىن ئازاد بولالمىغانىدۇق.

مەن ماشىنىنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا تۇردۇم. چۈنكى كۆڭلۈم ئاينىپلا تۇراتتى. كېچە، ھاۋا تۇتۇق بولغاچقا، ئاسماندا بىرمۇ يۇلتۇز كۆرۈنمەيتتى. ماشىنا ھەركۈندىكىدەك ئارقىدا چاڭ-توزان قالدۇرۇپ، ئوڭغۇل-دوڭغۇل يولدا ئىغاڭشىپ كېتىپ بارماقتا. كەچلىك سىمېنا بەك زېرىكىشلىك بولىدۇ. يا تاتلىق ئۇخلاۋاتقان ۋاقتىدا، يا ئول تۇرۇش تازا ئەۋجىگە چىققان ۋاقىتتا ئىشقا ماڭىدىغان گەپ. ماشىنا ئانچە ئۇزۇن ماڭمايلا كۆڭلۈم ئاينىشقا باشلىدى. ھەي يەنە شۇ ھاراقنىڭ كاساپىتى. ياتاقتىن ئىش ئورنىغچە ئىككى سائەتچە كېتىدۇ. ھازىردىن باشلاپ قۇسقىلى تۇرسام ئىش ئورنىغا بارغىچە يېقىلىپ قالىدىغاندەك قىلاتتىم. بەرداشلىق بېرىشىم كېرەك. سىمېنا باشلىقى بولغاندىكىن تورمۇزنى مەن تۇتىمەن. ماشىنىدىكىلەرنىڭ كۆپىنچىسى يېڭى بالىلار، ئۇنىڭ ئۈستىگە يېنىمدا مەھبۇبە قۇلاقچىنى ئېڭىكىگىچە باستۇرۇپ كىيىپ ئولتۇرىدۇ. لەۋلىرىمنى چىشلەپ كېتىپ بارىمەن. شامال كۈچەيمىشكە باشلىدى.

مەن شۇ چاغدا پەقەت قانداق قىلىپ بەرداشلىق بېرەرمەن دېگەن ئوي بىلەنلا بولۇپ، باشقا ئىشلارغا ئانچە دىققەت قىلماپتىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆزۈمۇ تولۇق يېشىلمىگەنىدىم. كۆڭلۈم بىر قىسما بولغاندەك بولدى. قالغانلار ماشىنىنىڭ ئالدىدىكى بوشلۇقتىنى دالدا قىلىپ مۈگدەشمەكتە ئىدى. ماشىنا چوڭقۇرراق ماي كۆلچىكىگە دۈچ كەلدىمۇ، تۇيۇقسىز قاتتىق سىلكىنىپ كەتتى. قولۇم كوزۇپتىن بوشاپ يەرگە ساڭگىلاپ قالدىم. مەھبۇبە مېنى سەگەكلىك بىلەن كۆزىتىپ ئولتۇرغانىكەن. ماشىنىدىن يېقىلىشىم بىلەنلا قولۇمنى چىڭ تۇتۇۋالدى، تىپىرلاپ كېتىۋاتىمەن. شۇنچىلىك قورقتۇمكى، كەيىپچىلىكىم ئالتە تاغنىڭ نېرىسىدا قالدى. مەن ئۇنچىلىك قورقان يەردە مەھبۇبە قانچىلىك قورقاندۇ-ھە!

مېنىڭ بىر پۇتۇم، بىر قولۇم، مۇنداقسىگە ئېيتقاندا، بەدىنىمنىڭ يېرىمى دېگۈدەك يەرگە ساڭگىلاپلا قالغانىدى. ھەتتا ماشىنىدىكىلەرمۇ نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلەلمەي قاپتۇ. كېيىن مەھبۇبەنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ ۋارقىراشنىمۇ ئېسىدىن چىقىرىپ قويۇپتۇ.

مېنىڭ قولۇم كوزۇپتا، پۇتۇن بەدىنىم بولسا، قۇربانلىققا ئېلىپ ماڭغان قوي-دەك تىپىرلايدۇ. ئۇنىڭ بىر قولى ياقامدا، يەنە بىر قولى كوزۇپتا ئىدى. كوزۇپنى مەھكەم تۇتۇۋالغان سول قولۇمنىڭ يېڭىنى چىشى بىلەن چىشلىۋالغانىدى. ئاڭغىچە كۆچلۈك ئىككى-ئۈچ قول كېلىپ مېنى ماشىنا ئۈستىگە چىقىرىۋالدى.

ۋارقىراشلاردىن كېيىن ماشىنا توختىدى.

دۇنيادا جاندىنمۇ تاتلىق نەرسىنىڭ يوق ئىكەنلىكىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدىم. ئاشۇ مىنۇتتا مېنىڭ كاللامدا پەقەت جانىنى قۇتقۇزۇشلا بار ئىدى. نېمە دېگەن قورقۇنچلۇق - ھە! پۇتۇن بەدىنلىرىمنى سوغۇق تەر قاپلاپ كەتكەنىدى. ھاسىراپ كەتتىم. ئاغزىمدىن گەپ ئەمەس، بەلكى ھاراقنىڭ قاۋسىق پۇرىقى كېلەتتى.

شۇ قېتىمقى ئىشنىڭ يالدامىسى سۈپىتىدە ئىش كېيىمىدە مەھبۇبەنىڭ چىشى پېتىپ پاختىسى كۆرۈنۈپ قالغان تۆت تۆشۈكلا قالدى. ئۇ چىشلىگەن چاپان تولىمۇ مەينەت بولۇپ، ئادەتتە كىشىلەر پاختىلىق كېيىملەرنى بىر ياكى ئىككى يىلدا بىر يۇيىاتتى. بىز بولساق ئۇچ ھەپتىدە ياكى ئايدا بىر يۇيىاتتۇق. ھەر قېتىم سېغىزلىق ئېرىتمىنى ئۇرغان چاغدا لاي، مايلار دەستىدىن چاپىنىمىز تۆت - بەش كىلو ئېغىرلىشىپ كېتەتتى. ئەتىسى يېرىم كۈن لاي قىراتتۇق. ئۇ چىشلىگەن كېيىمىمۇ مەينەت ئىدى. مەن ماشىنىغا چىقىپ بولغاندىن كېيىن مەھبۇبە ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ياندۇرۇپ كەتتى. ئوت چاقناپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدىن ياش ئېقىپ كەتتى. تىترەپ كەتكەنلىكتىن ئىككىيلەن ئىككى مۇرىسىدىن قاتتىق بېسىپ تۇتۇپ تۇردى. ئۇنىڭغا قاراپ مېنىڭ ئىچىم قاتتىق سېيرىلىپ كەتتى. ئەتىسى ئۇ بىر كۈن قويماي دېگۈدەك ياتتى. مەن ئۇنىڭ ھېلى پېشانىسىنى سۈرتىمەن، ھېلى قايناق سۇ ئىچۈرىمەن، ئاشپەزلەرگە سۈيۇق-سەلەك نەرسە بۈيرىشىمەن. كېچىدىكى ئاشۇ ئىش بىزنىڭ مۇھەببىتىمىزنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇردى.

بىزنىڭ بەختىمىز، چىن مۇھەببىتىمىزگە چىققان سۆگەل بىر قېتىملىق ئولتۇرۇشتىن كېيىن ئاستا - ئاستا بەخلىنىشقا باشلىدى. شۇ كۈنى مەن ئۇچۇن، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئۇچۇن بىر ئۆمۈر ئۇنتۇلغۇسىز ئىش بولدى.

يەكشەنبە، بايرام كۈنلىرى ساۋاقداش، ئاغىنىلەر بىر - بىرىمىزنى مېھمانغا چاقىرىپ ئولتۇرۇش قىلاتتۇق. بىزنىڭ بۇ يەرگە گىتار يېڭىلا كەلگەن بولۇپ، تانسا ئويناشنى پەقەت ئۆيلىرى شەھەردىكى بىرقانچە بالىلارلا بىلەتتى.

نېفىت ئىلىش زاۋۇتىدىكى ساۋاقدىشىم مەھبۇبەنى ئېلىپ ئولتۇرۇشقا قاتنىشىپ بېرىشىمىزنى تەكلىپ قىلىپ كەپتۇ. مەھبۇبەنىڭ ئازراق ئىشىم بار ئىدى، دېگىنىمگە قارىماي، ئالدىنمۇ سېلىپ ماڭدىم. ياتاقتا كىرىسىڭ ئولتۇرۇش باشلانغىلى خېلى بولۇپ قالغانىدەك قىلاتتى. ئۇلار كېچىكىپ كەلگەنلىكىم ئۈچۈن، ئولتۇرۇشنىڭ قائىدىسى بويىنچە ماڭا ئۇچ رومكا ھاراق جەريمانە قويدى. مەن زورلاش، چاقچاقلار بىلەن ئىككى رومكىنى كۆتۈرۈۋەتتىم. ئۇچىنچى رومكىنى ئىچەلمىدىم، دەپ تۇرۇۋالدىم. دېمىسىمۇ ئولتۇرۇشقا تېخى ھېرىپ دېگۈدەك يېڭىلا كەلگەن تۇرسام ئۇنىڭ ئۇستىگە، قورساقمۇ ئىچىپ بىر يەرگە بارغان بولۇپ، ئۇچ رومكا ھاراقنى كەينى - كەينىدىن ئىچىۋەم، ئۆزۈمنى ھاراقتا بىر دەمدىلا ئالدۇرۇپ قويمايمەنمۇ...

- ئىچە ئاداش، بىللە ئولتۇرمىغىلىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قالدىغۇ، قورۇنۇۋاتقانىدەك

قىلسەنغۇ، — كەيپىي كۆتۈرۈلگەن ساقىي ماڭا رومكىنى تەڭلەپ تۇرۇۋالدى، — تارتىنما، رۇخسەت سوراپ قويدۇق. شۇنداققۇ دەيمەن مەھبۇبە. چاتاق يوق، ئىچە ئاداش.

مەن مەھبۇبەگە قارىدىم. ئادەتتە ئۇ بار يەرلەردە ھاراقنى ئاز ئىچەتتىم. ئۇ ماڭا بىر قېتىممۇ «ھاراق ئىچمەك» دەپ باقمىدى. ئەمما مەن ئۇنىڭدىن، ئاشۇ ئوتلۇق كۆزلىرىدىن ئۆزۈممۇ ئۇقمىغان ھالدا تارتىنىمەن.

مەھبۇبەنىڭ ئاپئاق يۈزى كۆڭلىكىنىڭ كۆكرىكىگە قادىۋالغان بۇلاپكىسىنىڭ قىپقىزىل كۆزىدەك قىزىرىپ كەتتى. ئىچىمسەم كەيىپچىلىكتە باشقا گەپلەرنىڭ بولۇشىمۇ تەبىئىي ئىدى. ئۇچىنچى رومكىنىمۇ كۆتۈرۈۋەتتىم. دېمەك، ئۇلارنىڭ كەيپىياتىغا ئاھايىتى تېزلا يېتىشىۋالدىم. ئىچىشتۇق، ئويناندۇق، كۈلدۇق. ھارغىچە ناخشا ئېيتىشتۇق. ئۆزۈممۇ بۇگۈن ئاھايىتى ئېچىلىپ كەتكەنلىكىمدىن، بىرقانچە رومكا ئارتۇق ئىچىپ قويدۇم. ئولتۇرۇش ئالدى - كەينى بولۇپ، سائەت 11 لار بىلەن ئايىغلاشتى. بىز ئۇلارنىڭ «قونۇپ قېلىڭلار» دەپ زورلاپ تۇتۇپ قېلىشىغا ئۇنىماستىن قايتتۇق. ھارغىنەك ئويناپ، يەنە ئۇلارغا ئېغىرچىلىق سېلىپ، يەنە بىر كۈن بېقىڭلار، دەپ يېتۈۋلىش نومۇس - تە.

مەھبۇبە ئىككىمىز سىمىنا ماشىنىلىرى توختايدىغان بىكەتكە كەلدۇق. بىز قانچە ئالدىرىغان بىلەنمۇ ئۇلگۈرەلمەي قاپتۇق. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ بۇ يەر بىلەن بىزنىڭ ياتاقنىڭ ئارىلىقى توققۇز - ئون كىلومېتر كېلىدۇ. بۇ جاڭگال لىنىيا تېز ماڭدۇق دېگەندىمۇ ئۇچ - تۆت سائەت مېڭىشقا توغرا كېلەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەن شىركەيپ. مەھبۇبە كەينىمىزگە يانايلى، دېدى. مەن كەيپىلىكتە ماقىمىز دەپ تۇرۇۋالدىم. چۈنكى ئۇلارنىڭ شۇنچە ۋاي دەپ، قوندۇرۇپ قالايلى، دېگىنىگە ئۇنىمايلى ئەمدى يەنە قايسى يۈزىمىز بىلەن قايتىپ بارىمىز. ئەمدى ئويلىسام ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە قونۇپ قالغان بولساق، بۇنچىۋالا ئىشلارمۇ بولۇپ كەتمەس ئىكەندۇق.

بۇ كۈنلەر مايى ئېيىنىڭ بېشى بولۇپ، بۇ يەرلەرنىڭ بوراسى پەسەيىپ، تېنى جىق ئىسسىقى باشلانغانىدى. كېچە بولغىنىغا قارىمايلا ئىسسىق. ئەتىگەندىن قۇياشنىڭ تەپتىنى سۈمۈرگەن شېغىللىق يەر ئەمدى ئىسسىقلىقنى تېشىغا تەپمەكتە ئىدى. ئايىنىڭ يورۇقىدا ئەتراپنى خېلىلا روشەن پەرق ئەتكىلى بولاتتى. بىز قاچاندۇر بىر چاغدا ماشىنا قالدۇرۇپ كەتكەن ئىزنى بويلاپ ماڭدۇق. يىراقتا ئاسفالت يولدا كېتىۋاتقان ماشىنىلارنىڭ چىراغلىرىدىن چىقىقان نۇر خۇددى ئاققان يۇلتۇزدەك كېچە قاراڭغۇلۇقىنى كېسىپ پەيدا بولاتتى - دە، ھايال ئۆتمەي يېتىپ كېتەتتى. ئۇ مېنى قولتۇقلاپ ماڭدى.

ھاراقنىڭ كۈچى يىگىتلىك ھەۋىسىمنى قوزغاتماقتا. مەن ئازراقلا ماڭاتتىم - دە، ئۇنى قۇچاقلاپ سۆيەتتىم. ئۇ يېنىك قارشىلىق قىلدۇ. ئەمما مېنىڭ قولۇمدىن قۇتۇلالمايدۇ. ئۇ قانچە قارشىلىق قىلغانسېرى مەن ئۇنىڭغا شۇنچە ئېسىلىپ سۆيەتتىم.

ئاخىرى ئۇ مەندىن بوشىنىپ ئالدىغا يۈگۈرۈپ قاچتى. مەن قوغلاپ يېتىشەلمىدىم.

— سىزنى بوزەك قىلمايمەن. ھەممە ئىش سىزنىڭ دېگىنىڭىزدەك بولىدۇ. بىز پاراڭلىشىپ ماڭايلى، — مەن ئۇنىڭغا يېتىشەلمەيدىغانلىقىمغا كۆزۈم يەتكەندىن كېيىن ۋارقىراپ تۇرۇپ يالۋۇردۇم.

ئۇنىڭ ماڭا ئىچى ئاغرىپ يېنىمغا كەلدى. مەن ئۇنى بىلىكىدىن كاپلا تۇتۇپ يەنە سۆيۈشكە باشلىدىم.

مەھبۇبە ئەمدى ماڭا يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

— سەت بولىدۇ، خەقلەر بىزگە قاراۋاتىدۇ.

— يالغان ئېيتماڭ، بۇ كەچتە بىزگە قارايدىغان كىمكەن ئۇ؟

— ئاسمانغا قاراپ باقمامسىز؟

ئاسماندا سانسىزلىغان يۇلتۇزلار جىمىرلىشىپ تۇراتتى.

— ئۇلار بىزگە بەخت تىلەۋاتىدۇ، — مەن ئۇنى تېخىمۇ قاتتىق سۆيدۇم. ئۇ قوللىرى بىلەن مېنى مۇشتلايتتى. مۇشتلىرى بولسا مېنى سىيلىغاندەك، باغرىڭغا يەنىمۇ قاتتىق باس، قانغۇدەك سۆي دېگەندەك تۇيۇلاتتى.

ئۇ مەندىن يەنە بوشىنىپ ئالدىغا يۈگۈردى. مەن قوغلىدىم. خۇددى كىچىك بالىلاردەكلا - ھە. ھايا تىنىڭ ئەڭ گۈزەل، شېرىن چاغلىرىمۇ يېڭى مۇھەببەت باغلىغان چاغلار ئىكەن. بۇ چاغلاردا، نېمىلا قىلسا يارىشىدىكەن. تۇنجى سۆيگۈ ھايا تىنىڭ لەززىتىنى بېغىشلىماقتا ئىدى.

مەن قانچە يالۋۇرۇپ، ھەتتا پوپۇزا قىلىپ ۋارقىرىغان بولسامۇ، ئۇ توختىمىدى. مەن يېتىشەلمىدىم. شۇنداق يۈگۈرۈپ كېلىۋېتىپ پۈتۈم بىر ئورەككە كىرىپ قالدى - دە، تىك موللاق چۈشتۈم. يۈز - كۆزلىرىم توپىغا مىلەندى، ئاغزىمغىمۇ توپا كىرىپ كەتتى. يىقىلغانلىقىمنى كۆرۈپ مەھبۇبە يېنىمغا كەلدى. خۇددى مېنىڭ ئالدىمدا گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويغاندەك، ھېيقىلىپ چۈشۈشىمگە ئۈزى سەۋەبچى بولغاندەك، كۆزلىرىگە لىق ياش ئېلىپ تۇرۇپ ئەپۇ سورىدى.

— خاپا بولماڭ، ئوينىشىپ شۇنداقلا يۈگۈرۈپ قويغانىدىم. يىقىلىپ چۈشىدىغانلىقىڭنى بىلىدىغان بولسام، ھەرگىزمۇ يۈگۈرمەيتتىم، — ئۇ يۈز - كۆزلىرىمنى سىلايتتى، سۈرۈلگەن پېشانەمدىكى قانلارنى قول ياغلىقى بىلەن سۈرتەتتى. ماڭا بۇ يىقىلىش قىلچە تەسىر قىلمىدى. دەسلەپ سەل ئاغرىغاندەك قىلىۋېدى، مەھبۇبە

يېنىمغا كەلگەندىن كېيىن ئاغرىش ئورنىغا ياشلىق ھېسسىياتىم قايتىدىن قوزغىلىشقا باشلىدى. ئورنىمدىن تۇرمايلا ئۇنىڭ بېلىدىن قۇچاقلاپ سۆيدۈم. ئۇمۇ قارشىلىق قىلماستىن قۇچىقىمدا ئولتۇردى - دە، بوينۇمغا گىرە سېلىپ سۆيدى، ئىككىمىز ھەممىنى ئۇنۇتۇغان ھالدا مۇھەببەتنىڭ لەززىتىنى تېتىشقا باشلىدۇق. مەن ئۇنى ئاپئاق كۆكسىلىكى بىلەنلا توپىلىق يەرگە باستىم. كونترول قىلغۇسىز دەرىجىدىكى يىگىتلىك ھەۋىسىم مېنى ئەقلىمدىن مەھرۇم قىلغانىدى، ئۇ ئاستىمدا تىپىرلاشقا باشلىدى، لېكىن ئېمىلا قىلغان بىلەن، ئۇ بەرىبىر قىز ئىدى. شۇڭا مەن ئۇستۇن كەلدىم.

— جېنىم نىجات، ئۇنداق قىلماڭ. سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي. بىز تېخى كىچىك، ئۇنداق قىلماڭ، مەن قورقىمەن. جېنىم! — ئۇ ئاستىمدا تۇرۇپ يالۋۇراتتى، ئەمما ئۇ قانچە يالۋۇرغانسېرى مېنىڭ ھەۋىسىم شۇنچە كۈچىيىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ھېرىپ ھالىدىن كەتكەچكە ئامالسىز ماڭا ئۆزىنى تاپشۇردى. ھاراقنىڭ كۈچى تېخى قويۇپ بەرمىگەنىدى. بىر چاغدا قارىسام ئۇنىڭ ئىككى قولى بارماقلىرى كىرىشكەن ھالدا ئىككى بىلىكىمدە تۇراتتى. چاچلىرى چۈۋۈلۈپ كەتكەن بولۇپ، ئوت چاقناپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدىن مۆلدۈرلەپ ياش تۆكۈلمەكتە ئىدى. ئەتراپ ئاۋۋالقىدىنمۇ جىمجىت. كەسلەنچۈكلەرنىڭ يېنىمىزدىنلا چۆپلەرگە تېگىپ كېتىپ چىقارغان ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولاتتى.

تازىنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن، دېگەندەك، مېنىڭ ئەقلىمۇ كېيىن كەلدى. بەش مىنۇت ئىلگىرىكى يۈرەكلىك، توختاۋسىز ھېسسىيات نەلەرگىدۇر تاراپ كەتكەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئورنىنى پۈشايمان، ئەچ ئاغرىتىشتەك بىر تۈيغۇ ئىگىلىگەنىدى. مەن ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزماقچى بولدۇم. لېكىن ئۇ مېنى ئىتتىرىۋېتىپ، ئىتتىك ئورنىدىن تۇردى - دە، ماڭا قارامۇ قويماستىن، ئېسىدەپ يىغلىغانچە ياتاق تەرەپكە يۈگۈردى. مەن تولىمۇ ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ، ئۇن - تىنسىز ھالدا ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ ماڭدىم. ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىپ باراتتى، مەن ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ئىككى ئىغىز تەسەللى سۆزى قىلىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدىم. راستىنى ئېيتقاندا، قايسى يۈزۈم بىلەن ئۇنىڭ ئالدىدا شۇ گەپنى دېيەلەيمەن؟!

ئۇ ياتقىغا كىرىپ كەتتى. مەن بولسام گويا جىنايەتلىك بىر ئىشنى قىلىپ قويغاندەك خىلىغىچە ئۇخلىيالمىدىم. ئەتىسى قوپسام چۈشلۈك تاماق ۋاقتى بولۇپ قاپتۇ. ئاشخانىدا ئۆچىرەتتە تۇرغانلار ئارىسىدا مەھبۇبە كۆرۈنمەيتتى. باشقىلاردىن سورىسامۇ كۆرمىگەنلىكىنى دېيىشتى. يۈرىكىم ئاغزىمغا تىقىلىپ قالدى. باشقىلارنىڭ ئالدىدا چاندۇرماي دەپ ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىشقا قانچە ئۇرۇنسامۇ، لېكىن ئېمىشقىدۇر تەمتىرەپ تۇراتتىم. تاماقنىمۇ يېيەلمەستىن ئۇنىڭ ياتقىغا يۈگۈردۈم. باشقا كەلگەندە باتۇر، دېگەندەك، شۇ چاغدا مەندىكى قورقۇنچ ئۇستۈن كېلىپ، ياتقىغا ئوسۇپلا كىردىم. ئۇ كارىۋاتتا كۆزلىرىنى بىر نۇقتىغا تىكىپ خىيال بىلەن يانچە يېتىپتۇ. مېنى كۆرۈپ چۆچۈگىنىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئىككىمىزنىڭ كۆزلىرى

دوقۇرۇشۇپ قالدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئادەمنىڭ ئىچىنى سىيرىلدۇرۇپ تاشلايدىغان مەيۇسلۇك چىقىپ تۇراتتى. مەن گېپىمنى تېپىپ بولغىچە، ئۇ يالۋۇرغاندەك مۇرا-جىئەت قىلدى:

— سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، چىقىپ كېتىڭ، مېنى بىردەم بولسىمۇ ئارامىمغا قويۇڭ...

ئۇ شۇنداق دېدى - دە، ئېسەدەپ يىغلىغانچە ئۆزىنى كارىۋاتقا ئاتتى. يىغىدىن ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى تىترەيتتى.

نېمە قىلغان بىلەن قىز بالا-دە. قىزلارغا ئورتاق بولغان ساددىلىق، كۆڭۈل-چەكلىك ئاخىرى رەنجىشتىن غالىپ كەلدى. مېنىڭ شېرىن سۆزلىرىم ئۇنىڭ دىلىنى ئېرىتتى. چۈنكى ھەر ئىككىمىزنىڭ بىر - بىرىمىزنى چەكسىز ياخشى كۆرۈدىغانلىقىمىز ئايان ئىدى. ئۇ ئاخىرى مېنى كەچۈردى. ئەمما شۇندىن كېيىن مېنى بىر قېتىمۇ ئۆزىگە يېقىن كەلتۈرمىدى.

مەھبۇبە بىزنىڭ ئەتراپتكە تەقسىم قىلىنىپ كەلگەندىن بۇيان، مېنىڭ خىزمەت تىمدىمۇ خېلى ئىلگىرىلەپ بولدى. تېخنىكا ماتېرىياللىرى كەمچىل بولسا، ئۆزۈم تەرجىمە قىلىپ تۇزۇپ چىقتىم. كەسپىكە دائىر يازغان بىرقانچە ئىلمىي ماقالەم مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىندى. شۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك، يۇقىرىدىن مېنى باشقارما تېخنىكا بۆلۈمىگە يۆتكەيدىغان بولدى. راستىنى ئېيتسام، مېنىڭ ئۇ يەرگە بارغۇم يوق ئىدى. چۈنكى سۆيۈملۈك مەھبۇبەنى، ماڭا بارغانچە چىرايلىق كۆرۈنۈۋاتقان جاڭگاللىقنى، بۇ يەردىكى چىقىشقاق سەپداشلارنى تاشلاپ كېتىشكە كۆزۈم قىيمايۋاتاتتى. لېكىن مېنىڭ ئىلتماسىم رەت قىلىنىپ، يەنىلا ماڭىدىغان بولدۇم. مەھبۇبە كېچىچە ئېسىلىپ يىغلاپ چىقتى. ئەتىسى مېنى ئېلىپ كېتىدىغان ماشىنا كەلگەندە، مەھبۇبە ماشىنا يېنىدىن نېرى بولمىدى. ماشىنا قوزغالغاندا مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلگەنلىكىنى كۆردۈم. ئۇ خېلىغىچە ماشىنىغا ئەگىشىپ ماڭدى. مېنىڭ كۆڭلۈم بۇزۇلدى. شۇنداق قىلىپ خىزمەت بىزنى يەنە بىر قېتىم ئايرىدى.

باشقارما بىلەن بۇ يەرنىڭ ئارىلىقى يۈز كىلومېتىرچە كېلىدۇ. مەن ھەپتىدە بىر ئۈنى يوقلاپ تۇرىمەن. مەھبۇبەمۇ دەم ئېلىش كۈنلىرى كىرىپ تۇرىدۇ. بىرىمىزنى سېغىنىشىمىز، ياخشى كۆرۈشىمىز بارغانسېرى كۈچىيىپ باراتتى. بىر كۈنى ئۆزۈم يالغۇز ماتېرىيال تەرجىمە قىلىپ ئولتۇراتتىم. مەھبۇبە روھى چۈشكۈن ھالدا ياتاقا كىرىپ كەلدى. قاپاقلىرى ئىششىپ كەتكەن، چاچلىرىمۇ تەكشى تارالمىغانىدى. ئۇ بىردەم ماڭا قاراپ جىمجىت تۇرغاندىن كېيىن، ئۆزىنى كارىۋاتقا ئېتىپ، ياستۇقىنى قۇچاقلىغانچە ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى. نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلەلمەستىن گاڭگىراپ قالدىم. شۇنچە كۆپ تەسەللى بەرسەمۇ، نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئېيتمىدى. كۆڭلۈمگە كەچمىگەن خىيالار كېلىپ كەتتى. ئۇ ئاخىرى يانچۇقىدىن بىر پارچە خەتنى چىقىرىپ بەردى - دە، تېخىمۇ قاتتىق يىغلىغىلى تۇردى.

خەتنى ئالدىراپ ئوقۇدۇم. بىرى تۇيۇقسىز كالتەك بىلەن ئۇرغاندەك بېشىم

پىرقىراپ كەتتى. مانا ساڭا خۇش خەۋەر! ئۇنىڭ قورسىقىدىكى ھامىلە ئۇچ ئايلىق تىن ئېشىپتۇ. مەن ئەمدىلا 21 ياشتىن ئاشقان، ئۇ بولسا 19 ياشقىمۇ كىرمىگەن، تېخى شاگىرت ئىشچى ئىدى. بىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، پەرزەنت كۆرۈش ئەمەس، ئۇي قىلىشمۇ بالدۇرلۇق قىلاتتى. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ مەن گاڭگىراپلا قالدىم. ياشلىقتىكى يۈگەنسىز ھېسسىياتقا بېرىلىپ كەتكەنلىكىڭ بۇنداق ئاقىۋىتىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمايتىمەن. ئۆزۈمنى تۇتۇۋالدىم. مەن ئەر بولغاندىكىن، بۇنداق گاڭگىراپ تۇرماسلىقىم كېرەك. ئۇنىڭ كۆڭلىنى يېسىدىم. نېمىلەرنى دېدىمكىنتاڭ، ئىشقىلىپ ئۇنى خاتىرجەم قىلدىم. ئۇ كەتتى. سارايدا، ئاق كۆڭۈل مەھبۇبە ماڭا پۈتۈن ئىشەنچىنى باغلاپ كەتتى.

ئەمدى مېنىڭ كۆڭلۈمنى يايدىغان، خاتىرجەم قىلدىغان كىم بار؟ ئۆزۈمنى كارىۋاتقا ئېتىپ يىغلىۋەتتىم. ئۆزۈمنى ئۆزۈم مۇشتلىدىم، تىللىدىم، ئەمما ئۆتكەن ئىش قانداقمۇ ئورنىغا كەلسۇن!

بېشىڭغا كۈن چۈشكەندە ھالىڭغا يېتىدىغانلار يەنىلا چىقىپ تۇرىدىكەن. چاچلىرىغا ئاق سانجىغان، ھەممە ئىشقا ئەستايىدىل قارايدىغان بۆلۈم باشلىقىمغا بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بەردىم.

— ھەي ياشلىق، ھەي ياشلىق، — دېدى ئۇ مېنىڭ سۆزۈمنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، — نېمىدېگەن بەڭباشلىق - ھە. بۇ قاملاشمىغان ئىش بوپتۇ. ئەمما سىزنىمۇ ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ. ئالدىرىمىغان بولسىڭىز، يەنە ئۇچ - تۆت يىل ئوقۇۋالغان بولسىڭىز تازا ياخشى مېۋە بېرەتتىڭىز. خەير، ھازىرمۇ كېچىكمەيسىز بولغۇلۇق بوپتۇ. ئەمدى مۇشۇ ھەپتە ئىچىدىلا توي رەسمىيىتىنى ئۆتەڭلار. تويىنى بالدۇر قىلغۇدەك تەمىنىڭ بىزگىمۇ، سىزگىمۇ سەت بولىدۇ. ئىقتىسادىڭىز يار بەرمىسە بىز بار.

باشلىقنىڭ مەسلىھىتى بىلەن قىزىل قەغەز ئالدۇق. بۇنىڭ ھېسابىغا مەھبۇبە ئىككى يىل سىناقتا قالدۇرۇش چارىسى بېرىلگەنلىكى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇۋالدى. چۈنكى ئۇ ھازىر رەسمىي ئىشچى ئەمەس، ئۇنىڭ ئۇستىگە شۇ چاغلاردا تۆزۈمۈمۇ شۇنداق ئىدى.

مېنى ئۆز ئوغلىدەك كۆرىدىغان بۆلۈم باشلىقىم مەھبۇبەنىڭ ئۆيىگە ئەلچى لىككە باردى، ئەمما شۇ كۈنى كەچتىلا قايتىپ كەلدى. ئۇ غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، مەھبۇبەنىڭ ئاپىسى گەپ قىلغىچە ئاكىسى: بىزنىڭ يۆزىمىزنى يەر قىلدى. ئۆيگە پۈت دەسسىگۈچى بولمىسۇن. بولمىسا پاچىقىنى چېقىۋېتىمىز. ئۇنى كۆزىمىز كۆرمىسۇن، دەپ تىللاپ كېتىپتۇ. ئاپىسى يىغلىغانچە قاپتۇ.

— بولدى، تويىنى قىلمۇېرىڭلار. بىز سىلەرگە ھەم ئاتا، ھەم ئانا! — دېدى ئۇ قەتئىيلىك بىلەن.

مەھبۇبەنىڭ يىغىسىغا چىدىمىغان بۆلۈم باشلىقى مايتاغقا يەنە ئادەم ئەۋەتتى.

ئەمما ئۇلارمۇ بۆلۈم باشلىقىدىن بەتتەرەك خاپا ھالدا قايتىپ كەلدى.

بۇ يەردە قېرىنداشلىرىمىز بولمىغاچقا، بۆلۈم باشلىقى ئاتا بولۇپ، تويىنى ئادەتتىكى بولسىمۇ خېلى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزۈپ بەردى. شۇ كۈنلەردە جېلىل دوستاۇقنى ھەقىقىي يەتكۈزدى. بۇ يەرگە ئۇ مەندىن كېتىپ بولغاچقا، ھەممە ئىشقا دېگۈدەك ئۆزى چاپتى. زۇلخۇمارمۇ تەڭ يۈگۈرۈشتى.

بىز ئىچكىرىسىگە ئىككى كارىۋات، بىر سىرلاقسىز ساندۇق، ئۆي باشقۇرۇش ئورنىدىن بەرگەن ئىشكاپ، شىرە ئورنىدا كېچىكرەك ساندۇق، تاشقىرىسىدا بىر كىرسىن ئوچاق بىلەن بىر ئادەم ئارانلا پاتىدىغان ياغاچ بوتكىنىڭ خوجايىنى بولۇپ قالدۇق. ئۆيدە ھېچقانداق بىساتىمىز يوق، ئەمما تۇرمۇشىمىز كۆڭۈللۈك ئىدى. ساۋاقداش، تەڭتۇش دوستلارنىڭ ئىچىدە توي قىلىپ، ئۆي تۇتقانلارنىڭ تۇنجىسى بىز بولغاچقا، ئۆيىمىزگە ئادەملەر ئۆزۈلمەستىن كېلىدۇ. بەزىلىرى دەردلىرىنى، بولغان كۆڭۈلسىز ئىشلارنى دېگىلى كەلسە، بەزىلىرى بىردەم - يېرىمدەم مۇڭدىشىپ كۆڭۈل ئېچىش ئۈچۈن ھاراقلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ كېلىدۇ. مەھبۇبە ئۇلار ئۈچۈن چاي قايناتتىدۇ، تاماق ئېتىدۇ. بەزىدە يېرىم كېچىگىچە ئاشخانىدىن بىكار بولالمايدۇ. ئەمما بىرەر قېتىمۇ زارلانغانلىقىنى ئاڭلاپ باقمىدىم.

مەھبۇبە پاقلاندەك سېمىز، بۇدۇر چاچلىرىغچە ماڭا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان ئوغۇلدىن بىرنى تۇغدى. قىزىغا چىدىمىغان ئانا ئاخىرى ئۆزى كېلىپ نەۋرىسىنى باقتى. ئانا دېگەننىڭ كۆڭلى نېمىدېگەن يۇمشاق - ھە! مەھبۇبەمۇ ھايت - ھۇيت دېگۈچە ئاشۇ ئاندىلار قاتارىدىن ئورۇن ئالدى.

ئاڭلىساق ئاكىلىرىنىڭ بىزگە نىسبەتەن غەزىپى تېخىچە بېسىقماپتۇ. بىچارە ئانا ئوغۇللىرىنىڭ زورلاپ چاقىرتىشى بىلەن بالىنىڭ قىرقى توشقاندىن كېيىن، كۆزلىرى ياش ھالدا مەھبۇبەنى ماڭا تاپشۇرۇپ قايتتى.

جېلىل زۇلخۇمارنى باشلاپ پات - پات كېلىدۇ. بەزى كۈنلىرى كەچلەپ كېتىدۇ. مەھبۇبەمۇ زۇلخۇمار بىلەن ناھايىتى يېقىن بولۇپ كەتتى. بىز توي قىلىپ بىر يىلدىن كېيىن ئۇلارمۇ توي قىلىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز تېخىمۇ قويۇقلىشىپ كەتتى.

بەزىدە ئۆيدە خالىي قالغاندا بالىنى ئويىنىتىۋاتقان مەھبۇبەگە سەپسالمەن. تۇغۇتتىن كېيىن، ئۇنىڭ ئېقى ئاق، قىزىلى قىزىل سۈپسۈزۈك يۇزىنى داغ بېسىپ كەتتى، قانچە قىلغان بىلەنمۇ ئامالى بولمىدى. پېشانىسىدىن تارتىپ ئوتلۇق ئىككى كۆزىنىڭ يانلىرى، ئېقىپ چۈشكەن قاڭشارلىق بۇرنىنىڭ ئۇستىنى ئىككىلىكلا داغ كېپىپ ئۆتكەنىدى. سەمرىگەنلىكتىنمۇ ياكى ئانا بولغانلىقتىن شۇنداقمۇ، زىلۋا قامىتىمۇ ئۆزگىرىپ كەتتى. بىرلا ئۆزگەرمىگەن يېرى - ئوت چاقناپ تۇرىدىغان چوڭ - چوڭ بۇلاقتەك كۆزلىرى ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ بۇنداق ئۆزگىرىشىگە ئېچىنىپ شلاتتى. مەن قايسىبىر كىتابتا ئېچكى گۈزەللىكنى ئىنسانلارنىڭ ئۆزى يارىتىدىغانلىقى،

ئەمما تاشقى كۆزەللىكنى ھەر قانچە قىلسىمۇ ئۆزى يارىتالمايدىغانلىقىنى ئىوقۇغىنىدىم. مەن دەسلەپ ئۇنىڭ تاشقى كۆزەللىكىگە كۆيگەنىدىم، ئەمما بارا - بارا مەھبۇبەنىڭ ئىچكى كۆزەللىكى مېنى ئەسىر قىلىۋالدى، مەيلى ئۇ قانداقلا ئۆزگىرىپ كەتمىسۇن، ئۇنىڭ قەلبى گۆزەل، ماڭا چەكسىز سادىق. مەن ئۇنى ئۆمۈرۋايەت ياخشى كۆرىمەن. ئۇنىڭغا سەپسېلىپ ئولتۇرۇپ، مۇشۇنداق خىيالارنى سۆرۈپ قويىمەن.

جېلىل زۇلخۇمارنى ئېلىپ يېڭى قۇرۇلۇۋاتقان جەنۇبىي شىنجاڭ نەغمىلىكىگە يۆتكىلىپ كېتىدىغان بولدى. چۈنكى ھەر ئىككىسىنىڭ ئاتا - ئانىسى جەنۇبىتا ئىدى. بەش - ئالتە يىلدىن بۇيان بىر قازانىنىڭ تامىقىنى يەپ، جاپانىمۇ، راھەتنىمۇ تەڭ تارتقان، شۇڭىمۇ قوزغىلىق قويدەك بىر - بىرىمىزدىن ئايرىلماي كەلگەن قەدىناس دوستلار ئەمدى ئايرىلماقچى.

ئۇلارنى ئۇزىتىش شەرىپىگە ئۆيىمۇ ئۆي مېھمان چاقىرىش بولۇپ كەتتى. ئاخىرى سدا بىرقانچە بويتاق ساۋاقداشلار بازار ئىچىدىكى ئانچە چوڭ بولمىسىمۇ خېلى ياخشى ئاشخانىدىن بىرنى كۆتۈرۈۋېلىپ خاس ئولتۇرىدىغان بولدۇق. بۇ ئاشخانىدا ئۆزىمىزنى تولىمۇ ئەركىن ھېس قىلىشتۇق. چۈنكى ئۆيدە ئايالالار بىلەن داستىخان ئۈستىدە بۇنداق ئېچىلىپ - يېيىلىپ سۆزلىشىش مۇمكىن ئەمەس. ھەممىمىز ئوخشاشلا شىركەيپ بولدۇق، چاقچاقلىرىمىز ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى.

مەن راۋۇرۇس دېگۈدەك خۇش كەيپ بولۇپ، سورۇننى بېشىمغا كىيدىم دېسەممۇ بولىدۇ. ھەممە گەپ مېنىڭلا بولدى. ئادەتتە ھاراق سورۇنلىرىدا دائىم قىلىدىغان چاقچىقىم بويىچە جېلىلنىڭ مېڭى توغرىسىدا چاقچاق قىلىشقا باشلىدىم. سورۇندىكىلەرنىڭ ھەممىسى تېلىقىپ كۈلۈشتى. ھەممىمىز كۆڭلۈم، دەپ ھاراق سۇنۇۋەرگەچكە جېلىل مەست بولۇپ قالاي دېگەنىدى. ئۇ رومكىنى قولىغا ئېلىپ دەلدەڭشىگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ چاقچاقنى يالدۇرماقچى بولدى.

— سەن نېمىگە ئۇنچىۋالا خۇشال بولۇپ كەتتىڭ؟ سەندە بۇنچىلىك مەڭ بولىدىغان بولسا سېپتىپ خەجلەيتتىڭ! — ئۇ ئادەتتە چاقچاق قىلىشنى ئۇقمايتتى. چاقچاق قىلىدىغىنىمۇ قىزىۋاتقان چاقچاقنىڭ بېلىگە تېپىپ، سوغۇق سۇ چاچاتتى، ھازىرمۇ شۇنداق بولدى، — مېنىڭ مېڭىمگە ھەۋىسىڭ كېلىپ شۇنداق دەيسەن - دە، بىلەمسەن، بۇ مەڭ قوشكېزەك، بىرى مەندە، يەنە بىرى مەھبۇبەدە. تېخى ئۇنىڭ يۈرىكىدە جۇمۇ!

سورۇن بىر سېكۇنتچە جىمجىتلىققا چۆمدى. ھەممەيلەن ھولۇقىان ھالدا ماڭا قاراشتى، ۋۇجۇدۇمدىكى قان قاپىناپ مېڭەمگە تەپكەندەك بولۇپ، مۇشتلىرىم ئىختىيارسىز تۈگۈلدى، لېكىن يەنە ئۆزۈمگە ھاي بەردىم، بىرنېچىدىن، ھەممىمىز دېگۈدەك مەست، مەستنىڭ ئاغزىدىن نېمە گەپلەر چىقمايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ ئەتە بىزدىن ئايرىلىپ ماڭىدۇ، بەلكىم ئەمدى بىز مەڭگۈ كۆرۈشمەسلىكىمىز مۇمكىن، بىر ئېغىز گەپ ئۇچۇن شۇنچە يىللىق دوستلۇقنى يۇيۇۋەتمەي... مەن چاندۇرماسلىق ئۈچۈن چاقچاقنى باشقىسىغا يۆتكىدىم، شۇنىڭ بىلەن ئولتۇرۇشىمىزمۇ ئايىغلاشتى. جېلىل ماڭا يالغۇزلۇق،

مۇساپىرچىلىقتىن تاشقىرى، ساقايماس كۆڭۈل جاراھىتىنى قالدۇرۇپ كېتىپ قالدى.

ئەتىسى چۈشتىن يۇتۇۋالغاندەك پەرىشان بولۇپ يۈردۈم. قۇلىقىمدا جېلىلىنىك ئاشۇ گېپى. مەھبۇبە مېنىك كەيپىمگە يەر ئاستىدىن قاراپ - قاراپ قويىدۇ، لېكىن بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىدى. ئۇ بەلكىم ئىچىدە جان جىگەر دوستىدىن ئايرىلغاچقا كۆڭلى يېرىم بولغاندۇ، دەپ ئويلاۋاتقاندۇ؟ ھى، جان جىگەر دوستۇمەمش... مەن تاماكىنى قاتتىق بىر شورىغاچ مەھبۇبەگە قارىدىم، قارىدىم - يۇ، كۆزلىرىمگە ئىشەنمەي قالدىم. گۈمان، ھودۇقۇش، تەمتىرەش، غەزەپلەر ئىچىدە قولۇمدىكى تاماكا چۈشۈپ كەتكىلى تاسلا قالدى. چىرايىم ئۆڭۈپ كەتتى. بېشىمنى مۇزدەك سۇغا چۆكتۈرگەندەك ئەندىكىپ كەتتىم. ئوغلۇمنى ئېمىتۋاتقان مەھبۇبەنىك ئاپئاق سول كۆكسىنىك يان تەرىپىدە تۆگمىچىلىك، مۇندىقچە ئېيتقاندا، جېلىلىنىك يۇزىدىكىگە ئوخشاش بىر تال مەك مانا مەن دەپلا تۇراتتى. باشقا نەرسە بولۇپ قالمىسۇن دەپ كۆزلىرىمنى تېخىمۇ چوڭ ئېچىپ قارىدىم. دەل شۇنداق. بېشىم پىرقىراپ كەتتى. ئۇنىك ئۇستىگە جېلىلىنىك دېگىنىدەك دەل يۈرەكنىك ئۇستىدىلا ئىدى. مەن شۇنچە يىللار باغرىمغا بېسىپ سۆيۈپ كەلگەن، ھەتتا بىر بالا تۇغقىچە ئۇنىك بۇنداق يېرىدە مەك بارلىقىنى ئەجەب سەزمەپتىكەنمەن - ھە!؟ كۆندە بىللە بولىدىغان ئېرى مەن سەزمىگەن يەردە، جېلىل قانداق بىلىدۇ؟

ئادەملەر مەستلىكىدە راست گەپنى دەپ سالىدۇ. دېمەك، ئۇ شۇ كۈنى بۇ ئىشنى ئىختىيارسىز دەپ سالغان. ئۇ چاغدىغۇ چاقچاق ئىدى، مانا ئەمدى پاكىت ئالدىمدا تۇرىدۇ. دېمەك، ئۇنىك ئايالىمنىك بۇنداق نازۇك يەرلىرىدىكى بەلگىلەردىن تارتىپ بىلگەنلىكى، بۇندىن ئىلگىرى ئايالىم بىلەن قويۇق غەيرىي مۇناسىۋەتتە بولغانلىقىنىك ئالامىتى. بولمىسا ئۇ بۇنى قانداق بىلىدۇ؟ ئەمدى ئايدىڭلاشتىكى، مەن دۇنيادا ئەڭ يېقىن دوستۇم، سىرداشىم دەپ بىلگەن جېلىلىمۇ، ئەڭ سۆيۈملۈك، ئەڭ سادىق دەپ بىلگەن مەھبۇبەمۇ ماڭا خىيانەت قىلغان نائەھلىلەر ئىكەن... مەھبۇبە تېزلا بالىنى قويۇپ ئالدىنى ئېتىۋالدى.

مەن نېمە قىلىشىمنى بىلمەي ئىنتتىك ئورنىمدىن تۇردۇم - دە، تالاغا چىقىپ كەتتىم. ماڭا ھەممە نەرسە — سىرتقا كېتىپ بارغان ئادەملەرمۇ مېنىك بەختىمگە زىيانكەشلىك قىلغۇچىلاردەك يىرگىنىشلىك بىلىندى.

ھەممە ئادەمگە ئايان، ياشلىق گۈزەل، شېرىن، ئۇنىك ھەربىر قىلىقلىرى كىشىلەرگە تاتلىق تۇيۇلىدۇ. بۇنىڭدا شەك يوق. مېنىك ئاشۇنداق گۈزەل دېگەن چىرايلىق

سۆز بىلەن ئاتىلىدىغان ياشلىقىمچۇ؟ ئۇمۇ شەك - شۇبھىسىز شۇنداق بولۇشتى كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ ھېمىشقا ئۆزىگە ئۆگەي بولغان سەت، يىرگىنىشلىك نەرسە لەرنى يۈدۈپلا يۈرىدۇ؟ مەن ياشلىقتا قەدەمنى خاتا بېسىپ سالدىمۇ ياكى باشقىلار بەختىمگە توپا چېچىۋاتامدۇ؟ مەن مەھەللىنىڭ چەت تەرىپىگە جايلاشقان مەيىپ ئۇرۇش خەنزۇ بوۋاينىڭ دۇكىنىدا پارچە ھاراقنى كەينى - كەينىدىن ئىچكەچ مۇشۇلارنى ئويلىماقتىمەن.

دوستۇم دەپ سىر بېرىپ، پۈتۈن ئىختىقاد بىلەن ئىشىنىپ يۈرگەن ئادىمىمچۇ؟ ئاخىرى كېلىپ تۈزلۈقىمغا توپا چاچقان ئەشەددىي دۇشمىنىم بولۇپ چىقتى. مەن نېمە ئۈچۈن ھەممىلا نەرسىنى ئۆزۈمنىڭ كۆڭلى بىلەن ئۆلچەپ كەتتىم. ئۇنىڭ ئايالىنىم بىلەن توي قىلماستا ھەم توي قىلىپ بولغاندىن كېيىنمۇ دائىم دېگۈدەك ئۆزۈندىن ئۈزۈن پاراڭلىشىپ كېتىدىغانلىقىنى، ھەتتا شەھەرگىمۇ بىللە كىرىدىغانلىقىنى، ئايالىمنىڭ بولسا ئۇنى دائىم تاماققا چاقىرىپ، كىر - قاتلىرىنى مېنىڭ كىر - قاتلىرىم بىلەن بىللە يۇيۇپ كېتىدىغانلىقىنى، ئۇ كەلسە يۈزلىرىدىن كۈلكە كەتمەيدىغانلىقىنى نېمە ئۈچۈن ئويلاپ باقمىغاندىمەن؟... ئېسىت، ئېسىت، بۇنداق تۇرمۇشقا لەنەت!

مەن ھەممە دەرد - ئەلەمنى ئاچچىق ھاراقتىن ئىلىپ، مەست ھالدا ئۆيگە - مەن ئۈچۈن بارغانچە گۆرۈنۈۋاتقان يەرگە ماڭدىم. كۆڭلۈمدە بولسا بۇگۈن ئۇنىڭ بىلەن بىر تەرەپ بولىمەن، دېگەن نىيەتتەكە كەلدىم.

مەن ئىشىكنى تېپىپ ئىچىپ ئۆيگە كىردىم، مەھبۇبە ئوغلۇمنىڭ كىيىمىنى ياماۋاتقانىكەن. مېنىڭ ئەلپازىمنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى.

— نىجات! — دېدى ئۇ يېنىمغا كېلىپ، — نېمە بولدىڭىز؟ خاپىلا يۈرۈيسىز، بىرەر ئىش بولدىمۇ؟

— ھېچنېمە، قىلغۇلۇقنى قىلۇبلىپ ھېچ نەرسىنى بىلمەس بولۇۋالغىنىنى قارا بۇ بۇزۇقنىڭ.

— نېمىلەرنى دەۋاتىسىز نىجات. مەن نېمە قىپتىمەن؟ — ئۇنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى. ئادەتتە ئوت چاقناپ تۇرىدىغان كۆزلىرى ھازىر ماڭا يالغانچى، خىيانەتچى كۆزدەك كۆرۈنۈپ كەتتى.

— ئىشتانغا چىققان كۆكۈلگە تايىمەن، يەنە سوراپ نېمە قىلىسەن؟

— ھەرقانداق ئىش بولسىمۇ سەۋەب، پاكىتلىرى بولىدىغۇ؟

— نېمە، سەن تېخى سەۋەب، پاكىت تەلەپ قىلۇاتامسەن؟ كۆكسۈكىدىكى مەڭگۈ ئۆزى پاكىت ئەمەسمۇ؟ كۆڭلەكلىرىڭنىڭ ئىچىدىكى مەڭگۈ ئۆزۈك كۆزىتىمىسەك جېلىل نەدىن بىلسۇن! شۇنداق تۇرۇپ يەنە قايسى يۈزۈك بىلەن ماڭا پاكىت كېرەك دەپ سورايسەن؟! مەن سېنى بەختلىك قىلالمايدىغان ئوخشايمەن، سەنمۇ مېنى پالاكەت باستۇرما، ئەگەر ياخشىمىس يولىمىز ئارا بولۇپ كەتسۇن...

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆيدە ئۇرۇش - جېدەل قوزغىمىدى. ئۇ ئۆزىنى قاتچە ئاقلىمىمۇ مەن ئىشەنمىدىم. ئەكسىچە ئۇنىڭغا نېھىمۇ ئۆچ بولۇپ كەتتىم، ئاخىرى ئۇ مېھىنىڭ

ئەلىپسمگە رازى بولدى.

ــ كۆڭلىڭىزگە شەك كەلتۈرگەن ئىكەنسىز، ئىختىيار سىزدە. بۇنداق بولغاندىكىن مەنمۇ ئۆزۈمنى مەجبۇرىي سىزگە تاڭالمايمەن. ئىشەنمەسلىك بەربىر پاجىئە ئېلىپ كېلىدۇ، ــ دېدى ئۇ يېغلاپ تۇرۇپ.

ھەر ئىككىمىزنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن سوت ماڭا بىر يوتقان - كۆرپە، ئۇنىڭغا بالا بىلەن ئۆينىڭ ھەممە بىساتلىرىنى بۇيرۇپ ئاجراتتى. ئۇ شۇ ئۆيدە قالدى. مەن يوتقان - كۆرپەمنى كۆتۈرۈپ كوللېكتىپ ياتاققا كەتتىم. ياشلىقتا ئويلىمای باسقان بىر قەدەم تۇغەتكۈسىز پاجىئەنى ئېلىپ كېلىدىكەن. مانا مەن ئالدىراڭغۇلۇق، ئەخمەقلىقىم تۈپەيلى 23 كە كىرمەي تۇرۇپ ئۆزۈمنى بەختسىز قىلغاندىن باشقا ئۇماقىسىنا ئۇغلۇمنىمۇ يېتىم قىلدىم. ھەھبۇبەمۇ 20 گە كىرمەي تۇرۇپ ئېتەكلىرىنى بۇلغاپ بىر بالا بىلەن تۇل قالدى.

لېكىن قايغۇ - ھەسرەتنىمۇ مەڭگۈلۈك ئەمەسكەن. ياكى ھېنىڭ تەلىيىم شۇنداق ئوڭ كەلدىمۇ، ھەھبۇبە بىلەن ئاجرىشىپ ئىككى ئاي ئۆتمەي، تەشكىل مېنى ئوقۇشقا ئەۋەتمەكچى بولدى. ئەۋەتكەندىمۇ ئۇنداق - مۇنداق يەر ئەمەس، ھەممە ئادەم بېرىشنى ئارزۇ قىلىدىغان بېيجىڭغا ئەۋەتمەكچى بولدى. بۇ ئاسان قولغا كېلىدىغان بەختمۇ - ھە. مەن يۇز بەرگەن پاجىئەلەرنى، تارتقان ئازابلىرىمنى، يىرگىنىشلىك ھېسابلانغان ھەر قانداق نەرسىنى ئارقامدا قالدۇرۇپ ئۇمىد، خۇشاللىق ئىچىدە بېيجىڭغا سەپەر قىلدىم.

3

ئۇچ يىل بىلىنمەيلا ئۆتۈپ كەتتى. ئوقۇشۇمنىڭ پۈتۈشىگىمۇ ئىككى ئايچە ۋاقىت قالدى. بۇ يىللار مەن پۈتۈن ۋاقتىمنى، زېھنىمنى ئوقۇش، نېمىت سانائىتىدىكى يېڭى، زامانىۋى بىلىملەرنى ئىگىلەشكە ئاتىدىم. ئۆتكەن ئىشلار ئاستا - ئاستا ئۇنتۇلۇپ كەتتى.

ھاياتتا ئاجايىپ ئىشلار يۈز بېرىدىكەن ياكى ھېنىڭ پېشانەمگە شۇنداق تەقدىر يېزىلغانمىكىن بىلمەيمەن، تاسادىپىي بىر ئۇچرىشىشتىن تۇرمۇشۇمغا يېڭى بىر ئۆزگىرىش ئېلىپ كەلدى. بېيجىڭنىڭ ۋاڭفۇجىن كوچىسىدا ئادەملەر مىغ - مىغ بولۇپ، خۇددى ئۆچىرەت بىلەن كېتىپ بارغاندەك قىلاتتى. بىزنىڭ يۇرتلاردا بولسا بۇنداق كۆپ ئادەملەرنى كوچىدا تۇرماق كىنوخانىلاردىمۇ ئۇچراتقىلى بولمايتتى.

مەن ۋاڭفۇجىن كىتابخانىسىدىن ئالغان كىتابلىرىمنى كۆتۈرۈپ، قورساقنى توقلاش نىيىتىدە گەنجىياكۇدىكى ئۇيغۇرلار ئاچقان ئاشخانىغا ماڭدىم. ئۇ يەردىكى ئاشخانىلاردا شىنجاڭنىڭ تاماقلىرى ئېتىلەتتى. مەن 103 - يولنىڭ تراللىبۇسىغا ئولىشىپ ماڭدىم. ھاۋانىڭ دىمىقلىقىدا تراللىبۇسنىڭ ئىچى تېخىمۇ بىقىسىپ كەتكەن ئىدى. گۈزەل سەنئەت سارىيىدىن ئۆتۈپ ئانچە ئۇزۇن ماڭمايلا ئالدىدىكى كىشىلەر - نىڭ: «ماشىننى توختىتىڭلار، ماۋۇ يەردە بىر ئادەم بولالمىدى» دەپ ۋارقىرىشىدىن تراللىبۇسىتىكىلەر ئوپۇر - توپۇر بولۇشۇپ كەتتى. مەنمۇ نېمە ئىش بولغانلىقىنى

كۆرۈش ئۈچۈن ئالدى تەرەپكە ئۆتتۈم.

ــ شىنجاڭلىق ئوخشايدۇ، هوشىدىن كەتتى، بولۇڭلار چاپسان، دوختۇرغا ئاپىرايلى.

مەن ئالدىغا بېرىپ قارىسام، بىر قانچە كىشىلەر 50 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئۇيغۇر ئادەمنى يۆلەشتۈرۈپ تۇراتتى. تراللىبۇس توختىدى. ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ تاكسى توستۇم، ئاندىن كىشىلەرنىڭ مەسلىھەتى بويىچە ئۇنى شۇ يەرگە ئەكېيىمەن. بولغان دېگەز ئارمىيە باش دوختۇرخانىسىغا ئېلىپ باردىم.

دوختۇرلار ئۇنى جىددىي قۇتقۇزۇشقا كىرىشىپ كەتتى. مەن قورساقنىڭ ئاچلىقىنىمۇ ئۇنتۇدۇم. قارايدىغان هېچكىمى يوق بۇ ئادەمنى شۇ هالەتتە قانداقمۇ تاشلاپ كېتەلەيمەن... ئۇمۇ ماڭا ئوخشاشلا بۇ شەهەرگە مۇساپىر ئىكەن. يېرىم سائەت ئۆتكەندىن كېيىن دوختۇرلار يېنىپ چىقتى.

ــ سىزنىڭ دادىڭىزمۇ، ــ دېدى چوڭراق بىر دوختۇر يېنىمغا كېلىپ، ــ قان بېسىمى يۇقىرى ئۆرلەپ يۈرەك كېسىلى قوزغىلىپ قاپتۇ. خاتىرجەم بولۇڭ. هازىر خېلى ياخشى بولۇپ قالدى.

مەن شۇ كېچىنى كارىدوردا مېڭىپ دېگۈدەك ئۆتكۈزدۇم. ئۇ ئادەم ئەتىسى كۆزىنى ئاچتى، لېكىن يەنە ياپتى. مەن لۆكگە بىلەن ئۇنىڭ پېشانىسىدىكى تەرلىرىنى سۈرتتۈم.

ــ تاغا، ئۆزىڭىزنى قانداقراق هېس قىلىۋاتىسىز؟ــ مەن ئۇنىڭدىن ئاستا سورىدىم.

ئۇ ئەجەبلەنگەن هالدا ماڭا قارىدى.

ــ خېلى ياخشى بولۇپ قالغاندەك قىلىۋاتىمەن. مەن هازىر قەيەردە؟

ــ سىز هازىر دېگەز ئارمىيە باش دوختۇرخانىسىدا. خاتىرجەم بولۇڭ تاغا، دوختۇرلار ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، دەۋاتىدۇ.

ئۇ رەهمەت دېگەندەك، ماڭا مەنىلىك بىر قارىۋېلىپ كۆزىنى يۇمدى، ئەمدى دوختۇرخانا مېنىڭ ئىككىنچى دەرسخانام بولدى. ئۇ ئادەمگە قارىغاچ دەرسلىرىمنى مۇشۇ يەردە تەييارلايمەن. كۆڭلى ئېمە تاماق تارتسا، گەنجياكۆدىن توشۇيمەن، كېيىملىرىنى يۇيۇپ بېرىمەن، دوختۇر گەپ قىلىشنى چەكلىگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ ئادەم بىلەن تېخى تۈزۈكرەك تونۇشقىدەكمۇ بولالمىدىم. تۆتىنچى كۈنى ئۇ ئورنىدىن تۇردى. مەن ئاخىر ئۇنىڭدىن سورىدىم.

ــ تاغا، سىز شىنجاڭنىڭ نەرىدە خىزمەت قىلىسىز؟

ــ ئۆزۈممىغۇ سۆزدىن سوراي دەپ تۇراتتىم. مەن شىنجاڭ نېفىت باشقۇرۇش ئىدارىسىدە ئىشلەيمەن. ئىسمىم ئابدۇل. سىزچۇ، ئۆيىڭىز مۇشۇ يەردىمۇ؟

خۇشال بولۇپ كەتكەنلىكىمدىن ئۇنىڭ قۇچاقلاشقا تاس قالدىم. مۇساپىرچىلىقتا يۇرتداشلار ئىمىدىگەن قەدىرلىك بىلىنىدۇ ــ هە! ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىز بىر ئىدارىدە ئىشلەيدىكەنمىز.

ــ ئاكا، بىز بىر يەرلىك ئىكەنمىز. مەن بۇرغىلاش باشقارمىسىدىن. بېيجىڭ نېفىت

ئىنستىتۇتىغا ئوقۇشقا كەلگەنىدىم.

ھەر ئىككىمىز خوددى تۇغقانلاردەك قايتىدىن قىزغىن كۆرۈشۈپ كەتتۇق.

— ناھايىتى ياخشى، ناھايىتى ياخشى. خۇدانىڭ مىزگە ئۇچراشتۇرغىنىنى قارا! سىز بولمىغان بولسىڭىز مەن ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلغان بولاردىم. ئوقۇشىڭىز نەچچە يىللىق؟ — ئۇ مېھرىبان ئاتىلاردەك ماڭا قايتىدىن سەپسېلىپ قارىدى.

— ئۈچ يىللىق ئىدى. يەنە ئىككى ئايدىن كېيىن پۈتىدۇ.

— بەكمۇ ياخشى بوپتۇ، بەكمۇ ياخشى بوپتۇ، — دېدى ئۇ خۇشال بولغان ھالدا مۇرەمگە قولىنى قويۇپ، — ھازىر سىلەردەك ئىختىساسلىق بىلىم ئىگىلىرىگە ناھايىتى موھتاج بولۇۋاتىمىز. سىلەردەك ئادەملەر كۆپلەپ يېتىشىپ چىققاندىلا شىنجاڭنىڭ نېفىتلىكىنى گۈللەندۈرگىلى بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىزنىڭ ئۇ يەردە مىللىي ئىنقىلاب ئىشلىرى تېخىمۇ ئاز. سىز قايسى كەسىپ ئوقۇۋاتىسىز؟

— بۇرغىلاش كەسىپىنى، بۇرۇن مايتاغ نېفىت تېخنىكۇمىدا ئۈچ يىل بۇرغىلاش كەسىپىنى ئوقۇغانىدىم. بۇ يەردە يەنە ئۈچ يىل ئوقۇدۇم.

— ياخشى، ياخشى. سىز تېخى ياش ئىكەنسىز، نېفىتلىكىنى كۆرمىگىلىمۇ خېلى بولۇپ قالغاندۇ؟ — ئۇ ھاياجان بىلەن مەندىن سورىدى.

— قايتىمغىلى ئۈچ يىل بولۇپ قالدى. تەتىلىدە ئىنگلىز تىلى ئۆگەنىدىم.

— مانا نېفىتلىكىنى كۆرمىگىنىڭىزگە ئۈچ يىل بولۇپتۇ. ھازىر ناھايىتى زور ئۆزگىرىشلەر بولۇپ كەتتى. سىز بىلمىدىغان ئۇسكۇنىلەر، سىز ياتقان چېدىر - ياغاچ بوتكىلار ھازىر يوق. ھازىر بارسىڭىز تونۇيالماي قالىسىز. ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپلا مېنى ئىزدەك، سىزنى ئۆزۈم بىر ئايلاندۇراي.

بىز ئاتا - بالىدەك بولۇپ قالدۇق. ئۇ دوختۇرخانىدىن چىقىپ ئۇچىنچى كۈنى شىنجاڭغا قايتىپ كەتتى.

مەن ئۇنى ئايرودرومغىچە ئۇزىتىپ چىقتىم. ئايرىلىش ئالدىدا ئۇ قوللىرىمنى قايتا - قايتا سىقتى. كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا:

— سىزنىڭ ياخشىلىقىڭىزنى قانداقمۇ ياندۇرارمەن. قارامايغا بارغاندىن كېيىن چوقۇم مېنى ئىزدەك. بولمىسا ئۆزۈم قېشىڭىزغا چىقىمەن، — دېدى چەكسىز مىننەتدارلىق بىلەن.

مېنىڭمۇ ئۆز دادامدەك چىقىشىپ كەتكەن بۇ ئادەمدىن ئايرىلىشقا كۆزۈم قىيمايۋاتاتتى.

ئايروپىلان كۆكتە پەرۋاز قىلدى. مەن ئايرودروم سىرتىدىكى چىملىققا تۇرۇپ قوللىرىمنى پۇلاڭلاتتىم.

ئاخىرى ئوقۇشمۇ تۈگىدى. مەن يەنە بۇرغىلاش باشقارمىسىغا قايتىپ كەلدىم، ئابدۇلكام دېگەندەك ھازىر بۇ يەر شەھەردەك بولۇپ كېتىپتۇ. قەۋەت - قەۋەت بىنا، تۈپتۈز يوللار، يەنە تۈركۈملەپ سېلىنىۋاتقان ئېگىز بىنالار بۇ يەرنىڭ ئەسلى قىياپىتىنى تونۇغۇسىز دەرىجىدە ئۆزگەرتىۋېتىپتۇ. بىرلا ئۆزگەرمىگىنى ئوتتەك ئىسسىق

ھاۋاسى، قۇلاق تۈۋىدە غىڭىلداپ تۇرىدىغان پاشىسى ئىدى. بۇلار ماڭا كۆڭۈلسىز تۇيۇلدى.

مەن كېلىپ ئەتىسى كادىرلار بۆلۈمىدىن مېنى چاقىرتتى.

— سىز بۇرغىلاش ھۇنەر - تېخنىكا تەتقىقات ئورنىغا يۆتكەلدىڭىز، مانا بۇ سىزنىڭ يۆتكىلىش قەغىزىڭىز، — دېدى ئوتتۇرا ياش كەلگەن بۆلۈم باشلىقى.

— نېمىشقا، مەن تېخى ئەمدىلا كەلگەن تۇرسام. ئۇنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىش تەلىپىنى قويمىغان تۇرسام، — دېدىم مەن بۇ ئىشقا ئەجەبلىنىپ.

— بىز بۇ تەرىپىنى ئۇقمايدىكەنمىز، يۇقىرىدىن سىزنى يۆتكەش توغرىلىق ئۇقتۇرۇش كەلگىلى ھەپتە بولدى.

مەن بۇ ئىشلاردىن ھەيران قالدىم. ئەتىسى يوتقان - كۆرپە، كىتاب ماتېرىيالىمنى مېنى ئالغىلى چىققان ماشىنىغا باستىم - دە، شەھەرگە كىرىپ كەتتىم.

مەن يېپىيېڭى - ئازادە، ھەممە نەرسىسى تەل دېگۈدەك ياتاقلا يالغۇز ئورۇنلاشتىم. ئۇششاق - چۈششەك رەسمىيەتلەرنى ئۆتەپ بولغىچىمۇ ھەپتە ئۆتۈپ كەتتى. ياتاقتا كىتاب ماتېرىيالىمنى رەتلەۋاتسام كۆزەينەك تاقىغان، چاچلىرى شالاڭشىپ قالغان باشلىقىمىز كىرىپ كەلدى.

— چۈشتىن ئىلگىرى سىزنى ئىزدەپ بارمىغان يېرىمىز قالمىدى. ئىدارە باشلىقى سىز بىلەن سۆزلەشمەكچى ئىكەنتۇق. ئېھتىمال سىزنىڭ ئەھۋالىڭىزنى ئىگىلىسە كېرەك.

مەن ئۇنىڭغا چۈشتىن ئىلگىرى كادىرلار باشقارمىسىغا بارغانلىقىمنى ئېيتتىم.

— ئۇ سىزنى بىرەر سائەتچە ساقلاپ سىز كەلمىگەندىن كېيىن، كېچىتە ئۆيىگە كەلسۇن، شۇ يەردە سۆزلىشەي، دەپ كېتىپ قالدى.

— مەن ئۇ ئادەمنى تونۇمىسام، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆيىنىمۇ بىلمەسەم، — دېدىم مەن ئۇنىڭ سۆزىگە ئەجەبلىنىپ.

— ئۇ نېفىت ئىدارىسىنىڭ پەن - تېخنىكا، تەتقىقات ئىشلىرىغا مەسئۇل مۇئاۋىن باشلىقى. ئېھتىمال سىزنىڭ ئارخىپىڭىزنى كۆرگەندۇ. ئۇ ئىختىساس ئىگىلىرىگە، بولۇپمۇ سىزدەك مىللىي پەن - تېخنىكا خادىملىرىغا ئالاھىدە ئېتىبار بىلەن قارايدۇ. بېرىپ سۆزلىشىپ كېلىڭ. ئىشتىن قايتقاندا سىزنى بىرىگە قوشۇپ قويىمەن. شۇ ئىدارە باشلىقىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قويسۇن.

مەن تاملىرى ئېگىز قوپۇرۇلغان پاكىز، ئازادە، باراڭلىق ھويلىغا كىردىم. ھويلىدا 50 ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئۇدۇلىدا ماڭا كەينىنى قىلىپ بىر ئادەم ئولتۇراتتى. ئايال ئورنىدىن تۇرۇپ «كىمنى ئىزدەيسىز» دېگەندەك ماڭا قارىدى.

— پاھ، ئوغلۇم كېلىپ قاپتىغۇ، — ھېلىقى ئەر كىشى كەينىگە ئۆرۈلۈپ مېنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدىن ۋارقىراپ كەتتى.

— ھوي، ئابدۇل ئاكامكەنغۇ! — مەنمۇ خۇشاللىقتىن توۋلاپ كەتتىم.

— بۇ ھەدىڭىز بولىدۇ، — دېدى ئۇ مېنىڭ قولۇمنى تۇتۇپ تۇرۇپ، ئاندىن ئايالىغا مېنى تونۇشتۇردى، — بۇ مەن سىلەرگە گېپىنى قىلىدىغان، بېيجىڭدا ماڭا قارىغان بالا.

ئىسمى نىجات. يۇرۇڭ، بىز ئۆيگە كىرەيلى.

ئۇ ئايال ماڭا قاراپ مىننەتدارلىق بىلەن كۈلۈمسىرىدى.

بىز ئازادە، ياسداق ساراي ئۆيگە كىردۇق.

— كەلگىنىڭىزگە قانچە كۈن بولدى. ئەتىگەن سىزنى يوقلاپ بارسام بىر يەرگە چىقىپ كەتكەن ئوخشايسىز. خېلى ساقلاپ كېتىپ قالدىم، — دېدى ئۇ مېنى دېۋانغا ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلىپ تۇرۇپ.

— قايتىپ كەلسەم يېڭى ئورۇنغا ئالماشتۇرۇپتىكەن. شۇنىڭ ھەلەكچىلىكىدە بولدۇم.

— سىزنى ئۇ يەرگە يۆتكەپ كېلىشنى مەن تەكلىپ بەرگەنتىم، چۈنكى بۇ ئورۇن جىقىندىلا قۇرۇلدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سىزنىڭ كەسپىڭىزگىمۇ ماس كېلىدىكەن.

مەن بولغان ئىشلارنىڭ تېگىگە ئەمدى يەتتىم.

— بىز تاماق يېگەچ ئۇزۇن سۆزلەشتۇق. بېيجىڭدىن تارتىپ نېفىتلىككىچە، بۇرغىلاش ئۈسكۈنىلىرىدىن تارتىپ ھازىرقى يېڭى تېخنىكىغىچە دېيىشمىگەن سۆزىمىز قالمىدى. ئۇ مېنى ئۇنىمىغىنىمغا قويماي تەتقىقات ئورنىغا ئەگىلدىرغان يولغىچە ئۇزىتىپ كەلدى.

— ئەتە يەكشەنبە، — دېدى ئۇ قولۇمنى قىسىپ تۇرۇپ، — بېيجىڭدا دېيىشكەن ۋەدىمىز بويىچە سىزگە نېفىتلىكنىڭ يېڭى قىياپىتىنى كۆرسىتىپ كېلىمەن.

ئەتىسى پۈتۈن بىر كۈن كىچىك ماشىنىدا دەسلەپ شەھەر ئىچىنى، ئاندىن نېفىتلىكلەرنى ئايلىنىپ چىقتۇق. ھەممە نەرسە راستىنلا تۆپتىن ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ. چېدىر ئورنىغا ھاۋا تەڭشىگۈچسىز بار ئىمپورت قىلىنغان يۆتكەلمە ئۆي، قارا ماشىنا ئورنىغا ئاپتوبۇس بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇچ يىل ئىلگىرىكى قىياپەت يوق ئىدى. تونۇردەك دىمىق ئىسسىق، مايلارغا مىلىنىپ تۇرغان كىيىملەرلا ئۆزگەرمىگەنىدى.

يېڭى خىزمەتكە كىرىشكىنىمگىمۇ يېرىم ئايدىن ئېشىپ قالدى. ئىككى كۈنىدە بىر ئابدۇلكاملارنىڭ ئۆيىگە تاماقتا بېرىپ تۇرىمەن. بولمىسا تېلېفون بېرىپ چاقىرتىشىدۇ. بىكار چاغلىرىمدا بېيجىڭدىن ئەكەلگەن ماتېرىياللارنى رەتلەش، ئۆگىنىش بىلەن ۋاقىت ئۆتكۈزىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ يەردە مەن دېمەتلىك بىرەر بالىنىمۇ تونۇمايمەن. بۇگۈنمۇ كەچلىك تاماقتىن كېيىن بېيجىڭدىن ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىش ئۈچۈن ئالغان ئۇنىئالغۇنى قويۇپ مەشىق قىلىۋاتسام ئىشىك يەڭگىل چېكىلدى.

ئىتتىك بېرىپ ئىشكىنى ئاچتىم. ئىشىك ئالدىدا بوي تۇرقىمەن دېمەتلىك، يۈزلىرى ئاپئاق بىر قىز تۇراتتى.

— سىز نىجات بولامسىز؟ — دېدى ئۇ قاش-كۆزىنى ئوينىتىپ تۇرۇپ، — مېنى دادام ئەۋەتكەنىدى. بۇنداق دېسەم ئەجەبلىنىپ قالماڭ، سىز بېيجىڭدا دوختۇرخانىدا قارىغان ئادەم مېنىڭ دادام بولىدۇ. سىز كەلمەستىنلا سىز توغرىلىق ئاڭلاپ بولغان، — بۇ قىز قىلچە تارتىنىپمۇ قويماستىن سۆزلىگەن ھالدا ياتاقتا كىردى.

— مەن ئابدۇلكامنىڭ سىزدەك قىزى بارلىقىنى كۆرمەپتىمەنغۇ؟ — مەن ئۇنىڭغا ئىشەنمىگەندەك قارىدىم.

ـــ مېنى ئۆيده كۆرمىگەچكە شۇنداق دەپ ئويلىدىڭىز ـ ده. شاڭخەيگە بىر ئايلىق ئۆگىنىشكە بارغانىدىم. قايتىپ كەلگىنىمگە ئىككى كۈن بولدى.

ـــ شۇڭلاشقا كۆرمەپتىكەنمەن دە، ـــ دېدىم مەن سەل هودۇققان هالدا. بۇ قىزنى كۆرۈپ نېمىشقىدۇر تەمتىرەشكە باشلىدىم. مەن ئۇنىڭغا بىر ئىستاكان چاي قۇيغاچ، قايسى ئورۇندا ئىشلەيدىغانلىقىنى سورىدىم.

ـــ شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرۈپ، چارلاش ـ لايىھىلەش ئورنىغا بۆلۈنۈپ كەلگىنىمگە بىر يىل بولۇپ قالدى، ـــ دېدى ئۇ كۈلۈپ، ـــ دادام سىزنى چاقىرىپ كەل دەپ ئەۋەتكەنتى. باشقا ئىشىڭىز يوقتۇ؟

شۇنداق چىرايلىق قىز ئالدىمغا كەلسە بارمايمەن دەپ قانداق دېيەلەيمەن، مەن دەرهال ماقۇل بولدۇم. بەئەينى كىنو چولپانلىرىدەك زىلۋا قامەتلىك، كۆزلىرى كۈلۈپ تۇرىدىغان بۇ قىز بىلەن يولدا بارغۇچە بېيجىڭ، شاڭخەينىڭ گەپلىرىنى قىلىشپ ماڭدۇق. ئۇمۇ ئاتا ـ ئانىسىغا ئوخشاش مېنىڭدىن مىننەتدار ئىكەنلىكىنى سۆز ئارىسىدا قىستۇرۇپ كەتتى. تاسادىپىي يولۇققان ئۇ ئىش يۈزىسىدىن بولۇۋاتقان ئىشلار بارغانچە مېنى خىجالەت قىلىدىغان بولۇپ قالدى. ئەمما بۇ قىز بىلەن تونۇشقىنىمغا قەۋەتلا خۇش بولۇپ كەتتىم.

ـــ سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى بىلسەم بولارمۇ؟ ـــ دېدىم مەن چاقچاق ئارىلاش.

قىز قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

ـــ ئېسىم قۇرۇسۇن، ئىشلەيدىغان ئورنىمنى دەپ، ئىسمىمنى دېمىگىنىمنى قارا، ئىسمىم مەرهابا...

«مەرهابا» ... بۇ ئىسىم ماڭا هەممە ئىسىملاردىن چىرايلىق ئاڭلاندى.

ئارىلىقتا مەرهابا مېنى تانىسا تەكلىپ قىلىپ كەلدى. مەن تانا بىلمەيدىغىنىمنى يوشۇرۇش ئۈچۈن، بۈگۈن بىر دوستۇم كەلمەكچىدى، دەپ يالغان ئېيتىپ قۇتۇلدۇم. نېمىشقىمۇ تانا دېگەننى ئۆگىنىپ قويمىغان بولغىيتتىمكىن، شۇ كۈندىن باشلاپ ئىنگلىزچە ئۆگىنىشنى قويۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇيغۇرچە قويۇپ زەربىدارلىق بىلەن تانا ئۆگىنىشنى باشلىدىم. ئۆزۈمچە خېلى ئۆگىنىپ قالغاندەك قىلاتتىم. چۈنكى تۇنۇگۈن ئۆگىنىشنى ياتاقتىكىلەر ئولتۇرۇش قىلغاندا ئۆزۈمنى سىناپ كۆردۇم، ۋالېستىن باشقا تانىسى لاردا ئانچە بەك چېنىپ كەتمىدىم. دېمەك، مەرهابا بىلەن ئويناشمۇ ئانچە چېنىپ كەتمەيمەن.

مەن چاچلىرىمنى مايلاپ، ئاياغلىرىمنى پارقىرىتىپ، چىرايلىق تىكىلگەن كاستيۇم ـ بۇرۇلكا بىلەن مودا بولۇۋاتقان كۆڭلەكنى كىيىپ ئۆزۈمنى ياساپ يۈرىدىغان بولدۇم. بۈنىڭ هەممىسى مەرهابا ئۈچۈن ئىدى. مەن ئەمدى ئۇلار چاقىرمىسىمۇ بىرەر باهانە تېپىپ ئۇلارنىڭكىگە بارىدىغان، مەرهابا بىلەن بىر ئېغىز بولسىمۇ گەپ قىلىشىشقا پۇرسەت ئىزدەيدىغان بولدۇم. ئۇلارنىڭكىگە بارسام ئابدۇلكام قەۋەتلا خۇش بولۇپ كېتىدۇ. مەن بىلەن سائەت ـ سائەتلەپ پاراڭلىشىپ كېتەتتى. مەرهابا بىلەن بولغان ئۇچرىشىشلىرىمىز قانچە قويۇقلاشقانسېرى، بۇ ئۆز-كۆڭۈل، هېچقانداق نەرسىدىن تارتىنمايدىغان،

چىرايلىق قىز مېنىڭ قەلب تۆرەمدىن بارغانچە چوڭقۇر ئورۇن ئېلىشقا باشلىدى. ئۇنى كۆرسەم يۈرىكىم سالىدىغان، كۆزلىرىدىن نېمىدۇر بىر نەرسە ئىزدەيدىغان بولۇپ قالدىم. ئۇ ئەمدى ياتاقتىمۇ، ئىشخانىدىمۇ كۆز ئالدىمدىن نېرى كەتمەيتتى. تېلېفوندا كۈنىگە ئىككى - ئۈچ قېتىم سۆزلىشىمىز.

— نېمىنى خىيال قىلىپ كەتتىڭىز ئۇكام؟ — بۆلۈمنىڭ مۇلايىم، ئەمما تەلەپچان باشلىقى مۇرەمنى ئاستا قېقىپ قويغاندا ئېسىمگە كەلدىم.

— ھېچنېمە، — دېدىم مەن ئىتتىك ئۆزۈمنى ئوڭشاپ.

— كەچتە بىزنىڭكىگە بارايلى، ئىشتىن چۈشكەندە دەرۋازا ئالدىدا ساقلاپ تۇرىمەن، — ئۇ شۇنداق دەپ كۆزۈمگە مەنىلىك قاراپ قويدى - دە، چىقىپ كەتتى.

— سىزنىڭ خىيالچان بولۇپ قالغانلىقىڭىزدىن گۇمانلانغانىدىم، — دېدى ئۇ تاماقنى يەپ بولۇپ ئىككىمىز خالىي قالغاندا، — بۇنداق ئۆزگىرىشتىن سىزنى ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ. ياشلىق ئەمەسمۇ، كىمنىڭ بېشىدىن ئۆتمىگەن. ئەمما مەن ئويلىغانىدىن بۇرۇنراق بولۇپ كەتتى. ئەسلى ئىككى يىل بېسىپ ئىشلىگەن بولسىڭىز تازا ياخشى مېۋە بېرەتتىڭىز. خەير، مەيلى ھەر قانداق ئىشىڭىزغا بىز تەييار. قىز دەڭا، سىزنى خىيالچان قىلىۋەتكەن قىز كىم؟

كۆپنى كۆرگەن، تۇرمۇش تەجرىبىسىگە باي بۇ مېھرىبان ئادەمگە راست گەپنى دېمەي بولمىدى. مەرھابانىڭ ئىسمىنى ئاڭلاپ ئۇنىڭ چىرايى ئېچىلىپ كەتتى.

— كۆزىڭىز ئۆتكۈر ئىكەن. ئۇ قىز ئەخلاقلىق، ئوبدان تەربىيە كۆرگەن. بىزنىڭكىگە دائىم دېگۈدەك كېلىدۇ. مەن ئۇنىڭ دادىسى بىلەن بىر سىنىپتا ئوقۇغان ئاغىنە. ھەممە گەپ بولسا دېيىشۈۋېرىمىز. سىز تارتىنىڭىز، بولدى بىزگە قويۇپ بېرىڭ. ئابدۇل بىلەن ئەتىلا ئۆزۈم سۆزلىشىمەن. ھەدىڭىز مەرھابانىڭ دېسۇن... بۇنى ئەمدى كەينىگە سۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق...

مەرھابا ئەمدى باھانە - سەۋەب كۆرسىتىپ مەن تەكلىپ قىلغان تانسىلارغا بارماس بولۇۋالدى. بەزى چاغلاردا ئۆيىگە بېرىپ قالسام، كىچىك ئۆيىدىن چىققىلى ئۇنىمايدۇ. تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالساق قىزارغانچە ئۆتۈپ كېتىدىغان بولدى. ئۇ بۇنداق قىلغانلىقىنى سېزى، مەندە ئۇنىڭغا نىسبەتەن مۇھەببەت كۈچىيىپ بېرىشقا باشلىدى. تۇغرىسىنى ئېيتقاندا، ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغانىدىم. ئۆزۈمنىڭ پەرىزىچە، ئۇمۇ مېنى ياخشى كۆرۈپ قالغاندەك قىلاتتى. بولمىسا نېمىشقا قىزىرىدۇ؟ نېمىشقا مەندىن قاچقاندەك قىلىدۇ - يۇ، مۇھەببەتلىك كۆزى بىلەن قارايدۇ؟ بىر ھەپتىدىن كېيىن ماڭا تېلېفون بېرىپ، باغچا ئالدىدا كۈتۈپ تۇرۇشنى ئىلتىماس قىلدى. بۇنى ئاڭلاپ خۇددى ئەتە تويۇم بولىدىغاندەك خۇش بولۇپ كەتتىم، باش - كۆزۈمنى يۇيۇپ، ساقال - بۇرۇتلىرىمنى پاكىز قىرىپ، چاچلىرىمنى مايلىدىم - دە، قاتۇرۇپ ياسانغىنىمچە باغچا ئالدىدا خىلمۇ خىل خىيالالارنى قىلغاچ ئۇنى ساقلاپ تۇردۇم.

مەرھابا مەن بىلەن زورىغا دېگۈدەك كۈلۈمسىرەپ كۆرۈشتى. ئۇنىڭ قاپاقلىرى ئىششىغان بولۇپ، كەيپىياتىدىن بىر خىل مەيۇسلۇك چىقىپ تۇراتتى. بىز ئۈن -

تىنسىز باغچا ئىچىگە قاراپ ماڭدۇق. يۈرىكىم دۈپۈلدەپ كېتىۋاتتى. بىردەم چىرايلىق تىكىلگەن كاستيۇمىمنى تۈزەپ قويسام، بىردەم چاچلىرىمنى سىلاپ قويۋاتتىم.

— سىزنى مۇھىم بىر ئىش بىلەن چاقىرتقانىدىم، — دېدى ئۇ ئادەملەردىن خالىي قويۇق دەرەخلىك يېنىدا تۇرۇپ، — سىز بىلەن بىز ئوقۇغان، ھەممە نەمگە ئەتراپلىق، توغرا كۆز قاراش بىلەن قارايمىز. شەخسەن ئۆزۈم شۇنداق. سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ماڭا ئاشۇنداق تەلەپلەرنى قويمىغان بولسىڭىز، بۇنداق قىلسىڭىز ماڭا بەكمۇ ئېغىر كېلىدىكەن. بىز ياخشى دوستلاردىن بولۇپ ئۆتسەك قانداق دەيسىز؟

مەرھابانىڭ ئاۋازى يەنىلا ئارىلاش تىترەپ چىقتى.

مەن نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قالدىم. سىزنىڭ دېگىنىڭىزچە بولسۇن، دېسەم بولامدۇ. ئەمما بۇنداق مەردانىلىق بىلەن دېيىلگەن سۆز ھېسابىغا نۇرغۇن ئازاب تېپىۋالمامدىمەن. مەن نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى چۈشەندۈرمەيمەن. ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىمنى دېمەيمەن؟! مەن ئاخىرى ئۆزۈمگە جۈرئەت بەردىم:

— مەرھابا، بىز تونۇشقىلىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قالدى، — دېدىم مەن ھاسىراپ تۇرۇپ، — بىز بىر - بىرىمىزنىڭ قەلبىنى چۈشەندۇق. شۇڭىمۇ ناھايىتى تېزلا يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق. دوستلۇقنى نېمە ئۈچۈن مۇھەببەت باسقۇچىغا كۆتۈرگىلى بولمايدىكەن. مەن خېلى كۈن بولدى بۇ سۆزلەرنى دېمەكچى ئىدىم. لېكىن، دېيىشكە جۈرئەت قىلالمىدىم، — بۇ سۆزلەرنى دېگۈچە نېمىشقىدۇر يۈرىكىم ئېغىپ كەتكەندەك بولدى. خۇددى بىر قول يۈرىكىمنى سىقىۋاتقاندەكلا. تۇۋا، بۇ نېمە ئىشتۇ، مەن غەيرەت قىلىپ سۆزۈمنى داۋاملاشتۇردۇم، — مەن خېلى كۆپ ئويلاندىم. سىز ماڭا، مەن سىزگە ئەڭ مۇۋاپىق جورىلاردىن ئىكەنمىز. ئورتاق غايە ئۈچۈن بىرلىكتە كۈرەش قىلساق، ئىگىلىگەن بىلىمىمىز ئارقىلىق نېفىتلىكنىڭ گۈللىنىشىگە تۆھپە قوشساق ياخشى ئەمەسمۇ؟!

مەن يەنە نېمىلەرنى دېگىنىمنى ئۆزۈمۈمۇ ئۇقماي قالدىم. بىر چاغدا مەرھابانىڭ قول ياغلىق بىلەن يۈزىنى ئېتىۋېلىپ ئۆكسۈپ يىغلاۋاتقانلىقىنى تۇيۇپ، نېمە قىلىشىمنى بىلەلمەي قالدىم. ئۇنىڭ سۈپسۈزۈك مەڭزىنى بويلاپ ياشلار دومىلاپ چۈشمەكتە. ئۇ بۇ يىغىسى بىلەن تېخىمۇ گۈزەل كۆرۈنگەندەك بولدى. تۇۋا، ياخشى كۆرگەن ئادەمنىڭ يىغىسىمۇ ساڭا ھۇزۇر تۇيۇلىدىكەن...

— سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ھەرقانداق ئىش بولسا ئۆزىمىز سۆزلەشسەك، — مەرھابا يىغىدىن توختاپ ماڭا مۇراجىئەت قىلدى، — بۇ ئىشقا چوڭلارنى ئارىلاشتۇرمىغان بولسىڭىز. سىزدىن قايتا ئۆتۈنىدىغىنىم، چوڭلارنى ئارىلاشتۇرمىغان بولسىڭىز. مېنى كەچۈرۈڭ، سىزنىڭ تەلىپىڭىزنى قوبۇل قىلالمايدىغان بولدۇم. سىز ھەممە نەرسىگە توغرا قارايدىغان ئوقۇغان يىگىتتىغۇ؟ مېنىڭ سۆيگىنىم بار، خاپا بولماڭ، — ئۇ شۇنداق دېدى - دە، مېنى يالغۇز قالدۇرۇپ، كۆز ياشلىرىنى سۈرتكىنىچە باغچا ئىچىدىكى چىغىر يولنى بويلاپ يۈگۈرگەنچە كېتىپ قالدى. قويۇق دەرەخلىك ئارىسىدا ئۆزۈم يالغۇز قالدىم. يۈرىكىم يەنە ئېغىپ كەتتى. تۇۋا بىر قول يۈرىكىمنى سىقىۋاتقاندەكلا - ھەي!

ئەتىسى باشلىقىم ئالدىمغا كىردى.

— ئولتۇرۇڭ ئۇكام. مىجەزىڭىز بەكلا بوشقۇ؟ قىز بىلەن سۆزلەشتىڭىزمۇ؟ ئاتا-ئانىسى سىزنى مەندىن بەكرەك ياخشى تونۇيدىكەن. گەپنىڭ بېشىنلا چىقىرىۋېدىم، ھەر ئىككىسى تەڭلا قوشۇلدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى. تېخى ئۇلارمۇ شۇنداق ئويدا يۈرۈپتىكەن. ئەمدى قىز بىلەن ئۆزىڭىز سۆزلىشىڭ. بەخت قۇشى بېشىڭىزدا ئەگىپ يۈرىدۇ ئۇكا، تېزرەك تۇتۇش قىلىڭ. ھەممە ئىش سىزدە قالدى، — ئۇ ئوغلىنى ئەركىلەتكەندەك مۇرىلىرىمگە ئۇرۇپ قويدى.

مەن يا ياق، يا ماقۇل دېمىدىم. مەرھابانىڭ ئاخشام دېگەنلىرىنمۇ ئېيتمىدىم. مەن ئۆزۈمچە ئۇنىڭ ئاخشامقى دېگىنى پەقەت قىزلىق ناز ياكى مېنى سىنىماقچى بولۇپ دېگىنى بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ «سۆيگىنىم بار» دېگىنى يالغان. بولمىسا نېمىشقا مەن بىلەن تانىسقا بارىدۇ. ئۇنداق ئىشلىرىنىڭ بارلىقىنى بۇرۇن نېمىشقا يوشۇرىدۇ، نېمىشقا ئانىسىغا بۇ گەپلەرنى ئېنىق دېمەيدۇ ياكى مېنىڭ ئىلگىرىكى تۇرمۇشۇمنى ئاڭلاپ قالدىمىكىن؟ ياق، ياق، ئۇ كۆڭۈلسىز ئىشلارنى ئۆزۈمۈ ئۇنتۇلۇپ قېلىۋاتسام بۇلار قانداقمۇ بىلسۇن. بىلگەن تەقدىردە چوقۇم يۈزۈمگە سالاتتى... مەن ئۆزۈمگە تەسەللى بېرىدىغان خىيالىلارنى قىلىپ ئېيتىپ ئۇخلاپ قالدىم.

ئەتىسى ئۇنىڭغا كۆرۈشەيلى، دەپ يەنە تېلېفون بەردىم.

بىز باغچىدا بىرەر سائەتچە خۇددى تونۇشمايدىغان ئادەملەردەك گەپ قىلىشماستىن ئايلاندۇق. ئۇنىڭ قاپاقلىرى يەنىلا ئىششىق كۆرۈنەتتى. گۈزەل كۆزلىرى يەرگىلا تىكىلەتتى. كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ خېلىلا جۇدىگەندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ ئاخىرى سۆز ئاچتى:

— مەن سىزنى ئاڭلىق دەپ كۆڭلۈمدىكى گەپنى ئوچۇق دېگەنىدىم. ھازىرمۇ گېپىم شۇ. مەن سىزنى بەختلىك قىلالايدىغاندەك قىلىمەن. نۇرغۇنلىغان چىرايلىق قىزلار ئەتراپىڭىزدا يۈرسە، نېمىشقا مېنىلا قىنايسىز؟

— ئۇنداق دېمەڭ مەرھابا، جاھاندا مىڭ كىشى بولغىنى بىلەن كۆڭۈلدە بىر كىشى. مەن سىز بىلەنلا بولسام ئۆزۈمنى بىر ئۆمۈر بەخت قوينىدا ھېسابلايمەن. كەسىپىي جەھەتلەردىمۇ بىر-بىرىمىزگە يارەمدە بولالايمىز. سىز ماڭا ئىشىنىڭ.

بىز ناھايىتى ئۇزۇن سۆزلەشتۇق. مەن ھەممىدىن كۆپ سۆزلىدىم. بۇ قېتىمقى سۆھبەتتە سۆزلىرىم قىزنىڭ كۆڭلىنى ئېرىتتىمۇ ياكى ئاتا-ئانىسىنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن بولدىمۇ، بۇنىسىنى خۇدا بىلىدۇ. ئىشقىلىپ ئۇ نائىلاج ماقۇل بولدى. ئەمما شۇنچە ئۇزۇن سۆزلىشىش جەريانىدا ئۇنىڭ چىرايىدا ئازراق بولسىمۇ كۈلكە ئالامەتلىرى كۆرۈلمىدى. ھەر ئىككىلىمىز جىددىيلىشىپ قالغانىدۇق. مەن ئۇنى ئۆيىنىڭ ئالدىغىچە ئەكېلىپ قويدۇم. كەينىمگە بۇرۇلاي دېيىشىمگىلا يۈرىكىم يەنە ئېغىپ كەتتى. تۇۋا، بىر قول يۈرىكىمنى سىقىۋاتقاندەكلا - ھە!

ئاز ئۆتمەستىن قىز تەرەپنىڭ پۇتۇن چىقىمىنى ئۇستىگە ئېلىش ھېسابىغا توي قىلدىم. ئەمما مەرھابا تويى بولغان ھەر قانداق قىزلاردىنمۇ بەتتەررەك قاتتىق يىغلىدى. قىزنى

كۆچۇرگەن چاغدا ئۇ بىر دەم ئانىسىغا، بىر دەم دوستلىرىغا ئېسىلىپ شۇنداق ئۇزۇن ئۆكسۈپ يىغلىدىكى، مېنىڭمۇ كۆڭلۈم بىر قىسما بولۇپ كەتتى. ئەتراپىمىدىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ماڭا نەپرەت كۆزى بىلەن ھومىيىپ قاراۋاتقاندەكلا بىلىنىدى. شۇ چاغدا يۈرىكىم يەنە ئېغىپ كەتتى. توۋا، بىر قول يۈرىكىمنى سقىۋاتقاندەكلا - ھە!

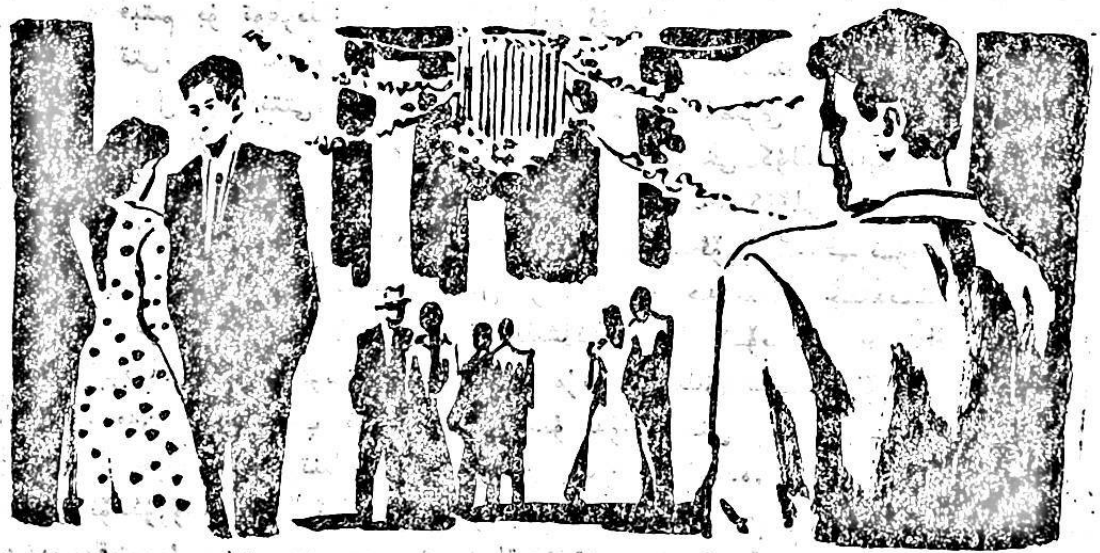
شۇنداق قىلىپ مەن ناھايىتى ئاسانلا كەڭرى ئۇچ ئېغىزلىق ئۆينىڭ خوجايىنى بولۇپ قالدىم.

ھەر ئىككىلىمىز ئۆز كەسپىمىزگە بېرىلىسەكمۇ، بىر - بىرىمىزگە بولغان قىزغىنلىقىمىز دېگەندەك ئەمەس. خۇددى كۆل سۈيىدەك جىمجىت. توي قىلىپ ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا يۈز بەرگەن بىر ئىش ھەممىنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋەتتى.

بىز بىرلىكتە دوستىمىزنىڭ تويىغا باردۇق. ياز كۈنى بولغاچقا ھەم ھاراق ئىچىپ، ھەم تانسا ئويناپ تەرلەپ كەتكەچكە، سەگىدەش ئۆچۈن سورۇندىن تالاغا چىقتىم. تام يېقىلاپ بىنادىن ئەگىلەي دەپ تۇرۇشۇمغا يىغلامسىرىغان تونۇش بىر ئاۋازنى ئاڭلاپ توختاپ قالدىم. بۇ مەرھابانىڭ ئاۋازى ئىدى.

— مېنى تىللاڭ، يۈزۈمگە تۈكۈرۈڭ. مەن سىزگە ۋىجدانسىزلىق قىلدىم. ۋەدەمدە تۇرالمىدىم. ھازىر مەن بىزنىڭ قانۇنلۇق ئايالى بولۇپ قالدىم. مەن تۇرمۇش سىنىقىغا بەرداشلىق بېرەلمىدىم. مەندەك بىر ۋىجدانسىز قىزنى مەڭگۈ ئۇنتۇڭ. سىزنىڭ مۇھەببەتكىز مەڭگۈ قەلبىمدە... — مەرھابانىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى.

— مەن ھەممىنى ئاڭلىدىم. ئىنژېنېر بالىغا توي قىپسىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ سىزنىڭ دادىكىزنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزۇپ قالغانىكەن. بۇنىڭغا قىلچە ھەسەت قىلمايمەن، — ئېگىز بويلۇق، چاچلىرى ئۇسكىلەڭ بىر بالا تاماكىسىنى قاتتىق - قاتتىق شوراپ ئۇنىڭغا گەپ قىلىۋاتاتتى. ئۇنىڭمۇ ئاۋازى يىغلامسىراپ چىقاتتى، — مېنىڭ ئورنىمدا ئاشۇ بالا سىزنى بەختلىك قىلالىسا، مەنمۇ ئوخشاشلا خۇشال بولىمەن. مەن ھەممىنى ئىشنى

ئۇقتۇم. سىزدە نېمە گۇناھ بار، ئاتا - ئانىڭىزدىنمۇ رەنجىمەيمەن. چۈنكى ئۇلار سىزگە ئەجرە سىڭدۈردى. سىزمۇ ئۇلارنىڭ گېپىنى يېرىم ئايسىز. بۇنداق ئىشلار ھەممىلا ئادەمنىڭ بېشىغا كەلگەندە بىلىدۇ. ئەتە جەنۇبىي شىنجاڭغا يەنە ئالتە ئايلىق خىزمەتكە ماڭىمەن، يۈكمۇ بېسىپ قويدۇم. خەير - خوش، سىزگە بەخت تىلەيمەن. بۇندىن كېيىنمۇ دوستانە يارىدەمگە تەييارمەن، — ئۇ تاماكىسىنى قاتتىق دەسسەپ مىجىۋەتتى. ئىككىسى بىر - بىرىگە بىرەدەم قارىشىپ تۇرغاندىن كېيىن، يىگىت مەرھابانىڭ پېشانىسىگە بىرنى سۆيۈپ قويدى - دە، كەينىگە يېنىپ كەتتى. مەرھابا بولسا خېلى ئۇزۇنغىچە جايىدا يىغلاپ تۇردى.

مەستلىكىمۇ نەگىدۇر تاراپ كەتتى. مەن نېمىنى كۆرۈۋاتىمەن، نېمىنى ئاڭلاۋاتىمەن. توغرا، يىغلاۋاتقان مەرھابا مېنىڭ ئايالىم، مەن ئۆز مەنپەئىتىم ئۈچۈن، ئۆزۈمنى بەختلىك قىلىش ئۈچۈن قاراپ تۇرۇپ ئۇنىڭ مۇھەببىتىنى خازان قىپتىمەن. مەن بىر جىنايەتچى، ۋىجدان سوتىنىڭ سورىقىغا تارتىلىدىغان جىنايەتچى ئىكەنمەن. مەرھابانىڭ مېنىڭ تەلىپىمنى رەت قىلغانلىقى مۇشۇنىڭ ئۈچۈن ئىكەن - دە، مەن قاپاقباش نېمىشقا چۈشەنمىدىم، نېمىشقا ئاتا - ئانىسى ئارقىلىق مەجبۇر قىلدىم؟... مەن شۇ كۈنى، توي قىلغاندىن بۇيان بىرىنچى قېتىم قاتتىق مەست بولۇپ ئايالىمنىڭ قولىتۇقىمىدىن يۆلەپ مېڭىشى بىلەن ئۆيگە قايتتىم.

بولغۇلۇق بولۇپ بولدى. نېمە قىلغان بىلەن ئورنىغا كەلمەيدۇ. ئەمدىكى ئىش ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئېلىپ، مۇھەببىتىگە مۇيەسسەر بولۇش.

ئائىلىمىزدە زامانىۋى ئۇيۇ جابدۇقلىرىنىڭ ھەممىسى تەل. ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىنىمۇ نورمال. ئېر بەختلىك ئائىلە بولۇش ئۈچۈمگە پۈتۈنلەي توشاتتۇق. ئەمما ھەر ئىككىمىز ئۈچۈن نېمىدۇر كەملىك قىلاتتى.

مەن بىرنەچچە يىل بالا بولسىلا ھەممە ئىش ئوڭۇشلۇپ كېتىدۇ، دەپ ئويلايتتىم. شۇڭا بىر نەچچە قېتىم بۇ توغرىلىق پۈرىتىپ باقسام، ئۇ ماڭا ئالىيىپ قويۇپ گەپنى باشقا ياققا بۇرىۋەتتى. ئىككىمىز تۇرۇپ - تۇرۇپ گەپ تالىشىپ قالاتتۇق. ئۇ بۇنداق چاغدا ماڭا قەتئىي يول قويمايتتى. بۇنداق دوقۇرۇشۇپ قېلىش ئاخىرى كۆڭۈلسىزلىككە ئۆزگەردى. ئەمما چوڭ ئۆيگە بارغاندا ھەر ئىككىمىزنىڭ چىرايىنى كۈلكە قاپلايدۇ. چوڭلارغا بولۇۋاتقان كۆڭۈلسىزلىكلەرنى بىلدۈرۈشنى ھەر ئىككىمىزنىڭ كۆڭلى تارتمايدۇ. «چىداش كېرەك، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دەيتتىم ئۆز - ئۆزۈمگە، — ئۇنى بەختلىك قىلىمەن دەپ مەيدەمگە مۇشتلىغان ئوغۇل بولغاندىكىن ھەممىگە چىدىشىم كېرەك.» ئەمما بەزىدە ئۇ يوقىلاڭ ئىشلار بىلەن تاكاللىشاتتى. ئۇ كۆپىنچە مېنىڭ تەرجىمە قىلغان ماتېرىياللىرىمدىن قۇسۇر چىقىراتتى. مۇشۇ ئارقىلىق مەندىن ئۆچ ئېلىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. مەن بۇنى بىلىپ تۇرىمەن. شۇڭىمۇ لەۋلىرىمنى چىشلەيمەن. سۈكۈتتە تۇرۇۋالىمەن. چۈنكى سۈكۈتنىڭ ئۆزى ئالتۇن بىلەن باراۋەردە. شۇنداق قىلىپ قىشنىمۇ، باھارنىمۇ ئۆتكۈزۈپ يازغا ئۇلاشتۇق. بۇ جەريانىدا نۇرغۇن قېتىم توقۇنۇشۇپ قالدۇق، لېكىن بىر قېتىممۇ سەن - پەن دېيىشىپ باقمىدۇق. چۈنكى مەن سۈكۈتنى قىلىمەن.

تونۇش - بىلىش كۆپەيگەنسېرى چاقىرىشمۇ جىقلاپ كەتتى. كۆڭۈللۈك تولۇتۇرۇشلارغا بېرىپ، كۆڭۈلسىزلىكلەرنى تېپىۋېلىپ قايتىپ كېلىمەن. بىز ئارىلاشقانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك بىردىن ئىككىگىچە بالىلىرى بار ئىدى. ئۇلار بالىلىرىنىڭ قانداق تىلى چىققانلىقى، قانداق ماڭغانلىقى دەسلەپتە «دادا» دەپ تىلى چىققانلىقى ياكى «ئاپا» دەپ تىلى چىققانلىقى، ھەتتا بالىلىرىنىڭ يېڭى كىيىملىرىنى تەرەت قىلىپ بۇلغۇۋەتكىنىگىچە زوق - شوخ بىلەن سۆزلىشىدۇ. بىزدىن كېيىن توي قىلغانلارنىڭمۇ ئايال لىرى يەڭگىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ بولغانىدى. مانا بۇلارنى ئاڭلاش، كۆرۈش مەن ئۈچۈن ئازاب. شۇڭىمۇ ئويلايدىغىنىم كۆپ، قىلىدىغان ئىشىم ئاز، ئىچىدىغىنىم كۆپ، يەيدىغىنىم ئاز. بەختلىك بولدۇم دەپ تولىمۇ يايراپ كەتكەن ۋۇجۇدۇمدا ئەمدى بىر خىل كۆڭۈلسىزلىكنىڭ باش كۆتۈرۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلماقتىمەن.

ھاراقنى كۆپ ئىچكەنلىكتىنمىكىن ئاسان ياندۇرىدىغان بولۇپ قالدىم. ئەمما ھاراقنى يوشۇرۇن ئىچىمەن. يالغان باھانە، سەۋەبلەر بىلەن چىقىپ كېتىپ، تو- نۇش - بىلىشلەرنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ غەرق مەست ھالدا قايتىپ كېلىمەن. ھازىرقى ئەھۋالىمغا ھاراقتىن باشقىسى مۇكداش بولالمايدۇ. دوست - بۇرادەرلەرنىڭ تەسەللىسى ئاياللىرىمەن، ئەمما بولغان ئىشنى ئۇلارغا قانداق دەيمەن. ئوغۇل بالىغا نىسبەتەن ئايالىم مەندىن كۆڭۈلسىز دېيىش نومۇس - تە. بۇگۈنمۇ ھاراقنى بولۇشىغا ئىچىپ ئۆيگە قايتتىم. ئۆيگە يېقىن قالغاندا، كۆڭلۈم سەل ئاينىغاندەك قىلدى. بىردەم بولسىمۇ ئۆزۈمنى تىنچلاندۇرۇش ئۈچۈن يول ياقىسىدىكى قويۇق دەرەخلىك ئىچىگە كىرىپ ئولتۇردۇم. ئىككى ئايال پاراڭلىشىپ كېلىپ، قېرىشقانىدەك مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ توختىدى.

- ئاداش، توي قىلغىلى خېلى بولۇپ قالدى. بىرەر ئۆزگىرىش يوقمۇ؟ بولۇ- مسا دوختۇرغا كۆرۈنۈپ بېقىڭلار...

- ئۇلار مەندىن بەش - ئالتە ھېسىر نەرسىدا. مەن قارىغۇلۇقتا بولغاچقا، ئۇلار مېنى كۆرەلمەيدۇ. ئوك يانىدىكى دەل مېنىڭ ئايالىم، خاتا ئەمەس. مېڭىشىمدىن تارتىپ ئاۋازىغىچە شۇ. مەرھابانىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى.

- ئاداش، ھەرقانداق ئايال نېمىشقا پەرزەنت كۆرۈشتىن خالىمىسۇن، يېڭى توي قىلغانلارنىڭ قايىسىبىرىدە بۇنداق ئوي بولمايدۇ دەيسەن. مەنمۇ ئوماق بىر بالىنىڭ ئانىسى بولۇشنى ھەممىدىن كۆپ ئويلايمەن ھەم ئارزۇ قىلىمەن. سىلەر بالىلىرىڭلارنى ئەركىلىتىپ، پەپىلەپ كەتسەڭلار، مېنىڭ قولۇمنۇ ئىختىيارسىز تەۋرىنىپ كېتىدۇ. قورقمەن ئاداش، مۇھەببەتسىز پەرزەنت كۆرۈشتىن قورقمەن. ئىشەنچسىز، كۆڭۈلسىز ئادەمدىن قانداقمۇ پەرزەنت كۆرگۈڭ كېلىدۇ، سەن دەپ باقە...

بۇنىڭ يەنە نېمىلەرنى دېگىنىنى ئاڭلىماي قالدىم. ئاڭلاشنىمۇ خالىمىدىم. جايىمدا ئولتۇرۇپلا قالدىم. دېمەك، ئايالىمنىڭ مېنى راستىنلا ياخشى كۆرمەيدى- غانلىقى ئېنىق بولدى. ئەر - ئايال ئوتتۇرىسىدا ئىشەنچ، مۇھەببەت بولمايدىكەن،

ئائىلە قۇرۇش تۇرماق، دوست بولۇپ ئارىلىشىشتىنمۇ ئېغىز ئېچىش مۇمكىن ئەمەس. مەن ئۆزۈمنى بىلىملىك، ئاڭلىق، ھەممىگە توغرا قارايدىغانلاردىن ھېسابلايمەنغۇ، نېمىشقا مېنى ياخشى كۆرمەيدىغان يۈرەكنى قىينايمەن، ئۇنىڭ ياشلىقىنى خاراب قىلمەن؟ ئۆزۈمنىمۇ، ئۇنىمۇ بۇ ياسالمىلىقتىن ئازاد قىلسام بولمامدۇ. مەن بىر ئۇغۇل بالا تۇرۇپ نېمىشقا بۇنداق قىلالمايمەن. ئەتە ھەممىنى دەيمەن، كەڭ-كۇشادە سۆزلىشىمەن. ھەممە ئىشنى توغرا بىر تەرەپ قىلىشىم كېرەك. بولمىسا ئۇن-تىنسىز ھالدا ھەر ئىككىلىمىز ئۆزىمىزنى خاراب قىلىش يولىغا قاراپ ماڭمايدىكەنمىز.

ئاخشامقى ھاراقنىڭ تەسىرىدە بېشىم قاتتىق لوقۇلداپ ئاغرىۋاتاتتى. كۆزۈمگە نە ماتېرىيال، نەچېرتيوژ، ھېچنېمە كۆرۈنمەيتتى. چايىنى ئاچچىق دەملەپلا ئىچىمەن.

— پاھ، قانداقراق ئىنژېنېر يىگىت. سېنىمۇ تاپقىلى بولىدىكەن، — ئوچۇق ئىشىكتىن بىرى كۈلگەنچە كىرىپ كەلدى.

دەسلەپ يۈزلىرى ئاپئاق، ساقال-بۇرۇتلىرى پاكىز قىرىلغان، سېمىز بۇ ئادەمنى تونۇيالماي قالدىم. ئۇ مەن بىلەن تولىمۇ قىزغىن قۇچاقلىشىپ دېگۈدەك كۆرۈشۈپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ قۇلىقىنىڭ يېنىدىكى مېڭىدىنلا جىلىل ئىكەنلىكىنى بىلدىم. ئۇ ناھايىتى ئۆزگىرىپ كەتكەنىدەك كۆرۈنەتتى. بەلكىم ئالتە-يەتتە يىل كۆرۈشمىگەچكە ماڭا شۇنداق تۇيۇلغاندۇر.

— كەلگىنىمگە ئۇچ كۈن بولدى. سېنى ئىزدەپ بارمىغان يېرىم قالمىدى. ئۆزگىرىپ چىرايلىقلا بولۇپ قاپسەنغۇ. نېمانچە كەم سۆز ئولتۇرىسەن. گەپ قىلە؟! — ئۇ ھاياجان بىلەن سۆزلەيتتى.

مەنمۇ قىزغىن كۆرۈشتۈم، ئەمما ئۇنىڭ مېڭىنى كۆرۈپلا پۈتۈن بەدىنىم غەزەپ-تىن تىترەپ كەتتى. ئۇ مېھمان بولۇپ كەلگەنىكەن، ئەلۋەتتە چاندۇرماسلىقىم كېرەك. شۇنداق دېگىنىم بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدۇم تىترەپ تۇرىدۇ. مەن ئۇنى ئاماللىسىزلىقتىن ئۆيگە باشلاپ باردىم.

— پاھ، نېمىدېگەن چىرايلىق ياسالغان ئۆي بۇ، ئاجايىپ ئازادە ئىكەن، — ئۇ ئۆيگە كىرىپلا ماختاپ كەتتى، — قارا سېنى، ئاڭلىسام ھازىرقى قېيىنن ئاتاڭ ئىدارە باشلىقى ئىكەن. تەلىيىڭ بار ئىكەن جۇمۇ! — مەن ئۇنىڭغا مىيىقىمدا كۈلۈپ قويدۇم. ئەمما ئاشۇ مېڭىنى كۆرۈپلا قاپىقىم تۇرۇلدى.

ئىككىمىز ئەتىگەندىلا ئىچىشنى باشلىۋەتتۇق. ئالدىمىزدا زاكۇسكىغا بىر قانچە تۈخۈملا بار. ھاراق ئىچكەنسېرى غەزىپىم ئۆرلىمەكتە.

— بېيجىڭغا بېرىپ ئوقۇپ كەپسەن، ئاڭلاپ ناھايىتى خۇش بولدۇق، قايتىپ كېلىپ باشقىدىن تويمۇ قىلىۋاپسەن. ئوغلۇڭ بىلەن مەھبۇبە بىزنىڭ يېنىمىزدا، ئۇلار-مۇ ناھايىتى ياخشى تۇرۇۋاتىدۇ. سەن بېيجىڭغا كېتىپ ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇمۇ جەنۇبقا يۆتكىلىپ كەلگەنىدى.

ئوغلۇم بىلەن مەھبۇبەنىڭ ئىسمى چىقىۋېدى، بىرىنىڭ ئاغلاپ قېلىشىدىن قورقاندەك ئىتتىكلا ئەتراپىنىغا قاردىم. ئەتىگەندىلا ئىچكەن ھاراق ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىشكە باشلىدى.

— بىز كەتكەندىن كېيىن سىلەرگە نېمە بولدى؟ شۇنداق خاتىرجەم، بەختلىك ئائىلىگە كۆز تەگكەندەكلا ئىش بوپتۇ. بىز بۇ ئىشنى كېيىن بىلىدۇق. ئەمما مەھبۇبەدىن سورىساق ھېچنېمە دېگىلى ئۇنىمايدۇ.

— ئۇ نېمە دەيتتى ئىزا تارتماستىن، مەن بۇزۇلدۇم، خىيانەت قىلدىم دەمدۇ، ھەرگىز ئۇنداق دېمەيدۇ! — مەن ئورنىمدىن تۇرۇپ كەتتىم. غەزەپتىن ئۇنىڭغا ئېتىلىدىغاندەكلا تۇراتتىم، — ئۇ شۇنداق قىلدى، ئۇقتۇڭمۇ؟ باشقىلار بىلەن يوشۇرۇنچە ئويناندى. شۇنداق تۇرسىمۇ مەن يەنە ئۇنى باغرىمغا بېسىپ خوتۇن قىلمىنەمۇ؟ بۇنى مېنىڭ ۋىجدانىم كۆتۈرمەيدۇ، ئۇقتۇڭمۇ؟! — مەن قوللىرىمنى شىلتىپ ئۇنىڭغا ۋارقىراپ كەتتىم.

— مېنىڭ بىلىشىمچە، مەھبۇبە ئۇنداق قىلىدىغان ناپاك ئايالىلاردىن ئەمەس. يەنە باشقىلاردىن گۇمانلانساڭ قانداق بولىدۇ؟

— ھەي تۇزكور، مۇغەمبەر! ئېسىت سېنى دوست دەپ يۈرگىنىم! — ئەمدى مەن رەسمىي ۋارقىراشقا ئۆتتۈم، — نەق مەيدان گۇمانلىنىمەن، ئۇقتۇڭمۇ. مەن ئايالىم بىلەن مەن يوق چاغدا ئويىنىغان. ماڭا خىيانەت قىلغان. ئېسىڭدىمۇ سېنى ئۆزىتىدىغان كۈنىدىكى ئولتۇرۇش. مەن شۇ كۈنى نېمە دېدىڭ. ئېسىڭگە كەلدىمۇ؟ مەن شۇ چاغدا ئايالىڭنىڭ سول كۆكرىكىدە مەڭ بار، دېمىگەنمىدىڭ. شۇ چاغدا مەن چاقچاق دەپ ئويلاپتىمەن. كېيىن كۆزدۇم. كۆرگەندىمۇ ناھايىتى ئېنىق كۆردۇم خۇمپەر. مەن ئايالىم بىلەن ئويىنىمىغان، بىللە بولمىغان بولساڭ، ئۇنىڭ كۆكسىدە نېمىلەرنىڭ بارلىقىنى بىلەمتىڭ، ئېيتە قېنى. ھازىر يەنە قايسى يۈزۈڭ بىلەن مېنى ئىزدەپ كەلدىڭ؟!

جېلىل ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ پىشانىسىگە قاتتىق بىرنى ئۇردى. ئۇ ھەدەپ بېشىنى چايقايتتى.

— مېنى كەچۈرگىن، كەچۈرگىن دوستۇم. ئاشۇنداق كىنچىككىنە چاقچاقنىڭ سېنىڭ تۇرمۇشىڭغا بۇنچىلىك پالاكەت ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى بىلمەپتىمەن. ئېسىت ئاغزىم. ھەي زۇلخۇمار نېمىشقىمۇ ئۇ گەپنى ماڭا دېگەنسەن — ھەھ؟ — ئۇ ئۇستەلنى مۇشتلاپ تۇرۇپ سۆزلەشكە باشلىدى، — مەھبۇبەنىڭ مېڭىنى مەن نەدە يۈرۈپ كۆرەي. بىر كۈنى ئىككىسى مونچىغا كىرىپتىكەن، شۇ چاغدا سول كۆكسىدە مەڭ بارلىقىنى زۇلخۇمار كۆرۈپتىكەن. كېيىن ئۇ ماڭا دەپ بەرگەنىدى، — ئۇ گېپىنى داۋاملاشتۇرالماي ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى. مەن يېشىلىپ كەتكەندەكلا بولۇپ قالدىم. بىردەمدىن كېيىن مەنمۇ ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتىم. ئۈي ئىچى ھازا ئاچقاندەك بولۇپ كەتتى. بۇ بىزنىڭ دەسلەپ ئىشقا بۆلۈنۈپ كەلگەن ھالىتىمىزگە تامامەن ئوخشىشىپ كېتەتتى. ئوخشىمايدىغىنى ئۇ چاغدا جاپادىن يىغلىغانىدۇق، ئەمدى

بولسا ئازابتىن، ئۇقۇشماسلىقتىن يۇز بەرگەن بۇنچە چوڭ پاجىئەنىڭ ئاقىۋىتىدىن يىغلاۋاتاتتۇق. مەن قىلغان يەڭگىللىكىم ئۈچۈن، چەككەن ئازابلىرىم ئۈچۈن، تارتقان دەردلىرىم ئۈچۈن ھەممىدىن بەك ھۆكۈمرەپ يىغلىدىم. بىز كىچىك بالىلاردەك گىرەلىشىپ يىغلىشىپ كەتتۇق.

مەن يىغلاپ تۇرۇپ، «نېمىشقا ئازابلىنىپ يۈرۈۋېرىمەن، دۇنيادا ئادەم ئۆز-ئۆزىنى ئازابلىماقتىن ئېغىر ئىش يوقكەنغۇ. مەن قاراپ تۇرۇپ نېمىشقا ئىككى ئايالنىڭ يۈرىكىنى ئازابلايمەن، نېمىشقا ئۇنىڭغا راست گەپ قىلىشتىن قورقىمەن. بۇرۇن ئۆيلەنگەنلىكىمنى، ئايالىمنىڭ بولغانلىقىنى، بالامنىڭ بارلىقىنى ئۇنىڭدىن نېمىشقا يوشۇرىمەن. يوشۇرۇش ھېسابىغا بۇنداق ئازابلارنى كۆتۈرۈپ يۈرۈش ئاسانمۇ؟ ئۇمۇ ئادەمغۇ» مانا مەن مۇشۇلارنى ئويلاپ تېخىمۇ قاتتىق يىغلاپ كەتتىم...

ئەتىسى مەرھابا غا ھەممە گەپنى ئوچۇق دېدىم، ئۇمۇ كۆڭلىدىكىنى يوشۇرمىدى. ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي بىز جىمجىتلا ئاجرىشىپ كەتتۇق. مانا ئەمدى كۆرۈپ تۇرۇپسىز، بىچارە مەھبۇبە بىلەن ئوغلۇمنى ئىزدەپ كېتىۋاتىمەن...

4

ئۇ ھېكايىسىنى تامام قىلدى. كېچىمۇ خېلى بىر يەرگە بېرىپ قالغانىدى. بىز قالغان ھاراقنى ئىچىۋېتىپ، كىرىپ يېتىپ قالدۇق. بىر چاغدا ئويغانسام ئۇ كارىۋاتتا ئىككى پۇتىنى ئالماشتۇرۇپ، چاپىنىنى يېپىنچا قىلغان ھالدا تاماكا چېكىپ ئولتۇرۇپتۇ.

— ئوچۇق تومۇرغىلا تاماكىنى قولۇڭلارغا ئېلىۋاپسىلەرغۇ؟ — دېدىم مەن كۈلۈپ تۇرۇپ.

ئۇ بېشىنى چايقاپ ئۇھ تارتىپ قويدى.

— تاڭ ئاتارغا يېقىن بىر چۈش كۆردۈم. چۈشۈمدە مەھبۇبەنىڭ يېنىغا بېرىپ تىمەن، ئۇ بۇرۇن بىز ئولتۇرغان ياغاچ بوتكىنىڭ ئالدىدا تۇرغىدەك. ئۇنىڭ ئېتىكىنى ئوغلۇم تۇتۇپ تۇرغىدەك. مەن ماگىزىندىن ئۇنىڭغا ئاتاپ ئېلىۋالغان پىلىكىنى ئوغلۇمغا تۇتقۇزغىدەكمەن. ئۇ بولسا پىلىمۇتنى قولىغا ئېلىپ، ئاچچىق بىرنى كۆلۈپ قويۇپ ماڭا قارىتىپ ئاتقۇدەك. خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن ھېلىقى پىلىمۇتتىن راست ئوق چىقىپ، مەيدىلىرىمنى قان قىلىۋەتكۇدەك. ئايالىم بالامنى توسۇۋاتقىدەك. ئۇ: «خاپا بولمىغىن، بالا سېنى تونۇيالمايلا قالدى، ئۇنى كەچۈرگىن!» ئۇ سېنىڭدەك بىر دادىسىنىڭ بارلىقىنى تېخى بىلمەيدۇ. ئەيىب مەندە، مەن سەن توغرىلىق ھېچ نەرسە دېمىگەنىدىم» دەپ مەندىن كەچۈرۈم سورىغىدەك. مەن خاتىرجەم بولۇڭ، چۈشىنىڭ كۆپى تەتۈرىسىگە تارتىدۇ. تېخى بالىڭز بوينىڭىزغا ئېسىلىپ يىغلاپ كېتەمدۇ؟! — ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ كۆڭلىنى ياساپ قويدۇم.

— ئانامنىڭ دائىم قولىدىن ھەممە ئىش كېلىدىغان، ئۆيى بىلەن ئىككى بالىسىنى

بىقىنچ گۈلدەك تۆتۈۋاتقان ئاكامنى قاچانمۇ ئادەم بولارسەن، دەپ ۋارقىراپ قويىدىغانلىقىنى ئەمدى چۈشىنىۋاتىمەن. كىشىلىك دۇنيادا ئۆزىنى ئادەم قىلىپ يېتىشتۈرۈپ چىقىش ھەقىقەتەن ئاسانغا چۈشمەيدىكەن. ئىككى كۈندە ساقالنى بىر قىرىپ، چاچنى مايلاپ، پۈزۈر كىيىنىپ يۈرگەن بىلەنمۇ، بىلىم ئېلىپ نەتىجە يارىتالمىغان بىلەنمۇ ئۇنى تولۇق يېتىشكەن ئادەم دەپ ھېسابلىغىلى بولمايدىكەن. مەن جاپالىق ئىزدىنىش ئارقىلىق ئىنژېنېر بولدۇم. ئەمما ئۆزۈمنى تارازغا سېلىپ باقسام، ئادەم بولۇشۇمغا تېخى خېلى بارىكەن، — دېدى ئۇ.

مەن ئۇنىڭ سۆزىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. ئادەمنىڭ ھاياتىنى دۇلقۇنلۇق دېگىزدىكى لەيلەپ يۈرگەن قولۇاقتا ئوخشاتقۇم كېلىدۇ. دولقۇن ئىچىدە تۇرۇپ، يېشىللىققا پۈركەنگەن زېمىننى كۆرسەڭ ھاياجاندىن ئۆزۈڭنى باسالماستىن ۋارقىراپ كېتىشىڭ مۇمكىن، چۈنكى ھايات قېلىشىڭدا ئۈمىد پەيدا بولماقتا. ئەمما دېگىز دولقۇنى يېنىپ سېنى چوڭقۇر دېگىز تېگىگە سۆرەپ كىرگەندە قارىساڭ، ئەتراپىڭ قاپقاراڭغۇ. كۆزۈڭنى ئاچساڭ ھېچ نەرسە كۆرەلمەيسەن. ئەنە شۇنداق چاغدا ھاياتتىن ئۈمىد ئۈزسەن، قاراڭغۇلۇققا كىرىپ كېتىشىڭگە سەۋەب بولغان دولقۇن يەنە دېگىز ئۈستىگە كۆتۈرۈپ ئېلىپ چىقىپ قۇرۇقلۇققا كۆرسىتىپ، سېنى يەنە ئۈمىدلەندۈرۈپ قويىدىكەن. ئادەم مانا مۇشۇنداق ئۈمىد بىلەن ياشايدىكەن. شۇنداق بولغاندىلا ئادەم ھاياتنىڭ قەدرىگە يېتىدىكەن...

ئاپتوبۇسنىڭ چايقىشى بىلەن ئۇخلاپ قاپتىكەنمەن، بىر قول مۇرەمنى يېنىك ئۇرۇپ ئويغاتتى.

— بىز ئايرىلىدىغان بولدۇق. مەن مۇشۇ يەردە چۈشۈپ قالىمەن، — دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ.

شۇنداق قىلىپ بىز خوشلاشتۇق. ئۇ قولۇمنى چىڭ سىقىپ تۇرۇپ مۇراجىئەت قىلدى:

— بىز تەرەپكە كېلىپ مېھمان بولۇپ كېتىڭ، ھېكايىنىڭ ئەڭ ياخشىسىنى بۇندىن كېيىن ئاڭلايسىز.

ھاياجاندىن ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ياش كەلگەندەك بولدى.

ئاپتوبۇس ئاستا قوزغالدى. مەن ئەينەكتىن بېشىمنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىۋاتامدۇ - نېمە؟ ياق، يۈگۈرمەپتۇ. ئەمما ماڭا ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىپ بارغاندەك بىلىندى.

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

قه‌لبىم مېنىڭ چه‌كسىز بىر دېڭىز

گىلتاغ شادلىقى

ئۇيغۇقنىڭ لېۋىنى سۆيگه‌نده قۇياش،
كۆتۈردى ئۇيقۇدىن گېلىن تېغى باش.
بەختتەك تاڭلارنىڭ قوللىرىدا گۈل،
گۈلله‌رگه ئوخشايدۇ ئۇندا بىر جۈپ ياش.

ئاتەشتەك سەزگۈده تاۋلىنىدۇ ئەس،
ساپ، يىللىق هاۋادىن ئېلىشار نەپەس.
ئورمانلار چايقىلار مەيىن شامالدا،
دىلىدا ئانا يەر چوغلانغان هەۋەس.

كېلىدۇ هەر ياندىن ناخشا ئاۋازى،
هەر ياندا يېشىللىق، بەرگىلەر نازى.
ياڭرايدۇ نېفتىنىڭ جەڭگاهلىرىدا
يۈرۈشكه ئاتلانغان مەردلەرنىڭ سازى.

مۇشكۈللەر مۇگدەيدۇ هالىغا هەم ۋاي،
گېلىن تاغ ياشلىرى ئىشلەيدۇ هارماي.
ئۇنچه تەر ۋەسلىده ئۈيىدى تارىخ،
مايتېغىم نۇرلىنىپ ئاچتى خۇش چىراي.

ئەتىلەر پارلاقتۇر ئاچماقتا قۇچاق،
ئەتىلەر زەپەر ۋە قوتلارغا ئوچاق.
هەننۇا ئامەتلەر قونىدۇ بزگه،
گۈللەيدۇ يەنىمۇ بۇ ئانا تۇپراق.

قه‌لبىم مېنىڭ چه‌كسىز بىر دېڭىز

قه‌لبىم مېنىڭ چه‌كسىز بىر دېڭىز،
خىيالىمرىم ئۇچقۇر بىر قولۇاق.
قولۇاق ئۇچار دېڭىز يۈزىده،
توسالمايدۇ ئۇنى هەر قىرغاق.

قه‌لبىم گويا چه‌كسىز بىر دېڭىز،
خىيالىمرىم ئۇچقۇر بىر قولۇاق.
قولۇاق ئۇچار دېڭىز يۈزىده،
پەرۋازىدا يوق مەڭگۈ ئاداق.

باهار ئاخشىمى

يېقىملىق باهارنىڭ يىللىق ئاخشىمى،
ئۇزەتتى كۆكته ئاي كۆمۈش قېيىقته‌ك.
كۆزله‌رنى چاقنىتىپ سامادا يولتۇز،
باقاتتى زېمىنغا تويماي شۇنچه بەك.

گۈلزارلىق ئىچىده زوقلىنىپ شۇنچه،
باهارغا قوزغالدى قه‌لبىمده هەۋەس.
گۈپۈلده‌پ تۇرىدۇ رەڭگارەڭ گۈلله‌ر،
ئىپارلار ئىلكىده يىقىلدىم مەن مەس.

تۆھپىكارغا

كه‌لگه‌نده يېنىڭغا چه‌كسىز هۇرمه‌تته،
شادلىقتىن كۆزلىرىڭ چاقناپ كېتىدۇ.
باهارده‌ك جىلمىيىپ ئۇزىتىپ قالساڭ،
يۈرىكىم تېپىچه‌كله‌پ يايراپ كېتىدۇ.

بىلمەن سەن ئاددىي نامسىز قەھرىمان، يوللىرىڭ جاپالىق مەنزىلىڭ نۇرلۇق،
تىنىمسىز ئىشلەيسەن ھارمايسەن هامان. مۆجىزە تامغىسى ھەر باسقان قەدەم.
ھەقىقىي شان - شەرەپ ساڭا تەن مەڭگۇ، جەننەت دەپ ئاتايدۇ ئۆزىنى دۇنيا،
تۆھپەڭدىن غۇنچىلار كۈلمەكەن قاچان. سېنىڭدەك ياشىسا ياشىغان ئادەم.

سۆيگۈ كېچىسى

ئايدىڭدا سەيلىگە چىقتىم مەن خۇشال، سۆيگۈنى سۆيگۈگە ئۇلىدىم جانان،
گۈللەرنىڭ ھىدىنى ئېپ كەلدى شامال. سەن ئۇچۇن يۈرىكىم قۇياشتۇر يانغان.
شامالالار سۆزلىدى سېنىڭ ھەققىڭدە، قارىسام كۆزۈڭدە سىرلىق بىر دۇنيا —
مۇھەببەت ئەيلىدى قەلبىمنى قامال. تۇمەنمىڭ زۆھرە يۈ، تۇمەنمىڭ چولپان!

مەجنۇنتال تۇۋىدە باقتىم مەن ساڭا، ئېسىمدىن چىقمايدۇ شۇ ئايدىڭ كېچە،
چاقنىدى كۆزلىرىڭ ئوت بولۇپ ماڭا. دىللىمىز بېغىدا ئېچىلغان غۇنچە.
دېدىڭسەن سۆيگۈڭنىڭ بەدىلى سۆيگۈم ھېجرانلار بېشىمغا ھەسرەت سالالماس،
تەشنا مەن ئەل سۆيەر قەلبىڭگە يانا. سۆيگۈنىڭ ۋىسالى بولغاچقا شۇنچە.

ئابلىمىت مۇھەممەت زەۋقىي

ئايدەك نۇرلۇق، ئايدەك دىلرەبا

ئۇرۇمچى

ئاقتى شۇلا، ئاقتى نۇر جامالىڭدىن ئۇرۇمچى،
بەخت قۇچقاچ نۇرلىنىپ زامانىڭدىن ئۇرۇمچى،
چاچقۇ چاچتىك دىللارغا ئارمانىڭدىن ئۇرۇمچى.

تاڭ قالدۇردۇڭ ھۆسنۇڭدە ئون سەككىز مىڭ ئالەمنى،
مۆجىزەڭدە مەست قىلىپ دىلكەش دوستۇ يارەننى،
جىلۋە قىلدى قىزىلتاغ شامالىڭدىن ئۇرۇمچى.

ئۇلۇغ بوغدا ئاتامنىڭ ئېتىرە - رەيھان گۈلىسەن،
ئەتەڭ پارلاق قۇياشتەك يەنە چاقناپ كۈلىسەن،
گۈزەل بەختىك ئامايان باھارىڭدىن ئۇرۇمچى.

سېنىڭ گۈلگۈن يۈزۈڭدىن ئوت تۇتاشتى يۈرەككە،
گۈلگە ئوخشاش ئېچىلىپ يەتتىڭ ئارزۇ - تىلەككە،
ئىلھام ياپراق تاشلىدى چىنارىڭدىن ئۇرۇمچى.

سۆيدۈم سېنى مەڭگۈگە شەيدا بولۇپ جېنىمدىن،
سا ئا ئوتاۋۇق مۇھەببەت يالقۇنلايدۇ تېنىمدىن،
گۈل ئېچىلار كۆكسۈمده خۇمارىڭدىن ئۇرۇمچى.

ئايدىڭ ئاخشام چىرايلىق دۇنيا

ئايدىڭ ئاخشام چىرايلىق دۇنيا،
باغلار ئەتره دېگىزى گويا.
مەن قارىسام يارنىڭ كۆزىگە،
مەۋج ئۇردى مۇھەببەت دەريا.

مەۋج ئۇردى مۇھەببەت دەريا،
مۇھەببەتتە قۇدرەت مۇھەييا.
ئاقتىم ئۇچقۇر دولقۇنلىرىدا،
دولقۇنلارغا بولدۇم بىر شەيدا.

دولقۇنلارغا بولدۇم بىر شەيدا،
ۋۇجۇدۇمدا تىلسمات پەيدا.
قەدەم قويدۇم ئەجەب مەنزىلگە،
بۇ مەنزىلنى ئاي بىلمەس ھەتتا.

بۇ مەنزىلنى ئاي بىلمەس ھەتتا،
يورۇتسمۇ جاھاننى تەنھا.
ئەل ئىشقىدا يانغان يۈرەكلەر
يورۇقلارنىڭ يورۇقى ئەمما.

يورۇقلارنىڭ يورۇقى ئەمما
ئەل دېيىلگەن ئۇشبۇ مۇئەمما.
بۇ ھېكمەتلەر بارکەن كۆزۈڭده
ئايدەك نۇرلۇق ئايدەك دىلرەبا.

ئايدەك نۇرلۇق ئايدەك دىلرەبا،
ئىككىمىز ئاي ئىككىمىز زىيا.

ئانا يەرگە سىڭىپ كېتىمىز
پاك قەلبلەر بىلمەيدۇ رىيا،

ئىككىمىز ئاي ئىككىمىز زىيا،
ئايدىڭ ئاخشام چىرايلىق دۇنيا.

ئەنە ئاي

يۇلتۇزدەك جىمىرلاپ ئويناىدۇ قارلار،
زىمىستان دەھشىتى قىلالمايدۇ كار.
باغرىمدا بىر ئوت بار يېلىنجاپ تۇرغان،
ئۇ مېنىڭ پەرىشتەم ۋەسلى ئوت نىگار.

يىراق بىر چۆللەرنىڭ ھەشمىتى ئۇ،
نۇرلىنار ئۇنىڭدىن يىراق بىر شەھەر.
قولىدا قاراتاش بولار مەرۋايىت،
ئىزىدا چاقنايدۇ بىباھا گۆھەر.

ئۇنىڭدەك يالتىراپ ياتسا ئۆپۈقلار،
ئۇنىڭدەك جانلىنىپ ياتىدۇ ياۋان.
قانداقچە سېغىنىدۇ كۆزلەرگە زېمىن،
ئۇنىڭدەك ئاتىدۇ تاڭلارمۇ راۋان.

شولىدىن پۈتۈلگەن بىر ۋۇجۇد بەلكى
چاقنايدۇ ئالەمده چاقنايدۇ تىنماي.
مۆجزە يۇز ئاچار يارقىن قىيادا
يانىدۇ بىر سىيما پارلار ئەنە ئاي.

ھىكمەت

گۈل ئېچىلماس باغدا ھەرگىز بۇلبۇل ئۇنىڭغا كۆيمىسە،
تاڭدا بۇلبۇل سايرىمايدۇ گۈلنى جاندىن سۆيمىسە.
گۈلخۇمارى دەپ ئۇنى ماختامدىكىن يارەنلىرىم،
گۈل ئۇچۇن مىڭ تولغىنىپ گۈلنىڭ يولىدا ئۆلمىسە.
گۈل بىلىپ سۆيمە بۇرادەر ھەپىرەڭنى بىۋاپا
كۇنۇ - تۇن تارتىپ پىراق كۆيگىنىڭنى بىلمىسە.
بولما يار باقما ئاڭا كەتكىن يېنىدىن پەش قېقىپ،
يىغلىساڭ يىغلاپ ھامان كۆلسەڭ ئەگەردە كۆلمىسە.

ساڭا خاس

چۆمۈلەي كۆزلىرىڭ ئۇمانلىرىغا، ساڭا خاس يۇرىكىم ئەقىدەم، مېھرىم،
كۆمۈلەي چاچلىرىڭ ئورمانلىرىغا. سەن بىلەن يورۇقتۇر ئالەمدە چېھرىم.
سۆيگۈنىڭ بابىدا ھارام نەرسە يوق، سەن بىلەن ئۇلۇكتۇر بەقۇۋۋەت ئەجەل،
لىشانىمەن كىرپىكىڭ قورغانلىرىغا. سەن بىلەن تىرىكتۇر مۆجىزەم، سېھرىم.

ئايدەڭ جامالىڭ كۆركىمچە

تاقتىم تاقتۇر مېنىڭ ئايدەڭ جامالىڭ كۆركىمچە،
سۆيىمەن جاندىن سېنى تا ئۆلگىچە، تا ئۆلگىچە.
سورىماي كۆڭلۈمنى ئالدىڭ پەرۋانىمەن، سەرسانىمەن،
سەن بىلەن بىللە باراي ھەتتاكى كۇلۇ - چۆلگىچە.
ئىككىمىزنى ئايرىماق تەستۇر پەلەككە ئەمدى بەك،
ئۆلگىنىم ياخشى ئىرۇر دەمنى دەمدىن بۇلگىچە.

كۇلكىگە ئايلاندى بىزنىڭ بۇ جاھان

قاپقارا كۆزۈڭدىن كۇلكە ئاقتۇرۇپ، ئېچىلدى غۇنچىدەك غۇنچە لەۋلىرىڭ،
تىكىلسەم كۆزۈڭدە پارلىدى چولپان. كۆڭلۈمدە تۇغۇلدى ئىشەنچ شۇ ھامان
يىپەكتەك نۇرلارنىڭ شەرھى نېمىدۇر؟ تۇيغۇلار قۇش بولۇپ
ئاشۇنداق يانامدۇ چۆلدىكى گۇلخان؟ ئۇچۇشتى بىر ئان،
گۇلشەنگە ئايلاندى بىر باقسام ياۋان.
ئاستىلاپ كۆيمەكتە بۇ تېنىمدە جان، سەن كۇلۇپ قارىدىڭ مېنىڭ كۆزۈمگە
چىدىمايى ئاخىرى كۆتۇردۇم پىغان. كۇلكىگە ئايلاندى بىزنىڭ بۇ جاھان.

زىيا دەيمەن

سۆيۈپ دىلدىن سېنى جانان ئېتىكىنى دىلىرەبا دەيمەن.
خىيال ئىلكىدە ھەر كۆرسەم قەدىرلەپ مەرھابا دەيمەن.
ئەگەر كەلسەڭ ھۇزۇرۇمغا ئىزىڭدىن چاچرىتىپ خۇش ھىد
كۆزۈم قاماشتى ۋەسلىڭدىن تېنىمگە نۇر - زىيا دەيمەن.
تولۇن ئايدەك كۈلۈپ تۇرغان سېنىڭ گۈلگۈن جامالىڭنى
مېنىڭ دەردىمگە ھەرگىزمۇ تېپىلماس بىر داۋا دەيمەن.
ساڭا قەلبىمدە ئالەمچە مېھىر دەريا سى دولقۇنلاپ،
سېنىڭ ئىشقىڭدا ھەر دائىم ئاقار چەكسىز ۋاپا دەيمەن.

مايتاغ ھۆسنى

ئالتۇن رەڭلىك شەپەق نۇرى چېچىلغان چاغدا،
چاربىباغقا ئوخشىتىمەن مايتاغ ھۆسنىنى.
شۇنچە گۈزەل تۇس ئالامدۇ ساپ تەر تۆكمىسە،
مەرد ئىشچانلار گۈللىتىشكە ئۇنىڭ كۆكسىنى.

خۇددى دېڭىز دولقۇنىدەك قوغلىشىپ ھەر تاڭ،
زاۋۇت تامان ھەممە بىردەك سەپ تۈزۈپ ئۇزەر.
سېخلار ئايرىم، ئىشلار ئايرىم نىشان - غايە بىر،
شۇڭا ھەركىم ئۆز ئىشىدا قۇچار شان - زەپەر.

ئانا

تەرىپىڭ تىللاردا تۇغىمەس داستان.
ئالەمدە ھەممىدىن ئۇلۇغ سەن ئانا.
سېنىڭسىز كۈلمەيدۇ مۇقەددەس ھايات،
گۈلمەيدۇ بۇ بەرھەق كائىنات يانا.

سەن بىلەن دۇنياغا كۆز ئېچىپ ياشناپ،
ۋەتەنگە تەر تۆكەر تۇمەنلىڭ رەنا.
تەربىڭدىن ھاياتلىق گۈلگە پۈركىنىپ،
ئىنسانلار ئۆمرىدىن تاپىدۇ مەنا.

غۇرۇرى، پەخرى سەن ھەممە ئىنسانىنىڭ،
سەن شۇڭا ئۆزۈڭنى بەختلىك سانا.
ھاياتلىق زېمىنىدۇر، سەن چەكسىز دېڭىز،
مېھرىڭدىن سۇ ئىچەر يۈرەكلەر گويا.

ياشنايدۇ ئەبەدىي بەختلىك گۈل بولۇپ،
ھۇر دەۋران بولغاچقا ساڭا باش پانا.
ھاياجان ئىلكىدە كۆيلىدىم سېنى،
قەلبىمدىن ئۇرغۇغان ناخشامدا گويا.

ئۆرلە قاراماي

ناخشا ئېيتتىم چىگىز تېغى باغرىدا،
قارامايغا زوقۇم كېلىپ تاڭ سەھەر.
گۈزەللىكى يۈرىكىمگە ئوت سېلىپ،
مېنى زەپمۇ مەپتۇن قىلدى بۇ شەھەر.

دەشت ئىدى ئەينى چاغلار كۆرگەندە،
شۇنى ئەسلەپ تۇرۇپ قالدىم بىر مەھەل،
بۇگۈن كۆرسەم گۈزەل شەھەر تۇرۇپتۇ،
مەرد يىگىتلەر شىجائەتتە باغلاپ بەل.

چىن يۈرەكتىن ئۇرغۇپ چىققان سۆزۈم بۇ
مەنزىلسېرى ئۆرلە - يۇكسەل قاراماي.
ئۆمۈرۋايەت سەيلىگاھى بوپ قالسۇن،
بارچە ئەلنىڭ دىل قەسرىدە مۇشۇ جاي.

پەرىزات ئىشقى

قارىسام ئاجايىپ گۈزەل چارىباغ
قونۇپتۇ بۇ چىگىز تاغنىڭ كۆكسىگە.
بىلمىدىم كۆچكەنمۇ گۈزەللىك قەسرى
ئەسىر بوپ جۇدۇغارنىڭ كۆركەم ھۆسنىگە.

نەگۈلشەن، نەقەسىر ئەمەس كۆرگىنىم،
ئىشچانلار ئەجرىدىن كۈلگەن بىر شەھەر.
ئويغىنىپ قەلبىمدە، پەرىزات ئىشقى،
كۆڭلۈمنى ئىلكىگە ئالدى شۇ قەدەر.

سېغىنىپ ئەسلەيمەن ھەر جايدا سېنى

چەكمىگىن سەھەردە يۈرەك تارتىمنى،
جۇدۇغاردىن ئۇرغۇغان مەيىن شامالار.
كەتمەكچى بولغانتىم باغرىڭدىن شۇدەم،
چۈلغىدى قەلبىمنى چەكسىز خىيالار.

خىيالالار ئەۋجىدە ياندى نۇرلىنىپ،
ياش كۆڭۈل - كۆكسۈمدە قاراماي چېھرى.
خەيىر دەپ ئايرىلدىم، قالدى سېغىنىشىم
يالقۇنلۇق يۈرەكنىڭ ئۈزۈلمەس مېھرى.

ئىشقىڭدىن گۈل تۇتۇپ ئىلھام پەرىسى،
ئۇندىسە جىلۋە قىپ نەزمىگە مېنى.
ئىجاد ۋە مېھنەتتىن گۈل دەستە تىزىپ،
سېغىنىپ ئەسلەيمەن ھەر جايدا سېنى.

ئانىلار ئەجرىسىز كۈلمەس بۇ ھايات

ئانىلار ئەجرىسىز كۈلمەس بۇ ھايات،
ئانىسىز ھەم روناق تاپماس بۇ ھايات.
سېنىمۇ بۇ كۈنگە يەتكۈزگەن ئانا،
ئۇنىڭسىز بۇ ئالەم نە بولسۇن ئاۋات.

مانا بۇ ھەقىقەت، بىلىپ يەت دوستۇم،
تەۋەللۇت ئۇنىڭدىن ئادەم دېگەن زات.
ئۇنىڭدىن چەكسىز بىر مېھىر چېچىلار،
شۇڭا ئۇ تەڭداشسىز ئۇلۇغ مۆجىزات.

كۆتۈرگىن بېشىڭدا بىلىپ قەدرىنى،
مانا بۇ ئانىغا ئالەمچە سۆيگات.
ھاياتتىن شادلىنىپ قەلبى تاڭەبەد،
ئۆمرىنى سۈرسۇن ئۇ چەكمەستىن پەريات.

گۈل

يارىم سۈندى قىزىلگۈلنى تاڭ سەھەر
بۇ كۆڭلۈمنىڭ سۆيگىتى سىز ئىلىڭ دەپ.
گۈلنى ئىلىپ يار قولىدىن، دېدىم مەن
كۆكسۈم باھار، سىز گۈل بولۇپ قىلىڭ دەپ.
ھايات شۇنداق ئۆتسە دەيمەن بىلىنمىز،
ئىككى قەلب بىر - بىرىگە قۇت ئىزدەپ.

كۆيىمەن

تارتىدۇ مېھرىمنى سېھرىي كۈچ بىلەن
كۆڭلۈمدە جىلۋە قىپ بىر ساھىبجامال.
خىيالىم ھەر دەقىق ئىنتىلەر ئاڭا،
خىسلىتى ئەقلىمنى قىلغاچقا قامال.

بىلسىڭىز يۈرەكتە يارىنىڭ ئوتى بار،
كۆيىمەن كۆيمەسكە بار نېمە ئامال.

نىگارغا

ئەي نىگار ھەر كۆرسەم سېنى پىنھاندا،
بىلمەيمەن يۈرىكىم دولقۇن ئۇرىدۇ.
كۆمۈلسەم يەلپۇنگەن چاچلىرىڭغا مەن
شۇندىلا يۈرىكىم قېنىپ تۇرىدۇ.

يازغىنىم يۈرىكىم، ئەقىدەم - مېھرىم،
قەدىرلە سۆيگۈنى ئاددىي ئىش دېمە.
چۈشەنسەڭ ئەي نىگار بولالمايدۇ تەڭ
تۇرمۇشتا مەن ئۈچۈن ساڭا ھېچنېمە.

ئالىيە مۇسا

ھايات قاينىاق، گۈزەلدۇر دۇنيا

گۈل ئۆسىدۇ زېمىنىنى سۆيۈپ

گۈل بەرگىدە سېھرىي بىر جىلۋە،
چاقنار گويا يېشىل بىر زىيا.
كۆلدى ئىنسان، كۆلمەكتە زېمىن،
ئاي زېمىنغا باقىدۇ قىيا.

زېمىن گۈلى ئېھتىمال ئىنسان،
كۆلكىسىگە قالغان كۆك كۆيۈپ.
گۈلى بىلەن يايرايدۇ زېمىن،
گۈل ئۆسىدۇ زېمىنىنى سۆيۈپ.

مەۋجۇدات سۆيگۈسى

كۆكنىڭ ئېسىل جاۋاھىرلىرى،
تاڭ قالمائلار كۆزۈمنى قىسسام.
شۇنچە ئېگىز تۇرغان يېرىڭلار،
ھېچ يەتمەيدۇ، قولۇمنى سۇنسام.

سۆيگۈ ئىزدەپ مېنىڭ بۇ كۆڭلۈم،
كەزگىنىدە ئالەمنى تامام.
كەتتىڭلارغۇ تەكشى جىمىرلاپ،
قىلماقچىدەك شېرىن خۇش كالام.

سىلەر بەلكى سۆيگۈگە ئىلاھ،
يىراق مەنزىل ساما چېتىدە.
تۇرار مەڭگۈ نۇرلۇق جىلۋەڭلار،
ھايا تسىمنىڭ ھەر بىر بېتىدە.

خىيالىمدىم قاقىدۇ قانات،
گاھ ساماداً قونۇپ قالىمەن.
جىلۋە قىلغان ھەر مەۋجۇداتتىن
بىر سۆيگۈنى تۇنۇپ قالىمەن.

ئۇگدەپ ياتقان قارلىق چوققىلار

پەر ياستۇققا قويۇپ بېشىنى،
ئۇگدەپ قاپتۇ قارلىق چوققىلار.

قۇياش ئۇلى بەزەيدۇ ئاپئاق،
بۇلۇت ئۇلى تامام يوق قىلار.

كۇن يېنىدا تۇرغاندىمۇ ئۇ،
بوستانلارغا باقىدۇ قىيا.
كۇلۇپ كېتەر سەتەك ياپراقلار،
پەنجىسىدە چاقنىغان زىيا.

ئۇيقۇسىدىن ئويغىنار چوققا،
چېكىسىگە گۈللەرنى قىستۇپ.
ئۇ ياشايدۇ بەرگەچكە بەدەل،
يېشىللىقنى باغرىغا بېسىپ.

كەچكىنە يېشىل يوپۇرماق

كەچكىنە يېشىل يوپۇرماق،
ئارمان ئاڭا سايىۋەن بولماق.
سايىسىدا كۈلسە گۈل يۈزلەر،
بولۇپ كېتەر تېخىمۇ ئوماق.

كۆيەر تېنى تومۇز ئاپتاپتا،
تۆككەن كۆيى تېخىمۇ ياڭراق.
ئۈزۈن ئۆمۈر تىلەيدۇ دائىم
سايىلەرگە يېشىل يوپۇرماق.

ئىستەكلىرى پارلاق تاڭ كەبى،
ئەجرىمۇ ھەم يۈكسەكتىدۇر باق.
پاكىز بولسۇن ھەر قانداق شەيئىي
ئالەم بولسۇن يېشىل يوپۇرماق.

ساباڭلاردىن سورىدىم سېنى

دەريا ئاقار كۈۋەجەپ ئاستا،
ھاۋۇلىدا مەست قىلىپ مېنى.
گۈللەر بىلەن سۆيۈشكەن مەيىن
ساباڭدىن مەن سورىدىم سېنى.

ۋۇجۇدۇمغا سىڭىپ ھاۋادەك،
ئاشىق قىلدىڭ ئۆزەڭگە مېنى.
يىراقلارغا سەپەر چەككەندە،
ساباڭلاردىن سورىدىم سېنى.

گۈل ئالغاندەك ئېلىپ مەيلىمنى،
باھار قىلدىڭ جۇدۇن پەيلىمنى.
قوغدىغاندا ئانا يېرىمنى،
ساباڭلاردىن سورىدىم سېنى.

نەدە قالدىڭ شوخ سەبىيلىكىم

تولغىنىمەن تۇيغۇلار تۇيغۇن،
گاھ باقىمەن كۆكتىكى ئايغا.
تىمتاسلىقمۇ بىر كۈيدۈر بەلكىم،
تەلپۈنىمەن ئايدەك چىرايغا.
تۇنده بولار يۈلتۈز بۆشۈكۈم،
نەدە قالدىڭ شوخ سەبىيلىكىم.

ئەتىلەرنى چۈشىدىم تالاي،
ئۈمىدلىرىم بىخ سۈردى كۆركەم.
سۆيگۈ كۈلەر ئالتۇن ئۇپۇقتا،
كۈلەر ئاسمان، زېمىن ۋە ئۆلكەم.
ئۈمىد بىلەن يايرار يۈرىكىم،
نەدە قالدىڭ شوخ سەبىيلىكىم.

خۇشال بولۇپ گاھى بىر كۈلسەم،
گاھ مەيۈسلۈك كىرەر ئۆيۈمگە.
ھىجرانلاردىن چەككەن پەريادىم
ئايلىنىدۇ سۆيگۈ كۆيۈمگە.
تۇنده بولۇر يۈلتۈز بۆشۈكۈم،
نەدە قالدىڭ شوخ سەبىيلىكىم.

ئۇستاز مەدھىيەسى

ئۆتتى يىللار، ئۆتتى ۋاقىت تۆيدۇرماي،
ياز بىلەن قىش ئالمىشىدۇ بىر تىنماي.
ئۇ ئۆتكۈزدى پەسىللەرنى كۆزىتىپ
تۇنگە ئوخشاش چاچلىرىغا قوندى ئاي.
چەكسىز كەتكەن يېشىل قۇچاق دەرەخزار،
مەغرۇر،ھەيۋەت تۇرار ئۇندا بىرشەمشاد.
ھاياتىنى سىنىپلاردا ئۆتكۈزگەن
بىر سىيمانى ئەسكە سالار ئۇ ھەيھات!
ئۇنىڭ ئەقلىي، زېھنىي، جۇشقۇن ياشلىقى
سىڭدى نۇرەڭ شۇ ئۇمىدلىك كۆزلەرگە.
كۆزلەر، كۆزلەر ھېكمەتلەرنى سۆزلەيدۇ،
تەڭداش يوقتۇر ئالەمدە بۇ سۆزلەرگە.
دوسكىلاردىن توزۇپ تۇرار ئاق توزان،
توزىمايدۇ ئۇنىڭدىكى تىلەكلەر.
دانكۇنىڭ دە ئۇنىڭدىكى ئوت يۈرەك،
خىزىرنىڭ دە ئۇنىڭدىكى بىلەكلەر.

قۇياشقا

يورۇتۇپ تۇرۇدۇ جىمى ئالەمنى
ئولۇغۇار، مۇقەددەس، مېھرىبان قۇياش.
بەرگىنى ئۆچۈن ئۇ ئالمايدۇ بەدەل،
بۈيۈكلۈك سېپىگە بولۇپ ھامان باش.

ئاجايىپ خىسلەتلەر تامار ۋەسلىدىن،
شاھ ۋە قۇل، گۈل تىكەن ئۇنىڭغا
ئوخشاش.
يوق ئۇندا رەشك ۋە ئالا نىيەتلەر،
شۇڭا ئۇ ئالەمدە مەڭگۈ نۇرغۇن ياش.

تۇرسىمۇ نۇر تۆكۈپ ئالەمگە دائىم،
دېمەيدۇ ھەرگىزمۇ ئىشلىدىم ئەجەب.
ئاۋادا ئوخشىساق ھەممىمىز ئاڭا،
كېتىدۇ بۇ ئالەم ھۆپپىدە گۈللەپ.

نۇرغا ئوخشاش، قۇياشقا ئوخشاش

تاڭلار بىلەن زېمىننى سۆيۈپ
تۇغ قادىدى ئاسمانغا قۇياش.
بىر دېمى تەڭ تاغدەك ئەجىرگە
ئەجدادلىرىم قۇياشقا ئوخشاش.

سۆيگۈ باردۇر تاڭ شامىلدا،
ئېچىلدۇرغان رەڭگا رەڭ گۈلنى.
گۈل تاراتقان خۇش بۇي تىنىقلار
باشلىۋەتتى ئوتلۇق بىر كۈينى.

ھايات قاينام گۈزەلدۇر دۇنيا،
تەردىن گۈللەر ئۇنۇدۇ تاشتا.
شامغا ئوخشاش ياشىغانلار كۆپ،
ئۆزگىلەرنى كۆتۈرۈپ باشتا.

نەۋرىسىنى يېتەكلەپ بوۋاي
نۇر ئىچىدە كەلمەكتە ئەنە.
مۇقەددەستۇر تۇنۇگۈن، بۈگۈن
ئالتۇن ئىزلار قىلار تەنتەنە.

تاڭلار بىلەن زېمىننى سۆيۈپ
تۇغ قادىدى ئاسمانغا قۇياش.
گۈللەتكەنلەر ئانا يېرىنى،
نۇرغا ئوخشاش،
قۇياشقا ئوخشاش.

سۆيگۈ دېگەن ناخشامدا...

يۈرىكىمده دولقۇنلىدى گۈزەل كۆي،
سۆيگۈ يۈتتى يېتىرقاشنى، ياتلىقنى.
ئالەم ماڭا سەبىيلەردەك تۇيۇلار،
دېگىز دەڭلار يۈرەكتىكى شادلىقنى.

ئاسمان بويلار خىيالىمدىم پەرۋازى،
شېرىن چۈشنىڭ نۆۋىتى بار ئاخشامدا.
ئۈلۈغلىنار هايات، ۋاپا، ئادەملىك
مەن كۆيلىگەن سۆيگۈ دېگەن ناخشامدا.

چۈنكى مەن بىر چاغلار سېنى چىن سۆيگەن ...

قارىدىم ئۈپۈققا، باقتىم يولۇڭغا،
تەلمۈردۈم هەممىگە شۇنچە ئىنتىزار.
ئاسماندىن ئىزدىدىم مەن سېنى هەتتا،
بىلمىدىم نېمىدىن نېسىپكىن دىدار.

قايتىشتى تۇرنىلار قايتىشتى قۇشلار
هۈپپىدە گۈللىدى ئۆرۈكلەر تامام.
كەتكەنلەر كېلىشتى، كېلىدۇ جەزمەن،
دەپ سېنى تەلمۈرۈپ كۈتمەن جانان.

كەلمىدىڭ يەنىلا ئۈچتۇڭ كۆزۈمدىن،
تۈگىسۇن دېگەنگە تۈگەمدۇ هەسرەت.
تۈگەمدۇ يۈرەكنىڭ تەلپۈنۈشلىرى
تۈگەمدۇ دىلدىكى ئىزگۈ مۇهەببەت؟

كەتكەنلەر كېلىدۇ، كېلەرسەن بىر كۈن
كەلگەندە تاڭلاردەك ئاق يوللۇق پۇرسەت.
ئەپكەتكىن هىجراننى، دەردلىك كۈتۈشنى،
يېتىدۇ قالسلا ماڭا بىر جۈرئەت.

قەيەردە بولساڭمۇ بولغايسەن ئامان،
مەن ساڭا ئەبەدىي ئاق يول تىلەيمەن.
دېمەيمەن هەرگىزمۇ سېنى بۇڭا،
چۈنكى مەن بىر چاغلار سېنى چىن سۆيگەن...

يات دېمە مېنى

كۆزۈڭدىن كۆزۈمتى ئىزدەپ تالمىدىم،
سېنى دەپ بىردەممۇ ئارام ئالمىدىم.
كۆزۈمنىڭ نۇرىسەن، يات دېمە مېنى،
سايىدەك ئەگەشتىم، سەندىن قالمىدىم.

ئۆزگىلەر گۈل سۇندى ياق دەپ ئالمىدىم،
بەزمىگە چىللىدى خۇش دەپ بارمىدىم.
ئۆزۈڭنىڭ باغرىمەن، يات دېمە مېنى،
ئىشقىڭدا بۇلبۇلدەك تىنماي سايرىدىم.

سېنى دەپ كۈنلەرنى تۇندىن ئايرىدىم،
نۇرلارنى نۇرۇڭ دەپ نۇردەك يايرىدىم.
سەن مېنى يات دېمە، جىگەر پارەڭمەن،
مەن سېنى مېهرى ئوت، چېهرى ئاي دېدىم.

كۆچتى مېنىڭ يۇلتۇزۇم قايان

تامچە - تامچە ياشلار ئېقىتىپ،
ئىسمىڭ ئاتاپ باقمەن هەريان.
سۈرىتىڭگە قانماي قارايمەن،
چۈشلىرىمده بولسۇن دەپ ئايان.

كۆزۈم خۇنۇك پەردە تارتقاندەك،
يۈرەكلىرىم بولدى لەختەقان،
بىلەلمىدىم نەھال بولدىكىن،
كۆچتى مېنىڭ يۈلتۇزۇم قايان؟!

سۈيۈملەن كۆلدى شادلىقىم

قۇياش قېنىپ زېمىننى سۆيسە،
داغلانغاندەك تىترەيدۇ تېنىم.
ئاي مارىغان جىمجىت كېچىدە،
يۇزلىرىمنى يۇيار ياشلىرىم.

سىيلاپ ئۆتسە يۇزۈمنى شامال،
قوزغىلىدۇ تاتلىق ھېسلىرىم.
بىلسەڭ يارىم سەلكىن شامالدا
باردۇر مېنىڭ ئوتلۇق تىنىقىم.

قارا باسقان ئۇزاق تۈنلەردە،
قورقۇنچلۇق چۈشلەر چۈشەپتىم.
كۆزۈمنى ئاچسام يېنىمدا سەن يوق،
سۈيۈملەن كۆلدى شادلىقىم.

ئۈيغۇرلار

ھايات سەھنىسىدە ئادەملەر باس-باس،
ياشاشچۈن سەن ئۆزۈڭ يولنى تاللاپ باس.
شەرمى ھايا، ئەخلاق چېچەكلىرىنىڭ
ئۇلگىسىنى تاللاپ ئېلىپ يۈرىكىڭگە باس.

* *

دۇنيا گۈزەل، دۇنيا رەڭدار، ئوبدان قارا،
ئۆزۈمچىلىك قەلبىڭنى قىلمىسۇن قارا.
ئەجدادلار مۇساپىسى ئۇلۇغ، شەرەپلىك،
ئەلگە تۆككەن ئەجرىنىڭ تەپتى ئوت، قارا.

* *

ئارىمىزدا ساناقسىز نامسىز باتۇر بار،
ئۇلگە قىلىپ سەن ئۇلارنى قاينىق جەڭگەبار.
مۇشكۈل يولدا يىقىلىپ يېتىپ زارلانماي،
شۇجايىڭدىن دەس تۇرغىن، ساڭا پۇرسەت بار.

مەھەممەت ئەيسا

ئىلتىجا

(ھېكايە)

زەپەر ئاكا بۇگۈن ئىشتىن ئادەتتىكىدىن كېچىكىپرەك چۈشۈپ ئۆيگە كەلدى. ئۇنىڭ كەيپى چاغ بولۇپ، گويا يېشىغا يېنىپ تېتىكلىشىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. لەيلىخان ئاچا ساماق ۋە ئاش كۆكسىنىڭ مەززىلىك پۇرىقى گۇپۇلدەپ تۇرغان چۆچۈرىنى يۇمىلاق شىرە ئۈستىگە ئېلىپ كەلگەندىمۇ، ئۇ يارىشىملىق ئۆسكەن بۇرۇتىنى سىيلاپ، نېمىندۇر خىيال قىلىپ، كۈلۈمسىرەپ ئولتۇراتتى. لەيلىخان ئاچا يولدىشىدىكى بۇ غەيرىي ھالەتنى كۆرۈپ سەل ئەجەبلەندى.

— ۋۇي ماۋۇ ئادەمنى، «قەبرىغاندا قەبرى تاتۇق، قىلىقلىرى ئاندىن ئارتۇق» دېگەندەك قەبرىغاندا سىلىگە نېمە خىيال كىردى؟ مۇشۇ كۈنلەردە مەن نېمە كويداء، سىلى نېمىنى ئويلاپ يۈرۈۋاتىلا؟ — دېدى ئۇ ئاچچىقى بىلەن. زەپەر ئاكا لەيلىخان ئاچىنىڭ زەردە بىلەن قىلغان بۇ گەپلىرىدىن ئېسىنى يىغىپ ئايالىغا قاراپ پىسسىكىدە كۈلۈپ قويغاندىن كېيىن:

— ھەي ئانىسى، بۇگۈن كەچلىكىگە لارنى مۇشۇك ئېلىپ قاچقاندەك ئاجايىپ بىر قىسمىلا بولۇپ قاپسىلەرغۇ، ئاۋۇال تاتام، ئاندىن كالام دەپتىكەن، ئالدى بىلەن ماۋۇ كورکۇراۋاتقان قورساقتا بىر نەرسە دەۋېتىپ، ئاندىن ھەرقانداق گەپ بولسىمۇ دېيىشمەيمىزمۇ، قېنى تامىقىڭلانسى يەڭلا، — دېدى - دە، ئالدىدىكى چىننىنى قولىغا ئالدى.

تاماق يەۋاتقان زەپەر ئاكىنىڭ كۆزلىرىدىن بىر خىل خۇشاللىق ئالامەتلىرى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ باشقىلارنىڭ تاپا - تەنىلىرىگە پەرۋا قىلماي، سېختەكى ئەۋرەز يوللىرىنى تازىلاشقا ئىشلىتىدىغان ماشىنىنىڭ بېسىم كۆتەرگۈچىنىڭ كېرەكتىن چىققان كلاپانىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك يېساپ چىقىپ، نەچچە مىڭ يۈەنلىك رېمونت چىقىمىنى تېجەپ قالغانلىقى ئۈچۈن، بۇگۈن زاۋۇت رەھبەرلىكى ئۇنى ئالاھىدە تەقدىرلىدى. زاۋۇت تېخنىكا باشقارمىسى ئۇنىڭغا «ھۈنەر - سەنئەت ماھىرى» دېگەن شەرەپ كۈۋاھنامىسىنى بەردى.

لېكىن لەيلىخاننىڭ قولىغا بۇ

گەپلەر ئانچە خۇش يېقىمسىز كەتمەيتتى. ئۇنىڭ زەپەر ئاكىنىڭ بۇگۈنكى خۇشالىلىقىدىن پەرۋايى يوقلۇقى، شۇ تاپتا ئۇ قىزىنىڭ بولغۇسى تويى توغرىسىدا سوقان چوتلىرىنى زەپەر ئاكىغا تەزرەك كۆرسىتىپ، ئۆزىنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئەقىلىگە ئۇنى تازا بىر قايىل قىلۇېتىشكە ئالدىراۋاتاتتى. دېمىسىمۇ قايسى ئاتا ئۆز باغرىنى يېرىپ چىققان قىزىنىڭ ئۆمۈر سودىسى — بەختى ئۈچۈن كۆيۈپ پىشمايدۇ، مەۋجۇدەكە بىر قىزنى ئەلنىڭ كۆزى چۈشكىدەك قىلىپ قاتارغا قوشۇش ئۈچۈن قانچىلىك ئەجىر كېتىدىغانلىقىنى ئاتا بولغۇچىلار ئوبدان بىلىشىدۇ.

تاماق يېيىلىپ بولدى. لەيلىخان قاچا - قۇچىلارنى يىغىشتۇرۇۋېتىپ كېيىن يېنىڭ بىر يۆتىلىپ قويۇپ، ئىغىز ئاچتى:

— دادىسى، سىلە شۇ ئەتىۋارلىق قىزىمىز مەۋجۇدەنىڭ دادىسى بولغاندىكىن بۇگۈنچە شۇ سېخىنىڭ ئۆمۈر - تەسەككۇرىنىڭ گېپىنى قىلماي ئۇرۇڭلار، ئارام ئۇدا ئولتۇرۇپ قىزىمىزنىڭ توي ئىشى ئوغرىلىق ئوبدانراق مەسلىھەتلىشۋالايلى. بولمىسا ئەلچىلەر بۇ ئوغرىلىق ئىغىز ئېچىپ قالسا گېپىمىز بىر يەردىن چىقماي زىيان تارتىپ قالمايلى يەنە!

— يەنە شۇ تويىنىڭ گېپىمۇ؟ تېخى ئۇلۇشكۈنلا بۇ ھەقتە خېلى ئوبدان سۆزلەشكەنتۇققۇ؟ — دېدى زەپەر ئاكا لەيلىخان ئاچچىنىڭ گەپلىرىدىن ئەجەبلەنگەندەك بولۇپ، — مەن تېخى نېمە ئىش بولدىكىن، دەپتىمەن.

— ھەي، ماڭا قارىسىلا، سىلى تويىنى ئۇنداق ئەل قاتارى، بۇنداق ئەل قاتارى، ئاددىي - سادا قىلىمەن دېگەنلىرى بىلەنچۇ، خەق سىلىنى بىر تال قىزنى چوڭ قىلىپ، جاھائەتكە تۆزۈكرەك داستىخانمۇ سالالمىدى، دەپ ئەيىبلەيدۇ. ھازىر ئۇنداق تەشۋىقاتلارچۇ، پەقەت ئېغىزدىكى گەپ. رادىئو، تېلېۋىزور، گېزىتلەر شۇنداق گەپلەرنى تەشۋىق قىلمىسا، نېمە ئىش قىلاتتى، قېنى، كىم شۇ بويىچە ئىش قىلىپ بېقىپتۇ؟ سىلىمۇ خېلى كۆپ تويلارغا بېرىۋاتىلا، خەق نېمە ئىش قىلۇاتىدۇ، كۆز سالمىدىلىمۇ؟ سىلە مېھمانىنى مانچىدىن ئاشۇرمايمەن، دېگەنلىرى بىلەنچۇ تۇنۇگۈن توي قىلغان ياشلارمۇ بۆشۈك تويلىرىغا بەش - ئالتە يۈز، سۈننەت تويلىرىغا يەتتە - سەككىز يۈز، بەزىلىرى مىڭدىن ئوشۇق باغاق تارقىتىۋاتىدۇ. كۆز دېگەننىي مۆلدۈرلەتىپ يۈرگەن بىلەنلا ھېساب ئەمەس، ئەتراپقا بېقىپ ئىش قىلىش كېرەك، تويىنى سىلى دېگەندەك قىلىپ قويۇپ، ئەتىسى «ئىشنىڭ ئېپىنى ئۇقمايدىغان ئەخمەقلەر، قىزىنى شۇنچە چوڭ مەكتەپتە ئوقۇتۇپ، يوقىلاڭ بىر نېمىگە بېرىۋەتتى. بۇنداق قىلغىچە، قىزىنى يېگىتنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپلا قويسىچۇ» دېگەن گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن ئۆلگەن ياخشى. ئۆزلىرىمۇ ئوبدانراق ئويلىنىپ باقسىلا، ھازىر كىشىلەر بىز چوڭ بولغان زامانىدىكىدەك سادا ئەمەس. زېغىرغا ئوشكە قويۇشىدۇ. ئوشكە ...

زەپەر ئاكا ئالدىنقى كۈنى ئىككىلەن خالىي ئولتۇرۇپ توي ھەققىدە سۆزلەشكەندە ئۆزىنىڭ مەسلىھەتلىرىگە قارشىلىق قىلماي قوشۇلغان قەدىناس ئايالىنىڭ بىر كۈندىلا باشقىدىن خىيال

چىقىرىپ، توي ھەققىدە ئاپتوماتتەك چاـ
ڭىلداپ سۆزلەپ كەتكىنىگە ھەيرانلىق
بىلەن قاراپ قالدى.

* *

لەيلىخان ئاچا ئالدىنقى كۈنى
زەپەز ئاكا بىلەن مەۋجۈدەنىڭ توي ئىشى
توغرىلىق مەسلىھەتلەشكەندە، يولدىشـ
ىنىڭ تۇيۇقسىز ئاددىي - سادا ئۆتكۈزۈش
توغرىسىدىكى مەسلىھەتنىگە قوشۇلغان،
بىراق كۆڭلى خۇددى چۈڭ يەۋالغان
ئادەمدەك بىر قىسما بولۇپ قالغانىدى.

ئەينى چاغدا ئۇ ئۇرۇق - تۇغقانـ
لارنىڭ ھە - ھۈسى بىلەن كۆرەش مېۋـ
سى دەپ تارقىتىپ بەرگەن ئىككى ئېغىز
ئۆي، ئۈچ مو يېرىدىن باشقا ھېچنېمـ
سى يوق زەپەر بىلەن تاپقان - تەرگىنىنى
يېغىپ ئالغان بىر كىيىملىك شەيئىتان
تېرىسىنى تويلۇق قىلىپ، بىر قازان
سۈيۇقئاش بىلەن ئاددىيلا توي قىلغاـ
نىدى. ئۇلار توي قىلىپ ئۈزۈن ئۆتمەي
تاغ ئارقىسىغا يەر يېغىنى تارتىدىغان
ئىشچى ئالىدىكەن، دېگەن گەپ چىقتى.
جاھان كېزىپ شەھەر كۆرۈش ئىشتىيـ
قىدا يۈرگەن زەپەز ئاكا 20 نەچچە
كىلومېتر يولنى پىيادە بېسىپ ناھىيە
بازىرىغا كېلىپ بۇ خەۋەرنىڭ راست -
يالغانلىقىنى تېلـ - تېلاپ كۆردى.
«تىلىسمك قاپازسەن» دېگەندەك، موللىدا
ئوقۇپ ئاز - پاز خەت ساۋاتىنى چىقارغان
زەپەر رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ
بۇاستە تونۇشتۇرۇشى بىلەن بۇ كونا
نېفىت كانىغا كەلدى. ئانچە ئۈزۈن ئۆتـ
مەي لەيلىخانىمۇ قېشىغا ئېپكىلىۋالدى،
ئۇلار يېڭى مۇھىتتا يېڭى تۇرمۇشىنى
باشلىدى. دەسلەپتە كاندا ئۆي يېتىشمـ
گەچكە ئۇلار خىزمەتداش ۋە يۇرتلۇقـ
لارنىڭ ياردىمى بىلەن بىر ئېغىز گەمە
ئۆي ياساپ شۇنىڭدا ئولتۇردى. ئەتراپ
قاقاسلىق، ئولتۇرۇشى گەمە بولسىمۇ، ئاھـ
راق ئەر - خوتۇن ئۇچۇن بۇلار ھەرگىزمۇ
كۆزگە كۆرۈنمەيتتى.

كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ لەيـ
لىخان بۇ يەرنىڭ تۇرمۇشىغا كۆنۈپ،
زەپەرنىڭ خىزمەتداشلىرى، تونۇشلىرى
ۋە ئۇلارنىڭ ئايالـلىرى بىلەن خېلى
ئوبدانلا چىقىشىپ قالدى. بۇ جەريانىدا
بۇرۇن كۆرمىگەن نى - نى ئىشلارنى كۆرـ
دى، بارغانسېرى كۆزى ئېچىلىپ، ئۆزـ
ىنى خۇددى قاراڭغۇلۇقتىن يورۇقلۇققا
چىقىپ قالغاندەك ھېس قىلىشقا باشلىدى.
ئۇ بارا - بارا ئۆزىنى بىر كىيىملىك
شەيئتان تېرىسىگە توي قىلغان لەيلىخان
دەپ ساناشتىن نومۇس قىلىدىغان بولۇپ
قالدى. ئۇ ئويلىغانسېرى ئۆزىنىڭ شۇنـ
داق بىر قەدىرسىز مەزلۇم بولۇپ قالغانـ
لىقىغا ئۆكۈنسە، شۇ زامانىدىكى مەدەنـ
يەتسىزلىك، قالاقلىقىدىن ئەپسۇسلىناتتى.
ۋاقىت ئاتقان ئوقتەك تېز ئۆتۈپ كېتەتـ
تى. ھەش - پەش دېگىچە لەيلىخان ئىككى
ئوغۇل، بىر قىزنىڭ ئانىسى بولۇپ قالـ
دى. ئوغۇللىرىنى ئۆيلەپ بولدى. ئەمـ
دى بولسا ئەتىۋارلىق قىزى مەۋجۈدەـ
نىڭ تويى توغرىلىق گەپ بولۇۋاتىدۇ.
ھېلىقى بىر كىيىملىك شەيئتان تېرىسى
بىلەن توي قىلىدىغان جاھانلار كەلمەسكە
كەتتى. ئەمدىلىكتە شۇ بىر تال قىزنىڭ
تويىنى تەشكىلىنىڭ چاقىرىقى دەپلا ئەدـ
كى پەندـ نەسىھەتلەرگە قۇربان قىلىپ

بەرسۇنمۇ؟!

ئۇ ئويلىغانسېرى بېشى قاتتى. ئاخىرى كۆڭۈل يېقىنلىرىدىن بىر نەچچىسىنى ئۆيگە چاقىرىپ مەسلىھەت سوراش قارارىغا كەلدى.

بۇگۈن زەپەر ئاكا بىلەن مەۋجۇدە ئىشقا كېتىپ ئۆي خالىي قالغاندىن كېيىن، لەيلىخان ئاچا ئالدىنقى كۈنى ئېيتىپ قويغان بىرنەچچە ئايالالار ئەرلىرىنى ئىشقا، بالىلىرىنى مەكتەپكە يولغا سېلىپ ۋېتىپ بىر - ئىككىدىن لەيلىخان ئاچىنىڭ ئۆيىگە يىغىلدى. بۇ ئايالالار مۇشۇ ئەتراپتىكى توي - تۆكۈنلەردە كىشىلەرنىڭ خىيالىغا كىرىپ چىقمايدىغان يېڭى - يېڭى قائىدە - يوسۇنلارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ۋايىغا يەتكۈزەلەيدىغان، تۆت ئېغىز گەپ بىلەن كىشىلەرنى ئېغىز قارىتالايدىغان، ھەممە ئىشتا پىشىپ يېتىلگەن، ئەقلى - ھوشى جايىدا «دانىشمەن» ئايالالاردىن ھېسابلىناتتى. لەيلىخان ئاچا بۇ مېھمانلارغا چاي قۇيۇپ ئاچ توي ھەققىدە مەسلىھەت سورىدى. ھەممە زەپەر ئاكا بىلەن تويىنى ئاددىي-ساددا ئۆتكۈزۈش ئوغرىسىدا قىلىشقان مەسلىھەتنى سۆز ئارىسىغا قىستۇرۇپ قويدى. ئايالالار چاي ئىچكەچ ئۇنىڭ گېپىنى زەن سېلىپ تىڭشىغاندىن كېيىن، بىر - بىرىگە مەنىلىك قارىشىپ، قاپاقلىرىنى بىلىندۇرمەي سۆزۇشۇپ قويۇشتى، بىر نەچچە مىنۇت جىمجىتلىقتىن كېيىن، ئۇدۇل قوشنىسى تۇرانىخان:

— لەيلىخان، سىلىنىڭمۇ ئالتە قىزلىرى يوق، بىر قىزىنىڭ تويىنى دېگەن خەقنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىپ كەتكۈدەك قىلغۇلۇق، — دەپ گەپنى باشلىۋىدى:

— تۇغرا، ئاددىي - ساددا قىلىمىز دېگەن جاھان كۆرمىگەن مەتۇنىڭ گېپى، ئۇنداق قۇرۇق گەپكە چۈشۈپ قالغان قىز نەدىكەن؟ — دېدى يەنە بىرى، بۇنىڭ بىلەن ئولتۇرغانلار ئېغىزى - ئېغىز تەگمەي، كۆڭلىگە پۈكۈپ قويغان مەسلىھەتلىرىنى بەرگىلى تۇرۇشتى:

— مەۋجۇدەنى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتىمىز دەپ ئاز جاپا تارتىشمىدىلا، ئەمدى - زە، بالىلار بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ، دەپلا تويىنى يوقىلاق ھېسابتا قىلىپ بەرگىلى بولاتتىمۇ، توي دېگەننىچۇ چىدىغانغا چىقارغان، شۇڭا ئۇنىڭ ئېتى توي ...

— تويلۇق كىيىم - كېچەكنىمۇ راۋۇرۇس ئالغۇزسىلا، ھازىر دېگەن چوكانلارغىمۇ ئالىدىغان بولۇپ كەتتى. سايۇزنىڭ پەلتۇسى، يازلىق، قىشلىق ئاياغلىرى، ئالتۇن جابدۇقلىرى جۈپىسى بىلەن بولسۇن ...

— يۈرتتىكى تۇغقانلارغا ئادەمگەرچىلىك قىلىشنى ئۇنۇتمىسلا.

— ھوقۇق دېگەندىنچۇ جايىدا پايدىلانغۇلۇق، زەپەر سېخىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، شۇنىڭغا چۈشلۇق، خەق لېۋىنى يالاپ قالغۇدەك قىلىشسىلا!

— قۇدىلار ئوغلىنى ھەقىقىي ياخشى كۆرۈپ، ئىككىسىنى ئۆمۈرۋايەت خۇشال-

خۇرام ئۆتسۇن دېسە بىز دېگەندەك قىلىسۇن، شۇ چاغدا خەلقى - ئالەم ئالدىدا يۈز - ئابرويلىرى ئۆسىدۇ. قىز بېقىپ چوڭ قىلغانلىنىڭمۇ ھاردۇقى ئوبدانلا چىقىپ قالىدۇ ...

ئايالالارنىڭ گەپلىرى لەيلىخان ئاچىنىڭ كۆڭلىنى بىراقلا كۆتۈرۈۋەتتى. بۇلار ئۇنىڭغا بىر تۇغقان ئاچا - سىڭىل ئىدى. بۇنىڭ كۆيۈنۈپ، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىدەك مەسلىھەت بېرىشتى. ئۇ نېمىشقا بالدۇراق مۇشۇلارنى ئىزدىمىگەن بولغىيتتى - ھە، بولمىسا ئۇنچىۋالا بۇرۇختۇم بولۇپ كەتمەيتتى. ئۇلارنىڭ مەسلىھەتلىرى ئۇنىڭ كۆڭلىگە خۇددى ئەڭگىزى ئېشىپ قالغان بالىغا قۇيرۇق مېيى خىل كەلگەندەك تازا يېقىپ، جاڭگالدا ئادىشىپ قالغان كىشى تۈيۇقسىز يول تېپىۋالغاندەك كۆڭلى پاللىدە يورۇپ كەتتى - دە، يېرىملىشىپ قالغان داستخانىنى يەل - يېمىش، نازۇ - نېمەتلەر بىلەن قايتا توشقۇزۇۋەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماي قالدى. ئۇ بۇ ئەزىز مېھمانلارنىڭ نازۇ - نېمەتلەرگە قايتىدىن زورلىغاچ بالىلىرىنىڭ دادىسى كەلگەندە تويىنىڭ مەسلىھىتىنى باشقىدىن قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكتى.

* *

زەپەر ئاكا لەيلىخان ئاچىنىڭ توي ھەققىدىكى يېڭىچە گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئايالىغا ئەجەبلىنىش، تەئەججۇپ ئارىلاش ئىنچىدە قاراپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئىشتىن چۈشكەن چاغدىكى خۇشال كەيپىياتى نەگىدۇر غايىب بولغاندى. شۇ تاپتا ئۇ ئۆزىنىڭ گويا يەلكىسىدىن ئېغىر بىر يۈك بېيىۋالغاندەك تولىمۇ ھارغىن ھېس قىلىشقا باشلىدى. قەدىمكى ئاس ئايالىنىڭ مەسلىھەتىنى بىراقلا رەت قىلاي دېسە، ھازىرقى تويلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۇمۇ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈۋاتىدۇ، دېمىسىمۇ مەۋجۇدە ئۇلارنىڭ بىر تال ئارزۇلۇق قىزى. قىزىم بىزگە ئوخشاش بىلىمسىز بولۇپ قالمىسۇن، مۇرادىغا يەتكۈچە ئوقۇۋالسۇن، دەپ ئۇنىڭغا بارلىق شارائىتلارنى ھازىرلاپ بېرىپ، ئوبدان ئوقۇتۇپ قاتارغا قوشتى. مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئۆمۈر سودىسى بولۇۋاتىدۇ. بۇنداق چوڭ ئىشنى قولنىڭ ئۇچىدىلا ئۆتكۈزۈۋېتىشكە قانداق ئاتا - ئانا كۆنسۇن. قايسىبىر پەرزەنتلىرىنىڭ تويىنى ئۆزلىرى سۆزلىگەندەك ھەممىسىنى ئۆتكۈزدى؟ توي - تۆكۈنلەرنى ئاددىي ئۆتكۈزۈشنى تەشۋىق قىلغانسېرى تېخىمۇ ئەدەپ، تويلار چوڭايغىلى تۇرىدى. بىر ھېسابتا كىشىلەرنىڭ دېگەنلىرىمۇ راستكەن، گەپ دېگەن ئېغىزنىڭ يېلى، ھۈججەت دېگەن ئېقى قەغەز، قارىسى سىياھ، تىلسىز نەرسە، كادىر بولغان كىشى ئەلۋەتتە ئۇنى تەشۋىق قىلىدۇ. لېكىن ھەممە كىشىگە ئۆزىگە لايىق نام - ئابروي كېرەك - تە ...

جاھاندىكى بەزى ئىشلار ئىنسانلارنىڭ ئارزۇسىنىڭ ئەكسىچە بولۇپمۇ قالىدۇ. زەپەر ئاكىنىڭ چوڭقۇر ئويغا پېتىپ ئولتۇرغىنىغا خېلى ۋاقىت بولدى. ئۇ خۇددى پىرقىرىتىپ قويۇۋەتكەندەك بېشى سەل ئايلىنىپ، كۆزلىرىنى زورغا يۇمدى.

— ھەي ئانىسى، — دېدى بىر پەستىن كېيىن ئۆزىگە تەلمۇرۇپ ئولتۇرغان ئايالىغا قاراپ، — ئەلگە كىرسەك ئېلىنگىچە،

سۇغا كىرسەك بېلىكچە دېگەن گەپ بار، قىزىمىزنىڭ تويىنى ئوبدان ئۆتكۈزۈپ بېرەيلى، بىراق ھەر ئىش بولسا يولىدا بولسۇن، سىلە قۇدىلارنى يۇرتتىكى بارلىق تۇغقانلارغا ئادەمگەرچىلىك قىلسۇن دەۋاتىسىلەر، بۇنداق قىلساق قاملاشماس.

زەپەر ئاكىنىڭ سۆزى تۇگمەي تۇرۇپلا لەيلىخان ئاچا ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتتى:

— نېمىشقا قاملاشمايدىكەن، نېمىشقا ھەممىسىگە ئادەمگەرچىلىك قىلمايدىكەن؟! مەن سىلىنىڭ سەمىلىرىگە سېلىپ قويايمى، قۇدىلار تويىنى مەن دېگەندەك قىلىشقا چىدىسا قىلسۇن، بولمىسا قىزىمنى ھەرگىز بەرمەيمەن. مەۋجۇدەدەك قىزنىچۇ، پۇلى بار جىگەرلىك ئادەم ئالالايدۇ، قولنى كەسمىگۈچە قان چىقمايدۇ، دېگەن گەپ بار. مۇشۇ بىر قىزىمنىڭ تويىنى خەق ئېغىزىنى ئېچىپ قالغۇدەك قىلمىسام ئارمان يەپ قالمەن. ئۆي تۆتۈپ بالا باققانغا ئۇ دۇنيا، بۇ دۇنيا رازى ئەمەس ...

لەيلىخان ئاچا ياغلىقىنىڭ ئۇچى بىلەن كۆزلىرىدە لىغىرلاپ قالغان ياشلىرىنى سۈرتۈشكە باشلىدى. ئۇ بەك ھاياجانلىنىپ كەتكەنلىكتىنمۇ ئەيتاۋۇر يۆزلىرى كۆپچۈپ قىزىرىپ كەتكەنىدى. زەپەر ئاكا ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ سەل تەمتىرەپ قالدى. چۈنكى ئۇ بىرەر ئىشتىن قاتتىقراق رەنجىسە خاپىغان كىشىلى قوزغىلىپ ھەممەيلەننى بىئارام قىلاتتى. شۇڭا زەپەر ئاكا سىلىق ئاۋازدا:

— ئانىسى، «جان بولسا جاھان، ئاش بولسا قازان» دەپتىكەن. مۇشۇنچىلىك ئىشقىمۇ ئۆزۈڭلىنى بۇنچىۋالا ئاۋارە قىلغان بارمۇ؟ ھەر گەپ بولسا ئۆزۈڭلىنى توختىتىۋېلىپ دېسەڭلىمۇ بولىدۇ ئەمەسمۇ؟! — دەپ تەسەللى بەردى. دەل شۇ پەيتتە چوڭ ئۆيىنىڭ ئىشكى ئېچىلىپ، مەۋجۇدە كىرىپ كەلدى. ئۇ ئىككىلىنىڭ ئالدىغا كېلىپ يەرگە قاراپ ھۆپپىدە قىزارغان ھالدا:

— دادا، ئاپا، مەن سىلەرنىڭ ھەممە گېپىڭلارنى ئاڭلىدىم، سىلەر مېنى كىچىكىمدىن تارتىپ ئەتۇارلاپ بېقىپ قاتارغا قوشتۇڭلار. ئەمدىلىكتە ھەشىمەت قوغلىشىپ، چوڭ توي قىلىمىز دەۋاتىسىلەر. ئەمەلىيەتتە باشقىلارنى سورۇقچىلىققا سالماقچى بولۇۋاتىسىلەر. سىلەر ئەسقەرجاننىڭ دادىسىنىڭ زاۋۇتنى ئوت ئاپىتىدىن قۇتقۇزۇۋېلىش يولىدا يارىلىنىپ مېيىپ بولغانلىقىنى بىلمىسىلەر، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار كۆپ بالىلىق، تۇرمۇشى ئۇنچىۋالا بايىاشات ئەمەس، شۇنداق تۇرۇقلۇق سىلەر تويلۇقنى ئېغىر سېلىپ، ئىقتىسادىي بېسىم پەيدا قىلىڭلار، مەن ئۇنىڭ بىلەن قانداقمۇ خۇشال - خۇرام، بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرەي؟! دادا، ئاپا، مەن سىلەردىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەگەر مېنى چىن يۈرىكىڭلاردىن ياخشى كۆرسەڭلار، مېنى مال - دۇنياغا تېگىشمەڭلار، — دېدى - دە، بېشىنى دادىسىنىڭ تىزىغا قويۇپ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

خۇ شېڭلى*

غۇزۇلمەس رىشتە

(ھېكايە)

1

ئۇ كوچىدا ئالدىراپ كېتىۋاتاتتى. كۆز ئالدىدىكى ھەرخىل مەنزىرە ئۇنى تازىمۇ ھاياجانلاندۇردى. بۇ شەھەرنىڭ قىياپىتىدە نېمىدېگەن چوڭ ئۆزگىرىش لەر بولغان - ھە؟! ئۇنىڭ بالىلىق چاغلىرىدا ئېسىدە قالغان تار كوچىلار بىر نەچچە ماشىنا قاتارلىشىپ ماڭغۇدەك كەڭ ئاسفالتلىق يوللارغا ئۆزگىرىپ، ئۆمۈچۈك توردەك تەرەپ - تەرەپكە سوزۇلۇپ كەتكەن، يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى سودا سارىيى، رېستۇران، قەھۋەخانىلار كۆك بىلەن بوي تالاشقانىدى. ئايىغى ئۇزۇلمەي ئۆتۈشۈۋاتقان ئاپتوموبىل، پىكاپ، موتسىكلىت ۋە ۋېلىسىپىتلارنىڭ كۆپلۈكىدىن ئادەملەرنىڭ مېڭىشىمۇ تەس ئىدى. يوللاردا سەلدەك ئېقىۋاتقان ئادەملەرنىڭ يۈزۈش - تۇرۇشلىرى ۋە كىيىنىشلىرى يېڭىچە تۇس ئالغانىدى.

بۇ مەنزىرىلەر ئۇنىڭ قەلبىدە چەكسىز سۆيۈنۈش پەيدا قىلدى. چۈنكى بۇ يەر ئۇنىڭ كىندىك قېنى تۆكۈلگەن، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئانا يۇرتى ئىدى. ئەمما ئۇ ھازىر تولىمۇ يىراقتىكى ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىككە ئىگە بولغان گۈزەل شەھجاڭدا ئىشلەيتتى.

ئۇنىڭ ئىسمى جياۋفىڭ ئىدى. ئۇ 30 يىلنىڭ ئالدىدا بالا مەزگىلىدە پارتىيىنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ چېگرا رايونىنى گۈللەندۇرۇش ئۈچۈن، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن بىر تۇرکۈم ساۋاقداشلىرى بىلەن بىر ئاتا - ئانىسىدىن، ئەزىز يۇرتىدىن ئايرىلىپ، شىنجاڭغا بېرىپ، ئىنىستىتۇتتا ئوقۇدى. ئۆزىنىڭ ياشلىق دەۋرىنى بۇ ئىنىستىتۇتنىڭ ئۇيغۇر تىلى فاكۇلتېتىدا ئۇيغۇرچە ئۆگىنىش بىلەن ئۆتكۈزدى. مەكتەپ پۈتتۈرگەندىن كېيىن شىنجاڭنىڭ چەت بىر ناھىيىسىگە تەقسىم قىلىنىپ، ناھىيىلىك ئوتتۇرا مەكتەپتە ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا خەنزۇ تىلى دەرسى بەردى. بەزى ۋاقىتلاردا ناھىيىدە تەرجىمان يېتىشمىگەندە تەرجىمانلىقنىمۇ قىلدى. ئۇ بۇ جەريانىدا بىر قانچە ھېكايە تەرجىمە قىلىپ ئۆلكە ھەتتا مەملىكەت دەرىجىلىك گېزىت - ژۇرنالىلاردا ئېلان قىلىپ، ناھىيە ئىچىدە خېلى زور ھۆرمەتكە

* ئاپتور جەنۇبىي مىللەتلەردىن بولۇپ، بۇ ئەسىرىنى ئۇيغۇر تىلىدا يازغان.

سازاۋەر بولدى. مانا ھازىر ئۇنىڭ بۇ ناھىيىدە خىزمەت قىلىۋاتقىنىغا توپتوغرا 25 يىل بولۇپ قالدى. 25 يىل ئىچىدە ئۇ ئاران ئۈچ - تۆت قېتىملا ئاتا - ئانىسىنى يوقلاپ يۈرتىغا كەلگەنىدى. ئەينى چاغلاردا ئاتا - ئانا، ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنى ۋە يۇرتىنى بەك سېغىنغان بولسىمۇ، قولى قىسقا بولغاچقا، بىرنەشقا توغرا كەلگەندىمۇ بارالمىغانىدى. شۇڭا ئۇ ھەر قېتىم يۇرتىغا كەلگەندە، ئۇنىڭ تېپىنچ قەلب دېڭىزى شىددەتلىك دولقۇنلاپ، دەھشەتلىك شاۋقۇن سېلىپ كېتەتتى.

جىياۋفىڭنىڭ بۇ قېتىم ئائىلىسىگە تۇغقان يوقلاپ كېلىشى ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ دەم ئېلىشقا چىقىشىغا ئازقالغان ۋاقىتقا توغرا كەلدى. ئۇلار بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ئوغلىنى شىنجاڭدىن ئۆز يېنىغا يۆتكەپ كېلىش توغرىسىدا شەھەرلىك كادىرلار بۆلۈمىگە ئىلتىماس سۇندى. كادىرلار بۆلۈمى بۇ ئىككى پېشقەدەم كادىرنىڭ ئەھلىي ئەھۋالىنى كۆزدە تۇتۇپ، ماقۇل كۆردى ھەم يۆتكەش توغرىلىق شىنجاڭغا مەسلىھەت ئالاقىسىنى ئەۋەتتى. گەرچە شىنجاڭ ئىختىساس ئىگىلىرىگە ئىنتايىن موھتاج بولسىمۇ، جىياۋفىڭنىڭ ئەھۋالىنى كۆزدە تۇتۇپ، ناھىيىدىكى ئالاقىدار رەھبەرلەر ئالاھىدە مۇزاكىرە قىلىپ، بۇ تەلەپكە ئاخىر قوشۇلدى.

جىياۋفىڭ مۇندىن ئۈچ يىل ئىلگىرى يۆتكىلىش پۇرستىگە بىرىنچى قېتىم ئىگە بولغانىدى. لېكىن ئۇ چاغدا نېمە ئۈچۈندۇر بۇنىڭغا ئانچە كۆڭۈلشىمىگەنىدى. بۇنىڭغا ھازىر ئۇنىڭ ئۆزىمۇ ئېنىق جاۋاب تاپالمايتتى. ئۇنىڭ ھازىرقى ھېسسىياتى ئۇ چاغدىكىگە زادىلا ئوخشىمايتتى. بۇ ئاز سانلىق مىللەتلەرگە بولغان چەكسىز مۇھەببەتتىنمۇ ياكى شىنجاڭغا باغلانغان ريشتىدىنمۇ ئىشقىلىپ ئۇ، قەلبىدىكى بۇ نازۇك پىسخىك ھالەتنى چۈشەندۈرەلمەيتتى. ئۇنىڭ ئىدىيىسى خۇددى شېكسپىرنىڭ دراممىسىدىكى ھاملېت دېگەن پېرسوناژغا ئوخشاپ قالغانىدى. ھاملېت قولىغا بىر ئادەمنىڭ باش سۆڭىكىنى ئېلىپ، ئەتىدىن كەچكىچە چوڭقۇر خىيالغا چۆمۈپ ئۆز - ئۆزىگە «يا ياشاش كېرەك، يا ئۆلۈش» دەپ پىچىرلىغان بولسا، جىياۋفىڭمۇ كەچكىچە ئۆز يۇرتۇمغا كېتەيمۇ ياكى مۇشۇ يەردە قالايمۇ، دەپ ئارىسالدا بولۇپ، ئاخىرى بىر قارارغا كېلەلمەي ياخشى پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويغانىدى. ھازىر ئۇ ئاخىرقى بىر پۇرسەتكە ئېرىشتى. مۇبادا ئاتا - ئانىسى دەم ئېلىشقا چىقىپ ھوقۇقىدىن ئايرىلىدىغانلا بولسا، ئۇنىڭ يۇرتىغا قايتىپ كېلىشى مەڭگۈ ئەمەلگە ئاشمايدىغان قۇرۇق خىيال بولۇپ قالاتتى. ئۇ شىنجاڭدا ئىشلەۋاتقىنىغا 25 يىلدەك بولدى. ئەمدى خوتۇن - بالىلىرىنى ئېلىپ بۇ چەت ناھىيە بىلەن مەڭگۈگە خوشلىشىپ، يۇرتۇمغا قايتىپ كەتسەم، باشقىلار مېنى ئۆز ۋەدىسىدە چىڭ تۇرمىدى، دەپ ئەيىبلەپمۇ كەتمەس. ئەينى ۋاقىتتا مەن بىلەن بىرگە شىنجاڭغا بارغانلارنىڭ كۆپى يېقىنقى بىر قانچە يىل ئىچىدە ئارقا-ئارقىدىن قايتىپ كېلىپ بولدى. ھەي، ۋاقىت نېمىدېگەن تېز ئۆتكەن - ھە! ئەينى ۋاقىتتىكى قاپقارا سىياھىتەك

چاچلارنىڭ ئەدەبلىكتە ئاق كىرىپ شالاڭلاپ كەتكىنىنى كۆرمەدىغان، دېگەنلەرنى ئويلىدى. ئۇ مۇشۇنداق خىياللار بىلەن ئادەم دېگىزى ئىچىدە ئالغا قاراپ مېڭىپ كەتتى.

2

لاۋۇاڭ ئىسكىلات ئىچىدىكى چېچىلىپ كەتكەن گۈرۈچ ۋە ئۇنلارنى يېغىشتۇرۇپ، ئىسكىلات ئىچىنى بىر قۇر سۈپۈرۈپ بولۇپ، كىيىملىرىنى يەڭگۈشلەپ ئىشتىن چۈشۈشكە ئەدىلا تەمشىلىۋىدى، ساۋاقدىشى جياۋفېڭدىن تېلېفون كېلىپ قالدى. جياۋفېڭ تېلېفونىدا ئۇنى قەھۋەخانىغا تەكلىپ قىلغانىدى.

لاۋۇاڭ ئەينى يىللاردا جياۋفېڭ بىلەن بىرگە شىنجاڭغا ئوقۇشقا بارغانىدى. ئۇمۇ ئوقۇشنى تۈگەتكەندىن كېيىن شىنجاڭنىڭ بىر ناھىيىسىگە بۆلۈنۈپ تەرجىمانلىق قىلدى. ئۇ تولىمۇ تىرىشچان بولغاچقا، پېشقەدەم تەرجىمانلارنىڭ يېتەكلىشى بىلەن ئىككى يىلغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە بۇ خىزمەتنىڭ ھۆددىسىدىن تولۇق چىقىپ كەتتى. كېيىن ناھىيە ئىچىدە كاتتا زىيالىي ھېسابلىنىپ، كىشىلەرنىڭ چوڭقۇر ھۆرمىتىگە ئىگە بولدى. ئۇ خىزمەتكە چىقىپ، ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي يۇرتىدىكى بىر تۈل خوتۇننىڭ قىزى بىلەن توي قىلدى ۋە ئايالىنى شىنجاڭغا يۆتكەپ كەتمەكچى بولدى، لېكىن ئايالى ئاپام يالغۇز قالىدۇ، دەپ شىنجاڭغا بارغىلى ئۇنىمىدى. شۇنىڭ بىلەن ھەرىيلى دېگۈدەك يۇرتىغا بارىدىغان بولدى. ناھايىتى تەستە يىغقان پۇلىنىڭ ھەممىسى يولغىلا كەتتى. كېيىن ئۇ ئىككى قىزنىڭ دادىسى بولۇپ قالدى. ئارىدىن 18 يىل ئۆتۈپ، چوڭ قىزى 15 ياشقا، كىچىك قىزى 10 ياشقا كىرگەندە، ئۇ ئىلاجسىزلىقتىن شىنجاڭدىن ئايرىلىپ، ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەلگەنىدى. ئۇ ھازىر شەھەرلىك ئاشلىق ئىدارىسى قارمىقىدىكى بىر ئاشلىق دۇكىنىدا ئىشلەۋاتاتتى. ئۇ يەنىلا ئوتتۇرا دەرىجىلىك ئۇنۇڭ بارلارنىڭ تەمىناتىدىن بەھرىمەن بولۇۋاتقان بولسىمۇ، ھېچقانداق بىر ئەمەلىي كەسىپ ئىگىسى بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭغا ئىسكىلاتقا قاراشتىن باشقا ياخشىراق خىزمەت بېرىلمىگەنىدى. ئامال قانچە؟ شۇنداقتا ئۇ ئۇيغۇر تىلىنى پىششىق بىلگەچكە، نەگىلا بارسا خەقنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولاتتى. ھازىرچۇ؟ بەزىلەر ئۇنىڭ ئالغان مۇئاشىغا چىدىمايۋاتىدۇ: ھېچنېمىنى بىلمەيدىغان بىكار تەلەپ ئىنىڭ ژېنېر، دەپ مەسخىرە قىلىشىدۇ؛ بەزىلەر: قېنى، شىنجاڭلىقلارنىڭ سۆزىدىن ئازراق قىلىپ باقە، ئاڭلاپ باقايلى، ئۇ زادى قانداق تىلكەن، دەپ ئۇنىڭ چىشلىغا تېگىدۇ. ئۇ ئۇيغۇرچە سۆزلەپ بەرسە، ئۇلار: بۇ قانداق تىل؟ رۇسچىغا ئوخشىمامدۇ؟ بۇ راست غەلىتە تىل ئىكەن، جۇمۇ، دەپ ئاغزىنى پۇرۇشتۇرۇپ كۈلۈشىدۇ. ئۇنىڭ بۇ خىل تۇرمۇشتىن كۆڭلى غەش بولۇپ يۈردى ۋە تېگى يوق قاپقاراڭغۇ ھاڭغا چۈشۈپ كەتكەندەك چەكسىز ئازابلاندى. ئۇ بۇ خىل روھىي بېسىمدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن شىنجاڭغا قايتماقچى بولۇپ، شىنجاڭدىكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا خەت يازغانىدى، ئۇ ئورۇنلار ئۇنىڭ ئاتىلىسىنى يۆتكەپ بېرىش تەلىپىنى بىراقلا ئورۇندىيالمايدىغان

لىقىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭ تەلىپىنى سىلىق رەت قىلدى. ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ئۇنىڭ شىنجاڭغا قايتىپ كېتىشتىن ئۈمىدى ئۈزۈلدى.

قۇياشنىڭ ئاداقى ئوتىقاش نۇرلىرى شەھەرنىڭ غەربىدىكى چوققىلىرىنى تۇرغان تاغ چوققىلىرىنى قىزىللىققا پۈركىگەندە، ئۇ شەھەر مەركىزىگە جايلاشقان 36 قەۋەتلىك ھەيۋەتلىك ئىمارەتنىڭ ئۈدۈلىدىكى ياسىداق قەھۋەخانىغا ئالدىغا كېلىپ توختىدى. بۇ قەھۋەخانىغا «ئامەت قەھۋەخانىسى» دېگەن كۆركەم ۋېۋېسكا ئېسىلغانىدى. قەھۋەخانىنىڭ ئالدى تەرىپى چىرايلىق ھەم نەپىس ياسالغان بولۇپ، يىراقتىنلا كۆزگە تاشلىناتتى.

3

جياۋفىڭ قەھۋەخانىدا ساقلاپ تۇرغانىدى. ئۇ لاۋۇاڭنىڭ كىرگەنلىكىنى كۆرۈپ، دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى ـ دە، قىزغىن كۆرۈشتى ۋە ئۇنى بىر شىرەگە باشلىدى. بىر دەمدىلا قورچاقتەك ياسىنىۋالغان كۆتكۈچى شىرە ئۈستىنى ئالىي دەرىجىلىك ھاراق، سوغۇق ئىچىملىك ۋە خىلمۇ خىل قورۇمىلار بىلەن توشقۇزۇۋەتتى. ئۇلار ئىككىسى ئۈدۈلمۇ ئۈدۈل ئولتۇرۇشۇپ، ئىچىملىك ئىچكەچ قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كەتتى.

ـ يۆتكىلىپ كېلىپ ئاتا ـ ئانىڭىزنىڭ يېنىدا تۇرسىڭىزغۇ ياخشى بولىدۇ. ئەمما مېنىڭ پىكرىم، ـ لاۋۇاڭ شىرە ئۈستىگە قويۇلغان قورۇمىلاردىن بىر چوكا ئېلىپ ئاغزىغا سالدى ـ دە، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، ـ بۇ شەھەرنىڭ ھازىر سىزگە يات كۆرۈنىدىغانلىقىنى ھېس قىلمىغان بولسىڭىز كېرەك. سىز بۇ شەھەرنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن ھېچقانداق تۆھپە قوشمىدىڭىز. شۇڭا بۇ شەھەر سىزنى ئاسانلىقچە قوينىغا ئېلىپ كېتەلمەسمىكەن دەپ ئەنسىرەيمەن. مەندىن مەسلىھەت سورىسىڭىز، كەسپىڭىز ئەسقاتمىدىغان جايدا ئىشلەك. كەسپىتىن ھەرگىز ئايرىلماك!

ـ گېپىڭىزگە قارىغاندا سىز مېنىڭ قايتىپ كېلىشىمگە قوشۇلمايدىكەنسىز ـ دە، ـ دېدى جياۋفىڭ.

ـ مەن ئۆزۈمنىڭ ئۈزۈن يىللار شۇغۇللانغان كەسپىمدىن ۋاز كېچىپ، بۇ يەرگە كەلدىم. شىنجاڭدا تەرجىمانلىق قىلىپ يۈرگەن چاغلىرىمدا كۆپ يولداشلار، بولۇپمۇ ئاز سانلىق مىللەت خەلقى بىزنى ناھايىتى چوڭ كۆرەتتى ۋە قەدىرلەيتتى. ئەمدىلىكتە كىم مېنى كۆزگە ئىلىپ قويىدى؟ مەن بىلىمەن، سىز كەسپىڭىزنى بەك ياخشى كۆرىسىز. ئاز سانلىق مىللەت بالىلىرىغا خەنزۇ تىلى ئۆگىتىشكە ئاز ئەجىر سىڭدۈرمىدىڭىز. ئۇلارغا بولغان مۇھەببىتىڭىزمۇ كۈچلۈك...ـ دېدى لاۋۇاڭ رومكىدىكى ھاراقنى گۈپپىدە كۆتۈرۈۋېتىپ.

ـ مەن قايتىپ كېلىدىغانلا بولسام، كەسپىم تاشلىنىپ قالىدۇ. بۇنى بىلىمەن، لېكىن ئىنسان دېگەن خۇشاللىق ئىزدەپ گۈچى مەخلۇق. كۆڭلى نەدە خۇش بولسا، شۇ يەردە ھەسەل ھەرىسى ئولاش قانىدەك توپلىشىدۇ، ـ دېدى جياۋفىڭ.

ـ ياق، ياق، بۇ پۈتۈنلەي بىر تەرەپلىمىلىك قاراش. جياۋفىڭ سىز مۇنداق

ئادەملەردىن ئەمەس ئىكەنسىز؟ بۇ جاھالدا ئادەمنى ھەقىقىي ئازادلىك ھېس قىلدۇرىدىغان قانداق ئىشلار بار دەمسىز؟ مېنىڭچە پۈلخۇمارغا پۈل، ھوقۇق خۇمارغا ھوقۇق لازىم. ئەمما بىزگە نېمە كېرەك؟ بىز پۇل ۋە ئەمەلگە ھېرىسمەنلەردىن ئەمەس. بىزگە پەقەت قابىلىيەتنىمزنى كۆرسىتىدىغان مۇھىت كېرەك. بىز ئۇيغۇرچە ئۆگەندۇق. سىز ھازىر خېلى نەتىجىلەرگە ئېرىشتىڭىز. سىزنىڭ ئىشتىياقىڭىز پارلاق. سىز ھەرگىز مېنىڭ يولۇمنى توسماڭ، — دېدى لاۋۇاڭ كۆزلىرىگە ياش ئېلىپ.

جىياۋفىڭ ئۇندىمىدى. لاۋۇاڭنىڭ سۆزلىرىدىن ئۇ چوڭقۇر خىيالغا پاتقانىدى. ئارىنى بىر پەس جىمجىتلىق باستى.

جىمجىتلىقنى يەنە لاۋۇاڭ بۇزدى:

— كۆرۈنۈشتە مېنىڭ بۇ يەردىكى تۇرمۇشۇم بايا‌شاتتەك قىلغان بىلەن روھىي ھالىتىمنىڭ قانداق ئۆزگىرىشىنى سىز چۈشەنمەيسىز، — دېدى ئۇ بىئارام بولغان ھالدا، — مەن شىنجاڭدىن ئايرىلىش بىلەنلا كەسپىمدىنمۇ مەڭگۈلۈككە ئايرىلىپ قالدىم. بۇ ماڭا ئىنتايىن ئېغىر كەلدى. شۇنداقتىمۇ ئارزۇ قىلىدىغان بىرلا ئىشىم بار.

— نېمە ئىش ئۇ؟

— سىز بىلمىسىز. ئۇيغۇر مىللىتى ئۇزۇن تارىخقا، ئىسىل ۋە باي مەدەنىيەتكە ئىگە مىللەت، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ كلاسسىك ئەسەرلىرى كارامەت ئىسىل. مېنىڭ ئۇيغۇر كلاسسىك ئەسەرلىرىنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىش ئويۇم بار ئىدى. لېكىن بۇ ئارزۇيۇم مەڭگۈ ئەمەلگە ئاشمايدىغان ئوخشايدۇ، — دېدى ئۇ چوڭقۇر بىر ئۇھ تارتىپ.

— ئەگەر شۇنداق نىيىتىڭىز بولسا، مۇشۇ يەردە تۇرۇپمۇ تەرجىمە قىلغۇەر-سىڭىز بولىدىغۇ؟

— قىزىق گەپ قىلىدىكەنسىز. ئادەمنى زېرىكتۈرىدىغان بۇ تۈگىمەس ئىشلار دەستىدىن ماڭا نەدىمۇ ئارام‌لىق بولسۇن، يەنە ئۇنى قىلشقا شارائىتىمۇ يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قىيىن مەسىلىلەرگە يولۇققاندا كىمدىن سورايمەن؟ شۇنچاڭدا شەرت - شارائىت تولۇق ئىدى، — دېدى لاۋۇاڭ.

— بۇ دېگەن مۇھەببەت مەسىلىسى. سىز ئۇيغۇرلارنىڭ كلاسسىك ئەسەرلىرىنى ياقتۇرغان، ئۇلاردىن سۆيۈنگەن بولسىڭىز، ئۇلاردىن ئايرىلمىغان بولاتتىڭىز، — دېدى جياۋفىڭ ئۇنىڭ پەرشانلىق يېغىپ تۇرغان چىرايىغا تىكىلىگەن ھالدا سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — سىز ئەمدى تولا گەپ ئەگىتمەڭ. سىز بەربىر قايتىپ كەلدىڭىز. كۆرۈنۈشتە ۋىجدانى بارەڭ قىلغان بىلەن ئەمەلىيەتتە بەڭ ساختا ئىكەنسىز.

— بولدى، مېنى ۋىجدانسىزمۇ دەيلى، لېكىن، ھەقىقىي گەپنى قىلسام، مەن ھازىر قاتتىق پۇشايمان يەيمەن، بىراق پۇشايمانىنى ئالمىدىغان قاچا يوق. بۇ مېنىڭ ھەقىقىي گېپىم. باشقىلار ئىشىنەمدۇ - ئىشەنمەمدۇ، ئۇ ئۆزىنىڭ ئىشى، — دېدى لاۋۇاڭ ئۆزىنى ئاقلاپ.

— مەن سىزنىڭ كۆڭلىڭىزنى ئاغرىتماقچى ئەمەسمەن. ئىككىمىز يېقىن ئاغىنىلەردىن بولغاچقا، كۆڭلۈمدىكىنى مۇنداقلا دەپ قويدۇم.

— كېرەك يوق. سىزنىڭ دېگەنلىرىڭىزمۇ توغرا، جياۋفىڭ. سىز تۇز كۆل ئادەم. ئېسىڭىزدە بارمۇ، مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندا ئىرادەسىز نەمىدېگەن قەتسىي ئىدى - ھە! تاك سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ مەكتەپ بېغىدىكى ئۆرۈك ۋە ئالما دەرەخلىرى ئاستىدا تېكىستلەرنى ئۇنلۇك ئوقۇيتتۇق. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلاردىن دوستلىرىمىز كۆپ ئىدى... بىز ئۇيغۇرچە ئۆگىنىش ئۈچۈن ئاز ئەجىر سىڭدۈرمىگەنىدۇق. راست، ھېلىقى بىر ئىشنى ئۇنتۇپ قالمىغانسىز - ھە؟ — دېدى لاۋۇاك كۈلۈپ تۇرۇپ.

ئۇلار مەكتەپتە ئۇيغۇرچە ئۆگىنىۋاتقان مەزگىلدە جياۋفىڭ «تۇرمۇش قۇرۇش» دېگەن سۆزنى ئۆگىنىۋالغانىدى. بىر كۈنى مەكتەپتە خەنزۇ تىلى سىنىپىدىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار بىلەن ئۇيغۇر تىلى سىنىپىدىكى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمە كۆكۈل ئېچىلىكى ئۆتكۈزگەندە، خەنزۇ ئوقۇغۇچىلاردىن ئۆز ئەھۋالىنى ئۇيغۇر تىلىدا تونۇشتۇرۇش، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلاردىن خەنزۇ ئوقۇغۇچىنىڭ ئۇيغۇر تىلىدا سۆزلىگەن سۆزىنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىپ بېرىش تەلەپ قىلىنغانىدى. نۆۋەت جياۋفىڭغا كەلگەندە، ئۇ ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئۆزىنىڭ قەيەردە تۇغۇلغانلىقى، قانچە ياشقا كىرگەنلىكى، ئاتا - ئانا ۋە ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئۇيغۇر تىلىدا خېلى راۋان سۆزلەپ بەرگەن. يېنىدا تۇرغان ئۇيغۇر ساۋاقدىشىمۇ ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى خەنزۇ تىلىدا راۋان سۆزلىگەن. ئۇيۇقسىز «تۇرمۇش قۇرۇش» دېگەن سۆز جياۋفىڭنىڭ ئېسىگە كېلىپ قېلىپ، «مەن كېيىن شىنجاڭلىق قىز بىلەن تۇرمۇش قۇرىمەن» دېگەن سۆزنىڭ ئاغزىدىن قانداق قىلىپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالغان. ئوقۇغۇچىلار چاۋاك چېلىشىپ، كۈلۈشۈپ كەتكەن. شۇنىڭدىن كېيىن جياۋفىڭغا ئىش - پەش تارتىپ يۈرگەن بەزى قىزلار ئۇنىڭدىن يالتايغان. ئەمما ئۇ بۇنى قىزغىنمۇ ئېلىپ قويماي شىنجاڭدا تىرناقتا توختىغىدەك قىزلار تولا دەپ يۈرۈۋەرگەن. ئاخىرى ئۇ بىر يۇرتلۇق قىزلاردىن قۇرۇق قېلىپ، راست دېگەندەك شىنجاڭلىق بىر قىز بىلەن تۇرمۇش قۇرغانىدى.

ھاراقنىڭ كەيپىدىن ئۇ ئىككىسىنىڭ روھى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالدى.

— ئۆزىڭىزچۇ؟ بىر قېتىم بىز ئەھمەگەككە ماڭغاندا، بىر ئۇيغۇر قىز سىزدىن نەگە ماڭدىڭىز دەپ سورىسا، سىز ئەمگەك دېگەن سۆزنى توغرا تەلەپپۇز قىلالمايلا، ئەمچەككە بارىمەن، دەپ ئۇ قىزنى قاچۇرۇۋەتمىدىڭىزمۇ؟ — دېدى جياۋفىڭ چاقچاق قىلىپ.

— ھا، ھا، ھا، بىز بىلەن ئۇيغۇرلار ئوتتۇرىسىدا تىل ئۇقۇشماسلىق سەۋەبىدىن بىر مۇنچە كۆڭۈلسىزلىكلەر، چۈشىنىشمەسلىكلەر، ھەتتا ئاجايىپ كۈلكىلىك ئىشلار بولغان - ھە. پراكتىكا ۋاقتىدا يېزىغا چۈشكەندە بىر مويسىپىت كىشى بىزنىڭ سىنىپتىكى بىر ئوغۇل ئوقۇغۇچىدىن ئۆيلەندىڭمۇ دەپ سورىسا، ئۇ تولۇق ئاڭلىيالماي خاپا بولغان ھالدا «ئۆلمىدىم» دەپ جاۋاب بەرگەن ئەمەسمۇ؟

شۇ چاغدا ئۇ كىشى تازا ئوڭايسىزلانغانىدى.

ئۇلار ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىدىكى ئىشلارنى ئەسلىشىپ كۆڭلى ئېچىلىپ قالغانىدەك بولدى.

— شۇڭا مېنىڭ سىزگە دەيدىغىنىم، ئۆزىڭىزنىڭ ئىزلىرى قالغان يەردىن ئايرىلماڭ. سىز ھازىر بىر ئۇلۇغ مەنزىلگە يېتەي دەپ قالغان ئادەم. يەنە داۋاملىق ئالغا باسسىڭىز كۆزلىگەن مەنزىلگە يېتىسىز. ئەمما ھازىر سىز ئارقىغا چېكىنمەكچى بوپسىز. ئەگەر ھەقىقەتەن شۇنداق بولسا، بۇ كىشىنى بەكمۇ ئېچىندۇرىدۇ.

جىياۋفىڭ يەنە ئۇندىمىدى. لاۋ ۋاڭنىڭ ئېيتقانلىرى ھەقىقەتەن تۇغرا ئىدى. دېمىسىمۇ ئۇزاق يىل شۇغۇللانغان كەسپىتىن بىراقلا قول ئۈزۈش تولمۇ قىيىنغا توختايتتى. قانداق قىلىش كېرەك؟ قايتىپ كېلەي دېسە، ئۆز كەسپىگە كۆزى قىيمايتتى. قايتىپ كەلمەي دېسە، ئاتا - ئانىسى ياشىنىپ قالغان. جياۋفىڭ ئىككى تاشنىڭ ئارىسىدا سىقىلىۋاتقاندەك بىئاراملىق ھېس قىلدى.

4

ئۇلار قەھۋەخانىدىن چىققاندا خېلىلا كەچ بولۇپ كەتكەنىدى. ئىدىكى كىسى خوشلىشىپ ئۆز يولىغا مېڭىشتى. يېنىپ ئۇرغان كوچا چىراغلىرى بۇ شەھەرنى كۈندۈزدەك قىلىۋەتكەنىدى. سالقىن شامال ئەۋرىشىم مەجنۇنتال ياپراقلىرىنى، جياۋفىڭنىڭ چاچلىرىنى سۈيۈپ ئۆتەتتى. مەيمن شامالدا ئۇنىڭ كاللىسى بىرئاز سەگىگەندەك بولدى...

جياۋفىڭ كېتىۋېتىپ يول چىرىغى ئاستىدىكى بىر توپ ئادەمگە كۆزى چۈشتى. بۇ ئادەملەر نېمىنىدۇر بىر نەرسىنى چۆرىدەپ تۇرۇشاتتى. ئۇ يېقىن بېرىۋىدى، بىر قىزنىڭ بۇقۇلداپ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. جياۋفىڭ بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ توپ ئىچىگە سىغدىلىپ كىردى. كىشىلەر بىر - بىرىدىن بۇ قىزنىڭ نېمە بولغانلىقىنى سورىشىۋاتاتتى.

— نېمە بوپتۇ؟

— بۇ بىچارە، يولدىن ئادىشىپ قالغان چېغى.

— ئەجەب چىرايلىق قىزچاق ئىكەن، چەت ئەللىك قىز ئوخشىمامدۇ؟

— گېپىمىزنى بىلمەيدىكەن.

— بۇ يەرگە قانداق كېلىپ قالدىكىنە؟

جياۋفىڭ بويىنىنى سوزۇپ توپ ئىچىگە قارىۋىدى، ئۇستىگە ئەتلەس كۆڭلەك، بېشىغا گۈللۈك دوپپا كىيگەن 12 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئۇيغۇر قىزنىڭ يىغلاپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. جياۋفىڭ دەرھال كىشىلەر توپىنى يېرىپ ئۆتۈپ، قىزچاقنىڭ ئالدىغا كەلدى - دە:

— قىزىم، نېمە بولدىڭىز؟ قەيەرىڭىز كەلگەنسىدىڭىز؟ — دەپ سورىدى مۇلايىملىق بىلەن.

قىزچاق يىغىسىنى توختىتىپ، قولى بىلەن يېشىنى سۈرتۈپ، ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئوتتۇرا ياشلىق بۇ كىشىگە ھەيرانلىق بىلەن قاراپ قالدى. ئۇنىڭ كۆزى يۇلتۇزدەك چاقناپ، غەمكىن چىرايىدا خۇشاللىق جىلۋىلەندى.

— دادام، دادام، ھۇ... ھۇ، دادامدىن، — قىزچاق تۇزۇكرەك جاۋاب قايتۇرالماي، يەنە بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. جياۋفىڭ قىزچاقنى بەزلەپ يىغدىن ئىران توختاتتى. بۇ قىز خۇددى ئۆز تۇغقىنىغا يولۇققاندەك ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى جياۋفىڭغا سۆزلەپ بەردى.

قىزچاق دادىسى بىلەن بۇ شەھەرگە كېلىپ، يولۇچىلار ئارىسىدىن قىستىلىپ ۋوگزالدىن چىقىۋاتقاندا دادىسىنى يوقتىپ قويغان. شۇنىڭ بىلەن دادىسىنى تاپالماي بۇ جايدا يىغلاپ تۇرغانىكەن. قىزچاقنىڭ ئەتراپىغا ئولاشقان ئادەملەر يەنە بىر - بىرىدىن سوراشقا باشلىدى:

— بۇ ئىككىسى قايسى دۆلەتنىڭ تىلىدا سۆزلىشىۋاتىدۇ؟

— ۋاي تاڭەي، ئىشقىلىپ چەت ئەل تىلىدا سۆزلىشىۋاتىدىغۇ.

— قىزچاقنى نەگە ئاپىرىدىكەن؟

— كىم بىلىدۇ؟

توپلىشىپ تۇرغان كىشىلەر ھەيرانلىق ئىچىدە جياۋفىڭغا قاراپ غۇلغۇلا قىلىشىپ تۇراتتى. جياۋفىڭ ئۇلارغا ئەھۋالنى قىسقىچە چۈشەندۈرۈپ:

— بۇ قىزنىڭ دادىسىنى كۆرگەنلەر بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

كىشىلەر بېشىنى چايقىغىنىچە تارقىلىشىپ كەتتى. جياۋفىڭ قىزچاقنى قولىدىن يېتىلەپ ئۆز ئۆيى تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى.

قىزچاق تولىمۇ ئوماق بولۇپ، كىشىنىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرەتتى.

— تاغا، مەن دادامنى تاپالارمەنمۇ؟ — دەپ سورىدى قىزچاق يېتىرقاپ تۇرۇپ.

— تاپقىلى بولىدۇ، مەن تېپىپ بېرىمەن، — دېدى جياۋ فىڭ خاتىرجەملىك بىلەن.

ئۇلار پاراڭلاشقاچ جياۋفىڭنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەلدى، جياۋفىڭنىڭ ئاتا - ئانىسى ئۇنىڭ غەلىتە كىيىنگەن بىر قىزچاقنى باشلاپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى. جياۋفىڭ بۇ قىزنىڭ ئەھۋالىنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەردى. قىزچاق بوۋاي بىلەن مومايغا سالام بەردى. ئۇلار قىزچاقنىڭ بېشىنى سىيلاپ، دادىسىدىن ئەنسىرىمەسلىك توغرىسىدا تەسەللى بەردى. ئەمما قىزچاق ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى چۈشەنمەي، ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئاستىدىكى بۇلاقتەك قارا كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ئۇلارغا قاراپ قالدى.

ئەتىسى قىزچاق ئورنىدىن ئەتىگەن تۇرۇپلا ھويلا - ئارامنى تازىلاشقا كىرىشىپ كەتتى. جياۋفىڭ ئۇنى توسۇۋالغاندى، ئۇ تاتلىققىنە كۈلۈپ قويۇپ:

ـ هويلىنى مەن تازىلىۋېتەي. ـ دەپ تۇرۇۋالدى.

جياۋ فىلك قىزچاقتىن سورىدى:

ـ مەكتەپتە ئوقۇمسىز؟

ـ ئوقۇمايمەن.

ـ نېمىشقا؟

ـ دادام ئۆيدە تاماق ئېتىدىغان ئادەم يوق، دەپ مېنى مەكتەپتىن چىقىرىۋالغان.

ـ بۇ يەرگە نېمە ئىش بىلەن كەلگەنتىڭلار؟

ـ دادام مېنى ئويناتىپ كېلىمەن دەپ ئېيتقاندى.

قىزچاقنىڭ سۆزلىرى جىياۋفىڭنىڭ يۈرىكىگە پىچاقتەك سانجىلدى.

ئۇ بۇ قىزچاقنىڭ دادىسىنى قانداق تېپىش ئۈستىدە چوڭقۇر خىيالغا چۆكتى. ئادەم ئىزدەش ئېلانى چىقارساق، ئۇنىڭ دادىسى خەنزۇچە بىلمەسە، قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇ قىزچاقتىن:

ـ دادىڭىز ئۇيغۇرچە خەت بىلەمدۇ؟ ـ دەپ سورىدى.

ـ چوڭ ـ چوڭ يېزىلغان خەتلەرنى ئوقۇيالايدۇ.

ـ ئۇنداقتا ئېلاننى چوڭ ـ چوڭ يازايلى، ـ دېدى جىياۋفىڭ باشقا ئامال تاپالمىغانلىقىنى تونۇپ يېتىپ.

ئېلان ۋوگزال، بىكەت قاتارلىق ئادەم كۆپ يىغىلىدىغان ئورۇنلارغا چاپلاندى. ئېلان «ئىبراھىم باقى قىزىڭىز سىزنى × كوچىدىكى × نومۇرلۇق قورۇدا كۈتۈپ تۇرىدۇ، خەۋەر تاپقاندىن كېيىن دەرھال كېلىڭ! قىزىڭىز بىلەن كۆرۈشۈڭ» دەپ يېزىلغانىدى.

ئارىدىن بەش كۈن ئۆتۈپ كەتتى. قىزچاق مومايى بىلەن بۇۋايغا ئۆگىنىپ قالدى. مومايى بىلەن بۇۋايمۇ ئۇنىڭغا بەك ئامراق بولۇپ كەتتى. ئۇ سەھەر تۇرۇپ قورۇنى سۈپۈرەتتى. ئۆيى ئىچىنى تازىلايتى. جىياۋفىڭ ئېلان چاپلانغان جايلارغا پات ـ پات باراتتى.

بىر كۈنى بىلىكسىگە قىزىل بەلگە تاقىۋالغان بىر كىشى جىياۋفىڭنى چاقىرىپ:

ـ بۇ نېمە خەت؟ سەن نېمە ئادەمسەن؟ ـ دەپ سورىدى ئاچچىق بىلەن.

جىياۋفىڭ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرىدى ھەمدە ئۆزىنىڭ خىزمەت كىنىشكىسىنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىۋىدى، ئۇ كىشى پوزىتسىيىسىنى ئۆزگەرتىپ:

ـ مېنىڭ بىر ئۇكامۇ شىنجاڭ نەفىلىكىدە ئىشلەيدۇ. ئىككىمىز تونۇشۇپ قالدۇق. قايتىشىڭىزدا مەن بىلەن كۆرۈشۈپ ماڭارسىز. سىز ئىزدەيدىغان كىشىنى تېپىشقا مەن ياردەم قىلاي، ـ دېدى.

5

ئارىدىن بىر ھەپتە ئۆتتى. قىزچاق كۈندە كەچ كىرگەندە دادىسىنىڭ گېپىنى قىلىپ يىغلايتتى.

قىزچاقنىڭ ئۆيىگە كەلگىنىگە ئەل توققۇز كۈن بولغانىدى. ئۆيىدىكىلەر ئەتىگەندە ئەمدى ئورنىدىن تۇرۇپ يۈز ـ كۆزلىرىنى يۇيۇۋاتاتتى، ئىشىك چېكىلدى.

جىياۋفىڭ دەررۇ ئىشىكنى ئاچتى. ئىشىك ئالدىدا 40 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئۇيغۇر كىشى تۇراتتى. ئۇ پۈتىغا خۇرۇم ئاياغ، ئۈستىگە پۇرلىشىپ كەتكەن سۇر شىم ۋە يوللۇق كۆڭلەك كىيىۋالغانىدى. تاماكىنى كۆپ چەككەنلىكىدىن

بولسا كېرەك، چىشلىرى سارغىيىپ كەتكەنىدى. قىزچاق ئۇنى كۆرۈپلا:

— دادا! — دەپ توۋلىغىنىچە ئۇنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى ئاتتى.

— سىز ئىبراھىم بولامسىز؟ ئۆيگە كىرىڭ، — دېدى جىياۋفىڭ.

ئىبراھىم قوللىرىنى مەيدىسىگە قويۇپ سالام بەرگىنىچە ئۆيگە كىرىپ كەلدى. ئۇلار قائىدە - يوسۇن بويىچە ئەھۋال سوراشتى، ئامانلاشتى. جىياۋفىڭ ئۆزىنىڭ ئاتا - ئانىسىنى ئىبراھىمغا بىر - بىرلەپ تونۇشتۇردى. ئىبراھىم قىزىنى باغرىغا بېسىپ، كۆز يېشى قىلدى ھەم جىياۋفىڭ ۋە ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىغا كۆپ مىننەتدارلىق بىلدۈردى.

بوۋاي ۋە مومای جىياۋفىڭنىڭ دېگىنى بويىچە بازاردىن يېڭى قازان سېتىۋېلىپ، تاماققا تۇتۇش قىلدى.

— مەرقايىسىڭلارنى كۆپ ئاۋارە قىلدۇق. بىز ئاتا - بالا ئىككىمىز سىلەرنىڭ شەپقىتىڭلارنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇمايمىز! — دېدى ئىبراھىم يېنىش - يېنىشلاپ.

— قىزىڭىز شۇنداق ئىشچان ۋە ئەقىللىق ئىكەن. سىز نېمىشقا ئۇنى مەكتەپتىن چىقىرىۋالمىسىز، — دېدى جىياۋفىڭ.

ئىبراھىم ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ:

— مەن خەقنىڭ دامىغا چۈشۈپ، كۆپ يىللار جاپا چېكىپ ئاران تەستە يىغقان پۇلۇمنى بىكاردىن - بىكار كەتكۈزۈپ قويدۇم. بۇنى ئاز دېگەندەك ئاپام بىلەن ئايالىمنىمۇ كەينى - كەينىدىن ئۆلۈپ كەتتى... — دېدى كۆزىگە ياش ئېلىپ.

شېرەگە تاماق كەلتۈرۈلدى. جىياۋفىڭ بىلەن ئىبراھىم تاماق يېگەچ پاراڭغا چۈشتى.

— ئىچىمگە دەرد توشۇپ كەتتى. قىزىمغىمۇ يۈز كېلەلمەيمەن، — دېدى ئىبراھىم بىر قانچە قەدەم كۆتۈرگەندىن كېيىن سۆز باشلاپ، — مەن ئۆيدىن بەش يېرىم مىڭ يۈەن پۇل بىلەن گۇاڭجۇغا ئوقەت قىلغىلى كەلگەندىم. كىم بىلسۇن، مەن تېخى ئوقەتكە كىرىشمەي تۇرۇپلا باشقىلارنىڭ دامىغا چۈشۈپ قاپتىمەن. گۇاڭجۇدا مەن بىلەن بىر يۇرت لۇق تۇرسۇن ھايالى دېگەن بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. ئۇ ماڭا «ئۇكام، خاتىرجەم بولغىن، بۇ يەردە سېنىڭ تىجارىتىڭنى ئىشلىرىڭنى ئۆزۈم يولغا سېلىپ بېرىمەن» دەپ مېنى ياتاقتا ئورۇنلاشتۇردى. تاكسىغا ئولتۇرغۇزۇپ، ئىككىسى - ئۈچ كۈن شەھەر ئايلاندۇردى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنىڭغا ئىشىنىپ كېتىپتىمەن. ئۇچىنچى كۈنى كەچتە ئۇ ياتاقتا بىر خەنزۇ بالىنى باشلاپ كىردى.

تۇرسۇن ھايان ئۇ بالىنى ماڭا كۆرسىتىپ:

— ئۇكام، ئامەت ئۆزىلا كەلدى. ئۇ سەنئىيەنلىدىن بىر تۇركۈم سىنئالغۇ، تېلېۋىزور يۆتكەپتىكەن، مەن ھەممىنى سېتىۋالغانىدىم، ئازراق پۇل كەملەپ قالدى، يېنىڭدا پۇل بولسا، بېرىپ تۇر، مالنىڭ پايدىسىنى تەڭ ئالىمىز، — دېدى. ئۇ مېنىڭ دەرگۇمان بولۇپ تۇرغانلىقىمنى كۆرۈپ، خەنزۇ بالىدىن بىر قەغەزنى ئېلىپ، — مانا بۇ مال سېتىۋېلىش توغرىسىدىكى توختام قەغىزى، — دەپلا ھېلىقى قەغەزنى ماڭا تۇتقۇزۇپ قويدى. مەن خەنزۇچە خەتنى تونۇمىغانلىقىم ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئىشىنىپ يېنىمدىكى

پۇلنىڭ ھەممىسىنى ئۇنىڭغا بەردىم. ئاردىدىن بىر ھەپتە ئۆتتى. 10، 20، 30 كۈنمۇ ئۆتتى. تۇرسۇن ھايانىنىڭ قارىسى كۆرۈنمىدى. كېيىن مەن ھېلىقى قەغەزنى خەنزۇچە بىلىدىغان بىرىگە كۆرسىتىۋېدىم، ئۇ دېگۈزارلىشىش قەغىزى بولماستىن، تۇرسۇن ھايانىنىڭ ئۆ خەنزۇ بالىدىن پۇل قەرز ئالغان ھۆججىتى بولۇپ چىقتى.

مەن ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ قاپتىمەن. ئەمدى قانداق قىلار- مەن دەپ بېشىمنىڭ ئىچىمۇ - تېشىمۇ قاتتى. يېنىمدا بىر تىيىنمۇ قالمىغانىدى. گۈڭجۇدىكى يۇرتداشلار ئىچ ئاغرىتىپ پۇل چىقىرىشىپ، مېنى شىنجاڭغا يولغا سېلىپ قويىدى. ئۆيگە كەلدىم. ئۇزۇن ئۆتمەي ئاپام بىلەن ئايالىم دەرد - ئەلەم ئىچىدە كەينى - كەينىدىن ئالەمدىن ئۆتتى.

— شۇنچە زىيان تارتقان تۇرۇقلۇق يەنە نېمە ئۈچۈن بۇ يەرگە كەلدىڭىز؟ — دېدى جىياۋفىڭ ھەيران بولغان ھالدا ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ.

— ئاخىرسام تۇرسۇن ھايان دېگەن نەرسە بۇ شەھەردە سودىگەرچىلىك قىلىۋېتىپتۇ، شۇڭا پۇلۇمنى قايتۇرۇۋالاي، دەپ كېچىك ئوغلۇمنى قوشنىلارغا تاپشۇرۇپ قويۇپ، قىزىم بىلەن كەلگەنىدىم.

— تۇرسۇن ھايان مۇشۇ شەھەردە راست بارمىكەن؟

— ھەئە، مەن ھېلىقى كۈنى ئوگزالدىن چىقىۋاتقاندا، تۇرسۇن ھايانىنى ئارقىسىدىن كۆرۈپ قالدىم. شۇڭا قىزىمنى تېز ماڭ دەپ قويۇپلا، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈردۈم. ئاخىرى ئۇنىڭغا يېتىشىۋېلىپ پۇلنى بەر دېسەم، ئۇ ماڭا نوچىلىق قىلىۋاتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنىڭ بىلەن تۆتۈشۈپ قالدىم. ئاخىرى ئىككىمىز مۇشتلىشىپ‌كەتتۇق. ساقچى كېلىپ بىزنى تۆتۈپ سولاپ قويدى. مەن بولغان ئىشلارنى ساقچىغا بىرمۇ بىر ئېيتىۋىدىم ئۇلار تۇرسۇن ھايانىدىن پۇللىرىمنى ئېلىپ بېرىپ مېنى قويۇۋەتتى. مەن ئەمدى شىنجاڭغا قايتىپ دېھقانچىلىقىم بىلەن شۇغۇللىنىمەن، — دېدى ئۇ كەسكىن ھالدا.

— سىز قايتقاندىن كېيىن بالىلىرى- ڭىزنى مەكتەپكە بېرىپ، بىلىملىك، ئىخ- تىساس ئىگىلىرىدىن قىلىپ تەربىيىلەڭ. خەنزۇ تىلىنىمۇ ياخشى ئۆگەنسۇن. بۇ تەرەپلەرگە كېلىپ قالسىمۇ سىزگە ئوخشاش تەمتىرەپ قالمايدۇ، ھېلىقىدەك زىيانمۇ تارتىپ كەتمەيدۇ، — دېدى جىياۋفىڭ چاقچاق ئارىلاش.

— ئەمدى شۇنداق قىلىمەن. بېرىپلا بالىنى مەكتەپكە بېرىمەن، بىراق يېزىمىزدا خەنزۇ تىلى ئوقوتقۇچىسى يوق. ئىلگىرى خەنزۇچە دەرس بېرىدىغان بىر خەنزۇ ئوقۇتقۇچى بار بولىدىغان، كېيىن يۇر- تىغا قايتىپ كەتتى. يۇرتىمىز بەكمۇ چەت بولغاچقا، خەنزۇ ئوقوتقۇچىلار بارمايدى- كەن، بارسىمۇ ئۇزۇن تۇرماي شەھەرگە كېلىۋالىدىكەن.

جىياۋفىڭ ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ مەكتەپتە ئوقۇيالمايۋاتقانلىقىغا ئېچىنىدى ۋە كېيىنكى سۆزلىرىنى ئاڭلاپ يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى.

ئىبراھىم جىياۋفىڭنىڭ ئۆيىدە بىر كېچە قونۇپ، ئەتىسى ئەتىگەندە بوۋاي- مومايى بىلەن خوشلاشتى. جىياۋفىڭ ئۇلارنى

پويىز ئىستانسىسىغا ئۇزىتىپ چىقتى. ئىبراھىم قەزى بىلەن پويىزغا چىقىش ئالدىدا كۆزىگە ئىسسىق ياش ئېلىپ تۇرۇپ:

— سىزنى بەك ئاۋارە قىلدۇق. سىزنىڭ قىلغان ياردىمىڭىزنى ھەرگىز ئۇنتۇمايمىز، شىنجاڭغا قايتقىنىڭىزدا بىزنى ئىزدەپ بېرىڭ ... — دېدى.

قەزچاق جىاۋفىڭغا قاراپ:

— بىزنىڭ يۇرتقا بېرىڭ. بىزگە خەتئۇچە ئۆگىتىپ قويۇڭ، — دېدى.

پويىز ئورنىدىن قوزغالدى. جىاۋفىڭ ئۇلاردىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان ھالدا قولىنى پۇلاڭلاتقىنىچە ئورنىدا تۇرۇپ قالدى.

6

ئوتقاشتەك تاۋلانغان كۈن غەربكە قىيسايماقتا. رەڭدار شەپەق تاغ چوققىلىرىنى قىپقىزىل تۈسكە كىرگۈزمەكتە ئىدى.

جىاۋفىڭ ئازادە ۋە يوروق مېھمانخانىدا دادىسى بىلەن قەزغىن پاراڭلىشىۋاتاتتى.

— بالام، ھېلىقى شىنجاڭلىق كىشىدىن ئايرىلىشقا كۆزۈڭ قىيمايلا قالدى. قارىغاندا شىنجاڭغا بولغان مۇھەببىتىڭ بەكمۇ چوڭقۇر ئوخشايدۇ. بىز رايىڭغا باقماي زورمۇزور يۆتكەپ كەلدىڭ قويۇپ، ئەتە - ئۆگۈن بۇ يەرگە كۆنەلمەي پۇشايماندا قالىدىغان ئىش بولسا قاملاشمايدۇ. بۇ توغرىلىق ئۆزۈڭ زادى قانداق ئويلاۋاتىسەنكىن، ئاڭلاپ باقايلى، — دېدى بوۋاي تەمكىنلىك بىلەن.

— دادا، سىز ھېلىقى كىشىنىڭ ئەھۋالىدىن شىنجاڭنىڭ تەرەققىياتى كۆپ ئارقىدا قالغانلىقىنى ھېس قىلغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. شۇڭا بىزنىڭ ئۇ يەرنى گۈللەندۈرۈش مەسئۇلىيىتىمىز بار. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەن ئۇيغۇر تىلى ئۆگەنگەن. كەسپىمنى شۇ جايدا ئىشلەتمىسەم، بۇ يەردە كارغا كەلمىگىدەك.

— سېنىڭ كۆڭلۈڭدىكىدەك ئىشىنىغۇ تېپىپ بېرەلەيمىز. ئەمما سېنىڭ ئويلىغانلىرىڭمۇ توغرا. پارتىيە سىلەرنى تەربىيىلەپ يېتىشتۈردى. شىنجاڭدا نېفىتى ئىشلارنى قىلالايسەن. بۇ يەرگە قايتىپ كەلسەڭ، ھەممە ئىشنى يېڭىدىن باشلاشقا توغرا كېلىدىغان گەپ.

— ئەمما سىز بىلەن ئاپامنى ئويلىغىنىمدا ... — جىاۋفىڭ گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى.

— ئاپاڭ بىلەن بۇ ئىش توغرىلىق كۆپ قېتىم پاراڭلاشتۇق. بىز پارتىيەگە كىرىپ، پارتىيىنىڭ تەربىيىسىنى ئالغىلى يېرىم ئەسىردىن ئاشتى. سەن بىزنىڭ بالىمىز بولغان بىلەن يەنىلا پارتىيە، دۆلەت يارىلىق ئىختىساس ئىگىسى قىلىپ تەربىيىلەپ چىقتى. شۇڭا سەن تەشكىلىنىڭ گېپىنى ئاڭلىشىڭ كېرەك. ھازىر قاتناش شارائىتى كۆپ ياخشى بولۇپ كەتتى. بىزمۇ سەندىن ھېچ نەرسە تەلەپ قىلمايمىز. ياخشى ئىشلىسەڭلا بىز سەندىن خاتىرجەم بولىمىز. ۋاقتىڭ بولسا بالا-چاقىلىرىڭنى ئېلىپ كېلىپ، بىزنى بوقلاپ تۇرارسەن.

جىاۋفىڭ دادىسىنىڭ تەلەپپۇزىدىن يەنىلا ئازراق كۆزى قىيماسلىق ئالامەتلىرىنىڭ چىقىپ تۇرغانلىقىنى سېزىپ كۆڭلى بىئارام بولدى.

(ئاخىرى 105 - بەتتە)

سامانچى

ئەزىز ھەسەن

(ھېكايە)

بۈگۈن چۈشتىمۇ دەم ئالماي زاۋۇتنىڭ چوڭ رېمونتىغا قاتناشقانلىقىم ئۈچۈن، بەكلا چارچاپ كەتكەنىدىم. كەچتە ئىشتىن چۈشۈپ، تامىقىمنى يەپلا يېتىم يەر تارتىپ، مۈگدەشكە باشلىدىم، شۇڭا بالدۇرلا يېتىپ دەم ئالاي دەپ، ئىچكىرىكى ئۆيگە كىردىم - دە، ئۆزۈمنى كارىۋاتقا تاشلىدىم. كۆزۈم ئەمدىلا ئۇيقۇغا ئېلىنىۋىدى، ئايالىم يېنىمغا كىرىپ، مېنى يەڭگىل تەۋرىتىپ:

— ھوي، رئورنىڭلاردىن تۇرۇڭلا، — دېدى.

— نېمە گەپ، — دېدىم مەن ياستۇقتىن بېشىمنى سەل كۆتۈرۈپ.

— ھېلىقى سەھرالىق سامانچى يەنە سامان ساتقىلى كەپتۇ. سامان ئالمەن، دەۋاتمامتىڭلا، قوپۇڭلا!

— ئۇ نەدىكەن؟ — دېدىم ئوك پۈتۈم بىلەن كارىۋات ئاستىدىكى كەشمىنى ئىزدىگەچ.

— چوڭ يولدا.

— چاقىرىڭلا! — دېدىم ئۇنىڭغا بۈيرۇق تەلەپپۇزىدا. ئۇ دەررۇ ئۆرۈلۈپ چىقىپ كەتتى.

سامان دېگەن گەپنى ئاڭلاپ، ئۇيقۇم نەگىدۇر قاچقانىدى. نەچچە كۈندىن بېرى ئالدىراشچىلىقتا سامان ئىزدەشكە ۋاقىت چىقىرالمىغانىدىم. ئەمدى يولۇمنى قىسقارتىپ، بوسۇغامغا سامان ئېپكەلىسە! ئالمامتىمكى، دېگەننى كۆڭلۈمدىن ئۆتكۈزدۈم - دە، كۆڭلىمنى كىيىپ سىرتقا چىقتىم.

سامانچى ھارۋىسىنى چوڭ يولدىن قايرىپ، بىز تەرەپكە كېلىۋاتاتتى. ئېشەكنىڭ ئارغامچىسىنى ئۇزارتىپ تۇتۇۋالغان بولۇپ، خۇددى ئېشەكنى ھارۋىسى بىلەنلا سۆرەپ كېلىۋاتقاندەك ئېغىر قەدەم تاشلايتتى.

مەن بۇ كىشى بىلەن خېلى تونۇش ئىدىم، ئۇ برقانچە يىلدىن بۇيان، ناھىيە بازىرىدىن سامان ئېلىپ كېلىپ بۇ نەپئەت سەھرىدىكى قوي باققۇچىلارنى تەمىنلەۋاتقان باقاخۇن ئىدى.

باقاخۇن يـاز بـولغنـىغا قارىماي، ئۇچىسىغا رەڭگى ئۆڭگەن، قولتۇقلىرىدىن مازىلىرى چىقىپ ساڭگىلاپ قالغان پاختىلىق چاپان كىيىۋالغان، بېلىنى شوينا بىلەن چىڭ باغلىۋالغانىدى. بېشىدىكى كۆك شەپكىسى بولسا رەڭگىدىن كېتىپ، خۇددى سۇ ماي بىلەن مايلاپ قويغانىدەك پارقىرايتتى. ئۆزى ئەمدىلا 40 تىن ھالقىغان بولسىمۇ، روھىي - ھالىتى چۈشكۈن، چىرايى سولغۇن كۆرۈنەتتى. مېڭىشىمۇ غەلىتە بولۇپ، كەندىر يېغى ئىچىۋالغانىدەك دەلدۇڭشىپ ماڭاتتى. ئۇنىڭ بۇ تۇرقىدىن بىچارىلىق چىقىپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇنىڭدىن ھەر قېتىم سامان ئالغاندا باھا تالاشمايلا دېگىنىنى بېرەتتىم. ئۇ ھارۋىسىنى ئىشىك ئالدىغا توختاتتى - دە، قولىدىكى ئارغامچىنى يېغىپ، ھارۋىنىڭ قوزۇقىغا قىستۇردى. قامچىسىنى ھارۋا ئۈستىدىكى تاغارنىڭ ئۈستىگە تاشلىدى. ئاندىن ئالدىمغا كېلىپ، ئۇنىڭ قولىنى كۆكسىگە ئېلىپ، سالام بەردى:

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، ھاپىزانىكا، ئەنىلىرى ساقمۇ؟

— خۇداغا شۈكرى! سامان ئەكەلگەن ئوخشىمامسىلە، باقاخۇن؟ — دېدىم ئۇنىڭغا قولۇمنى بېرىپ.

— ھەئە، قانداق قىلىمىز ھاپىزانىكا، خۇدانىڭ پېشانىمگە پۈتكىنى مۇشۇكەن، مۇشۇنىڭ بىلەن جاھاندارچىلىق قىلمىسام...

مەن ھارۋىنى بىر ئايلىنىپ چىقىپ تاغاردىكى ساماندىن ئازراق ئېلىپ مەجپ كۆردۇم، سامان راستىنلا قوي يېگۈدەك يۇمشاق ئىدى. نەرخىدىن ئېغىز ئاچتىم:

— ھە، باقاخۇن، بىر تاغىرى نەچچە پۇل؟

— ئەمدى باشقىلارغا ئالتە تىزىدىن بەرگەنتىم، سىلى ئۆز بولۇپ قالىلا، كەتسە سىلىگە كېتەر، بەش تىزىدىن بېرەي، — دېدى ئۇ ئوك قولىنىڭ ئالقىنىدا بىلەن بايىاتىن بېرى گەپدىنىنى چېقىپ ئارام بەرمەيۋاتقان پاشىنى ئۇرۇۋۈتتىم.

— ۋىيەي، تۆت كويىدىن بېرەلا باقاخۇن، — دېدى ئايالىم ئىككىمىزنىڭ سودىسىغا قوشۇق سېلىپ.

— بولدى، بولدى، خوتۇن كىشى ئەرلەرنىڭ ئىشىغا ئارىلاشمىغىنى ياخشى، بۇ بىچارە شۇنچە يىراقتىن جاپا چېكىپ ئەكەپتۇ. ئۇچ تاغىرىنى بەش كويىدىن 15 كويغا ئالايلى. ئۇنىڭغۇ ئاز - تولا نەپ تەگسۇن. شۇنداقمۇ باقاخۇن، — دېدىم ئۇنىڭغا بولۇشۇپ.

شۇئان باقاخۇننىڭ سولغۇن چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى.

— شۇنداق ئاكا، ئەلدىن - ئەلگە نەپ دېگەن شۇدە، — دېدى ئۇ.

ئۇ ھارۋىسىنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ، سامان قاچىلانغان تاغارلارغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتكەندىن كېيىن، ئۇچ تاغار سامانىنى ھارۋىدىن چۈشۈردى. ئاندىن سۆگەت چۇۋىقى بىلەن تېڭىلغان بىر تاغارنىڭ ئاغزىنى يېشىپ:

— قارا، سامانىنىڭ يۇمشاقلىقىنى، — دېدى سامىنىنى ماختاپ. مەن باش ئىشارىتىم بىلەن رازىلىقىمنى ئىپادىلەگەندىن كېيىن:

— ھويلىغا ئەكىرىۋېتەيلى باقاخۇن، — دېدىم. بىز سامانىنى ھويلىغا ئەكىرىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا بىرنېمىلەر پۈلنى ساناۋېتىپ:

— قورساقمۇ ئاچقاندۇ، ئەمدى ئۆيگە كىرىپ چاي بولسىمۇ ئىچىپ مېڭىڭلا، — دېدىم ئۇنى ئۆيگە تەكلىپ قىلىپ.

— رەھمەت، مەن ماڭاي، چۆپقەتلەر يولۇمغا قاراپ قالمىسۇن، — دېدى ئۇ سامان تارتقان ئارغامچىنى چىڭىتىۋېتىپ. مەن قامچىسىنى قولىغا ئېلىپ، مېڭىشقا تەرەددۇتلىنىۋاتقان باقاخۇننى توختىتىۋېلىپ:

— ئۆيگە كىرىپ ناندىن ئىككىنى ئەپچىقىپ بېرىڭلا، — دېدىم ئايالىمغا. ئايالىم تۇمشۇقىنى سەل ئۇچلىغاندەك قىلىپ ئۆيگە كىرىپ كېتىپ ناندىن ئىككىنى كۆتۈرۈپ چىقتى. مەن نانىنى باقاخۇنغا سۇنۇۋېتىپ:

— ئېلىۋېلىڭلا، باقاخۇن، نان دېگەن ھەمراھ، — دېدىم. باقاخۇن نانىنى ئىككى قوللاپ ئېلىپ:

— رەھمەت سىلىگە، خۇدايىم دۆلەتلىرىنى زىيادە، مەرتىۋىلىرىنى تېخىمۇ يۇقىرى قىلار ... مەن ماڭاي، تاغارنى كېيىن ئېلىپ كېتەرمەن، — دېدى - دە، بىز بىلەن خوشلىشىپ ھارۋىسىنى ھەيدەپ يولىغا راۋان بولدى.

* *

تاتلىق ئۇخلاۋاتاتتىم. بىردىن ئايالىمنىڭ جەينەكلىشى بىلەن ئويغاندىم - دە:

— نېمە بولدى؟ دېدىم كۆزۈمنى ئاچمايلا.

— ھوي، ھوي! كۆزۈڭلارنى ئېچىڭلا، بىرى دەرۋازىنى ئۇرۇۋاتىدۇ.

مەن كۆزۈمنى ئېچىپ بېشىمنى كۆتۈردۈم ۋە قۇلىقىمنى دىڭ تۇتۇپ تىڭشىدىم، راستتىنلا بىراۋ دەرۋازىنى چېقىۋېتىدىغاندەك ئۇرۇۋاتاتتى.

مەن كىيىملىرىمنى ئالدىراپ كىيىپ، ھويلىغا چىقتىم. تېخى ئەمدىلا تورغاي چۈچۈلايدىغان ۋاقىت بولغانىكەن. مەن ئىشكىنى ئاچمايلا:

— كىمسەن؟ ئىت پوق يېمەستە كېلىپ، ئادەمنىڭ ئۇيقۇسىنى ھارام قىلغان، — دېدىم زەردەم بىلەن.

— مەن ... مەن. ھاپىزانىكا، سىلىگە مۇھىم گەپ بار. ئىشكىنى ئاچسىلا.

— مەن دېگەن كىم؟

— مەن، تونۇمايۋاتامىلا، ھېلىقى سىلىگە سامان ساتقان باقاخۇن!

— ھەرقانچە مۇھىم گېپىڭلا بولسىمۇ تاڭ ئاتقاندا كەلسەڭلا بولمامتى؟ — دېدىم تېرىكىپ.

— ئاكا، خاپا بولمىسىلا. مۇشۇنداق ئالدىراشلا كېلىدىغان ئىشىم چىقىپ قالدى، — دېدى ئۇ ھاسىرىغىنىچە.

سامانغا پۇلىنى كەم بەرگەندىمەنمۇ - يە؟ ياق، توغرا ساناپ بەرگەنىدىم، بۇ گېرى ھېلىقى يېرتىق تاغارنىڭ كەلدىمۇ دېگەنلەرنى كۆڭلۈمدىن ئۆتكۈزۈپ ئىشكىنى ئاستا ئېچىشىم بىلەنلا ئۇ ھويلىغا ئۇسۇلۇپلا كىردى.

ئۇنىڭ ئەلپازىدىن تۇنۇگۈن كەچتىكى بېچارىلىق كۆرۈنمەيتتى. تۇرقىدىن بىر خىل ئەنسىزلىك چىقىپ تۇراتتى.

باقاخۇن ھويلىغا بىرقۇر قاراپ چىققاندىن كېيىن، يېلىنغان ھالدا:

— ئاكا مەندىن ئالغان سامانىنى نەگە قويغانتىلىكىن؟ — دەپ سورىدى.

— نېمە قىلاتتىڭلا؟ — سورىدىم

ھەيران بولۇپ.

— بىر تاغارنىڭ ئاستىدا مۇھىم بىر نەرسە قاپتۇ. ئالدىراشچىلىقتا تاغارنى ئالماشتۇرۇپ قويۇپتىمەن.

— نېمىتى ئۇ؟

— ھە، شۇ تاغار ... نى ... تېپىپ بەرگەن بولسىلا، ئاندىن ...

— زادى نېمىتى ئۇ، ئېيتمامسىلە؟! ئىككىمىز خېلى تونۇشقۇ، ئالتۇن بارمىدى- يا؟ — دېدىم ئۇنى زائىلىق قىلغانىدەك تەلەپپۇزدا.

— شۇ، تاغارنى ئۆز كۆزۈم بىلەن بىر كۆرەي، ئاكا، — دېدى ئۇ كۆزۈمگە مىختەك قادىلىپ.

ئۇنىڭدىن ئالغان سامانىنى ئاغىرى بىلەنلا ھويلىدىكى كونا بوتكىغا ەكىرىپ قويغانىدىم. شۇڭا مەن ئاشقا گەپ قىلمايلا ئۇنى بوتكىنىڭ ئالدىغا باشلاپ كېلىپ، يالغان قۇلۇپنى تولغاپ ئاچتىم - دە، تاغارنى كۆرسىتىپ قويدۇم.

ئۇ تاغاردىكى سامانىڭ ئۆز پېتى تۇرغىنىنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئىمىن تاپتى بولغاي، خۇشاللىقىدا ئۆزىنى تاغارغا ئاتتى ۋە ئالدىراپ - سالدىراپ بىر تاغارنىڭ ئاستىنى مالتىلاپ تاراپ باقتى - دە، تاغاردىكى سامانلارنى تۆكتى. سامانىڭ ئاستىدىن ئادەم بېشىدەك چوڭلۇقتىكى، سۇلياۋغا ئورالغان بىر نەرسە چىقتى. ئۇ خۇددى گۆھەر تېپىۋالغاندەك خۇشال بولۇپ، ئۇنى چىڭ قۇچاقلىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ:

— خۇداغا شۈكرى، ھاپىزكا، — دېدى ئۇ تارتىۋېلىپ.

— باقاخۇن، راستتىنلا ئالتۇن ئوخشىمامدۇ؟ — دېدىم مەن ھەيران بولۇپ.

— شۇنداق، بۇنى ئالتۇن دېسەممۇ بولىدۇ، — دېدى ئۇ ئىشەنچ بىلەن سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — مەن ئون نەچچە يىلدىن بېرى مۇشۇنداق نەرسىنى ئىلىپ سېتىپ جاھانسازلىق قىلىۋاتىمەن. سامان سېتىشىممۇ بۇ تىجارەتنى يۈرۈشتۈرۈش ئۈچۈن. ئەگەر بۇنى يوقىتىپ قويغان بولسام، مىڭ كوي زىيان بولغان بولاتتى.

مەن بۇ بولاقتا راستتىنلا قىزىقىپ قالغانىدىم.

— مۇنداق قىلىڭلىچۇ، ئۇ زادى قانداق نەرسە، كۆرۈپ باقاي، — دېدىم ئۇنىڭغا قولۇمنى ئۇزىتىپ. باقاخۇن دەرھال قولىدىكى بولاقنى سول قولىتۇقىغا يۆتكەپ:

— سىلىدىن يوشۇرسام بولماس، — دېدى ۋە خۇددۇكسىرەپ ئالدى - كەينىگە ئىتتىك كۆز يۈگۈرتتى، — بۇ مۇنداق نەرسە، — ئۇ ئوك قولىنىڭ باشمالتىقى بىلەن بېگىز قولىنى جۈپلەپ، ئاغزىغا ئۇدۇللاپ، تاماكا چەككەنىنى دوردى.

— چوڭ تاماكا؟ — شۇ ھامان پېشانەمگە سوغۇق بىر نەرسە تەگكەندەك ئەندىكىپ كەتتىم - دە، ئېغىزىمدىن «نەشە» دېگەن سۆزنىڭ قانداق چىقىپ كەتكەنلىكىنى تۇيمايلا قالدىم.

ئۇ جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا

كۆزلىرىنى يىرتىق تېرىنىڭ تۆشۈكىدەك قىلىپ ھېجايدى ۋە بويۇنلىرىنى غازدەك ئېگىپ:

— ئۆزلىرىگە لازىمىدى يا؟ — دەپ سورىدى.

مەن ئاچچىقىمنى زورىغا بېسىۋالدىم. شۇئان كاللامغا بىر ئەقىل كەلدى - دە:

— كىلوسى نەچچە؟ — دەپ سورىدىم.

— بۇ بىرىنچى دەرىجىلىكى. كىلوسى 200 كوي، — دېدى ئۇ كېرىلىپ.

— قولۇڭلىدىكى نەچچە كىلو؟

— بەش كىلو.

— قېنى ئىش، — مەن زورىغا كۈلدۈم، — يۈرۈڭلار، ئۆيگە كىرىپ سۆزلىشەيلى.

باقى ھويلا ئىشىكىگە ئەنسىزلىك بىلەن قاراپ قويدى، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشىنىپ، ھويلا ئىشىكىنى چىڭ تاقىدىم - دە، ئۇنى ئۆيگە باشلاپ كىردىم، ئايالىم ئىچكىرىكى ئۆينى يىغىشتۇرۇۋاتقانىكەن. بىز كىچىك ئۆيدە ئولتۇرۇپ پاراڭلاشتۇق.

— ھە، باقى، — دېدىم ئۇنى سەل ئۇچۇرۇپ، — تۇرقۇڭلىغا قاراپ سىلىنى نامرات كۆرۈپتىكەنمەن. مۇنداقمۇ ھۇنەر ئېگىلار بار دەڭلا؟!

— ھە، سىلە يىرتىق كىيىمىمگە قاراپلا مېنى دېۋانە كۆرۈپتىكەنلا - دە؟!

— ھا ... ھا ... ھا ...

ئىككىمىز تەڭلا كۈلۈشۈپ كەتتۇق.

— سىلە بۇنى سىرتقا ئېپچىقىپ پۇل قىلىمەن، دەپ ئاۋارە بولغىچە، ماڭىلا بېرىۋېتىپ، پۇلنىلا ئېلىپ چىقىپ كەتمەمسىلەر، باقاخۇن؟

— ئۇنداق قىلسامۇ بولىدۇ. سىلىدىن نېمىنى ئايايتىم. ئاكا.

ھەممىنى بىراقلا ئالاي. ماڭمۇ ئازتولا نەپ تەگسۇن، قانداق؟

— ماقۇل ئەمىسە، — دېدى ئۇ.

— ۋاي، نېمىكەن ئۇ بىز ئالىدىغان؟ — ئايالىم ئىچكىرىكى ئۆيدىن پايپاسلاپ چىقىپ سورىدى.

مەن ئايالىمغا كۆز يۈمۈشلىدىم-دە:

— خوتۇن كىشى تۇرۇپ ئەر كىشىنىڭ سودىسىغا ئارىلىشىپ نېمە قىلىسىلە؟ — دېدىم. ئايالىم:

— ھە، شۇنداقمىدى، — دېگىنىچە قاشلىرىنى يىمىرىپ ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى.

— ماڭىلا بېرىۋېتىدىغان بولدۇڭ! باقاخۇن، شۇنداقمۇ؟ — يېنىشلاپ سورىدىم ئۇنىڭدىن.

— شۇنداق بولسۇن! — دېدى ئۇ ئىشەنچ بىلەن.

باقى بىلەن پۈتۈشۈپ بولۇپ، ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ، ئايالىمنىڭ قولىغا:

— سەن بىزنىڭ ئىشىمىزغا ئارىلاشماي، ھېلىقى پۇل چېكىنى ئېلىپ بەرگىنە! — دەپ پىچىرلىدىم. ئايالىم كۆزۈمنىڭ ئىچىگە قاراپ تېڭىرقاپ قالدى. مەن قول ئىشارىسى بىلەن مەقسىتىمنى ئۇقتۇردۇم. ئايالىم ساندۇقتىن پۇل چېكىنى ئېلىپ بەردى. مەن ئاۋازىمنى قەستەن ئۇنىلۇك چىقىرىپ:

— مەن بانكىدىن پۇل ئېلىپ كەلگۈچە، باقاخۇنغا ناشتىلىق چاي بېرىپ تۇرۇڭلار، — دېدىم. تايالسمۇ:

— ماقۇل، — دەپ باش لىڭشىتتى.

مەن قولۇمدىكى پۇل چېكىنى باقاخۇنغا كۆرسىتىپ:

— ئۇكا، ئۆيدىكى پۇل چىقىشمايدىكەن، سەن چاي - پاي ئىچىپ بولغىچە دىككىدە بانكىدىكى پۇلنى ئېلىپ كېلەي، — دېدىم.

باقاخۇن ھەجايغىنىچە باش ئىشارىتى بىلەن ماقۇللۇقىنى بىلدۈردى.

مەن ۋېلىسىپىتىنى ئىشىكتىن ئېلىپ چىقىۋېتىپ دېدىم:

— ئىككىمىز ئاكا - ئۇكىدەك بولغانىدىكىن ئەرزانراق بېرەرسىلە - ھە؟

— قېنى ئالدى بىلەن پۇللىرىنى ئېپكەلسىلە ئاندىن بىر گەپ بولار.

تاشقىرىغا چىققىنىمدا كۈن خېلى ئۆرلىگەنىدى. مەن ۋېلىسىپىتقا چەبدەسلىك بىلەن مىنىپ، بانكىغا قاراپ يول ئالدىم.

شۇ تاپتا باقاخۇننىڭ تۇنۇگۈنكى بىچارە قىياپىتى كۆز ئالدىمدىن ئۆتۈپ، ئۇنىڭغا بولغان ھېسداشلىقىمنىڭ ئورنىنى غەزەپ ۋە ئۆچمەنلىك قاپلىدى. قېنىم قىزىپ، كۆچۈمنى پۈتۈمگا يىغىپ، ۋېلىسىپىتنى بولۇشىغا تەپتىم.

كۆز ئالدىمدا نېغىتلىكتىكى مۇشۇ چېكىملىككە خۇمار بولۇپ قالغان ياشلارنىڭ چىرايى پەيدا بولدى. ئۇلارنىڭ ئالدىلە، تۇرمۇش، خىزمەتلىرىنى ۋەيران قىلىش گىردابىغا ئېلىپ بارغان بۇ چېكىملىكنى ساتقۇچىغا بولغان غەزىپىم قاينىتاشتى. مەن بانكىنىڭ نۆۋەتچى ئۆيىگە كىرىپ، تېلېفون تۇرۇپكىسىنى قولۇمغا ئالدىم - دە، جاھائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى باستىم.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

خالىق سەمەت

سەپەر

(ھېكايە)

پاشاخانىنىڭ يول كۆرسەتمىشى بىلەن مەلىكەم ئەمدىلا يېشىغا توشقان بالىسىنى ئېلىپ نېپىت شەھىرىگە قاراپ يولغا چىقتى.

مەلىكەمنىڭ نەچچە يىللىق خاتىرجەم تۇرمۇشىدا يېقىندىن بېرى ئويلىمىغان يەردىن كۆڭۈلسىزلىك پەيدا بولۇشقا باشلىغانىدى. بۇ كۆڭۈلسىزلىك ئاخىرى ئۇنى سەپەرگە چىقىشقا مەجبۇر قىلدى. ماشىنا قوزغىلىپ بىر سائەتتىن كېيىن، ئۇنىڭ بېشى قېيىشقا باشلىدى. يېڭى يول تېخى پۇتمىگەن بولغاچقا، كونا، ئوڭغۇلدوڭغۇل يولدا كېتىۋاتقان ماشىنا يولۇچىلارنى تۇرۇپ - تۇرۇپلا قاتتىق سىلكىپ قويۇاتاتتى. ساۋۇت راستتىنلا ئۆزگىرىپ كەتكەنمىدۇ، ئۇ يەر پاشاخان ئېيتقاندەك ھەرقانداق ياۋاش ئادەمنىمۇ تاپتىن چىقىرىدىغان، ئەسكىلەر توپلانغان يەرمىدۇ، دېگەن خىيال مەلىكەمنىڭ كاللىسىدىن بىر ھازىمۇ نېرى كەتمەي ئۇنى قىينايتتى. پاشاخانىنىڭ گېپىگە ئىشەنمەي دېيىشە، ساۋۇتنىڭ ئالدىنى يوقلاپ كەلمىگىنىگە مانا ئىككى ئاي بولدى. پاشاخانىڭ گەپلىرىگە ساۋۇتنىڭ شۇنچە ئۆزۈن ۋاقىت

ئۆيگە كەلمەسلىكى قوشۇلۇپ مەلىكەمنىڭ سەۋر قاچىسىنى توشقۇزدى. نەق مەيدانغا بېرىپ ساۋۇت بىلەن سۆزلىشەي، نەچچە يىلدىن بۇيان مەن بۇياقتا سىرتقا چىقمىغان ئەر، ئۆيگە كىرسەم ئايال بولۇپ، پۈتۈن ئالىملىنىڭ بارلىق ئېغىرچىلىقلىرىنى كۆتۈرۈپ كېلىۋاتسام، ئۇ غوجام ئۇ ياقتا تېخى ... ئۇ ئويلىغانسېرى بوغۇلاتتى، بىر ئاچچىق سېزىم پۈتۈن بەدىنىنى تىكەنلەشتۈرەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مىجەزىنىڭ يوقلۇقىنىمۇ قارىماي يولغا چىقتى. كۆڭۈلدىكى غەشلىككە يولنىڭ ئەسكىلىكى ۋە مىجەزىنىڭ يوقلۇقى قوشۇلۇپ ئۇنى خېلىلا قىينىدى. مەلىكەمگە ماڭغانسېرى يول ئاۋۇمايۋاتقاندەك، بەلكى بارغانسېرى ئۇزىراپ كېتىۋاتقاندەك بىلىنىپ كەتتى. ئۇ مەنزىلگە تېزرەك يېتىپ بېرىشنى تۆت كۆزى بىلەن كۈتەتتى.

بۇنىڭدىن بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى مەلىكەمنىڭ ئۆيىگە تەكلىلۇپسىزلا كىرىپ

كەلگەن پاشاخان تېزەك ئارىسىدىن ئالتۇن تېپىرۇالغاندەك ئىشىكتىن كىرىپلا سۆزلەپ كەتتى:

— دېمىدىمۇ ئۇكام، دېمىدىمۇ ئۇكام، ئەجەبمۇ بىخەستە ئايالكەنسىز، ئادەم دېگەننىڭچۇ، ئازراق قەھرىمۇ، زەھرىمۇ بولمىسا مانا مۇشۇنداق دەردتە قېلىپ، زەردە گۆش بولىدىغان گەپ، ياقسام پىشار مۇ، كۆمسەم پىشارمۇ، دەپ ئېزىلەڭگۈلۈك قىلىپ ئولتۇرسىڭىز باشقىلار قولىڭىزدىكى نېنىڭىزنىمۇ تارتىۋالىدۇ. توۋا، توۋا، سىزگە خېلىدىن بېرى ئاز - تولا بېشارەت بەرسەم، پەقەت ئاڭقىرالمىدىڭىز، مەن قانداقلا بولمىسۇن سىزدىن ئون نەچچە ئىشتاننى بۇرۇن يىرتقان، بىرەر ئىشنىك شەپىسىنى بىلمەسەم، ھەرگىز ئۇنچىۋالا پالاقشىپ كەتمەس ئىدىم ...

— نېمە ئىش بولدى پاشاخاچا، گەپلىرىگە زادىلا چۈشىنەلمەي قالدىم، — دېدى مەلىكەم ھاڭ - تاڭ بولۇپ. پاشاخان يانچۇقىدىن چەت - چۆرىلىرى يىرتىلىپ، تېتىلىپ كەتكەن بىر كونۇبرتنى چىقىرىپ ئۇنىڭ ئىچىدىن بىر پارچە خەتنى سۇغۇرۇپ ئالدى ۋە:

— مانا، باشقا يەرلىرىنى ئوقۇيمەن دەپ ئاۋارە بولماي، مەيەرلىرىنى ئوقۇپ بېقىڭ، ئاندىن نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئۇقىسىز! مەن ئەزەلدىن يوق يەردىن پۇتاق چىقىرىپ يۈرۈيدىغان خوتۇن ئەمەسمەن، ياۋاشنى بوزەك ئېتىدىغان مۇنداق ئىشلارنى كۆرسەم زادىلا چىداپ تۇرالمايمەن. شۇڭا ... مانا، مانا بۇ يەرىنى ئوقۇڭ، مەن پەقەت سىزنىڭ غېمىڭىزنى يەۋاتىمەن، — دېگىنىچە قولىدىكى خەتنى مەلىكەمگە تۇتقۇزدى. مەلىكەم خەتنىڭ سەتلىكى ھەم ئىملاسىنىڭ خاتالىقىدىن ئارانلا ئوقۇشقا باشلىدى.

«ئاپا، ساۋۇتكام مۇشۇ كۈنلەردە ئۆزىنى بىلەلمەي يۈرىيدۇ، قېرىغاندا قېرى تاتۇق، قىلىقلىرى ئاندىن ئارتۇق دېگەندەك، ئايالى ۋە ئىككى بالىسىنى ئۇنتۇپ، ھەدىسلا ياشلار ئەترىتىدىكى قىز - چوكانلار بىلەن ئىرمىشىپ - چىرمىشىپلا يۈرۈۋاتىدۇ. ياشلار پات - پات ئۇنىڭ ياتقىدا ئولتۇرۇش قىلىدۇ. ھېلىقى مېھراي دېگەن شاگىرتى دائىم ساۋۇتكامنىڭ كىر - قاتلىرىنى يۇيۇپ بېرىدۇ. ياتقىغا تولا كىرىدۇ ...»

مەلىكەمنىڭ خەتنى تۇتقان قوللىرى تىترەپ، كۆزلىرىدىن ئىختىيارسىز ياش تۆكۈلدى. ئۇ ئورنىدا لەسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى، بايىاتىن بېرى ئۇنىڭ كەيپىياتىنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىپ ئولتۇرغان پاشاخان ئۇنىڭغا ئەقىل ئۆگىتىشكە كىرىشتى:

— بولدى، بۇيەردە يىغلاپ ئولتۇرغان بىلەن ھېچ ئىش ھەل بولمايدۇ. ئالدى - ئارقىڭىزغا قاراپ تۇرمامسىز، چوك بالىڭىزنى ئاپىكىزنىڭ قېشىدا قويۇپ، كىچىكىنى ئېلىپ دەرھال يولغا چىقىڭ، ساۋۇت ئىشلىگەن يەرنىڭ ئاسمىنى كەڭ ئىش، ياتاقتىن ئون نەچچە مېتر نېرى كەتسە ھېچكىمنىڭ ھېچكىم بىلەن كارى يوقمىش. ئەزىلىك قىلماڭ، ساۋۇتنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنى كۆرۈپلا ئېرىپ كەتمەي، شۇ يەردىكى خەقلەرنىڭ ئالدىدا، بولۇپمۇ ھېلىقى جىندىباش ئىزىتقۇلارنىڭ ئالدىدا ئۆزىڭىزنى بىر كۆرسىتىپ قويۇڭ. ئەز خەق دېگەن قۇۋلۇق - شۇملۇق قىلىشقا ئۇستا كېلىدۇ. ئۇنىڭ چىرايلىق

گەپلىرىگە ھەرگىز ئىشەنمەك، ئۆزىڭىزنى مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قاماشتۇرۇپ بىر تونۇتۇپ قويمىسىڭىز، بىر ئۆمۈر رەللە بولۇپ ئۆتىسىز ياكى ياشلا تۇرۇپ تۇل قالىسىز. راست، ئەتىلا يولغا چىقىمىز، — پاشاخان ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ مەلىكەمنى يولغا چىقىشقا كۆندۈردى، — ئەتە كۆنگە شەنبە، — دېدى ئۇ يەنە تاپىلاپ، — كەچ قالسىڭىزمۇ چوقۇم ساۋۇتنىڭ ئىش ئورنىغا يېتىپ بېرىڭ، ئاڭلىسام ئۇلار شەنبە كۈنى كەچتە شەيتان ۋەسۋەسىسىگە چۈشۈپ، تانسا - پانسا، دېسكو-پىسكو دېگەن ئويۇنلارنى ئويناپ خۇددىنى ئۇقمايلا قالارمىش. نەق ئۇستىدىن چۈشۈپ سىڭىز ھېلىنقىدەك ئىزتىقۇلارمۇ رەسۋا بولىدۇ. ساۋۇتمۇ پەسكويغا چۈشۈپ ئالدىڭىزدا باش ئېگىدۇ، — پاشاخان شۇ گەپلەرنى دەپ بولۇپ ئۆيىگە چىقىپ كەتتى.

شەيتان ۋەسۋەسىسى دېگەن سۆز مەلىكەمنىڭ ساددا قەلبىگە باشقىچە تەسىر قىلدى - دە، ئارقىدىنلا ساۋۇت ۋە باشقا ناتونۇش ئەرلەرنىڭ بىر توپ غەلىتە يالىڭاچ ئايالالار بىلەن ھەر خىل شەكىللەردە تانسا ئويناۋاتقانلىقلىرى كۆز ئالدىغا كېلىشكە باشلىدى.

ئەتىسى ئەتىگەندە مەلىكەم سومكىلىرىنى راسلاۋاتاتتى، ساپما كەشتىنى سۆرىگىنىچە ئۆيگە پاشاخان كىرىپ كەلدى:

— مەن سىزنى ئۇخلاپ قالمىسۇن، دەپ ئەنسىرەپ كىرگەنىدىم، ھەر ھالدا تېزرەك بولۇڭ، ماشىنا كېتىپ قالمىسۇن، — ئۇ مەلىكەمنى ئالدىراتقاچ يەنە سومكىنىڭ قېشىغا كەلدى، — بۇ نېمىگىز، نېمانچە ئېغىر؟!

— ئۇنىڭغا ئازراق توقاچ ئېلىۋالدىم.

— تووا، دۇنيادا ئىككى ئەخمەق بولسا، بىرسى سىزكەنسىز، مۇشت بەرگەنگە ئاش بېرىدىكەنسىز، جاپا نەدە دېسە ئىزدەپ تاپىمەن دەيدىكەنسىز، — پاشاخان ئاغزى - ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەپ كەتتى. مەلىكەم بۇ مەزلۇمدىن تۇنجى قېتىم بىزارلىق ھېس قىلدى. ئىت پوق يېمەستە نېمە باردۇ بۇ خوتۇنغا، — دېدى ئۇ ئىچىدە رەللە بولۇپ. شۇئان ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا رەۋايەتلەردىكى غەلىتە ھەيۋەتلىك ئوبرازى گەۋدىلەندى. ئۇنىڭ قۇلىقىدىكى قاسماقلىشىپ كەتكەن ھالقىسىنىڭ كۆزى خۇددى كېچىدىكى ئاچ قالغان بۆرىنىڭ كۆزىنى ئەسلىتەتتى.

ئاپتوبۇس ئاخىرى نېفىت شەھىرىگە كېلىپ يولۇچىلار بېكىتىدە توختىدى. بىر كۇنلۇك سەپەرنى ئاخىرلاشتۇرغان يولۇچىلار ئاپتوبۇستىن چۈشۈشكە باشلىدى. مەلىكەم يېنىدىكى سەپەردىشىنىڭ ياردىمى بىلەن بالا ۋە سومكىسىنى كۆتۈرۈپ پەسكە چۈشتى.

كىشىلەر بىر - بىرلەپ بېكەتتىن چىقىپ كەتتى. مەلىكەم ئەڭ ئاخىرىدا بىر قولىدا سومكىنى، بىر قولىدا بالىسىنى كۆتۈرۈپ بېكەت دەرۋازىسىدىن چىقتى ۋە شەھەر مەركىزىگە قاراپ يول ئالدى. ئازراق ماڭا - ماڭمايلا ماغدۇرسىزلىقتىن پۇت - قولى تىترەپ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىشقا باشلىدى. قولىدىكى سومكا پالاق قىلىپ يەرگە چۈشتى، بالىمۇ ئاستا - ئاستا پەسكە سىيرىلىشقا باشلىدى. نارەسىدە بالا بىر ئالامەتنى سەزگەنىدەك ئاپىسىنىڭ ياقىسىنى چىڭ تۇتۇۋالغانىدى. مەلىكەم دەلدەڭشىپ يىقىلىش ئالدىدا بىر

مېھرىبان قول كېلىپ يۆلىۋالدى.

— ھەدە، ھەدە نېمە بولدىڭىز، بالىنى ماڭا بېرىڭ، — بۇ بىر قىزنىڭ ئاۋازى ئىدى. قىز بالىنى قولىغا ئېلىۋېلىپ، مەلىكەمنى يۆلەشتۇرۇپ يول بويىدىكى ئورمانلىقنىڭ چېتىگە ئولتۇرغۇزدى، ئاندىن بالىنى كۆتۈرگەچ بېرىپ سومكىنى ئېچىپ لدى.

— ھەدە، نېمە بولدىڭىز؟ نەدىن كېلىشىڭىز؟

قىزنىڭ سوئاللىرى جاۋابسىز قالدى. بايا تىنىقى ئەھۋالنى باشتىن ئاخىر كۆرۈپ تۇرغان، بىكەتتىن ئانچە يىراق بولمىغان جايدا چاي سېتىپ ئولتۇرغان خەنزۇ مومای، بىر ئىستاكان سوغۇق چايىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ قىزغا تۇتقۇزدى.

مەلىكەم ئاخىرى كۆزىنى ئاچىتى ۋە ئالدىدا تۇرغان قىزغا سەپسالدى. بويى زىلۇڭا كەلگەن بۇ قىزنىڭ ئەگرى قىياقتەك ئۇزۇن كىرپىكلىرى تۆكۈلۈپ تۇراتتى. ھىمىرىلگەن قاشلىرى ئادەمگە قارىغاچ قانىتىنى ئەسلىتەتتى. نېغىز ئىشچىلىرىنىڭ ئاددىي رەختىدىن تىكىلگەن ئىش كىيىمى ئۇنىڭغا تولىمۇ ياراشقانىدى. بىلىنەر - بىلىنمەس كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكسىنىڭ بىرده پەسىيىپ، بىرده كۆتۈرۈلۈپ تۇرۇشىدىن قىزنىڭ جىددىيلەشكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

— ھەدە، — دېدى قىز مۇلايىملىق بىلەن، — ئۇرۇق - تۇغقان يوقلاپ كەلگەن ئوخشايسىز، سىز ماڭا ئۇلارنىڭ ئورنىنى، ئىسمىنى دەپ بەرسىڭىز، مەن بېرىپ ئۇلارنى چاقىرىپ كېلەي ياكى سىزنى ئاپىرىپ قويايى.

— ھەئە، تۇغقان يوقلاپ كەلگەنىدىم سىكلىم. تۇغقانلىرىم شەھەرنىڭ سىرتىدا، ئاپتوبۇستا ئىككى سائەتتە بارغىلى بولىدىكەن. سىزنى ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم، خاپا بولماي مېنى مېھمانخانىغا ئاپىرىپ قويسىڭىز، بۇگۈن بىرئاز ئارام ئېلىپ ئەتىگەنلىكىگە ئانىدىن باراي، — دېدى مەلىكەم.

— ئۇنداق بولسا يۈرۈڭ ھەدە، — قىز ئويلىنىپ تۇرمايلا مەلىكەمنى نېغىت شەھىرىنىڭ كۆركەم ھەم رەتلىك سېلىنغان بىنالىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئاسفالت يول ئارقىلىق كۈنچىقىش تەرەپكە باشلاپ ماڭدى. ئۇلار بىر ئايلانمىدىن ئۆتۈشىگە، ئوخشىتىپ يېقىلغان نانىنىڭ مەززىلىك پۇرىقى ئۇلارنىڭ دىماغىغا ئۇرۇلدى.

— ئاپا، — دېدى قىز جارائلىق ھەم يېقىملىق ئاۋازدا، — مېھمان باشلاپ كەلدىم.

— ياخشى قىپسەن قىزىم، قېنى ئۆيگە كىرەيلى.

تونۇردىن يېڭىلا پىشقان نانلارنى قوماۋروۋاتقان 50 ياشلار ئەتراپىدىكى سېمىز ئايال مېھماننى قىزغىن قارشى ئالدى.

ئەسلىدە قىز مەلىكەمنى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ كەلگەنىدى. ئازادە ۋە پاكىز ئۆيدە بىر كېچە ئوبدان ئارام ئېلىپ خېلىلا ئوڭشىلىپ قالغان مەلىكەم ئەتىسى ئۆي ئىگىسىگە كۆپتىن كۆپ رەھمەت ئېيتىپ خوشلاشتى.

— قىزىم مېھرای، مېھماننى تۇغقان

لىرىنىڭ قېشىغا ئاپىرىپ قويۇپ قايىتىپ كەل، يەنە تىنەپ قالمىسۇن، — دېدى ئانا قىزىغا تاپىلاپ. «مېھراي» دېگەن ئىسىم نى ئاڭلاپ مەلىكەمنىڭ يۈرىكى قارتتىدە قىلدى - يۇ، ئارقىدىن ئۇيغۇرلاردا ئوخشاش ئىسىم كۆپ بولىدىغۇ، بۇ مېھراي ھەقىقىي ئىسمى - جىسمىغا لايىق مېھرى ئايدەك پاك قىز ئىكەن، دېگەننى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

— ھەدە، — دېدى قىز كېتىۋاتقاچ، — تۇغقىنىڭىز نەدە ئىشلەيدۇ؟

— ئۇ نېفىت ئېلىش × زاۋۇتىدا ئىشلەيدۇ.

— مەنمۇ شۇ زاۋۇتتا ئىشلەيمەن. چوقۇم تونۇشۇم مۇمكىن، مەن بىر ھەپتە لىك نېفىت ئېلىش تېخنىكىسى نەزەرىيىسىنى ئۆگىنىش ئۈچۈن كەلگەنىدىم. ئۆگىنىشىم ئاخىرلاشتى. ئۇنداقتا سەپىرى مىز بىر ئىكەنغۇ، تۇغقىنىڭىز كىم ئىدى، — سورىدى قىز خۇشاللىق بىلەن.

— بەلكىم تونۇيدىغانسىز، — مەلىكەمنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. چىرايىمۇ باشقىچىلا ئۆزگىرىپ كەتتى. ھە، مېھراي دېگىنى مۇشۇ ئىكەن - دە، دېدى ئۇ ئىچىدە.

— ساۋۇت تۇختى، — دېدى ئۇ ئارانلا ئاڭلانغۇدەك مىسكىن ئاۋازدا، — ئۇ مېنىڭ يولدىشىم بولىدۇ.

— نېمە دېدىڭىز ھەدە؟ ئېگىز بويلۇق، ئورۇقراق، ئوك قېشىنىڭ ئوستىدە پۇرچاقتەك مېڭى بار ساۋۇتكام سىزنىڭ يولدىشىڭىز بولامدۇ؟ بالدۇرلا دېسىڭىز بولمامتى، — قىز شۇنداق دەپلا يېنىدا ئولتۇرغان مەلىكەمنى چىڭىدە قۇچاقلاپ مەڭزىنى مەڭزىگە ياقتى. شۇ تاپتا مەلىكەم قىزغا ئارتۇق گەپ قىلىشنىمۇ خالىمايتتى. ئۇ چۈشىنىكسىز بىر نەزەردە قىزغا بىر قاراپ قويۇپ، دېرىزە سىرتىغا قارىۋالدى، — زاۋۇتقا يېتىپ كەلدۇق ھەدە، ئوچىنچى بېكەت ساۋۇتكامنىڭ ياتقىغا ئەڭ يېقىن، شۇ يەردە چۈشۈپ قالايلى، — دېدى قىز خۇش خۇيلۇق بىلەن.

ئولار دەل چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا يېتىپ كەلگەچكە، بىر نەچچە بويتاقلار ساۋۇتنىڭ ياتقىدا تاماق يېيىشىۋاتاتتى. قىز مەلىكەمنى ئىشىك ئالدىغا قويۇپ، يۈگۈرگەن پېتى ياتاقتا كىردى:

— ساۋۇتكا، خۇش خەۋەر ئېلىپ كەلدىم. سۆيۈنچىڭىزنى ئېپكېلىڭ، — دېدى ئۇ ئالقىنىنى ئېچىپ ساۋۇتقا تەڭلىگىنىچە.

ياتاقتا تۇيۇقسىز پەيدا بولغان مېھرايىنى كۆرۈپ ھەممەيلەن ھاڭ - تاڭ قالدى.

— ۋۇي، ئاسماندىن چۈشتىڭىزمۇ، قاچان كەلدىڭىز ئوكام؟ — ساۋۇت قىزغىنلىق بىلەن قىزدىن ئەھۋال سورىدى، — خۇش خەۋىرىڭىزدىن خەۋىرىم بار، بۇ قېتىمقى تېخنىكا نەزەرىيىسىنى ئۆگىنىشتە سىنىپ بويىچە بىرىنچىلىكنى ئالغانلىقىڭىز ئىزنى ئەتىگەن سەلىمدىن كەلگەن تېلېفوندىن ئوقتۇم. شۇڭا سىزگە سۆيۈنچە ئەمەس، چوڭ مۇكاپات بار، — دېدى ئۇ.

— ئۆگىنىشتىكى نەتىجەم ياشقا گەپ. ئوڭى مەن ھەرگىزمۇ خۇش خەۋەر ئېلىپ ئالدىڭىزغا قويمايمەن. مېنىڭ دەۋاتقىنىم

باشقىچە خۇش خەۋەر، سۆيۈنچىگىزنى تېز چىقىرىڭ. بولمىسا چوڭ پۇشايمانغا قالىسىز، — دەپ ھەيۋە قىلدى قىز.

— شەھەردىن چىققۇچە قورسىقىڭىزمۇ تېچىپ قالغاندۇ، كېلىڭ، تاماق يەيلى، — دېدى ساۋۇت قىزنى جوزىغا تەكلىپ قىلىپ. ئۇ بىر قاچا پولونى قىز تەرەپكە سۈرۈپ قويدى. قىزنىڭ تاماقتا قارىمايلا ھەدەپ سىرتقا قاراۋېرىشىدىن ئەجەبلەنگەن ساۋۇت بۇ يەردە بىر سىرنىڭ بارلىقىنى پەرەز قىلدى - دە، ئىتتىك سىرتقا چىقتى. ئۇ بالىسىنى كۆتۈرۈپ ئىشىك ئالدىدا تۇرغان ئايالىنى كۆرۈپ تېخىمۇ ھەيران قالدى.

— ۋۇي، راست خۇش خەۋەركەنغۇ بۇ، قانداق ئەھۋالىڭ؟ كېلىدىغان ئادەم ماڭا خەۋەر قىلۇەتكەن بولساڭ ئالدىڭغا چىقمامتىم، يۈر ياتاقتا كېرەيلى، — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە مەلىكەمنىڭ قولىدىن بالىنى ئالدى - دە، ئاتلىق مېھمان بىلەن سۆيۈپ كەتتى. ساۋۇتنىڭ ياتاق داشلىرى تاماق قاچىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ بىر - بىرلەپ چىقىپ كېتىشتى.

— مېھراي سىڭلىم، سىلەر مەلىكەم بىلەن قانداق ئۇچرىشىپ قالدىڭلار؟ — دېدى ساۋۇت ئۇلارغا چاي تەييارلىغاچ. مەلىكەم ئۇلارغا سەنچىلىرى كۆزلىرى بىلەن دىققەت قىلدى.

— دوستۇمنىڭ بۇۋىسىدىن قايتىپ كېلۇۋېتىپ قاتناش بىكىتمىنىڭ يېنىدىراق مەلىكەم ھەدەم بىلەن كۆرۈشۈپ قالدىم، — دېدى مېھراي ۋە ئەھۋالنى قىسقىچە سۆزلەپ بەردى. مەلىكەمۇ ئۆز نۆۋىتىدە مېھرايىنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۆزىگە قىلغان غەمخورلۇقىنى مەمنۇنىيەت بىلەن سۆزلەپ بەردى.

— سىزنىڭ ساۋۇتكامنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇقالماي قاپتۇق، بولمىسا ساۋۇتكام ئۆيگە بېرىپ ئەكەلمىگىچە سىزنى قويۇپ بەرمەسكەنمىز، — دېدى مېھراي چاقچاق قىلىپ. ئۇلار بىردەم تاغدىن - باغدىن پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇشتى.

— خوش، مەنمۇ ياتقىمغا چىقاي، سىز ئوبدان ئارام ئېلىڭ، مەلىكە ھەدە، ئەتە كۆرۈشەيلى.

مېھراي ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى.

مەلىكەمنىڭ كۆڭلىگە سايە تاشلىغان قارا بۇلۇتلار ئاستا - ئاستا تارقىلىپ كەتتى. ئۇ ھەر قانچە قىلىپمۇ ھېلىقى كۆڭلىنى غەش قىلدىغان ئىشلارنىڭ سايىسىنىمۇ ئۇچرىتالمىدى. ئۇ گۈمانلانغۇدەك ھېچقانداق گەپ - سۆز بولمىدى.

— مەن سىزنىڭ يوتقان - كۆرپە، كىيىم - كېچەكلىرىڭىزنى يۇيۇپ، تازىلاپ بېرەي، دەپ كەلگەنىدىم، — دېدى مەلىكەم ۋىللىدە قىزارغان ھالدا.

— بۇ يەردىكى يولداشلارنى ئۆز كۆزۈڭ بىلەن كۆردۇڭ. بىر - بىرىمىز بىلەن تولىمۇ ئىناق ئۆتىمىز. يوتقان - كۆرپە يېڭى كىيىم - كېچەكلىرىمىز بىر ئاز كىر بولۇپ قالسا ئۆزىمىز

يۇيىلى دەپ بولغىچە، كىمنىڭ ئەپچىقىپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيلا قالمىز، بىرەر يېرىم كۈندىن كېيىن، پاكىز يۇيۇلۇپ پەيدا بولۇپ قالمدۇ. كۆپچىلىك بىر - بىرىگە كۆيۈنىدۇ.

ساۋۇت مەلىكەمگە بۇ يەرنىڭ ئەھۋالىنى بىر قۇر سۆزلەپ بېرىپ ئۇنى خاتىرجەم بولۇشقا ئۇندىدى.

مەلىكەم بىر نەچچە كۈن تۇرۇش ئارقىلىق بۇ يەرنىڭ ئەھۋالىنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنگەندەك بولدى.

— ئاغرىقچان ئاپامنى دېمىسەم ھېنىڭمۇ بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگۈم كېلىۋاتمدۇ، بۇ يەر ھەقىقەتەن ياخشىكەن، — دېدى مەلىكەم قايىل بولغان ھالدا. رېئاللىق مەلىكەمنىڭ كۆڭلىدىكى گۈمانلارنى پاك - پاكىز سۈپۈرۈپ چىقىرىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خاتىرجەم بولۇپ، بۇگۈن ئۆيگە قاراپ يولغا چىقتى. ئاپتوبۇسنىڭ دېرىزىسىدىن كىرىۋاتقان سالقىن شامالدا ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرۇپ، نېغىزلىكتە ئۆتكۈزگەن نەچچە كۈنلۈك كۆڭۈللۈك تۇرمۇشىنى ئەسلىدى.

نەمىدېگەن ياخشى كىشىلەر، نەدىدى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە، بىر - بىرسىنىڭ قەدىر-قىممىتىنى شۇنچە قىلىشىدىكەن، ئارقىدىنلا خاتىرجەم تۇرمۇشىغا پاراكەندىچىلىك ئۇرۇقىنى چاچقان پاشاخاننىڭ چىرايىي كۆز ئالدىغا كەلدى. ھەي، پاشاخان، ھەي پاشاخان، باشقىلار سېنى ئىچىنى قوتۇر، ھازازۇل، دېسە نېمىشقا ئۇنداق دەيدىغاندۇ دەپتىمەن، بۇ قېتىم بىلدىم، سەن ھەقىقەتەن شۇنداق دېيىشكە لايىق ئايال ئىكەنسەن.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم:

(بېشى 92 - بەتتە)

— سىلەر ھېنىڭ شىنجاڭدا ئىشلەۋېرىشىمگە راستىنلا قوشۇلساڭلار، مەن قايتىپ ئۆز خىزمىتىمنى قىلىۋېرەي، نەۋرىلىرىڭىز بىلەن كېلىنىڭىزنى ئامال بار ئىككى يىلدا بىر قېتىم سىلەرنىڭ قېشىڭلارغا ئەۋەتىپ تۇرىمەن. مەنمۇ سەلەرنى يوقلاپ تۇرىمەن، — دېدى جىياۋفىڭ دادىسىنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ تۇرۇپ.

جىياۋفىڭ كۆزلىرىنى دېرىزىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان كوچا ۋە ئىمارەتلەرگە تىكتى. دۇكان-ماگىزىن، ئىمارەت-بىنالارنىڭ گىرۋىكىگە ئورنىتىلغان رەڭگارەڭ چىراغلار ئۇنىڭ كۆزلىرىنى قاماشتۇردى.

ئۇ كوچىغا چىقتى. بۇ نېمىدېگەن گۈزەل شەھەر - ھە!

ئۇ يۇرتىنىڭ كېچىدىكى گۈزەل مەنزىرىسىگە تىكىلدى، كۆز ئالدىدا شىنجاڭنىڭ كەڭرى كەتكەن زېمىنىدا يالىڭاياغ، ئاپتاپتا كۆيۈپ قاردىپ كەتكەن، قاراقاش، شوخ، قارا كۆزلۈك سەھرالىقلار ۋە ئەسرەردىن بېرى تىنىم تاپماي دولقۇنلاپ ئېقىۋاتقان تارىم، ئىلى، يورۇڭقاش دەريالىرى نامايان بولدى.

ئۇ ئەزىزانە يۇرتىنى، سۆيۈملۈك ئاتا - ئانىسىنى يىراق جايدا قالدۇرۇپ، ئەتىسىلا شىنجاڭغا ئۇچۇپ كەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

توختى قاسىم

ئانىلار كۆزىگە يولاتمايلى ياش

بىر ياشقا

ئالىيىپ ئاناڭغا، ئىنسانلىقىدىن —
قول ئۈزۈپ بىرەمدە بولسەن ھايۋان.
ئانىنىڭ سۈپىتى تۇرار قۇياشتا،
ئىزلىرى ئۇنىڭكى مەككىدۇر ھامان.

رازىدۇر ئانىلار، رازىدۇر خۇدا،
بۇ سۆزنى دەستۇر دەپ، شۇئار دەپ سانا.
مەنىلەر قامۇسى ئانا دېگەن سۆز،
مەڭگۈلۈك دەرس ئالار ئوندىن ھەر دانا.

ئىزدىمە جەننەتنى بولمىغىن سەرسان،
ئۇ ئانا باغرىدا يۇز ئاچار ھەر ئان.
ئاق چاچلار تېلىدا چاقنايدۇ نۇرلار،
ۋەسلىدە ئالتۇنغا ئۆرۈلەر جاھان.

بالا بىز — پەرزەنت بىز، يۈمران نوتا بىز،
ئانىغا بەك ئېسىل پەرزەنت بولمىز.
ئۇ كۆتكەن ئۈمىدنى قولىغا بېرىپ،
كۆكتىكى تولۇن ئاي كەبى تولمىز.

ئانىلار كۆزىگە يولاتمايلى ياش،
ئانىلار يۈرىكى بولغاي بېجىرىم.
ئالايما ئاناڭغا ئەي نادان دوستۇم،
كۆكلەمنى باسىدۇ ئاياز، ئىزغىرىن.

ئاق خالاتلىق پەرىشتەم

تالاي بىمار تاپتى شىپالىق،
قوللىرىڭدىن ئاپئاق پەرىشتەم.
كېسەللەرگە ئۈمىد ئاتىدىك،
كۆڭۈللەرنى قىلىپ خاتىرجەم.

يېرىم خۇدا، دېسە بوۋايلار،
پەرىشتىكەن، دەيدۇ مومايلار.
تۆككەن ئەجىر — مېھنەتلىرىڭدىن
ئامان قالدى تالاي نەمجانلار.

مەيلى تونۇش مەيلى ناتونۇش،
شىپايىڭ بار بىمار بولسىلا.
راھەت سېزەر يىللىق مېھرىڭدىن
كېسەل تارتىپ ئىگىرىغان جانلار.

كۆرمەسلەرنىڭ ئېچىلدى كۆزى،
گاچىلارنىڭ سايىردى تىلى.
سەن كۆيۈنۈپ داۋالىغاچقا،
شىپا تېپىپ يايىردى دىلى.

ساڭا دىلدىن تاشتى مەدھىيەم
ئاق خالاتلىق گۈزەل پەرىشتەم.
تىنىقلىرىڭ خىزىر تىنىقى،
ۋۇجۇدۇڭغا ھايات مۇجەسسەم.

رۇبائىي

بىلمىدىك خۇشتارلىقىمنى مەلىمزنىك دىلىرى،
مەن كۆيۈپ قالغان ساڭا مايتاغدا كۆرگەندىن بېرى.
يا ئۆلەي، يا بىر سۆيەي، قىلدىم تەۋەككۇل گۈلپەرى،
ياقمىدى سەندىن بۆلەك نازلىق گۈزەللىك ھېچبىرى.

مۇھەممەت ۋەلىيۇڭ

شېئىرلار

تۇرمايمەن بېزىرىپ

(بىر ياشنىك ئاغزىدىن)

كەيپىنى سۈرۈپ ئاشۇ شارابنىك
تالاي ۋاقىتنى ئۆتكۈزدۇم بىكار.
دەپتىكەنىمەن شۇ چاغلاردا مەن:
كەيىپ دېگەننىك ئەجەب پەيزى بار.

ئەمدى پۇشايمان ئۆتكەن ھايا تقا،
كەلمەس ئورنىغا قاقشىسام يېنىپ.
ئۇچرۇپ مېنى «دوستۇم» دېگەنلەر
كەتتى دوستلۇقتىن بىر يولى تېنىپ.

دىلىم قاراڭغۇ، شاراب كەيپىدە
ئىلىم ـ بىلىمدىن بولمىغاچ ئەسەر.
ئەلمۇ سۆيمىدى مېنى ئوغلۇم دەپ،
ئىشلەپ ماڭلايدىن تۆكمىگەچ ساپ تەر،

سۈنمىغىن ئەمدى ماڭا رومكاڭنى،
ئاشۇ كوچىدىن كەچتىم بىر يولى.
نادانلىقتىن مەن بولدۇم مەست بىزار،
غەپلەت ئۇيقۇنىك بولمايمەن قۇلى.

نومۇس سېزىمەن ئۆتكەن كۈنۈمنى،
ئەلنىك ئالدىدا يۈزۈم قىزىرىپ.
ئەمدى تۇردۇمەن ئىشقا بىلەكنى،
تۇرمايمەن زادى تاراپ بېزىرىپ.

ئىشچان بولساڭ

ئىشچان بولساڭ يەڭ تۇرۇپ
كۆرسەت ئەلگە ماھارەت.
غەيرىتىڭدىن ئۇرغۇسۇن
ئوتتەك قىزىق ھارارەت.

بەختىك كۈلسۇن ئەمگەكتە،
چېچەك ئېچىپ نۇرلىنىپ
ئەل ـ سۆيۈنسۇن ئەجرىڭدىن،
زوقلىنىپ ھەم روھلىنىپ.

ئالسۇن ئورۇن قەلبىڭدە
ئەل ـ ۋەتەنىنىك سۆيگۈسى.
بەخىش ئەتسۇن ئەلگە نەپ،
ئەمگىكىڭنىك مېۋىسى.

ئەمگىكىمنىك ئوتى بار

بايا بىرى سورىدى،
ھەيران بولۇپ مېنىڭدىن:
قەھرىتان سوغ ئۆتمەيدۇ
ئاي دالادا جېنىڭدىن.

دېدىم: ماڭا كار قىلماس
جۇت ـ شۇرغان ياكى قار.
نېفىتچىمەن قەلبىدە
ئەمگىكىمنىك ئوتى بار.

ئادىل يۈسۈپ

سېنى سۆيۈپ ياشايمەن گېلىتاغ

تاسادىپ...

غايىب بولدۇڭ نۇردەك پاللىدە،
ھەسرەت چەكتىم، ئىزدىدىم ئۇزاق.
تاپالمىدىم ھېچيەردىن سېنى،
يۈرىكىمنى ئەزدى دەرد - پىراق.

خىيالارغا پاتتىم تالاي كۈن،
ئاسمانلارغا ئات سالدىم ھەتتا.
سەن پەرىشتە توپلىرىغا باش،
مەن قارايمەن ئۇيۇقتا تەنھا...

چۈشلىرىمدە يولۇقتۇڭ ئاخشام،
ئاق گۈللەرنى ئىرىققا تاشلاپ.
قۇدرەت پۈتسە ئىپكەلسەم سېنى
چۈش سەتھىدىن ئۆيۈمگە باشلاپ.

قار تەسراتى

ياغالمايدۇ دەپتىمەن قاتتىق،
قىيپاچ ئۇچقۇندا قارنى.
ئاسماندا قىش، ئاپئاق ئۇچقۇنلار،
يەردە يىغلاپ كۆيلەر باھارنى.

تاڭدا قوپۇپ چىقسام تالاغا،
تىزىمغىچە پاتتىم مەن قارغا.

خىزىر

بۈگۈن ماڭا خىزىر ئۇچرىدى،
سەھەر پەيتى يولنىڭ ئۈستىدە.
ئەجەب نۇرلۇق ئىدى بۇ كىشى،
قۇياش باردەك پېشانىسىدە.

دولقۇنلىنىپ كەتتى ۋۇجۇدۇم،
ئەسسالام، دەپ ئىلىشقاندا قول.
ئاقتى شۇئان ئۇنىڭغا قاراپ،
ھۆرمىتىمنىڭ ئېقىنلىرى غول.

تۇرۇپ بىردەم ھال - ئەھۋاللىشىپ،
ئاق يول تىلەپ كەتتى ئۇ ماڭا.
ئوقۇتقۇچۇم ئىدى ئۇ مېنىڭ،
بىلىم بەرگەن تۇنجى سىنىپتا.

ئىبرەت

پاشا قۇمۇچنى تۇرار جاي قىلىپ،
كۆپىيەركەن ھەم تۇخۇم سېلىپ.
تەۋرىسىلا قۇمۇچ شامالدا،
باشقا جايغا كېتەركەن قېچىپ.

يۈرىكىمنىڭ خىتابلىرىغا
قۇلاق سالغىن ئەي ئانا ۋەتەن:
تەۋرىسۇن يەر، غولىسۇن ئاسمان،
كەلسىمۇ جىن ئالۋاستى دېگەن.

جېنىم، تېنىم، بارلىقىم بىلەن،
ساڭا ھەمراھ بولىمەن ئەبەد.
ئىككى ئالەم ئالىمەن چوقۇم،
ئاشۇ يۈزسىز پاشىدىن ئىبرەت.

ئۇرۇقنىڭ سۆزى

ئۆتۈۋالدىم، جۇتتىن سالامەت،
يەر ئانىنىڭ باغرىدا ئۇخلاپ.
چۈشلىرىمدە كېلىچەك بىلەن،
يۈردۇم خۇشال مۆكۈشمەك ئويناپ.

ئويغان بالام، دېگەن ساداسىن
يورۇپ كەتتى كۆز ئالدىم شۇئان.
تېزلا ئۆسۈپ بەردىم مول ھوسۇل،
كۈلدى ئانام بولۇپ شادىمان.

سنا

ئېيتىدۇ خەلقىم ئەزەلدىن «مەردنى مەيداندا سنا»،
ياخشى ئاتنى ئىزدىسەڭ سەن بەيگە مەيداندا سنا.
ۋارقىراپ يۈرگەنلىنىڭكى ھەممىسى كۆيچى ئەمەس،
كۆيچى مەن دېسە كىمكى ناخشا ئېيتقاندا سنا.
پۇل - مېلىڭنىڭ بار چېغىدا دوست دېگەنلەر بەكمۇ كۆپ،
قايسى يالغان، قايسى راست سەن دەردتە قالغاندا سنا.
ساڭا سادىق بولسەن دەپ ۋەدە بەرسە ھە دېگىن،
ساپ ئەجىرنىڭ تەرىدىن ئۆز كۈل ئېچىلغاندا سنا.
ئاتلىنىپ مەردلەر قاتارى قوچاقچى بولساڭ شان - ئۆتۈق،
بول تىرىشچان، ئەلگە سەندىن نەپ قېتىلغاندا سنا.

دوستلارسىز...

ئۇن - تىنسىز يىغلىماقتا تىنىڭ قېيا تاش،
كۆز يېشى تەپچىرەيدۇ ئاراشلاردىن.
ئۇ ھامان تەنھا تۇرار يانباغرىدا،
بىخەۋەر دوست دېگەندىن، قاياشلاردىن.

بىر قىسما بولدى كۆڭلۈم ئاڭا قاراپ،
ئەجەبكەن بۇ دۇنيادا پەلەك ئىشى.
يىغلىغان تۇرسا ھەتتا قېيا تاشمۇ،
دوستلارسىز خۇشال ياشار،
قانداق كىشى؟

ماڭا كۆيسەڭ كۆيەلمەسمىدىڭ

ماڭا كۆيسەڭ كۆيەلمەسمىدىڭ،
قىلغاندىكىن دەردكە مۇپتىلا.
مېنى سۆيسەڭ سۆيەلمەسمىدىڭ،
تەۋەككۈل دەپ مەيلى بوپتىلا.

چوغلاندۇردۇڭ چۈخچىلاپ تىنماي
تېخى يۈمران سەبىي يۈرەكنى

بالىلىقنى تۈگەتتىڭ تامام،
ئاتا قىلىپ زور بىر تىلەكنى.

شەلپەر ئاسقان تاڭدىكى ئۇيغۇق،
جان ئالغۇچى ياقۇت لەۋلىرىڭ.
تۇرار ۋىسال مەنزىلىم ئۇتۇق،
ئىزتىقۇمۇ تەبەسسۇملىرىڭ.

ئۇيقۇ كۆرمەي كېچىلەر ئارا،
خىيالارغا بەند بولدۇم يەكسەر.
زەھەر - زوقۇم يۇتۇپ تۇرسامۇ،
بىلىنمىدۇ ماڭا ئۇ كەۋسەر.

مېنى سۆيسەڭ سۆيەلمەسمىدىڭ،
سۆيگىنىمدەك قۇياشنىڭ يەرنى،
تاپالمىدۇق بىر ئۆمۈر بەخت،
تەڭ باشلىساق ئەگەر سەپەرنى.

گىلتاغ قەزىغا

كۆزلىرىڭنى كۆردۈم ھەر ئاخشام
يۇلتۇز كۆلكەن ئاسمان قوينىدا.
ئۆزۈك ئاسقان تۇمارنى كۆردۈم
جۇڭغاردىكى يەللەر بويىدا.

ئاي يۇزۈڭدىن تامار بىر بەخت،
قەدىمىڭدە يانار گۈل - چېچەك.
ئۆچكە تاغنىڭ تاقىرلىقىنى
گۈلگە ئوراش سەندىكى ئىستەك.

چولپان بىلەن سىرداشسەن ئۆزۈڭ،
باغرىڭدىلا ئاتىدۇ تاڭلار.
شەپە بېرىپ ئۆتكەن يەردە سەن،
يايراپ كېتەر گۈل كەبى جانلار.

غايەڭ سېنىڭ تاغلاردىن يۇكسەك،
چۆلگە گۈللەر تارىتاقچىسەن.
ئۆچكە تاغنىڭ قۇچاقلىرىدا
سولماس گۈلشەن يارىتاقچىسەن.

گىلتاغ قىزى سېنىڭ خىسلىتىڭ
يولداش قىلدى مېنى قۇيۇشقا.

سادىق ئابدۇراخمان

شۇندىن بۇيان نۇر چاچماقتىمەن،
قەدەم باشقا، ئىزىمىز باشقا...

بۇلاق

زېمىن ئالقىنىدىكى قاپارتقۇدىن
ئېچىلغان كۆز ئۇ شوخا سانجىلىپ.
ئاشۇ كۆزدىن ئاققان سۈپسۈزۈك
ھايا تېخىش سۇ ئۇ جاۋاھىر چېچىپ.
قۇياش جەزىرىسىدىن ئۆتۈپ بولغۇچە،
چاك - چاك ئۇسسۇزلۇقنىنى كېلىمەن بېسىپ.

ئۆزرە

كەچۈرگىن ئەي يوللار تومۇردىن ئايىغ
كىيىپ ماڭدىم يۇزۈڭگە دەسسەپ.
چۈنكى مېنىڭ مەنزىلىم يىراق
كېلىچەككە باردىغان گەپ.

يوقلاپ كەپسەن مېنى دىلبىرىم

ھايات ھەققىدە ناخشا

ئانام ئىمزىگىنى بەرمەس بولغاندا،
گاھى ئۆمىلەپ، گاھى ماڭغاندا،
بىلدىم،
ئالەمچە ئىنتىلىش بىلەن
ئادەم بولماقنىڭ قىيىنلىقىنى.
تالنى ئات قىلىپ ئويناپ يۈرگەندە،
دادام «چوڭ بولدۇڭ، ئوقۇ» دېگەندە،
بىلدىم، ئاجايىپ سەبىيلىك بىلەن
ئادەم بولماقنىڭ قىيىنلىقىنى.

ئۇستاز دىلىمغا چىراغ ياققاندا،
بۇ گۈلبۇس دەپ ماڭا باققاندا،
بىلدىم،
سۆيگۈ ھەم نەپرەت بىلەن
ئادەم بولماقنىڭ قىيىنلىقىنى.
ئادەملىكىمگە گۇمان قىلغاندا،
يۈرىكىمنى گۇمان تىلغاندا،
ئاھ، ئالغاندا ئەسكە بالىلىقىمنى،
بىلدىم،
بىگۇمان بىر كۈلكە بىلەن
ئادەم بولماقنىڭ قىيىنلىقىنى.

يوقلاپ كەپسەن مېنى دىلبىرىم

يوقلاپ كەپسەن مېنى دىلبىرىم،
كۆزلىرىڭدە يالتىرايدۇ ياش.
كىرپىكىڭدەك بولدى كىرپىكىم،
ئېغىر كەلدى يۈزۈڭگە قاراش.

خاتا تەبىر بەردىم ئۆزۈمگە،
بىلىنگەنتى كەڭ دۇنيا تاردەك.
قاراڭغۇ ئۆڭي بويكەتتى يورۇق،
سەزدىم تار ئۆڭي ئالەمچە باردەك.

ئەمدى كەلسەڭ يىغلىما دىلبەر،
پارلاپ تۇرغان كۆلكە ئېلىپ كەل.
كۆلكە قونغان لەۋلىرىڭ مەرمەر
لەۋلىرىمگە مەرمەر سېلىپ كەل.

كۆلكىنىڭمۇ بارىكەن يىغىسى

ئالدى - ئارقامدا سوئال بەلگىسى،
ئۇندەشكە ئوخشار ئۇنىڭ مەنىسى.

سوئال ۋە ئۇندەش بىر تۇغقان ئىكەن،
كۆلكىنىڭمۇ بارىكەن يىغىسى.

نىياسەم مەجىت

ئىجاد ۋە ئىلھام

ئاھ يۈرەكلەر چىدايدۇ قانداق؟
ئىلھام كەلسە نۇردەك يالتىراپ.
زۇلمەت دىلدا ئۇ چېقىن كويا،
ئۇندىن زېمىن كېتەر قالتىراپ.

ئاھ يۈرەكلەر چىدايدۇ قانداق؟
ئىلھام كەلسە ئىلاھتەك غايىب.
ئىككى ئالەم مۆجىزىدۇر ئۇ،
نېئىمەتلىرى گۈزەل ئاجايىپ.

ئاھ يۈرەكلەر چىدايدۇ قانداق؟
ئىلھام كەلسە ئۆكلەمدەك كۆلۈپ،
كەلسە كۆكلەم ياشنار كائىنات،
كەتسە گىياھ قالمىدۇ ئۆلۈپ.

ئاھ يۈرەكلەر چىدايدۇ قانداق؟
ئىلھام كەلسە ئەپسۇندەك بېسىپ.
بەسى مۇشكۈل سېھرىنى توسماق،
بولماس ئۇنى قىلىچتا چېپىپ.

ئىلھام دېگەن ئىلاھ قۇدرىتى،
ئۇ قۇتۇلۇش بەلكى ئۇ نىجات.
شۇ تەركىپتىن تۇزۇلگەچكە ئۇ
مەڭگۈ غالىب كەشپ ۋە ئىجاد.

تۇرنسا ئابلەز

ۋەتەننى كۆلۈشۈپ قارشى ئالمىمىز

شۇ كۆلكە بىلەن...

خوش دېمەي تۇنسىزلا كۆلۈپ، ئايرىلدۇق،
ھەسرەتلىك شەبنەملەر سۆيدى مەڭزىمنى.
يۈرەكنى قاماللاپ مورلىسا ھىجران،
شۇ كۆلكەڭ ياشا، دەپ مېنى بەزلىدى.

ھېچقاچان چىقمايدۇ ئېسىمدىن مېنىڭ
شۇ كۆلكە باغلىغان تۇزۇلمەس رىشتە.

ئۇنتۇلار ئازابلار، توزار ھەسرەتلەر،
بولغاچقا دىلىمدا پارلاق ئەقىدە.

كېلىسەن بىر تاڭدا مۇشكۈلنى يېڭىپ،
كۆتۈرۈپ شان چاچقان زەپەر تۇغىنى.
ۋەتەننى كۆلۈشۈپ قارشى ئالمىمىز،
يەلپۈيمىز دىللارنىڭ ئۆچمەس چوغىنى.

دوستۇمغا

ئالدىمدا ھەمىشە تۇرساڭ مۇلايىم،
دەپتىمەن مەن سېنى دوستۇم، خۇدايىم.
ھېشمغا كۈن چۈشتى كەتتىڭ سايىدەك،
نەدىكى جەننەتسەن؟ قىيامەت قايىم.

ھايا تىنىڭ بۇ ئۇزۇن سەپەرلىرىدە،
نەچچە رەت يىقىلىپ، نەچچە رەت تۇردۇم.

يىقىلسام خۇش بولدۇڭ، تۇرسام ىنىاۋا،
لېكىن مەن گۈللىدىم، ھامان جۇش ئۇردۇم.

چىن دوستلۇق گۈللىرى توزۇماس مەڭگۈ
نۇر ئىچىپ مېڭىردىن ھەم مۇھەببەتتىن.
مەردانە قىيىلغان جاندۇر بەدىلى،
يىلتىزى ئايرىلماس ئار — ساداقەتتىن.

ھىجران ۋە ۋىجدان

كۆزلەردىن تامچىسا ھەسرەت ياشلىرى
دەيمەنكى كۆز ياشنىڭ ئىلاھى — ھىجران.

سۆيگۈمىز ئوخشىغاچ تاڭلارغا گويا
تاڭلاردەك تۇرىدۇ بىزدىكى ۋىجدان.

راخمان ئاقنىياز

نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن

نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن
بۇ ئانا تۇپراقنى مەھكەم قۇچاقلاپ.
تالاي يىل قاغجىراپ ياتقان ماكانىنى
كۆكەرتكەن، سۇغارغان باغچا - باغچىلاپ.

نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن،
گويا كى تومۇردا ئاققان قان بولۇپ.
شېغىل ھەم تاشلارنىڭ ئاستىغا كىرىپ
گىياھنى ياشارتقان زەم - زەم سۇ بولۇپ.

نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن،
ئاھ، زېمىن ئاستىدىن بايلىق ئىزدىگەن.
نېفىتلىك باغرىنى مەردلەرچە يېرىپ،
ئىنسانغا ئەڭ ئالىي بەخت كۆزلىگەن.

نېفىتلىك باغرىغا سىڭگەن تامچىمەن،
بۇ گۈزەل هاياتنى ساقلا بېغىشلاپ.
ئارزۇيۇم - ئارمىنىم ئاشتى ئەمەلگە،
ئاھ، زېمىن ياشايمەن سېنى قۇچاقلاپ.

ئادىل زۇنۇن

گۈزەل بىر شەھەر

تۇنۇگۈن قاغجىراپ ياتقان بۇ چۆلگە
ئىپارلار ئاڭقىغان چىمەن تىزىلدى.
پەرىشته قولىدا رەسسامنىڭ گويا
بىر پارچە قەغەزگە جەننەت سىزىلدى

گۈللەرنىڭ جىلۋىسى يېڭى بىر ئىقلىم
گۈللەرگە پۈركىنىپ ئۆتىدۇ كۈنلەر.

هەيۋەتلىك بىنالار، ئاسفالىت يوللار،
ئاخشىلىق ئەسنالار، يۈلتۈزلۇق تۇنلەر.

يۇز ئاچتى مۆجىزە چۆللەر باغرىدا
يالتىراپ نۇر چاچتى مانا بىر گۆھەر.
تاشلارغا بىز تەرگەن مۇھەببەت گۈللەپ
بوپ چىقتى ئاخىرى گۈزەل بىر شەھەر.

خۇدابەردى

يەنە تۆھپە قوشمەن

(پېنسىيىگە چىققان بىر ئىشچىنىڭ بايانى)

قىرآن چاغدا كەلگەنتىم
ئىشچىلىققا، مايتاغقا.
تەقسىماتتا بۆلۈنگەن
نېفىت ئاپىرىش زاۋۇتقا.

ئەڭ جاپالىق چاغلاردا،
ماڭدىم ئىزلار قالدۇرۇپ.
پېنسىيىگە چىقتىم ئىشنى
ئەۋلادلارغا تاپشۇرۇپ.

ئوتتۇز يىلنى ئۆتكۈزدۇم
هالال ئىشلەپ بىر كۈندەك.
ئىش ئورنىمدا چىڭ تۇرۇپ،
تۆھپە قوشتۇم كۆتكەندەك.

ئۇمىدىمنى ئۈزمەيمەن،
مېهرىم چۈشكەن زاۋۇتقا.
يەنە تۆھپە قوشمەن
كىرمىسەملا تاۋۇتقا.

ئادالەت ئابدۇراخمان

پارچىلار

بىلىمنى بۇيۇك بىل، ئوقۇشنى ئۆلۈغ،
بىلىمدىن كېلىدۇ جىمىكى ئۈتۈق.
بىلىمدىن، ئوقۇشتىن ئۆزۈڭنى تارتساڭ،
بولمايدۇ قىممىتىڭ هەتتا بىر پۇتلۇق.

بولسىمۇ رەڭگارەڭ گۈللەر تۈرلىرى،
هەممىسى ئوخشاشلا گۈزەل كۆرۈنەر.
ئادەمنىڭ چىرايى بولغىنى بىلەن،
ئەخلاقى بولمىسا مەخلۇق كۆرۈنەر.

ئابلا ھەمدۇل

ئەيىپ

(ھېكايە)

مەن ئەما بولغاچقا، ئۇكامنىڭ يېتەكلىشى بىلەن تەبىئەتنىڭ ساپ ھاۋاسىدىن ھۇزۇرلىنىپ كېتىۋاتىمەن. يورۇق لۇقتىن مەھرۇم بولغان كىشىلەر بىرەر سەنئەت يول باشلىشىغا نەقەدەر موھتاج - ھە. ئۇ يېڭىدىن ئايىغى چىققان كىچىك بالىغا ئوخشاش كىم قايىقا باشلىسا شۇ يېقا مېڭىۋېرىدۇ.

ئۇكام يۇمۇران قوللىرى بىلەن قولۇمنى تۇتۇپ مېنى يېتىلەپ ماڭاتتى. مېڭىپ كېتىۋېتىپ نەگە كەلگەنلىكىمىزنى، ئۇ يەرنىڭ ئىسمىنى ماڭا تونۇشتۇراتتى. مەن «ھە» دەپ بېشىمنى لىڭشىتىپ قويۇاتتىم. ئىچىم سىقىلاتتى. ئۆزۈمنى ئۇكامنىڭ سىڭلىسىدەك ھېس قىلاتتىم. ئەما بولغىچە گاس، گاچا بولغان بولسىمۇ يورۇقلۇقنى، تەبىئەت دۇنياسىنى كۆرەلىگەن بولاتتىم.

— ئاچا، يانغا ئۆتۈڭ، ماشىنا كەلدى، — دەپ قولۇمنى تارتتى ئۇكام. لېكىن خېلىلا بەستلىك گەۋدىگە ئۇرۇلۇپ كەتتىم. راستىنى ئېيتقاندا مەن ئۇنىڭغا ئۇرۇلدۇمۇ ياكى ئۇ ماڭا سوقۇلدىمۇ، بىلمەيمەن. ئىشقىلىپ، ۋايجان دەپلا يەردە ئولتۇرۇپ قالدىم.

— ئەپۇ قىلىڭ خانىم، مەن سىزنى قەستەن سوقۇۋەتكىنىم يوق، — قۇلاق تۈۋىمدە بىر يىگىتنىڭ جىددىي ئەمما مۇلايىم ئاۋازى ئاڭلاندى، — بىر يېرىڭىز ئاغرىمىغاندۇ، بۇ راستىنلا ئېھتىياتسىزلىقتىن بولدى.

ئاچچىقىم كەلدى. بىرمۇنچە گەپ بىلەن ئەپۇ سورىغاندىن كۆرە مېنى يۆلەپ قويسىچۇ كاشكى، ئۇكامنىڭ ياردىمى بىلەن بىلىمنى رۇسلاپ ئاستا تورنىدىن تۇردۇم.

— ھېچقىسى يوق، بۇنچىلىك ئىشلار بولۇپ تۇرىدۇ، — ئاچچىقىم كەلگەن بولسىمۇ شۇنداق دېيىشكە مەجبۇر بولدۇم.

— رەھمەت خانىم، — قۇلاق تۈۋىمدە يەنىلا يېقىملىق ئاۋاز ئاڭلاندى.

— مەن خانىم ئەمەس، — دېدىم ئاچچىقىمنى تەستە بېسىپ، مەن تېخى ئەمدىلا 17 ياشقا كىرگەن تۇرسام، بۇ كىشى مېنى خانىم دەۋاتىدۇيا! يەرگە

(داخىرى 126 - بەتتە)

سەيىت ئۆمەر

يوقلاش

(ھېكايە)

— ھوي ئاداش، بۈياقتا كېلىپ قاپسىلەرغۇ، — شەرق ئىشتان-چاپان كىيگەن، ئېگىز بويلۇق، قاۋۇل كەلگەن بىر يىگىت مەندىن ئەھۋال سورىدى. ئۇ گۈرجەك كۆتۈرۈۋالغاندى.

مەن ئۇنى قاچان، قەيەردە كۆرگەنلىكىمنى دەماللىققا ئەسلىيەلمەي، ئۇنىڭ چىرايىغا بىر پەس سەپسالدىم. ئۇنى بىرنەچچە ئاي ئىلگىرى كۆرگىنىمنى ئاران ئېسىمگە ئالدىم.

— بۇ يەرگە ئىشقا كىرىپسىلەردە؟— دېدىم مەنمۇ.

— سىلەر ئالمىغان بىلەن بۇ يەردىكىلەر ئىنساپلىققەن، ئوبدان كەپسىز دەپ ئىشقا ئالدى، — دېدى ئۇ مۇرەمگە شاپىلاقلاپ تۇرۇپ، — ھەي ئۇكا، كۈندۈزى پوستتىن كىرگۈزمىدىگلار، كەينىمگە يېنىپ تۆۋەندىكى جىرانلىق ئىچىدە مۆكۈپ يېتىپ، كەچتە مايتاغقا كېلىپ ئەتىلا ئىشقا كىرىشەلدىم. ماشىنىغا يول تۈزلەيدىغان، يولنىڭ قارلىرىنى تازىلايمەن، بولدىغان ئىشكەن. مانا سەنمۇ كەپسەن، بىللە ئىشلەيدىكەنمىز - دە، بىراق سەن خېلى ئوقۇغاندەك تۇرىسەن، مېنى باشقۇرىسەنغۇ دەيمەن؟

مەن دايىمجان بىلەن ئەنە شۇنداق تونۇشۇپ قالغانىدىم. بۇ 1952 - يىلى 12 - ئايلار ئىدى. ئۇنى مەن بىرنەچچە ئاي ئىلگىرى كۆرگەنىدىم. ئۇ بېشىغا كىرلىشپ كەتكەن شاپاق دوپپا، ئۇستىگە ماتا ئىشتان ۋە ئالدى ئوچۇق ماتا كۆڭلەك كىيىۋالغاندى. ئۇ پوستقا:

— مايتاغقا ئىشقا كىرەي دەپ كەلگەنىدىم، — دەۋاتقاندا مەن پوستتىكى جەڭچىنىڭ قۇلىقىغا: تۇرقىدىن قىمارۋاز

ياكى ئوغرىدەك تۇرىدۇ، ئۇنى كانىغا كىرگۈزمىگىن، دېگەنىدىم.

ئودوكاچكىدا ئون نەچچە ئادەم بولۇپ، مەن ئۇلار بىلەن تېزلا ئۆزلىشىپ كەتتىم. دايىمجان مەندىن خېلىلا چوڭ بولسىمۇ، كىشىلەر بىلەن چىقىشقاقلىقى، ئىشچانلىقى، ئايىغىنىڭ يېنىكلىكى، بولۇپمۇ پاراڭچى ۋە ناخشىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئېيتىشتەك ئالاھىدىلىكلىرى بىلەن ھەممىمىزنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشكەنىدى. ئۇ قار ياغمىغان كۈنلىرى بىزگە قىزىق-قىزىق پاراڭلارنى قىلىپ بېرەتتى. كەچقۇرۇنلۇقى ھەممەيلەن چوڭ ياتاقتا يىغىلىپ دايىمجاننىڭ مۇڭلۇق ناخشىلىرىنى بېرىلىپ تىڭشايتتۇق. بەزىدە ئۇ 20 نەچچە يىلىق يېتىملىك ھاياتىدا چەككەن جەبىرجاپالىرىنى، كەزگەن چۆل - باياۋانلىرىنى سۆزلەپ يۈرەك باغرىمىزنى ئېزىۋېتەتتى.

دايىمجان بەزىدە ھەزىل قىلىپ، بۇرۇنقىلار پۇلى بارنىڭ گېپى ئوڭ، پۇلى يوقنىڭ گېپى توك دەيدىغان، ماۋۇ ئاداش ئازراق بىرنېمە ئوقۇپتىكەن، گەپ قىلسا ھەممىمىز ھە دەيمىز. قارىغاندا ھازىر ئوقۇغانىنىڭ گېپى ئوڭ ئوخشايدۇ. مانا مېنى ئالساڭلار، يېشىم چوڭ، كۆرگىنىم كۆپ، لېكىن گۈزجەك بىلەن يول تۇزلەيمەن. ھەي ئوقۇمىغانلىق، دەپ ھەسرەتلىنەتتى.

يىللار تېز-تېز ئۆتۈۋەردى. مايتاغ گۈللىنىپ، دائىرىسى كېڭەيدى. ئارىدىن 10 يىل ئۆتكەندە، دايىمجان بىلەن بىر سېخىتا ئىشلىدىم، ئۆيىمىزمۇ بىر بىنادا بولۇپ قالدى. بىز خوددى تۇغقانلاردەك ئىجىل بولۇپ كەتتۇق.

دايىمجان بىر كۈنى ماڭا ئايالىنى كۆرسىتىپ: بۇنى خۇدا ماڭا ئاتا قىپتىكەن، پۇتۇمغا پۇت، قولۇمغا قول بولدى. مانا ھازىر تۆت ئوغۇلنىڭ ئانىسى بولۇپ قالدى. ئۆزى ئىشچان، سېنىڭ ئايالىڭدەك بەك پاكىز بولمىسىمۇ، نېنىڭنى يېقىشىپ، كىرلىرىڭنى يۇيۇشۇپ بېرەلەيدۇ، — دەپ تونۇشتۇردى. بىز قوشنا بولۇپ ئولتۇرغان تۆت يىل ئىچىدە ئۇنىڭ ئايالى يەنە ئىككى ئوغۇل، بىر قىز تۇغدى.

— سەن جاپانى پۇلغا سېتىۋالىدىكەنسەن. ماڭا شىڭغا، ئايالىڭنىڭ سالامەتلىكىگە، خالتاڭدىكى قوناق ئۇنىڭغا قاراپ بالا تاپمامسەن،—دېسەم، ئۇ:

—سەن غەم قىلىپ كەتمە، بۇلارنىڭ كۈنى مېنىڭ ئۆتمۈشتىكى كۈنۈمدىن ياخشى، ئىگە دەپ يەرگە چۈشتىمۇ بولىدى، رىسقىنى ئىگىسى بېرىدۇ،—دېدى.

—ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن ئايالىڭ كېسەلچان تۇرسا دېسەم، ئۇ:

—كېسەل بولسا داۋالايدىغان دوختۇر بار، بالىلار چوڭ بولۇۋالسا، ئانىسىنى بېقىپ ھالدىن خەۋەر ئالىدۇ،—دەپ ھەرگىز تەن بەرمىدى.

دايىمجان ئۆزىگە قاتتىق تەلەپچان ۋە خىزمەتتە مەسئۇلىيەتچان ئىدى. ئۆيىگە كەلسىلا ئۇن-تىنسىز ئۆي ئىشلىرىنى قىلاتتى. دايىمجان بەزىدە بىزنىڭ ئۆيىگە كىرىپ مۇڭدىشاتتى. بىر- ئىككى رومكا قېقىۋېتىپ، بىزگە ناخشا ئېيتىپ بېرەتتى. غورىگەل تۇرمۇشىدىن ھەرگىز زارلانمايتتى.

—ئۇكا،—دەپ سۆزلەيتتى ئۇ،—ھازىر مېنىڭ ئەھۋالىم تولىمۇ ياخشى. بالىلىرىمنىڭ ياتىدىغان ماكانى، ئىچىدىغان ئۇمىچى بار. سىلەر ھەر يىلى مېنى

نەمۇنچى سايلاپ، مەيدەمگە گۈل تاقاپ، سەھنىگە چىقىرىۋاتىسىلەر. رەسسامگە تارتىنغانلارغۇ پات-پات كېلىۋاتىدۇ، گېزىتلەرگە چىقىرىۋاتىدۇ. خېتىنى تونۇمىساممۇ رەسسامگە قاراپ بەك خىجىل بولىمەن. مەن بىر كىشىنىلا قىلىۋاتىمەن. بىكار تۇرۇشنى بىلمەيدىغانلىقىمنى ئۇلار بىلمەيدۇ - دە، بىكار چاغلاردا كونا سايمانلارنى يېغىپ قويىمەن، قولۇمدىن كەلسە رېمونت قىلىپ قويىمەن، شۇ. باشقىلار تاشلىۋەتكەن سايمانلارنى يېغىپ قويىمسام، ئېغىپ كەتكەن مايلارنى تۆكۈۋاتقاپ قويىمسام قانداق بولىدۇ؟ بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزىمىزنىڭ زاۋۇتىنىڭ تۇرسا شۇنىڭغىمۇ سەھنىگە چىقىرىپ، گېزىتكە يازامدۇ؟ بۇ ماڭا ئارتۇقچە ئەمەسمۇ؟ مەيلى يازسا يېزىش، ماختىسا ماختاش، سىلەر ئۇنداق قىلمىساڭلارمۇ مەن شۇنداق قىلىۋېرىمەن. بىراق - زە، ئۆتمۈشتىمۇ ئورغاق-كەتمەندىن قولۇم بوشىمىغانىدى. ھازىرمۇ لوم بىلەن گۈرجەكتىن باشقىسىنى تۇتمىدىم. بۇلتۇر باشلىقىم ماي كۆلىدە ناسوسقا قارىساڭ دېۋىدى، قارىغۇدەك بولسام، بۇ ئىش توك بىلەن بولىدىغان ئىشكەن ئەمەسمۇ. كۆل توشقاندا ھېچ توختىتالماي تۇرسام، تەلىيىمگە يارىشا چىڭ گوخەن دېگەن ئادەم كېلىپ قالدى. «ھەي ئاداش، مانى تۇتقىنا» دېسەم، ئۇ كۆلۈپ كېتىپ، «ب» نى باسساڭ توختايدۇ، دەيدۇ. مەن «ئا» نى بىلمىسەم، «ب» نى نەدىن بىلەي. كېيىن ئالە بۇ ئىشنىڭ نى، دەپ يەنە كونا ئىشىمنى تېپىۋالدىم. تېخى ئۇنى ئاز دەپ شۇجىيىمز مېنى پارتىيە مەكتىپىگە بېرىپ ئوقۇپ كەلسەڭ دەيدۇ. خەت تونۇمىسام قانداق ئوقۇيمەن، دېدىم. ھەي نادانلىق، ھەي نادانلىق! مانا بۇلار ئوقۇمىغانلىقىڭ زىيىنى دېگىنە! مانا سەن بولساڭ ئوقۇغان. كىچىك بولساڭمۇ بىزگە باشلىق. مەن ئوقۇمىغاچقا چوڭراق خىزمەت كۆرسىتەلمەيۋاتىمەن. قاراپ تۇر، جېنىم چىقىپ كەتسەمۇ بالىلىرىمنى ئوقۇتۇپ يارىملىق ئادەم قىلىپ چىقىمەن.

ئاردىدىن 25 يىلمۇ ئۆتۈپ كەتتى.

كېيىن مەن خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەن شىخوغا يۆتكىلىپ كەتتىم. دايىم جانىنى ناگاندا بىر كۆرۈپ قالاتتىم. ئۇ يەنىلا تىمەن ئىدى. بىر كۈنى ئۇنىڭغا:

— جاپادىن قۇتۇلۇپ ياشىرىپ كېتىپسەن، سالامەتلىكىڭ قانداق؟ بالىلىرىڭ چۇ؟ — دېۋىدىم، ئۇ:

— مانا ساق-سالامەت تۇرۇپتىمەن، —

دېدى مەغرۇر قىياپەتتە، — كېسەل دېگەنـ
نى بىلمەيمەن، خوتـۇنمـۇ بوردىغاندەك
سەمرىپ كەتتى. بالىلىرىمنىڭ ئـالـدى
خىزمەت قىلىۋاتىدۇ، كەينى ئوقۇۋاتىدۇ.

بىر كۈنى ئايالىم ماڭا: دايىمجانلار
بىلەن بەك يېقىن ئۆتكەنىدۇق. بالىلىرـ
نىڭ تويىغا چاقىرىۋىدى، بارالمىدۇق.
ئەمدى بىر بەرىپ يوقلاپ كەلسەك بولاتـ
تى، دەپ مەسلىھەت سالدى. مېنىڭمـۇ
شۇنداق ئويۇم باردى، شۇڭا بۇ گەپ
ماڭا ياغدەك ياقتى. شۇنىڭ بىلەن بىر
يەكشەنبە كـۈنـى ئـايالىم ئىككىمـز
دايىمجانلارنىڭ ئۆيىگە كەلدۇق.

— ھەي نىسا، ياغاچ سۈنـدۇر، قارا
كىملەر كەلدى؟! — دەپ توۋلىغىنىچە
دايىمجان ئالدىمىزغا يۈگۈرۈپ چىقتى.
نىساخانمۇ ئىچكىرىكى ئۆيدىن يـۈگـۈرۈپ
چىقىپ بىزنى ئۆيگە باشلىدى. بىز بىرـ
بىرىمىز بىلەن قىزغىن ھال-ئەھـۋال سو-
راشتۇق. ئۆي رەتـلىك، پاكىز ئىدى.
يەرگە گىلەم سېلىنغان، ھازىرقـى زامان
ئۆي جاھازلىرى ۋە ئېلېكترلىك سايمانلار-
نىڭ ھەممىسى بار ئىدى. ئۇلار چىرايلىق
ۋە پاكىز كىينىگەنىدى. دايىمجان بـزنى
تۆرگە باشلاۋېتىپ، ئون ياشلار چامىسىدـ
كى بىر قىزنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ، ئۇنى
تالاغا ماڭدۇردى.

— سىلەرنى بەكمۇ سېغىنغانـتـۇق،
بۈگۈن يۈز كۆرۈشۈش نېسىپ بوپتۇ... —
دېدىم ئۇنىڭغا. دايىمجاننىڭ كۆلكـدىـن
كۆزى يۇمىلايلا دەپ قالـغـانـدى. ئۇ
پات - پات تالاغا قاراپ قويۇاتتى.

— دايىمجان، تالاغا تولا قارايسەنغۇ،
ئۆيدە نان يـوقـمـدى ئـاداش، — دەپ
چېقىشتىم.

— نان تۇرماق، سويىدىغان قويـمۇ
تەييار دېگىنە، بالىغا قاراۋاتىمەن. سىلەرـ
نى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتىم،
بېشىم كۆككە يەتكەندەك بولۇۋاتىدۇ. يادىڭـ
دىمىكىن، كوچىدىن كىرمەيدىغان ھېلىقى
بەختى كەلمەكچى ئىدى، — ئۇ شۇنـداق
دەپ تۇرۇۋېدى، كاستۇم - بۇرۇلكا كىيىپ،
گالىستۇك تاقىغان سالاپەتلىك بىر يىگىت
ئۆيگە كىرىپ كەلـدى - دە، سالام بېرىـپ
بىز بىلەن كۆرۈشتى ھەمدە ئىسمىـمـزنى
ئاتاپ بىزدىن ئەھۋال سورىدى.

— بۇ كىـم؟ — دايـىـمجـان بـزگە
قارىدى.

— بۇ يىگىت...

بىز ئۇنىڭ ئىسمىنى دەپ بېرەلمەي
خىجىلچىلىقتا قالدۇق.

— مانا بۇ — بەختى. سـىـلەر كىچـ
كىدە ئۇنى بەختى ياۋاش دەيتتىڭلارغۇ؟
ھە، مانا مۇشۇ، — دەپ تونۇشتـۇردى دا-
يىمجان. نىساخان ئالدىراش داستـخان
راسلاۋېتىپ ئوغلىغا:

— قارىغىنا بالام، بۇلار ئاسمانـدىن
چۈشكەندەكلا كەلدى. بۈگۈن مۇشۇ ئۆيدە
ھەممەيلەن جەم بولايلى،— دېدى.

ئەسلىدە بۈگۈن بەختى ئاتا-ئانا ۋە
بارلىق قېرىنداشلىرىنى ئۆيىگە چايغا چا-
قىرغانىكەن. بەختى بىزنىمۇ ئۆيگە تەكلىپ
قىلىپ تۇرۇۋالدى. بىزمۇ ماقۇل بولـدۇق.
چۈنكى بىزدە بالىلارنى كۆرۈش ئىستـكى
كۈچلۈك ئىدى.

دايىمجاننىڭ بالا - ۋاقىلىرى بەختـ
نىڭ ئىشىكى ئالدىدا بىزنى كۈتۈپ تۇرغا-
نىكەن. ئۇلار بىز بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى.
ۋە بىزنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى. بىر-بـ
رىدىن گەۋدىلىك، كېلىشكەن بۇ يىگىتلەر

دايىمجاننىڭ ئوغۇللىرى ئىككەنلىكىنى بىلمەپ ھاڭ-تاڭ قالدىم. ئۇلارنى پات-پات كۆرۈپ تۇرساممۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ دايىمجاننىڭ بالىلىرى ئىككەنلىكىنى بىلمەيدىكەنمەن.

توۋا، مانا بۇ داۋۇت، داڭلىق ستاخانوكچى، تېخىنكا يېڭىلاش ماھىرى، ئۇ ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىش نەمۇنىچىسى بولغان، بىر قېتىم قۇربان ھېيىتتا ئۇيغۇل كېلىپ قېلىپ ئۆيىگە ھېيتلاپمۇ كىرگەنىدىم. ئاۋۇ دۆلەتنىمۇ ياخشى تونۇيمەن. ئۇ نېفىت ئايرىش زاۋۇتىنىڭ بىر سېخىدا ئىنژېنېر ھەم مۇئاۋىن سېخ مۇدىرى بولۇپ ئىشلەيدۇ. بىرقانچە قېتىم زاۋۇتنى ئېكسكۇرسىيە قىلغىنىمىزدا سېخنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالىنى، مەشغۇلات قائىدىلىرىنى ئۈيغۇرچە، خەنزۇچە ناھايىتى چۈشىنىشلىك قىلىپ تونۇشتۇرغانىدى. ئاۋۇ ئايال دوختۇرنىمۇ تونۇيمەن. بۇ مۇئەللىم چوكان بىلەن نەۋرىلەرنىڭ ئوقۇش ئەھۋالى توغرىسىدا بىرنەچچە قېتىم پاراڭلاشقانىدىم. نېفىت ساھەسىدە كەپشەرلەش ئۇستىسى دەپ نام ئالغان تۇرغۇنجانمۇ دايىمجاننىڭ ئوغلى ئىكەن.

— ھوي ئاداش، نېمىگە ھاڭۋېقىپ قالدىڭ؟ سەن يەنە ھېلىقى ئاق ئۆچكىنى ئېمىدىغان ماڭقىلارنى، بىر جاۋۇردا ئۇماچ ئىچىدىغان قاسماقلارنى كۆرىمەن دېگەنمىدىڭ؟ ئاق ئۆچكە ئېسىگىدىمۇ، قالتىس جانۋار ئىدى، مانا بۇلارنىڭ تۆتى شۇنى ئېمىپ چوڭ بولغان. قارىغىنا بۇلارنىڭ بەستىگە.

— بالىلىرىڭ كىشىنىڭ زوقىنى كەلتۈرگۈدەك چوڭ بوپتۇ. مۇنۇ نەمۇنىچىنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغان، ماۋۇ ستانوكچىنىڭ ئۆيىگىمۇ كىرگەن. دوختۇر قىزىم پەرىدەنسىمۇ ئوبدان تونۇيمەن. لېكىن ئۇلارنىڭ سېنىڭ بالىلىرىڭ ئىككەنلىكىنى زادى ئويلىماپتىمەن.

— ئابدۇرېشىت ئاكا، بىز رىزۋانكۆل ھەيدەم بىلەن ئىككىلارنى ئوبدان تونۇيمىز. سىلەرنى كۆرسەكلا سالام قىلىمىز. لېكىن سىلەر بىزنى تونۇمايسىلەر، — دەپ گەپ باشلىدى داۋۇت. دايىمجان ئوغلىنىڭ گېپىنى تارتىۋېلىپ:

— مايتاغ تەرەققىي قىلىپ ئادەم كۆپەيدى. تۇنۇگۈنلا تايتاڭلاپ مېڭىپ يۈرگەن بالىلار بۈگۈن چوپچوڭلا ئادەم بولۇپ كەتتى. ئۇلارنىڭ قايسىبىرىنى تونۇپ بولالايسەن، تونۇۋالسۇن دەپ تويلارغا چىللىساق، ئىشىك چېقىپ قالدىمۇ كىملەر. كۆرسەڭ ھالىڭ يوق، كۆرمىسەڭ كارىڭ يوق بولۇۋالدىڭ، ئاداش!

— دايىم ئاخۇن، سىلە ئۇلارنى يوقلاپ باردىلىمۇ؟ نېمانداق گەپنى چوڭ قىلىلا. ھە، گەپنى ئاز قىلىپ مېھمانلارنى ئۇسسۇلۇققا تەكلىپ قىلسىلا، — دېدى نەساخان كۆلۈپ تۇرۇپ.

دايىمجان ئايالىنىڭ گېپىگە پەرۋا قىلماي خىيالا سالاپەتلىك، رەتلىك كىيىنگەن، 35 ياشلاردىكى بىر يىگىتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— قېنى ئۆزۈڭ سەپسېلىپ قاراپ باققىنە، بۇ كىمكەن، — دېدى.

مەن ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ قالدىم.

— مېنى تونۇيالمىدىڭمۇ، مەن تۇرسۇن، — دەپ ئۆزىنى تونۇشتۇردى يىگىت كۆلۈپ.

— ھوي ئاداش، ھېلىقى سەن ئۆيگە كىرسەڭ ئايىقىنىڭنى ئاچە، خەت

يازغان قويۇڭنى كۆيسەن، دەپ تۇرۇۋا-لدىغان ئىككىنچى ئوغلۇم تۇرسۇن شۇ ئەمەسمۇ؟ــ دېدى دايىمجان مېنى خىجىل-چىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ، ــ ئوقۇ-تىمەن دېگەن ئىرادەم چىڭ بولغاچقا، ئۇنى ئون يىل ئوقۇتسام، يەنە ئوقۇيمەن دەيدۇ. ئاكىسىمۇ ئوقۇسۇن، دېدى. هېلى-قى مەكتىپىڭنى نېمە دەيتتى خۇدايىم، هە، داچىڭ نېمىت داشۆسىما؟ ئۇ شۇ مەكتەپتە ئالتە يىل ئوقۇدى، دېگىنە. بىر كۈنى ئوقۇشۇم تۈگىدى، قارامايدا خىزمەت قىلىمەن، دەيدۇ. بار، قارامايدىمۇ ئىزدىم قالسۇن، دېدىم. ماۋۇ قىزىمۇ چوڭ ئوقۇپ-تىكەن. ئۆزلىرى تېپىشتۇ، تويىنى قىلىپ قويدۇق. هازىر بۇلارنىڭ ئىككى بالىسى بار. ئۆزى ئىنژېنېر دېگىنە. هەممەيلەن جەم بولغاندا، سىلەر كېلىپ، گۈل ئۈس-تىگە گۈل چەككەندەك بولدى ئاداش. تۇرغۇنجان بىلەن داۋۇت 7-سىنىپنى تۈگىتىپلا ساڭا يارەمدە بولايلى، دەپ ئىشقا كىرىشپ كەتتى. ئۇ كۈنلەردە ئوقۇشمۇ ئانچە ئەسقاتمايدىغان چاغلار بولغاچقا، بوپتۇ دەپ ئىشقا بېرىۋەتتىم. قالغانلىرى چوڭ-چوڭ ئوقۇدى. ئۇلار بىز ئوقۇغان، شۇڭا ئوقۇغانلار بىلەن توي قى-لىمىز، دەپ ئۆيدە دوختۇر، مۇئەللىم، كادىر كۆپ بولۇپ كەتتى. بۇلار زاۋۇت-نىڭ ئاساسلىق ئادەملىرى بولۇپ قالدى، شۇڭا مۇدىر كەلدىمۇ؟ مۇئەللىم بارمۇ؟ دوختۇر بارمۇ؟ دەپ كېلىدى-غانلار بەك تولا. هەي ئاداش، باشقىلار تېخى مېنى ... مۇدىرنىڭ دادىسى، دوخ-تۇرنىڭ دادىسى دەيدۇ، دېگىنە تېخى. هالال ئىشلەپ، جاپالىق ئەجىر قىلىۋىدىم، ئەمگىكىمنى تەشكىل قەدىرلىدى. بالىلىرىم تەشكىلىنىڭ، بىزنىڭ هەم ئوقۇتقۇچىلىر-نىڭ ئەقىدىسىنى ئاقلىدى. ئەمدىلىكە تە قارىياغاچتەك يىلتىز تارتتىم، نەۋرىلە-رىمۇ كۆپ. شىنجاڭنىڭ قايسى يېرىدىن نېمىت چىقىدىكەن، شۇ يەردىن مېنىڭ پۇشتۈم تېپىلىدۇ. مەن دائىم ئۇلارغا پارتىيە، خەلقنە هالال ئىشلەشنى تاپىلاپ كېلىۋاتىمەن.

ئۇ ماڭا لەپپىدە بىر قارىۋېتىپ، ئارقىدىن چاي ئوتلىدى.

ــ بالىلار پۇتۇنلەي قولدىن چىقىپتۇ. جاپا تۈگەپ، سىلەرگە راهەت قاپتۇ. ئەم-دى ياستۇقنى قىرلاپ، نىساخانىڭ ئەتە كەن چېينىنى ئىچىپ هۆزۇرلىنىدىكەنسەن-دە، ــ دېدىم ئۇنىڭغا.

ــ هازىر نەۋرىلەرگە ئاپىسى ئىككى-مىز قارايمىز. ئۇلارمۇ، بالىلىرىمۇ، بىزمۇ خاتىرجەم. قانداق؟ ــ ئۇ شۇنداق دېدى-دە، قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى.

بۇگۈنكى يوقلاش بەك خاسىيەتلىك ئىش بولدى. هالال ئەمگەكنىڭ مېغىزىنى چېقىۋاتقان بۇ ئەرخوتۇنغا ۋە ئۇلارنىڭ بالا-چاقىلىرىغا قاراپ مەستلىكىم كەلدى. ئۇلار هەقىقەتەن بەختلىك ئائىلە ئىدى.

مەسئۇل مۇهەررىر كامىل تۇرسۇن

تۇرسۇنجان ئەزىز

جۇشقار قىزى

(نەسىر)

ئادەتتىم بويىچە بۈگۈن يەنە قۇياش ئۆز نۇرىنى كەلگۈسىگە زېمىنغا چېچىۋاتقان چاغدا، قولىدا مەرۋايىت تۇتقان، مەغرۇر جۇشقار قىزىنىڭ يېنىغا كەلدىم-دە، ئۇنىڭ ھەيۋەتلىك بەستىگە قاراپ چوڭقۇر خىيالىلار دېڭىزىغا شۇڭغۇدۇم.

ئېخ، جۇشقار قىزى، سېنىڭ بۇ نېمەت شەھىرىگە ھۆسن قوشقۇچى سىمايىڭ نېمىدېگەن گۈزەل، نېمىدېگەن ھەيۋەتلىك ھە! سېنى تۇنجى قېتىم كۆرگەن ھەر-قانداق كىشى ھاياجانغا چۆمىدۇ. مەنمۇ شۇ خىل ھېسسىياتتا، ئەلۋەتتە.

سېنىڭ نۇر چېچىپ تۇرغان كۆزلىرىڭدىن كەلگۈسىگە بولغان ئىنتىلىش، ئۈمىد، ئىشەنچ ئەكس ئەتسە، بىلىكىڭگە يۆگىلىپ، يەلپۈنۈپ تۇرغان لېنتا پايانسىز چۆل-باياۋانلارنى ئەسلەتمەكتە. ھەيۋەتلىك ۋېشكىلار ئۈستىدە جەۋلان قىلىپ تۇرغان قىزىل بايراقلارنى ئەسلىتىدۇ. ئۇنداقتا قۇياش نۇرىدا ئالتۇن نۇر چېچىپ، كۆزنى قاماشتۇرۇۋاتقان قولۇڭدىكى مەرۋايىتنى نېمىگە ئوخشاتسام بولار؟! توغرا، ئۇ بۇ نېمەت شەھىرىنىڭ ئۈمىد چىرىغى.

ئېخ، جۇشقار قىزى، سەن نېمەتلىكنىڭ ھەرقايسى سەپلىرىدە تەر ئاققۇزۇۋاتقان باتۇر جۇشقار ئوغۇل-قىزلىرىنىڭ سىمۋولى. سېنىڭ ئاشۇ ئۈمىدۋار، مەغرۇر، جەڭگىۋار قىياپىتىڭ كىشىگە پۈتمەس-تۈگىمەس كۈچ قۇۋۋەت، غەيرەت-شىجائەت ئاتا قىلىدۇ. مەن سېنىڭ ئاشۇنداق قىياپىتىڭنى ياخشى كۆرىمەن ...

تۇرنىسا ماڭسۇر

سەمىيەت

(ھېكايە)

مەردانىنىڭ تۇرمىدىن قويۇۋېتىلگەنلىكى توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئاڭلىغان كېرەم سەھنا باشلىقىدىن رۇخسەت ئېلىپ ئۆيىگە قاراپ چاپتى. ئۇ، ئىشكتىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىغان ھالدا توۋلاپلا كىردى:

— مەردان ئىنىم، سالامەت قايتىپ چىقتىڭمۇ؟!

— ئاكا! ... — چاي ئىچىۋاتقان مەردان قولىدىكى پىيالىنى شىرە ئۈستىگە تاققىدە قويۇپ، ئاكىسىنىڭ كەينىگە ئېچىلغان قۇچىقىغا ئۆزىنى ئاتتى.

خۇشاللىقتىن ئاكا-ئىنىلەرنىڭ بىر ھازاغىچە ئاغزى گەپكە كەلمەي قالدى. كېرەمنىڭ كۆز ياشلىرى ئىككى مەڭزىنى بويلاپ سىرغىپ چۈشتى. مۇشۇ تاپتا ئۇ كەپسىز ئىنىسى مەردانىنىڭ جىنايەت ئۆتكۈزۈپ ئاتا-ئانىسىنى رەنجىتكەنلىكىنى تامامەن ئۇنتۇغانىدى. مەردانمۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ تۇراتتى.

— قېنى، ئولتۇرۇڭلار، بىرەر پىيالىدىن چاي ئىچكەچ پاراڭلىشىڭلار، — كېرەمنىڭ ئايالى ئايشەم ئۇلارنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى. كېرەم توختىماي ئىقتىساتقان كۆز ياشلىرىنى سۈرتكەچ دېۋانغا چۆكتى. مەردان ئاكىسىنىڭ يېنىدىن ئورۇن ئالدى. ئايشەم ئۇلارغا چاي قۇيغاندىن كېيىن، ئاشخانىغا چىقىپ تاماق ئېتىشكە تۇتۇندى.

— ئۇكام، نېمىلا دېگەنبىلەن سالامەت قايتىپ چىقىپسەن،— دېدى كېرەم ھاياجىنى سەل بېسىلغاندىن كېيىن، — سەن تۇرمىگە كىرىپ كەتكەن ئالتە ئايدىن بۇيان بىچارە ئاپامنىڭ كۆزىندىن ياش قۇرۇمىدى. سېنىڭ گېپىڭنى قىلمايدىغان كۈنى يوق. ھە دېسىلا قان بېسىمى ئۆرلەپ كېتىپ، ئىككى قېتىم دوختۇرخانىدا يېتىپ قالدى. دادامنىڭغۇ ئۇنىسى ئېچىگە چۈشۈپلا كەتتى... — كېرەمنىڭ يادىغا بىر ئىش كەلگەندەك گېپىنى يۆتكىدى، — ھە، راست، تۇخان ئاچامنىڭ ئوغلى جۇرئەتچۇ؟ ئۇمۇ قايتىپ چىققاندۇ؟!

— ...

جۇرئەتنىڭ گېپى چىقىشى بىلەنلا مەردانىنىڭ يۈرىكى جىغىدە قىلىپ قالدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ ئاكىسىنىڭ سوئالىغا نېمىدەپ جاۋاب بېرىشىنى بىلمەي قالغانىدى.

چۈشتىن كېيىن مەردان ئاكىسىنىڭ ھەمراھلىقىدا ئۆز ئۆيىگە—ئاتا-ئانىسىنىڭ قېشىغا باردى. باشقىلار يامان دېسىمۇ ئۆزى

ئۇچۇن قوينىڭ قوزىسىدىنمۇ ياۋاش ھەسابلىنىدىغان كەنجى ئوغلى مەردانىنىڭ تۇرمىدىن چىققانلىقىنى كۆرگەن ساۋادەتخان ئاچا خۇشاللىقتىن نېمە قىلارىنى بىلمەي گاڭگىراپ قالدى. بىر ھازادىن كېيىن ئۇ تاتلىق ئۇيقۇدىن ئويغانغاندەك كۆزلىرىنى ئۇۋۇلداتىپ ئوغلىنى باغرىغا بېسىپ، ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى.

مەردانىنىڭ دادىسى ھاشىم ئاكا كوماندۇروپكىغا كەتكىلى بىر ھەپتە بولغانىدى. ھاشىم ئاكا 50 ياشتىن ھالقىغان پېشقەدەم نەپىت ئىشچىسى بولۇپ، ئادەتتە ئانچە كۆپ سۆزلىمەيتتى، لېكىن خىزمەتتە ئەستايىدىل بۇ ئادەم 32 يىللىق ئىشچىلىق ھاياتىدا بىرەر قېتىمۇ تەشكىل ئالدىدا يەرگە قارايدىغان ئىش قىلمىغانىدى. مەردانىنىڭ بۇ قېتىم تۇرمىگە كىرىپ قېلىشى ئۇنىڭغا بەكمۇ ھار كەلدى. ئائىلىدە مەردانىنىڭ گېپى چىقىپ قالسا، ئاچىچىقلىنىپ تىللاپ قويۇاتتى-يۇ، دەردىنى ئىچىدە بىلەتتى. مەردان دادىسىنىڭ مىجەزىنى ئوبدان بىلگەچكە، بۇگۈن ئۇدۇل ئۆز ئۆيىگە كېلەلمەي ئاكىسىنىڭ ئۆيىگە بارغانىدى.

مەردانىنىڭ كۈنلىرى ئىنتايىن پەرىشانلىق ئىچىدە ئۆتۈشكە باشلىدى. ساۋاقداشلىرى ۋە ئەل-ئاغىنىلىرىدىنمۇ ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ يۈردى. ئىككى ھەپتە ئىلگىرى ئۇ تۇرمىدىن قويۇۋېتىلگەندە، خۇددى قەپەستىن ئۇچۇرۇۋۇېتىلگەن قۇشتەك كۆڭلى چەكسىز شادلىققا تولغانىدى. بۇ تۇلكىدا جىم تۇرغىنىنى بىلەن قورساقىقا كىرگەندە ئادەمنى پالاكەتكە يۇقتۇرىدىغان ھېلىقى ئىچىملىكنى قايتا ئىچىغا ئالماسلىققا ئۆز-ئۆزىگە ۋەدە بەرگەنىدى. لېكىن ئۇنى دەككە-دۈككىگە سېلىۋاتقان ئىشمۇ بار ئىدى. ئالدىنقى كۈنى دادىسى ۋە ئاكىسى بىلەن داستىخان ئۈستىدە ئولتۇرۇپ جۇرئەت توغرىلىق قىلىشقان پاراڭلار ئۇنىڭ ئەندىشىسىنى تېخىمۇ ئۇلغايتىۋەتتى. شۇ قېتىمقى سۆھبەتتىن كېيىن ئۇنىڭ كاللىسىدا مەن زادى نېمىلەرنى قىلىپ قويدۇم؟ دېگەن زىددىيەتلىك خىيالالار توختىماي ھۆكۈم سۈرۈشكە باشلىدى.

بۇگۈن كېچە ئۇ زادىلا ئۇخلىيالمىدى. جۇرئەت بىلەن ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ئىشلار ئۇنىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدىن بىر-بىرلەپ ئۆتۈشكە باشلىدى...

جۇرئەت بىلەن مەردان مۇشۇ نەپىتە لىكتە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن، باشلانغۇچ مەكتەپتىن تارتىپ تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگۈچە بىر سىنىپتا ئوقۇغان. كېيىن جۇرئەت يالغۇز ئاپىسىنى تاشلاپ كېتىشكە كۆزى قىيمىغانلىقتىن ئالىي مەكتەپتە ئوقۇش ئارزۇسىدىن ۋاز كېچىپ، تېخنىك ئىشچىلار مەكتىپىگە ئىمتىھان بېرىپ ئوقۇشقا كىرگەن. مەردان بولسا ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىپ ئۆتەلمەي قالغانلىقتىن ئىش كۈتۈپ تۇرۇۋاتقانىدى.

باھار پەيزىگە چۆمگەن نەپىستلىك يېشىل بوستانلىققا ئايلاندى. ئەتىگەنلىك چېيىنى ئىچكەن مەردان پاكىز كىيىملىرىنى كىيىپ كوچىغا چىقتى. بۇگۈن يەكشەنبە بولغاچقا، رەڭگارەڭ كىيىنگەن كىشىلەر كوچىدا ئادەتتىكى كۈنلەردىكىدىن نەچچە ھەسسە كۆپ ئىدى. مەردان ئۇدۇل جۇرئەتنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يول ئالدى.

مەكتەپ زاۋۇتىدا مەلۇم بىر ئۇسكۇنىنىڭ رېمونت ئىشى پۈتمەي قېلىپ بەكمۇ

كەچ قايتقان جۈرئەت تېخىچە ئۇخلاۋاتقانكەن، مەردانىنىڭ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن تۇخان ئاچا ئۆيگە ئالدىراپ كىرىپ، جۈرئەتنى ئويغاتتى. ئۇلار كۈلكە چاقچاقلار بىلەن بىرەر پىيالىدىن چاي ئىچكەندىن كېيىن، سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كەلمەكچى بولۇشتى. ئەسلىدە بۈگۈن جۈرئەت ئاپىسىغا يارەملەشمەكچى ئىدى. لېكىن دوستىنىڭ كۆڭلى ئۇچۇن ئاپىسىغا ئۆزىنىڭ ياھلىق ئېيتىپ قويۇپ مەردان بىلەن بىللە سىرتقا ماڭدى.

— ئۇلۇغ خۇدايىم، كۆزى يامانلارنىڭ كۆزى تېگمىپ كېتىشتىن ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن. بۇ ئىككىسى خۇددى بىر ئائىلىدىكى قوش - كېزەكلەردەك ئىناق ئۆسۈپ چوڭ بولدى، — تۇخان ئاچا ئۆز - ئۆزىگە ئاستا شۇنىرلىغىنىچە ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قارىسى يوقالغىچە قاراپ تۇردى.

تۇخان ئاچا يولدىشى ئابدۇللا ئاكا خىزمەت ئۈستىدە ھادىسىگە ئۇچراپ قازا تاپقان سەككىز يىلدىن بۇيان، ئۆيگە كىرسە ئايال، سىرتقا چىقسا ئەر بولۇپ، يالغۇز ئوغلىنى كۆز قارىچۇقىدەك ئاسراپ، قاتارغا قوشقانىدى. مەردانىنىڭ جۈرئەت بىلەن سەن - پەن دېيىشمەي ئويناپ كۈلگىنىگە چىن كۆڭلىدىن خۇرسەن بولاتتى.

مەردان بىلەن جۈرئەت باغچىغا بىرىپ سەيلە قىلدى، كۈتۈپخانىغا بىرىپ كىتاب ئوقۇدى. ئۇلار كەچقۇرۇنلۇقى شەپەق نۇرىغا چۆمۈلگەن نېفىت شەھىرىنى سەيلە قىلغاچ ئۆيلىرىگە قايتماقچى بولۇشتى.

يول ئۈستىدە ئۇلار نېفىت ئىلىش ئەترىتىدە ئىشلەيدىغان بىر نەچچە ئاغىنىلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى.

— ياخشى ئۇچراشتۇق. قېنى ئاغىنىلەر، يۈرۈڭلار، بىرلىكتە كۆڭۈل ئاچمىمىز، — دېدى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئېگىز بويلۇق، خۇش چاقچاق يىگىت ئالىم بۇ ئىككى دوستىغا. ئۇلار ئۆزئارا پاراڭلاشقاچ تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىدىكى خېرىدارى شالاڭراق ئاشخانىغا كىرىپ ئولتۇرۇشتى. شىرەگە ئارقا - ئارقىدىن ھەر خىل قورۇمىلار كەلتۈرۈلۈپ، بوتۇلكىلار تىكلەندى. «كۆڭۈللۈك ئولتۇرۇش» باشلاندى. رومكىلار توختىماي ئايلىنىپ قۇرۇقدىلىپ قالغان بوتۇلكىلارنىڭ ئورنىغا پېچىتى بۇزۇلمىغان بوتۇلكىلار تىكلىنىپ تۇردى. جۈرئەت مەردانىنى قايتىپ كېتىشكە بىر نەچچە نۆۋەت ئۇندىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بارغانسېرى قىزىشىپ كېتىۋاتاتتى. شۇ كۈنى ئۇلار بەكلا كەچ قايتتى. مەردان ئالدىغا كەلگەننى قايتۇرماي ئىچىۋەرگەچكە، ئوبدانلا تەڭشىلىپ قالغاندى. جۈرئەت ئۇنى يۆلەشتۈرۈپ ئېلىپ ماڭدى. قېرىشقاندەك مەردان كىچىككىنە بىر ياغاچ بوتكىنىڭ قېشىغا كەلگەندە زادىلا ماڭغىلى ئۇنىمىدى. ئۇ توختىماي سۆزلەيتتى:

— جۈرئەت ئاداش، ئىچىمىز...يەنە ھاراق ئىچىمىز...مانا بۇ...مېنىڭ ئاغىنەمنىڭ ھاراق ساتىدىغان دۇكىنى. قورقما دەيمەن، ئاداش قورقما، مانا

ھەندە پۇل بار، — مەردان سەنتۈرۈلۈپ بېرىپ ئىشىككە گۈپپىدە ئۇرۇلدى. بوتكا ئىچىنى شام يورۇقى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. جۈرئەت كىچىككىنە دېرىزىدىن بوتكا بىچىگە قاراپ ھېچ نەرسىنى ئىلغا قىلالمىدى. ئۇ مەردانىنى ئورنىدىن مىڭبىر جاپادا يۆلەپ تۇرغۇزۇپ، نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى:

— مەردان، بۇ ھاراق دۈكىنى ئەمەستەك قىلىدۇ، يۈر، بىزنىڭ ئۆيگە بارايلى، مەن ساڭا ھاراق تېپىپ بېرەي.

— ياق، مۇشۇ يەردە ئىچىمىز، مۇشۇ يەردە، — مەردان ماڭغىلى زادىلا ئۇنىمىدى. ئۇ ھاراقتا ئىبغىز تەگدىمۇ بولدى ئاسانلىقچە گەپكە كۆنەمەيتتى. مەردان سۆزلىگەچ ھېلىقى بوتكىنىڭ ئىشكىنى ئەسەبىيلەرچە ئۇرۇشقا باشلىدى. جۈرئەت قانچە كۈچەپمۇ ئۇنى توسالمىدى. مەردان ئىشكىنى كۈچەپ بىر تېپىۋىدى، ئىشىك ئىلغۇچىدىن ئاجراپ ئېچىلىپ كەتتى - دە، مەردان گۈپپىدە قىلىپ دۇم چۈشتى.

— مەردان!

مەردانىنى يۆلىمەكچى بولۇپ ئېڭىشكەن جۈرئەت بېشىغا ئۇشتۇمتۇت تەگكەن كالتەك زەربىسىدىن يەرگە يىقىلدى. جۈرئەتنىڭ ئەنسىز توۋلىشىدىن چۆچۈگەن مەردانىنىڭ بىردىنلا مەستلىكى يېشىلگەندەك بولدى - دە، كۆز ئالدىدا چىرايلىرى تامدەك تاتىرىپ لاغىلداپ تىترەپ تۇرغان 30 ياشلار ئۆپچۆرىسىدىكى قىرقىم چاچ ئايالنى ياۋايىلارچە ئۇرۇشقا باشلىدى. ئايالنىڭ ئەنسىز يىغا ئاۋازى كېچە جىمجىتلىقىنى بۇزدى. تەرەپ - تەرەپتىن ئادەملەر توپلاشتى. ئۇزۇن ئۆتمەي ساقچىلارمۇ نەق مەيدانغا يېتىپ كەلدى. ئەسلىدە بۇ بىر يەككە تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغان سەيياھ ئايال ئىكەن دۇكىنى ئىدى.

مەردان ئەتىسى ئۆزىنى تۇرمىدە كۆردى. جۈرئەتمۇ دوختۇرخانىدا بىر نەچچە كۈن يېتىپ داۋالانغاندىن كېيىن تۇتۇپ كېتىلدى.

مەردانىنىڭ ئىبىسگە ئۇنىڭدىن كېيىنكى سوراق جەريانى كەلدى.

— يەككە تىجارەتچى ئايالنىڭ ئىشكىنى تېپىپ ئېچىۋەتكەن سەنمۇ؟— دېدى سوراقچى.

— مەن ئەمەس، جۈرئەت.

— ھېلىقى ئايالنى ئالدى بىلەن قول سېلىپ ئۇرغان كىم؟

— جۈرئەت. ئۇ مېنىڭ توسۇۋالغىنىمغا ئۇنىماي ئۇرۇپ كەتتى.

جۈرئەت ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالدى، ئۇنىڭ تېنى شۇركەندى.

سوراقچى جۈرئەتكە قاردى:

— تىجارەتچى ئايالنىڭ ئىشكىنى قەستەن تېپىپ ئېچىۋەتكىنىڭ راستمۇ؟

— راست.

راستىنى ئېيتقاندا، جۈرئەت شۇ كۈنى مەردانىدىن قاتتىق يىرگەندى. ھايات تىدا تۇنجى قېتىم ئۇنىڭدىن نەپرەتلەندى. ئۇنىڭ بىلەن قايتا يۈزلىشىپ

قالماسلىق ئۈچۈن ھەممىلا سوراققا راست دەپ جاۋاپ بېرىۋەردى.

مەردان مىجەزى قوپالراق، ئەمما ئاق كۆڭۈل دادىسىنى، ئۆزىنىڭ بارلىق گۈناھلىرىنى كەچۈرۈپ، يىللىق باغرىغا مەھكەم باسقان مېھرىبان ئانىسىنى، يېقىندىن بۇيان باشقىچە جۈدەپ كەتكەن كۆيۈمچان ئاكىسىنى، سىڭىلىسى، ئەمما ئىشچان يەڭگىسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈردى. مەردانىنىڭ ئۇلاردىن قايتا ئايرىلىشقا ھەرگىزمۇ كۆزى قىيمايتتى.

— ياق! مەن ئۇلاردىن ھەرگىز ئايرىلالمايمەن...، — ئۇنىڭ ئاۋازى سىرتقا چىقىپ كەتتى. ئۇ يوتقانىنى بېشىغا مەھكەم پۈركىدى. كۆز ياشلىرى توختىماي ئاقتى. ۋىجدان ئازابىدا تولغاندى. بىردىنلا ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جۈرئەتسىزلىك كېسىلىپ كېتىش ئېھتىمالى بارلىقىنى ئاڭلىغان ھاشىم ئاكىسىنىڭ چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ: مەردان، سەن ئۆزۈڭنى ھەقىقىي ئوغۇل بالا ھېسابلايدىكەنسەن، ۋىجدان بىلەن ياشىشىڭ كېرەك، دېگەن سۆزى جارانىلىدى. جۈرئەتسىزلىك ئۇنىڭغا مەخسۇس قالدۇرغان ئۆتكۈر كۆزلىرى، چىدام - غەيرەتكە تولغان قاۋۇل بەستى كۆز ئالدىدا نامايان بولدى. مەردان ئۆزىنى بەكمۇ ئاجىز، بەكمۇ بىچارە ھېس قىلدى. ئۇ كۆپ ئويلاندى، ئاخىرى زىددىيەتلىك خىيال ئىچىدە ئەقىل تاپتى. ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئىككىلانى بىردىنلا ۋاللىدە يورۇپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى بەكمۇ بېخىلىك ھېس قىلىشقا باشلىدى. مۇشتۇمىنى تۈگىگەن ھالدا ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى:

— شۇنداق قىلىشىم كېرەك، چوقۇم شۇنداق قىلىمەن!

شەرقتىن كۆتۈرۈلگەن تاڭ قۇياشى نېفىتلىك ئاسمىنىنى قىزىللىققا پۈركىدى. سۇبھى يورۇماستىنلا ئورنىدىن تۇرغان مەردان پاكىز، رەتلىك كىيىنىپ، ئەتىگەنلىك ناشتىدىن كېيىنىلا ساقچى ئىدارىسىگە قاراپ يول ئالدى. ئۇنىڭ قەدەم ئېلىشلىرى يەڭگىل ۋە ئىتتىك ئىدى.

(بېشى 114 - بەتتە)

يېقىتۇپتىپ يەنە مەسخىرە قىلسا كىمنىڭ ئاچچىقى كەلمەيدۇ!

— ئەپۇ قىلىڭ قىزچاق، بۇمۇ بىر ئۇقۇشماسلىق، — ئۇ يەنىلا مۇلايىم ئاھاڭدا سۆزلىدى، — خاتا ئاتاپ قويۇپتىمەن، كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ. ئاغزىمدىن چىقىپ كېتىپتۇ.

— بۇر، ئوكام، يولىمىزغا ماڭايلى، — مەن ئىتتىكلا ئالدىمغا ماڭدىم. ئوكام قولۇمدىن يېتەكلەپ ماڭدى.

بىر ھازا ماڭغاندىن كېيىن ئوكام ئاستا پىچىرلىدى:

— ئاچا، بايا تىنىقى ھەربىي ئاكاشمۇ ئەما ئىنكەن ھەم بىر قولى يوق تۇرىدۇ.

— نېمە؟ — مەن خۇددى ئۇ كىشىنى كۆرەلەيدىغاندەك ئىتتىك كەينىمگە بۇرۇلدۇم.

— ئاچا، ئۇ ئاكاشنى چىرايلىق بىر ھەربىي ئاچاش قولتۇقلاپ ئېلىپ كەتتى.

مەن يەنىلا شۇ ياقتا قاراپ تۇرۇۋەردىم. نېمىشقىدۇر ئىچىم سىيرىلىپ كېتىۋاتاتتى. قۇلقىمنىڭ تۈۋىدە ھېلىقى كىشىنىڭ مۇلايىم ئاۋازى قايتا ئاڭلانغاندەك بولدى.

مېنىمۇ ئەپۇ قىلىڭ ئەپەندىم، راست تىنىلا ئەپۇ قىلىڭ، مېنى نېمىدەپ ئاتىسىڭىز ئاتاۋېرىڭ، دەپ ئىچىمدە پىچىرلىدىم.

— ئاچا نېمە بولدىڭىز، يىغلاپسىزغۇ؟

— ھېچنېمە بولمىدىم، ئوكام، — دېدىم. لېكىن كۆز يېشىمنى زادىلا توختىتالماي قالدىم.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھمەت جۈمە

گۈلباھار سىدىق

خاتىرە پېتىمگە سىشكەن تامچىلار

(ھېكايە)

مەن ئۇنىڭغا سىنچى كۆزلىرىم بىلەن قايتا قاراشقا باشلىدىم. ئۇنىڭ چىرايى بىر نەچچە كۈن ئىچىدىلا باشقىچە ئۆزگىرىپ كەتكەنىدى. ئورۇقلاپ زاڭاقلىرى چىقىپ، قاپقارا كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ، تەبەسسۇم جىلۋە قىلىپ تۇرىدىغان ئوماق لەۋلىرى سەل كۆكۈرۈپ قاپتۇ.

ئۇنىڭ بىچارە ئەپتىگە قاراپ ئىچىم سىيرىلىپ كەتتى. ئۇ كېسەل ئازابىدا ئەسلىدىكى گۈزەللىكىنى يوقاتقان بولسىمۇ، ئۇنىڭدا يەنىلا كىشىنى مەپتۇن قىلغۇدەك جەزىبىلىك بار ئىدى.

ئۇ بۇ دۇنيا بىلەن مەڭگۈلۈك ۋىدالىشىدىغانلىقىنى كۆڭلى تۇيۇپ، بۇ ئالەمگە كۆزى قىيمايۋاتقاندەك تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ياستۇقى ئاستىدىكى قىزىل تاشلىق خاتىرىسىنى ناھايىتى تەستە ئېلىپ ماڭا سۇنۇپ:

— بۇ خاتىرىنى... ئاپامغا... — دەپلا يەنە ھوشىدىن كەتتى. دوختۇر، سېستىرالار ئۇنى ھوشىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن پاتىپاراق بولۇپ، جىددىي ھەرىكەتكە كەلدى. بىر دوختۇر مېنى سىرتقا چىقىپ تۇرۇشقا ئىشارە قىلدى. مەن ئۇنىڭغا قىيمىغان ھالدا كارىدورغا چىقتىم ۋە خاتىرىنى ۋاراقلاشقا باشلىدىم.

خاتىرە مۇنداق باشلانغانىدى:

«قەدىرلىك ئاپا، قولۇمغا قەلەم ئېلىپ، يۈرىكىمنى ئۆرتەۋاتقان دەردىنى ئەلەملەرنى، سىزگە بولغان چەكسىز مۇھەببىتىمنى مۇشۇ خاتىرىدە قالدۇرۇپ كەتمەكچى... ئاپا، سىزنى دەردھەسرەتكە سېلىپ قويۇپ. كېتىدىغانلىقىم ئۈچۈن مېنى كەچۈرۈڭ! ياراتقان ئىگەم بۇ قىسمەتنى مېنىڭ پېشانەمگە پۈتكەن بولسا كېرەك؟!

ئاپا، شۇ تاپتا سىز قىزىڭىزنىڭ نىكاھسىز تېپىپ قويغان بۇ قىزىنى پەپىلەپ، مۇڭلۇق ئەللەي ناخشىسىنى ئېيتقاچ قىزىڭىزنىڭ ۋە نەۋرىڭىزنىڭ بېسىپ ئۆتكەن يوللىرىنى ئەسلەپ ئازابلىنىۋاتقانسىز؟! ئاپا، سىز ئانىلىق مېھرىڭىزنى بېرىپ ۋە يۈرەك

قەدىمكىزنى سەرپ قىلىپ مېنى چوڭ قىلغان ئىدىكىز. سىز بۇ ئەجرىكىزنىڭ ھېسابىغا مېنىڭ بەختىمنى كۆرۈپ ھۆزۈرلانماقچى بولغىيدىكىز؟! ئەمما ئارمانلىرىكىزنى شور پېشانە قىزىكىز يەردە قويدى.

ئاپا كىچىكىمدىلا سىزنى رەنجىتىشكە كۆڭلۈم ئۇنىمايتتى. سىزنىڭ ئاشۇ مۇڭلۇق چېھرىكىزدە تەبەسسۇم جىلۋە قىلىشىنى ئىستەيتتىم. ئەمدىلا تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ 18 ياشقا كىرگىنىمدە قەلبىمدە نازۇك ۋە شېرىن بىر مۇھەببەت ئۇچقۇنى پەيدا بولدى. بۇ ئۇچقۇن بىردىنلا گۈرۈلدەپ كۆيۈشكە باشلىدى.

ئۇ، كۆزلىرىدىن بىر خىل مۇلايىملىق ۋە مېھرىبانلىق چاقناپ تۇرىدىغان يىگىت ئىدى. ئۇمۇ مەن ئىشلەيدىغان زاۋۇتتا ئىشلەيتتى. ئىككىمىز چوڭ رېمونت ۋاقتىدا تونۇشۇپ قالغانىدۇق. ئىككىمىزگە دوستلىرىمىنىڭ ھەۋىسى كېلەتتى، ئۇلار سەھەر خۇدا قوشقان بىر جۈپ قوشاقلار، دەپ قويىاتتى.

بىر كۈنى زاۋۇتنىڭ ئۈنى ئىچكىرى ئۆلكىگە ئالتە ئايلىق تېخنىكا ئۆگىنىشكە ئەۋەتمەكچى بولغانلىقىنى ئاڭلىدىم. مەندىن بۇ ھەقتە مەسلىھەت سورىغاندا، ئۇنىڭدىن ئايرىلىش تەسكە توختىسىمۇ، ئۇنىڭ بىلىم ئىگىلەپ كېلىشىنى خۇشاللىق بىلەن قۇۋۋەتلىدىم. قايسىبىر قىز ئۆزىنىڭ يىگىتىنىڭ كەسىپ ۋە باشقا جەھەتلەردە باشقىلاردىن ئۈستۈن تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلمايدۇ دەيسىز؟! مەن ئۇنى ھاياتىمنىڭ بىر قىسمى دەپ ئويلىغىنىم ئۈچۈن ئۇنىڭ ھەر قانداق تەلىپىنى رەت قىلالمىدىم، ئايرىلىش ئالدىدا تېخىمۇ شۇنداق بولدى...

ئۇ كېتىپ ئۈزۈن ئۆتمەي ماڭا بىر پارچە خەت كەلدى. مەنمۇ جاۋاب خەت يازدىم. كېيىنكى خەتلىرىم جاۋابسىز قالدى...خېتىم تەگمىدىمۇ ياكى ئۇ بەك ئالدىراش بولسا خەت يېزىشقا ۋاقىت چىقىرالمىدىمۇ بىلمىدىم. شۇ كۈنلەردە ئۆيىدىمۇ مىجەزىم چۈشلىشىپ سىزگىمۇ بەزىدە قوپال تېگىپ قويىدۇم...ئۆزۈمدىمۇ غەيرىي سېزىملار پەيدا بولغانىدەك سەل بىئارام بولۇشقا باشلىدىم. مېنى قۇرۇقتىن قۇرۇق ھۆ تۇتاتتى...مېنىڭ ئەھۋالىمنى بىر سىمېنىدا ئىشلەيدىغان خەنزۇ ئۇستام سېزىپ قاپتۇ، ئۇ مەندىن گەپ سورىغاندا مەن قورقۇپ كەتتىم، ئۇ ماڭا كۆيۈنۈپ دوختۇرخانىغا ئاپاردى، دوختۇر كۆزلىرىمگە قاراپ تۇرۇپ: بويىگىزدا قاپتۇ، دېدى. ئاھ خۇدا، بۇ نېمە كۆرگۈلۈك؟مەن ئالقانلىرىم بىلەن يۈزۈمنى توسۇپ يىغلاپ تاشلىدىم، ئۇ ماڭا ئانىلارچە تەسەللى بەردى. قانداقتۇر بىر كۈچ مۇرەمدىن بېسىپ ئىككى پۈتۈمنى ئېغىرلاشتۇرۇپ، قايسى تەرەپكە قاراپ مېڭىشىمنى بىلمەي گاڭگىراپلا قالدىم. ئەتراپ خۇددى قازاننى كۆمتۇرۇپ قويغاندەك قاپقاراڭغۇ كۆرۈنەتتى. ئەتراپىمدىكى ھەممە ئادەملەر ماڭا نەپرەت

بىلەن قاراۋاتقاندەك بىلىنەتتى. نەچچە كۈن ئىچىدىلا نومۇس كۆچىدىن تېخىمۇ تۆگىشىپ كەتتىم. ئاپا، بۇ ئىشنى سىزگە دېيىشكە مېنىڭ قانداقمۇ ئاغزىم بارسۇن؟! سىز ماڭا قاتتىق تەلەپ قويماتتىڭىز، ھەتتا جەمئىيەتتە يامان گەپنى چىقىپ قالغان قىزلار بىلەن ئارىلىشىشىمغىمۇ قارشى ئىدىڭىز. شۇڭا بۇ ئىشنىڭ سىزنى تۆگەشتۈرۈۋېتىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. ئاخىرى بالىنى ئالدۇرۇۋەتمەكچى بولدۇم. مەن دوختۇرخانىغا بېرىپ نۆۋەت كۈتۈپ ئولتۇراتتىم. يان ئۆيدىن بۇۋاقنىڭ چىرقىراپ يىغلىغان ئاۋازى قۇلىقىمغا يېقىملىق ئاڭلاندى، ۋۇجۇدۇمدا قانداقتۇر بىر خىل يىللىق سېزىم پەيدا بولدى، ئۇ ئانىلىق مۇھەببەت بولسا كېرەك... ئۇمۇ بەلكىم مۇشۇ بوۋاقتەك يىغلاپ تۇغۇلار.. ئۇ تېخى دۇنياغا كۆز ئاچماي تۇرۇپلا ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنسا... مەن قاتىل بولمامدىمەن؟ ئۆزۈم ئۆلتۈرسەم... بۇ نېمىدېگەن ۋەھشىيلىك؟! ياق! مەن ئانا بولىمەن، جەمئىيەتتىكى ئادەملەرنىڭ قانداق قارىشىدىن قەتئىينەزەر، قاينىاق ھېسسىياتىمىزدىن تۆرەلگەن ھايات مېۋىسىنى ھايات‌لىققا ئېرىشتۈرۈش قارارى بىلەن دوختۇرخانىدىن يېنىپ چىقتىم. مەن ئازابلىرىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ زاكىر‌غا قايتا خەت يازدىم. بىراق ئۇنىڭ ئۆگىنىشىگە تەسىر يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن بالا توغرىلىق ھېچ نەرسە دېمىدىم. ئەپسۇس، ئۇنىڭدىن جاۋاب كەلمىدى، شۇنداقتىمۇ مەن سىزدىن يوشۇرۇن ھالدا مۇكاپات پۇللىرىمنى ۋە باشقا ئىشلار ئۈچۈن ئېلىپ قويغان پۇللىرىمنى ئۇنىڭغا ئەۋەتىپ تۇردۇم.

كېسەلنى يوشۇرساڭ ئۆلۈمى ئاشكارا دېگەندەك مەن قانچە يوشۇرغىنىم بىلەن قورسقىم بارغانچە يوغىناپ مېنى تەشۋىشكە سېلىۋاتاتتى. تۆت ئايدىن ئاشقان چاغدا سىز سەپەرگە قالدىڭىز... ئۆزىڭىزنى كاچاتلاپ ئۇرۇپ يىغلاپ ئايلىنىپ كەتتىڭىز، مەن ئالدىڭىزدا گۇناھىمنى تىلەپ يىغلاپ ئولتۇرۇشتىن باشقىنى بىلمىدىم... مېنىڭ ئەدىكى پۈتۈن ئومىدىم زاكىردا ئىدى، ئۇ كەلسىلا توي قىلىۋالساق كوچا - كويلاردىكى سۆز - چۆچەك ۋە سىرلىق پىچىرلاش، گەپتە چېقىشلار، يامان كۆزدە ئالىيىپ قاراشلار بېسىقاتتى... ئاھ، خۇدا، دۇنيادا كۆتۈشتىن تەس ئىش يوق ئىكەن! مەن بۇ ئالتە ئاينى ناھايىتى تەستە توشقۇزدۇم. بىر كۈنى دوستۇم ئۇچقۇن ئايدىن زاكىرنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى ئاڭلىدىم. ئۇ مېنى ئىزدەپ كېلىدىغان‌دەپ، ئۇچ كۈن كۈتتۈم، بىراق ئۇ كەلمىدى، ئاخىرى ئۇچقۇنىڭ ئارقىلىق ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشتۈم. كۆزلىرىمگە يېغا يامىشىپلا تۇراتتى، ئۇنى كۆرسەملا ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى تاشلاپ قانغىدەك بىر يىغلاۋېلىشنى ئويلىغانىدىم. بىراق ئۇ مەن بىلەن سۆزلاشقىلى كۆرۈشتى، ئارىلىقىدىكى سۆكۈت مېنى تۇنجۇقتۇرۇپ قويغىلى تاسلا قالدى.

— زاكىر، مېنىڭ ئەۋەتكەن خېتىمنى تەگمىدىمۇ؟

— تېگىشىنىغۇ تەگدى.

— نېمىشقا بىرەر پارچىمۇ جاۋاب يازمايسەن؟

ئۇ بىر پەس ئويلانغاندىن كېيىن:

— كامىلە، ساڭا خەت يازماسلى

قىمىدىكى سەۋەب، مەن سېنىڭ ئالدىڭدا يۈز كېلەلمەيدىغان بىر ئىش قىلىپ قويدۇم! شۇڭا مەن سېنى بىراقلا ئۇنۇتۇپ كېتەي دېگەنىدىم، — دېدى.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ قۇلىقىمغا ئىشەنمەي قالدىم. يەر پىرقىراپ دۇم كۆمتۈرۈلۈپ كېتىۋاتقاندەك، ھېچ نەرسىنى ئاڭقىرالماي ياق! دەپ ۋارقىراپ تاشلاپتىمەن، يۈتۈن بەدىنىم جالاقلاپ تىترەپ كەتتى، كۆزۈمدىن تۆكۈلۈۋاتقان ياش ئازابلىرىمنى بېسىشقا ئاجىزلىق قىلاتتى.

— ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن؟! — ئېسىمدەپ تۇرۇپ سورىدىم.

— نېمىنى قانداق قىلىسەن؟

ئۇ ھېچ نەرسە بولمىغاندەك ھەيران لىق بىلەن ماڭا تىكىلدى، كۆزلىرىدىن يەنىلا بىر خىل سېھىرلىك نۇرلىنىڭ بولىسىنى كۆرۈپ قالدىم، ئاشۇ كۆزلەر ئەقەدەر گۈزەل ۋە ئەقەدەر مۇقەددەس ھەم؟! ئاشۇ كۆزلەر ئەمدى باشقا بىرىگە تەۋە بولۇپ كەتسە، مېنىڭ تۇگەشكىنىم شۇ ئەمەسمۇ؟ ئاھ، بۇ نېمە دېگەن قورقۇنچلۇق تەقدىر؟ بۇ كۆزلەر مېنىڭ پۈتۈن ھاياتىمنىڭ مەزمۇنى ئەمەسمۇ؟ مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇپ ياش تۆكتۈم. شۇ تاپ مەنىدە ئاۋاز چىققۇدەك قۇدرەت قالمىغانىدى.

بىر پەستىن كېيىن ئۆزۈمنى بېسىۋېلىپ سۆزلىدىم:

— زاكىر، مەن سېنى بارلىقىم بىلەن سۆيگەن، قەدىرلىگەنىدىم، ئەمدى سەن ماڭا ۋاپاسىزلىق قىلاي دەمسەن... ھېچ بولمىغاندا قورساقتىكى بالىنىڭ يۈزىنى قىلساڭ بولمامدۇ؟!

ئۇ كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ ئۇنىسىز قېتىپ تۇراتتى. بۇ نېمىدېگەن كۆڭۈلسىز ئىش ۋە ئازابلىق كېچە - ھە؟ بۇ مەن زاكىر بىلەن مۇھەببەتلەشكەن ئىككىنچى يىلدىن بۇيانقى تۇنجى كۆڭۈلسىز كېچە ئىدى.

— كامىلە، سېنى ئەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئۆزۈملا بىلىمەن. بىراق ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا نېمە كۈنلەر كەلمەيدۇ دەيسەن. ئالتە ئايلىق ئوقۇش جەريانىدا بىرگە ئوقۇشقا بارغان رەخمە بىلەن يېقىن ئۆتكەنىدىم. ئۇنىڭ بىلەن توي قىلمىسام بولمايدىغان ئىشلار يۈز بەردى. ئەگەر سەنمۇ بۇ ئىشلارنى دەپ مېنى قىينىساڭ، ماڭا بۇ دۇنيادا ياشاش ھارام بولىدۇ. كامىلە ئەگەر ئىككى يىللىق مۇھەببىتىمىزنىڭ يۈزىنى قىلساڭ بالىنى ئالغۇزۇۋەت!

ئۇنىڭ سۆزى يۈرىكىمگە خەنجەر بولۇپ ئۇرۇلدى، مەن بۇ ئازابتىن تولۇ ھىنىپ كەتتىم.

— زاكىر، سېنىڭ قولۇڭدىن كەلگەن رەھىمسىزلىك مېنىڭ قولۇمدىن كەلمەيدۇ، ئەگەر ئۆلۈشكە توغرا كەلسە، مەن ئۆلۈشۈم كېرەك! بولمىسا سېنىڭ خۇشاللىقىڭ، بەختىڭ ئۈچۈن ئازاب - ئوقۇبەت ۋە ئار - نومۇسنى يېگۈچە ياشىشىم كېرەك! چۈنكى مەن سېنى ياخشى كۆرىمەن. شۇڭا سەن ئۈچۈن قۇربان بېرەلەيمەن، — مەن شۇنداق دېدىم - دە، قەدەملىرىمنى تەستە يۆتكەپ كېتىپ قالدىم. مەن شۇ كېچىسى ئۆيگىمۇ كىرمەي مەقسەتسىزلا مەھەللىنى ئارىلىدىم.

ئاپا، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن، دەپ ئۆزۈمنى يوقىتىپ قويۇپتىمەن. مەن مەلۇم ئارىلىق قالدۇرۇشنى بىلمەپتىمەن.

مەن تۈنجى قەدىمىدىلا چوڭ بىر خاتالىق ئۆتكۈزۈپتىمەن، ئاپا، مەن بۇ لۇقمانى چۈشىنىپ يەتكەنىدە تولىمۇ كېچىككەنىدىم.

ئاپا، ئادەم ئۆزى ياخشى كۆرگەن، تاغدەك ئىشەنگەن ئادىمىدىن ۋاپاسىزلىق كۆرسە، دۇنيا ئۇنىڭغا شۇ قەدەر مەنىسىز تۇيۇلۇپ كېتىدىكەن، مەن نومۇس ۋە بەختسىزلىكلەردىن بىراقلا قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۆلۈۋالماقچى بولدۇم، ياراتقان ئىگەم ماڭا ئۆلۈم بەرسە، مەن باغرىمدىكى مۇشۇ جان بىلەن، بۇ ۋاپاسىز ئالەم بىلەن خوشلىشىپ، ئۇ ئالەمگە كەتسەم دەپ ئويلىدىم. قەدىرلىك ئاپا، دەل شۇ چاغدا كۆز ئالدىمدا سىزنىڭ ياش-قاۋ چىلاۋاتقان كۆزلىرىڭىز پەيدا بولدى ۋە مېنى ياشاشقا ئۈندىدى، سىزنىڭ ئانىلىق مېھرى يېغىپ تۇرغان مېھرىبان چىرايىڭىز مېنى ھالاكەت ئازگىلىدىن تارتىپ چىقاردى، ھاياتنىڭ بارلىق گۈزەل شېرىن تەرەپلىرى توساتتىن كۆز ئالدىمدا گەۋدىلىنىشكە باشلىدى. مەن ھايات ھەققىدە كۆپ ئويلاندىم. بىر ئەرنىڭ ۋاپاسىزلىقى ئۈچۈن ئۆلۈۋېلىش مېنىڭ تازىمۇ ئەقىلسىزلىقىم، ئىرادىسىزلىكىم... ئاجىزلىقىم بولۇپ قالمامدۇ؟! ئۇ ۋاپاسىزلىق قىلىپ مېنىڭدىن ۋە ئۆز پۇشتىدىن بولغان بالىدىن ۋاز كەچكەن بولسا، مەن ئاللانىڭ ئايالالرغا ئاتا قىلغان يىللىق مېھرىبانلىقىنى بىلەن بالىنى بېقىپ، ئۆستۈرۈپ، ۋاپادار ئايال، مېھرىبان ئانا بولۇشۇم كېرەك. مەن بۇرۇن زاكىر ئۈچۈن ياشىغان بولسام، ئەمدى سىز ھەم ئېخى دۇنياغا كۆز ئاچمىغان بالام ئۈچۈن ياشىماقچى بولدۇم.

شۇ كۈنى يېرىم كېچىدە ئۆيگە قايتىپ كەلگىنىمدە، سىز كىرپىك قاقماي ئولتۇرۇپسىز، يىغىدىن كۆزلىرىڭىز ئىشىشىپ كېتىپتۇ. مەن ئۆزۈمنى باغرىڭىزغا ئاتتىم. سىز مېنى چىڭ قۇچاقلىدىڭىز. بىز ئۇزۇن يىللار كۆرۈشمىگەن ئانا-بالىدەك ئۇزاق قۇچاقلىشىپ يىغلاشتۇق. مەن يىغلاپ تۇرۇپ سىزگە دەردىمنى تۆكتۈم...

— بوپتۇ قىزىم، ئەمدى بولىدىغان ئىش بولۇپ بولدى، ياراتقان ئاللا بار، يىغلىما، بۇ بەختسىزلىك مەندىن ساقىما، مىراس قالغان ئوخشايدۇ، — دېدىڭىز كۆز يېشى قىلىپ تۇرۇپ مېنى يەزلەپ.

— ئەتىسى دوستۇم ئۈچقۇنىڭاي مېنى ئىزدەپ كېلىپ، زاكىر بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنى خەلقى ئالەم ئالدىدا رەسۋا قىلمەن، دەپ تۇرۇۋالدى. مەن ئۇنى توسۇپ قويدۇم. ئۈچقۇنىڭاينىڭ ئوغىسى قايناپ:

— خەقلەر سېنى نېمىدەپ ئەيىبلەۋاتىدۇ بىلەمسەن؟ يامان ئاتاقىنى سەن ئال، ئۇ ھېچ ئىش بولمىغانىدەك تۇي قىلمەن دەپ يۈرسۈن! سەن تېخى ئۇنى قوغدا... ئۇنىڭغا شۇنداق قىلىش ئەرزىمىدۇ، كامىلە؟! سەن نېمانداق ئەخمەق! سېنىڭ ئەخمەقلىقىڭدىن پايدىلىنىۋاتىدۇ ئۇ! خەق ئۆز بەختىنى كۆزلىسۇن - يۇ، سەن يىغلاپ يات. يۈر سوتقا بارىمىز، ئۇنىڭ سەن بىلەن تويى قىلمىغىنىنى كۆرۈپ باقايچۇ قېنى، دېدى.

ئۈچقۇنىڭاي مېنى سىرتقا سۆرىدى. مەن زادىلا ئۇنىمىدىم! مەن زاكىرنى ياخشى كۆرگەنلىكىم ئۈچۈن شۇنداق قىلغانتىم. ئۆزى ياخشى كۆرگەن ئادەمنى ئوتقا ئىتتىرىش نامەردنىڭ ئىشى.

ئۇ نامەردلىك قىلغان بولسا بوپتۇ، مەن كەك قورساقلىق قىلاي...

مېنى مۇشۇ كۈنلەردە ئەك ئازابلاۋاتقىنى كىشىلەرنىك سۆز - چۆچىكى ئىدى. ھاۋا ئىسسىپ، تىنجىقنىك دەستىدىن ئۆيدە ئولتۇرۇش تەس بولۇپ كەتسىمۇ، ئىشىك ئالدىغا چىقىپ ئولتۇرالمايتتىم. ئۆيدە ئولتۇرۇپمۇ ئايالارنىك توۋا، زامان ئاخىر بولۇۋاتامدۇ نېمە؟ بۇكەمنىك قىزلىرى توي قىلماي تۇرۇپلا قورسىقىنى دومباياتىپ يۈرۈۋېرىدىغان بوپ قاپتۇ، دېگەندەك گەپلىرىنى ئاڭلىغىنىمدا نومۇس ۋە ئەلەمدىن ئۆرتىنەتتىم. بۇنداق سېسىق گەپلەرنىك تولىسىنى يەنىلا سىز ئاڭلىدىڭىز... ھەممىنى ئېچىڭىزگە ئېلىپ تۇگىشىلا كەتتىڭىز. بۇ سىزگە ناھايىتى ئېغىر كەلدى. سىز مېنىك دەردىمنى شۇنچە تارتقان بولسىڭىزمۇ ماڭا زارلىنىپ بەرمىدىڭىز...

مېنىك ئاي - كۈنۈم توشۇپ قالغانلىقىدا، بىر كۈنى زاكىرنىك ئالدىمىزدىكى يەكشەنبە كۈنى تويى بولىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، بەكمۇ ئازابلاندىم، يىغلىدىم... جۈمە كۈنى تۈيۈقسىز قورسىقىم ئاغرىشقا باشلىدى. ئانا، سىز شەنبە كۈنى مېنى دوختۇرخانىغا ئاپاردىڭىز. مەن يەكشەنبە كۈنى - زاكىرنىك تويى بولغان كۈنى يەڭگىدىم. ئايالار تۇغۇتىدا تارتقىدىغان ئازابلىرىنىك ھەممىسىنى تارتىپ ئاخىرى ئانا بولدۇم. دوختۇرخانىدا ھەربىر ئانا ھايا تلىق غۇنچىسىنى يارا تقانلىقى ئۈچۈن، ئەرلىرىنىك ئادەتتىن تاشقىرى مېھىر - مۇھەببىتىگە، ھۆرمىتىگە ئېرىشىپ، ئۆزلىرىنى ئەك يۈكسەك تۈيغۇ ئىچىدە سەزسە، مەن مۇڭلۇق خىيالارغا چۆكتۈم. ئۇچ كۈندىن كېيىن سېستىرا ئايال قىزنى يېنىمغا ئېلىپ كىرىپ سۆزلەپ كەتتى:

— پاھ، سىلەر نېمىدېگەن بەختلىك! ئاجايىپ چىرايلىق قىزدىن بىرنى تۇغۇۋالدىڭىز، قىزدىڭىز خۇددى قونچاققىلا ئوخشايدىكەن، دادىسى كۆرسە قانچە خۇشال بولۇپ كېتەر - ھە؟! — مەن ئۇنىك گەپلىرىگە ئۇندىمەستىن قىزنىمنى قولۇمغا ئېلىپ يىغلىۋەتتىم.

ئاپا سىز قىزنىمنى قولىڭىزغا ئېلىپ:

— قىز بالىنىك چىرايىنى بەرگەن بىلەن بەختنى بەرمىسە بىكار! بەختنى خۇدادىن تىلە! — دېدىڭىز.

ئاپا، بەلكىم سىز مېنىك تەقدىرىمنى ئويلاپ شۇنداق دەۋاتقانسىز. ئادەم دەرد - ئەلەم ئىچىدە ئوبدان ياشاشنىك يولىنى بىلىپ قالىدىكەن. قىزلار كۆپ ھاللاردا تۇزمۇش بوسۇغىسىغا يېقىنلاشقاندا، بەختنى قانداقتۇر بىرەر يىگىتتىن كۈتىدىكەن. شۇنىك بىلەن مۇھەببەت قاينىمىغا بېشىچىلا كىرىپ كېتىپ، ئاخىرى ھالاك بولىدىكەن. شۇنىك بىلەن ئۇلار بەختسىز بولۇپ قالىدىكەن.

مەن قىزنىمنى قۇچاقلاپ ئولتۇرۇپ، زاكىر بىلەن بىرگە بولغان كۈنلەردىكى ئايدىك كېچىلەرنى، كەلگۈسى توغرىسىدىكى شېرىن سۆھبەتلەرنى ئەسلىدىم. بۇلار مەن ئۈچۈن ئازابلىق بولسىمۇ، لېكىن مەن ئۇنى ئۈنتۇيالمايتتىم.

قىزىم زۇلالىقاي تازا ئەت ئېلىپ، ئالتە ئايلىق بولغاندا بىر نەرسىلەرنى گۈگۈلدايدىغان، ئەركىلەپ، ۋىلقىلاپ كۆلىدىغان بولدى. ئۇنىك تىلى چىقىپ، تۇنجى قېتىم «دادا» دېگەندە سىز ئۇنىك غۇنچىدەك ئوماق ئاغزىغا قولىڭىزنى تەڭلەپ تۇرۇپ:

ـ داداڭ يوق! داداڭنىڭ قايسى قىلـ
غانلىرىغا دادا دەپ تىلىك چىقتى! ـ
دەپ كايىدىڭىز. مېنىڭ قىزىمغا قاراپ
بەكمۇ كۆڭلۈم يېرىم بولدى. ئىچىمدە
بىچارەقىزىم، چوڭ ئاپاڭ توغراۋاتىدۇ، سېنىڭ
داداڭسەن تۇغۇلغان كۈنى ئۆلگەن، دېدىم.

دوختۇرنىڭ ماڭا تىكىلىپ قارىشىدىن
كېيىلىمنىڭ ئېغىرلىقىنى تۇيغانىدىم.
مانا بۈگۈن تەكشۈرۈش نەتىجىسىمۇ
چىقتى. دوختۇر ماڭا كېيىلىمنى ئورۇنـ
چىگە بېرىپ قايتا تەكشۈرتۈپ بېقىشنى
ئېيتتى. مەن تەكشۈرۈش قەغىزىنى
پۈرلەپ تاشلىۋېتىپ، ئۆيگە قايتىپ كەلـ
دىم ـ دە، قىزىمنى باغرىمغا بېسىپ
تازا يىغلىدىم. ھايات نېمىدېگەن
شېرىن ـ ھە؟ مەن زۇلالىنىڭ خۇددى
بىرى قولۇمدىن تارتىۋالىدىغاندەك چىڭ
قۇچاقلىدىم، ئاھ، تەتۈر پىشانە قىزىم،
دادا مېھرى كۆرمىدى دەپ يىغلىسام،
ئەمدى ئانا مېھرىنىمۇ قانمايدىغان
بولدۇڭمۇ...

تېنىم كۈندىن ـ كۈنگە ئاجىزلاشـ
ماقتا، زۇلالىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ،
مېنىڭ كۈنلىرىم ئازىيىۋاتىدۇ. قىزىم
بۈگۈن بىر ياشقا كىردى. بىز زۇلالىنى
ئېلىپ باغچىغا كىردۇق. ئىككىمىز زۇلالـ
نىڭ ئايرىم ـ ئايرىم رەسىمىگە
چۈشتۈرۈق. بەلكىم بۇ قىزىمغا يادىكـار
سۈرەت بولۇپ قالار... كېلەر يىلى قىزىم
ئىككى ياشقا كىرگەندە ئۇنى باغچىغا ئۆزىڭىز
ئەكىرەرسىز، ئەمدى بالا سىزگىلا قالدى.
ئۇنىڭ پىلتىلاپ يۈگرۈشلىرىنى كۆرمەي،
تاتلىق سۆزلىرىنى ئاڭلىماي. كېتىدىغان
ئوخشايمەن. مەندەك بىر ياش ئانا ئۇچۇن
بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق ئازاب بولمىسا كېرەك.

تۇنۇگۈن كەچىلىك سەپىدا ئىشـ
لەۋېتىپ ئايلىنىپ يېقىلىپ چۈشۈپتىـ
مەن. بىر چاغدا كۆزۈمنى ئاچسام، دوخـ
تۇرخانىدا ياتىمەن. ئەك ئاۋۇال يەنىلا
سىزنىڭ ياش تولغان كۆزلىرىڭىزنى
كۆردۈم. سىز ئۆيدىن زۇلالىنىنى ئەكەلـ
گىلى كەتكىنىڭىزدە، مەن دوختۇرنى
يېنىمغا چاقىرتتىم. ئۇ كېيىلىمنى مەندىن
يوشۇردى. مەن نېمە كېسەل ئىكەنلىـ
كىمنى بىلىدىغانلىقىمنى ئېيتتىم. دوخـ
تۇر كۆزەينەك ئاستىدىن ماڭا تىكىلىپ
قارىدى. بەلكىم ئۇنىڭ ئۇزۇنغا قالماي بۇ
دۇنيا بىلەن خوشلىشىدىغانلىقىمغا ئىشەنـ
گۈسى كەلمەيۋاتقاندۇ؟! مەن ئۆزۈمنىڭ نەچچە
كۈنلۈك ئۆمرۈم قالغانلىقىنى بىلەتتىم.

قەدىرلىك ئاپا، شۇ تاپتا يۈرىكىمدىكى
سۆزلەرنى خاتىرىگە يۆتكىشكە قەلەمنى
ئاجىزلىق قىلىۋاتىدۇ. ئەزرائىل بوسۇغامغىلا
كېلىپ قالغان بولسا كېرەك. سىز بىلەن
ئۆمىلىشىش ئالدىدا پەقەت ئاپا مېنى
كەچۈرۈڭ! دېگەن سۆزنىلا ئېيتالايدىغان
ئوخشايمەن.

ئاپا، خاتىرەمنىڭ ئاخىرقى بەتلىـ
رىدە يەنىلا ۋاپاسىز زاكىرنى تىلغا ئالـ
غانلىقىم ئۈچۈن مېنى ئەيىبكە بۇيرۇماسـ
سىز... يۈرىكىمدىكى سۆزنى قىلسام،
ئۇنى يەنىلا ياخشى كۆرىمەن. چۈنكى
ئۇ مېنىڭ تۇنجى ئۆە ئاخىرقى سۆيگەنـ
ئادىمىم... ئادەمنىڭ ئۆزى ياخشى كۆرـ
گەن ئادىمىدىن كۆڭلى بەك رەنجىمەيدـ
غان ئوخشايدۇ... ئۇنىڭغا ھېسداشلىقىم
كېلىدۇ، ئۇ ئاخىرى ئايالى بىلەن ئاجرـ
شىپ كېتىپتۇ. زاكىر ئۇچقۇنىڭغا دەرـ
دىنى تۆكۈپ، مەندىن ئەپۇ سورىماقچى

بولغانلىقىنى ئېيتىپتىكەن، مەن رەت قىلدىم. ئاپا، بەلكىم كامىلە دىلىك بەكمۇ يۇمشاق ئىدى، ئاخىرقى كۈنلەردە نېمانچە قاتتىقلىق قىلغانسەن؟ دەپ قالارسىز... ئەگەر ئۇ تۇرمۇشتا بەختلىك بولۇپ، مېنىڭ-دىن ئەپۇ سورىغان بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا مەن ئۇنى كەچۈرگەن بولاتتىم. ھەر ھالدا مېنى ئۇنتۇماپتۇ، گۇناھىنى تونۇپتۇ، دەپ بىلەتتىم. ھازىرچۇ؟ ئۇ بەختسىز بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن، مېنىڭ ئالدىمغا كەلگەن تۇرسا، مەن ئۇنى كەچۈرسەم قانداق بولىدۇ؟ بۇ ئىش مېنىڭ غۇرۇرۇمغا تەگدى. مەن نېمە كۈنلەرنى كۆرمىدىم؟ ئاپا، بۇلارنى سۆزلەپ ئولتۇرمىمۇ، سىز بىلىسىز، ئاشۇ دەردلەر مېنىڭ ياش يۈرىكىمنى زەدە قىلمۇتتى...

ئاپا، ئاخىردا سىزدىن ئۆتىنىدىغىنىم سىز مەن ئۈچۈن دەردـئەلەرنى كۆپ چەكتىڭىز. ئەمدى بولسىمۇ ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ! كۆز يېشى قىلماڭ! سىزگە دەيدىغان يەنە نۇرغۇن گەپلىرىم بار ئىدى، لېكىن قەلەم قولۇمدا تۇرماي-ۋاتىدۇ. مېنى كەچۈرۈڭ!»

مەن خاتىرىنى ياپتىم - دە، يىغىدىن ئۆزۈمنى توختىتالالمايلا قالدىم. كامىلەنىڭ ئاپىسى زۇلالئايىنى كۆتۈرگىنىچە كارىدورغا ئەنسىز كىرىپ كەلدى... بىز ياتاقتا كىردۇق. كامىلەنىڭ ئەپسى بەكلا تۆۋەنلەپ كەتكەنىدى. ئۇ كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ ئاپىسىغا، قىزىغا، ماڭا ۋە تام تورۇسلارغا بىر قۇر قارىدى. ئۇنىڭ نۇرسىز كۆزلىرى ئاخىرى ئاپىسىنىڭ قۇچىقىدىكى زۇلالئايغا كېلىپ توختىدى. ئۇ، قۇرۇپ كەتكەن لەۋلىرىنى مىدىر-لىتىپ بىرنەرسە دېمەكچى بولدى - يۇ، ئاۋازى چىقمىدى... ئۇنىڭ ھەرىكىتىدىن زۇلالئايىنى يېنىغا چاقىرىۋاتقانلىقىنى بىلدۇق. ئۇ ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئوماق قىزنىڭ يۈزلىرىنى تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن سىيلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئىككى تامچە ياش دومىلاپ چۈشتى. ئۇنىڭ ئاپىسى ئۆكسۈپ يىغلاشقا باشلىدى. كامىلەنىڭ كۆزلىرىدە ياش بولسىمۇ، زورىغا كۈلۈمسىرەشكە باشلىدى. توساتتىن ياتاقتا ساقاللىرى ئۆسۈپ، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ، مەڭزى-نىڭ سۆڭەكلىرى چىقىپ قالغان زاكىر كىرىپ كەلدى - دە، كامىلەنىڭ باش تەرىپىگە كېلىپ، يەرگىلا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، كامىلەنىڭ مۇزلاشقا باشلىغان قوللىرىنى قوش قوللاپ ئوتۇپ، ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ يىغىسى ھېچكىمنى تەسىرلەندۈرەلمىدى. ھەممەيلەننىڭ كۆزى كامىلەدە ئىدى. كامىلە قولىنى زاكىرنىڭ ئالقىنىدىن تارتىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئۆسۈپ كەتكەن چاچلىرىنى ئاستا سىيلاشقا باش-لىدى. ئۇ كۆزلىرىدىكى ئاخىرقى ياشلىرىنى زاكىر ئۈچۈن تۆكتى. بىر قولىنى زۇلالئايغا ئۇزىتىۋېتىپ خۇددى بىر يېرى ئاغرىۋاتقاندەك بىرلا سىلكىندى - دە، قولى پەسكە چۈشۈپ كەتتى. كۆزلىرى يۇمۇلۇپ، تال - تال كىرپىكلىرى گىرەلەشتى.

— كامىلە، قىزىم! — ئانا ئۆزىنى قىزنىڭ ئۈستىگە ئاتتى. سېستىرالار ئانىنى يۆلەۋالدى، — ئېچىلماي توزۇغان گۈلۈم، يېتىملىكنى قىزىڭغا تاشلاپ كەتتىڭغۇ قىزىم... ھەسرىتىم قىزىم! نادا-مىتىم قىزىم...— ئانىسىنىڭ بۇ ھەسرەتلىك

(ئاخىرى 143 -بەتتە)

ئارزۇگۈل بەكرى (ئوقۇغۇچى)

ئاتا، مېنى كەچۈرۈڭ

(ھېكايە)

سىنىپ ئىچىنى ساۋاقداشلارنىڭ شوخ كۈلكىلىرى قاپلىغان بولۇپ، شۇ تاپتا يېڭى يىلنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن تەييارلانغان كونسېرت قويۇلۇۋاتاتتى. يالغۇز كىشىلىك «ئۇزۇنچىلىك ئۇسۇلى» دىن كېيىن ساۋاقدىشىم ئادالەت ئوتتۇرىغا چىقىپ:

— ھازىر بىز ساۋاقدىشىمىز ھۆرمەتلىك «ئاتا» دېگەن ناخشىنى ئېيتىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلايلى! — دېدى.

شۇ ھامان قىزغىن ئالقىش سادالىرى ياڭرىدى. ساۋاقدىشىم ھۆرمەتلىك ئوتتۇرىغا چىقىپ بىزگە سالام قىلغاندىن كېيىن، ئۇزۇن ئۆرۈمە چېچىنى ئويناپ ناخشا باشلىۋەتتى.

چاچلىرىڭغا ئاق چۈشتى قاردەك،
ياشلىقىمنى بېرەيمۇ ئاتا.
قەددىڭ گويا يادەك پۈكۈلدى،
ھاسا تاياق بولايمۇ ئاتا.

مەن بۇ مىسرالارنى ئاڭلاۋاتقىنىمدا جۇڭلىرىم ئوتتەك قىزىرىپ، يۈرىكىم دۈپۈلدەپ كەتتى. چۈنكى شۇ تاپتا بۇگۈن چۈشتە ئاتامغا قىلغان ھۆرمەتسىزلىكىم يادىمغا يەتكەنىدى.

— ئوغلۇم، — دېدى ئاتام چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن، ئورۇق قوللىرىنى مۈرەمگە قويۇپ، — بۈگۈن قار بەك قېلىن يېغىپ كەتتى. شۇڭا سەن چۈشتىن كېيىن ماڭا ياردەملىشىپ قار تازىلىشىپ بەرگىن.

— ۋاي - ۋۇي، بۈگۈن يېڭى يىل ھارپا كۈنى تۇرسا، چۈشتىن كېيىنكى كۆڭۈل ئېچىش يىغىنىغا قاتناشماقچى مەن، — دېدىم - ده، ئاتامنىڭ قولىنى سىلكىپ چۈشۈرۈۋەتتىم. ئاتام مېنىڭ بۇنداق قوپاللىقىمدىن دەماللىققا نېمە قىلارىنى بىلەلمەي تۇرۇپلا قالدى. كۆزلىرىدە بىلىنەر - بىلىنمەس ياش پەيدا بولدى. مەن ئۇنىڭ كۆزىدىن كۆزۈمنى قاچۇرۇپ تەتۈر قارىتۇالدىم. ئارىغا جىمجىتلىق چۈشتى، بىر ھازادىن كېيىن ئاتام پەس ئاۋازدا:

— بالام، باشلىقىمىز بۈگۈنلا تازىلىۋېتىڭ، دېمىگەن بولسىغۇ مەنمۇ ساڭا ياردەملەشكىن دېمەيتتىم، لېكىن ئامال قانچە؟

ئەمدى ئانامنىڭ ئاۋازى بوغۇلۇپ- بوغۇلۇپ چىقىشقا باشلىدى. مەن بولسام ئاۋۋالقىدەكتەتۇر قارىغىنىمچە تۇرۇۋەردىم.

— داداڭ ھايات بولغان بولسىغۇ مەنمۇ بۇنچىۋالا جاپا تارتىپ كەتمەيتتىم. سەن ئوغۇل بالا بولغاندىكىن ماڭا يار- يۆلەك بولغىن، بالام، ئۆكىلىرىڭ تېخى كىچىك، گۈرجەك تۇتالمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇگۈن مىجەزىم يوق، پۈت-قولۇم سىرقىراپ ئاغرىپ تۇرىدۇ.

— ساۋاقداشلىرىم ئويۇن كۆرۈۋاتسا، مەن قار تازىلامدىم! مىجەزىڭىز بولمىسا ئۆيدە يېتىڭ!

مەن شۇنداق دېدىم - دە، قولۇمنى سىلكىپ ئىشىككە قاراپ ماڭدىم. ئوي ئىچىدىن ئانامنىڭ ئۇنداق قىلغىلى بولمايدۇ، بالام... دېگەن ئاۋازى ئاڭلاندى. بۇ چاغدا مەن پەلەمپەيدىن چۈشۈپ بولغانىدىم.

سىنىپتا ياڭرىغان ئالقىش سادا- سى مېنى ئۆزۈمگە كەلتۈردى. قارىسام ساۋاقدىشىم ھۇرىيەت ناخشىسىنى توگە- تىپ، تۆۋەنگە چۈشۈپتۇ. مەن دېرىزىدىن سىرتقا قارىدىم. ئەترايىنى قېلىن قار قاپلىغان بولۇپ، جاندىن ئۆتكۈدەك ئاچچىق سوغۇق بولۇۋاتاتتى. بىچارە ئانام ھازىر مۇشۇ سوغۇقتا توڭلاپ كەتكەن قوللىرىنى ئۇۋۇلاپ، پۇتلىرىنى يەرگە ئۇرۇپ، يادەك ئېگىلگىنىچە قار تازىلا- ۋاتقاندۇ - ھە، دەپ ئويلىدىم. شۇ چاغدا ئانامنىڭ سىيماسى كۆز ئالدىمغا كەلدى.

ئەنە، قوللىرى قاپىرىپ كەتكەن، كۆزلىرى خىرە پىلدىرلاپ، تۇرغان، ئورۇق، پاكار بويلۇق، 50 ياشلارغا يېقىنلىشىپ قالغان بىر ئايال گۈرجەك بىلەن قار تازىلىماقتا. ئاھ، ئۇ مېنىڭ ئانام. ئۇ نەچچە يىللاردىن بېرى ھەر كۈنى تاڭ يورۇماستا — ھەممە ئادەملەر شەھەر ئۈيقۇدا ياتقاندا ئورنىدىن تۇ- رۇپ، سۇپۇرگە، گۈرجەكلەرنى ئېلىپ ئىشقا كېتىدۇ. يەنە بىز ئورنىمىزدىن تۇرغۇچە ئىشلىرىنى تۈگىتىپ كېلىپ، بىزگە چاي تەييارلايدۇ. بىز مەكتەپكە ماڭىدىغان ۋاقتىمىزدا ئۇ بىرلا سۆزنى تەكرارلاپ: بالىلىرىم، سىلەر مېنىڭ سۈنماس قانىتىم، يۆلەنچۈكۈم، سىلەر ئۇستازلىرىڭلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، تىرە- شىپ ئوقۇڭلار، كەلگۈسىدە يارىملىق ئادەم بولۇڭلار، دەپ ئىشىك تۈۋىگىچە ئۇزە- تىپ چىقىدۇ، چۈشتە بىزنى يەنە ئىسسىق، مەززىلىك تائاملار بىلەن كۈتۈۋالىدۇ...

مەن شۇلارنى ئويلاپ، خۇددى ئوتقا دەسسىۋالغاندەك ئازابلىنىپ كەت- تىم. يۈرىكىم پىژىلداپ ئېچىشتى. ئەمدى قانداق قىلىشىم كېرەك؟ بۇ يەردە يەنە ئويناپ - كۈلۈپ ئولتۇرۇۋېرەيمۇ ياكى ئانامنىڭ يېنىغا بارايمۇ؟ ئەگەر ئانام- نىڭ يېنىغا بارمىسام قانداقمۇ ئۇنىڭ سۈنماس قانىتى، يۆلەنچۈكى بولالايمەن. ياق، بۇ يەردە ئولتۇرۇۋېرىشكە بولمايدۇ. گەرچە مەن كېچىككەن بولساممۇ ئانامنىڭ يېنىغا بېرىشىم، ئۇنىڭ قولىدىن گۈر- جەكنى ئېلىشىم، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سورىشىم كېرەك. ئۇ ئەمدى جاپانى تار- تىۋەرمىسۇن، دىلى ئازار يېمىسۇن.

مەن قەتئىي قارارغا كەلدىم - دە، ئورنىمدىن دەس تۇرۇپ، ساۋاقداشلىرىم ئارىسىدىن ئاستا سۈغۇرۇلۇپ چىقتىم ۋە ئانامنىڭ ئىشى ئورنىغا قاراپ يۈگۈردۈم. قۇلاق تۈۋىمدە ساۋاقدىشىم ھۇرە- يەتنىڭ ناخشىسى جاراڭلايتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھمەت جۈمە.

ھۈمەرە تۇرسۇن (ئوقۇغۇچى)

كەپتەر

(نەسر)

كەپتەر، مەن ساڭا ئامراق. سەن كېلىشكەن تۇرقىڭ، چىرايلىق پەيلىرىڭ، يېقىملىق گۈڭگۇلداشلىرىڭ، شۇنداقلا ئۆزۈڭنىڭ كۆكتە پەرۋاز قىلىش ماھارىتىڭ بىلەن مېنى ئۆزۈڭگە مەھلىيا قىلىسەن. كەپتەر، سەن پۈرۈمدە يەر يۈزىدىن كۆتۈرۈلۈپ، قاناتلىرىڭنى كېرىپ، كۆكتە مەغرۇر پەرۋاز قىلغىنىڭدا، مەن سەندىن كۆزۈمنى ئۇزمەي قاراپ تۇرىمەن. مەن سېنىڭ كۆكتىكى قىياپىتىڭنى مەغرۇر لاچىنغا ئوخشىتىمەن.

كەپتەر، سەن بەختىڭ، ئىناقلىقىڭ، تىنچلىقىڭ سىمۋولى، ئىنسانىيەت شۇنىڭ ئۈچۈنلا سېنى سۆيىدۇ، سېنى ئەزىزلەيدۇ، سېنى شادلىقىڭ ئەلچىسى دەپ قارايدۇ.

كەپتەر، مەن سېنىڭ مەغرۇرلۇقىڭنى، مۇلايىملىقىڭنى ياخشى كۆرىمەن. ئەي كەپتەر! ئىنسانىيەت سېنى خۇددى گۈزەللىكنى سۆيگەندەك سۆيىدۇ. كەپتەر! كۆكتە پەرۋاز قىل، تېخىمۇ ئېگىز ئۇرلە!

گۈلنۇر ئابلەت (ئوقۇغۇچى)

ئۈمىدلىك بولۇش

(نەسر)

كېچىنىڭ سوغۇق شامىلى نەشتەر-دەك سانجىلاتتى. مەن كۆكتىكى سانسىز-لىغان يۇلتۇزلارغا قاراپ خىيال بىلەن كېتىپ بارىمەن. بىردىنلا كېمىدۇر بىرىنىڭ غەيرەت قىل، مەيۇسلەنمە، غەلىبە ئالدىڭدا دېگەن ئاۋازى قۇلىقىمغا ئاڭلانغاندەك بولدى. مەن دەرھال ئەترا-پىمغا قارىدىم. ئەترابىمدا ئادەمزاتنىڭ قارىسىغۇ كۆرۈنمىدى. پەقەت ئاسماندىكى تولۇن ئاي ماڭا جىلۋىلىك كۆلۈمسىرەپ قاراپ تۇراتتى. شۇندىلا ئېسىمنى يىغىپ ئايغا خىتاب قىلدىم:

— ئەي، ئاي دوستۇم، مەن يەنە نېمىگە غەيرەت قىلىمەن، مەن مەيۇسلەنمەي كىم مەيۇسلەنسۇن؟ بىلەمسەن، نەتىجە قازىنىمەن دەپ مەغلۇپ بولۇپ، ھەسرەتتە كېتىپ بارىمەن. سېنىڭ ئۇ سۆزلىرىڭ ئەمدى مېنىڭ كۆڭلۈمنى كۆتۈرەلمەيدۇ. ماڭا ئۈمىد ئاتا قىلالمايدۇ.

ئاي نېمىگە شۇنچە زارلىنىسەن، دېگەندەك ماڭا تىكىلدى. مەن ساۋاقداش-لىرىمنىڭ كەينىدە قېلىپ، ئالىي

مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەنلىكىمنى، شۇندىن بېرى روھىم چۈشۈپ بىراقلا بوشىشىپ كەتكەنلىكىمنى سۆزلىدىم. ئاي سۆزۈمنى تارتىۋېلىپ:

— پاھ، سەن قالتىسقۇ، نەتىجە قازىنىشنى شۇنچە ئاسان چاغلامسەن؟ قايسىبىر ئۇلۇغ شەخسلەر مەغلۇپ بولمىغان، قايسىبىر كىشى جاپاسىز ھالاۋەت كۆرگەن؟ سەن تۇنجى قەدەمدىلا غەلبە قىلمەن دەمسەن... ئاستا مېڭىش تىن قورقما، توختاپ قېلىشتىن قورق، دېگەن سۆز بار. سەن توختىماي ئالغا

ئانىلا تۆكەن (ئۇقۇغۇچى)

پۇل

(ھېكايە)

پۇل سېلىنغان چامادانىنىڭ تۇتقۇ-چىنى تۇتقان قوللىرىم ئىختىيارسىز تىترەپ كېتىۋاتاتتى. ئىچىمدە بولسا ئالايمۇ - ئالمايمۇ، دېگەن ھېسسىيات داۋالغۇيتتى. مەن ئاخىرىي قەتئىي ئىرادە گە كەلدىم - دە، چامادانىنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ، رەتلىك قاتلاقلىق پۇللار ئىچىدىن 50 يۈەنلىك پۈتۈن پۇلنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ يانچۇقۇمغا سالدىم. بۇ ئىشنى بىرنەچچە سېكۇنت ئىچىدە تۇگەتكەن بولساممۇ، يۈرىكىم قاتتىق دۇپۇلدەپ كەتتى. مەن ئۆزۈمنى تەستە بېسىۋېلىپ دالان ئۆيگە چىقتىم. دادام چاي ئىچىپ ئولتۇراتتى. ئۆزۈمنى پەرۋاسىز كۆرسىتىشكە تىرىشىپ، كىچىك ئۇكامنى ئەركىلىتىپ بىرنى سۆيۈپ قويدۇم - دە، دادامغا قاراپ:

— دادا، مەن ئەسقەرنىڭ ئۆيىگە بېرىپ خىمىيە كونسپېكت دەپتىرىمنى ئەكىلىۋالاي، — دېدىم.

دادام بەكلا ئاچچىقى يامان ئادەم ئىدى. ئۇنىڭ ئاچچىقى كەلسە كۆزىگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيتتى. بىز ئۆگۈل ئاپامۇ ئۇنىڭغا ئارتۇق گەپ قىلالمايتتى.

دادام ماڭا قاراپ قويدى - دە:

— بارغىن، تېز يېنىپ كەل، — دېدى.

مەن ئۆيدىن چىقىپ كەتتىم. ئىككى كۇننىڭ ئىچىدە ھاۋا بۇزۇلۇپ سوغۇق بولۇپ كەتكەنىدى. شامال چىقىۋاتاتتى. مەن چوڭ يولدا ئىتتىك قەدەم ئېلىپ كېتىۋاتىمەن. پۇل ئۆتقان قولۇم قاراپ ماڭسامۇ كۆزلىگەن نىشانغا چوقۇم يېتىسەن. بىلىم چىرىمەس ئالتۇن، مەقسەتكە يېتىش ئۇچۇن كۆرەش قىلىش كېرەك. ئىرادىسىزلىك جانسىز تەنگە ئوخشايدۇ. غەلبە تىرىشچان، ئىرادىسى مۇستەھكەم كىشىلەرگە مەنسۇپ، — دېدى.

ئاي دوستۇمنىڭ سۆزلىرى قەلبىمدە يېڭى بىر ئۈمىد ئۇچقۇنىنى چاقناتتى. مەن قانداقتۇر بىر كۈچنىڭ تۈرتكىسىدە قەدەملىرىمنى تېز - تېز ئېلىپ ئالغا يۈرۈپ كەتتىم.

تىترەۋاتاتتى. ئەگەر پۇلنىڭ ئىشى ئاشكارىلىنىپ قالسا دادامغا نېمىدەپ جاۋاب بېرىشنى بىلمەيتتىم.

چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن دادام ماڭا 50 يۈەن پۇلنى تەڭلەپ: مەكتەپتىن قايتىدىغان چېغىڭدا ماۋۇ 50 يۈەن پۇلنى ساۋۇر ئاكاڭنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ بەرگىن، دېگەنىدى. مەن پۇلنى سومكامغا سېلىپ مەكتەپكە كەتتىم. مەكتەپتىن قايتىدىغان ۋاقىت توشتى. مەن سومكامدىن پۇلنى ئېلىۋېلىپ يانچۇقۇمغا سېلىپ قويايى، ساۋۇر ئاكامنىڭ ئۆيىگە بارغانداسومكا ئاختۇرۇپ يۈرمەي، دەپ ئويلاپ، سومكامنىڭ ئىچىگە قولۇمنى سالدىم. لېكىن پۇلنى تاپالمىدىم. بارلىق كىتاب - دەپتەرلىرىمنى بىر-بىرلەپ ۋاراقلاپ چىقتىم. سومكىنى تەتۈر ئۆرۈدۇم، لېكىن پۇل تېپىلمىدى. ئاخىرى ئۆيدە قالدىمىكىن، دەپ گۇمان قىلىپ، سومكامنى يىغىشتۇردۇم - دە، ئۆيگە چاپتىم.

مەن دادامدىن قورقۇپ: پۇلنى ئاپىرىپ بەردىم، دەپ يالغان ئېيتىشقا مەجبۇر بولدۇم - دە، ئۆيلەرنى ئاختۇرۇشقا باشلىدىم.

— نېمە قىلىۋاتىسەن، دىلىشات، چېيىڭنى ئىچكىن، — دېدى ئاپام مېنىڭ بىر نەرسىلەرنى ئىزدەۋاتقىنىمنى كۆرۈپ. مەن قەلبىمنى ئىزدەۋاتىمەن، دەپ قويدۇم. ساۋۇر ئاكام بىلەن دادام بىر سەپتا ئىشلەيتتى، ئەگەردەم دادام ئەتە ساۋۇر ئاكامدىن سوراپ قالسا ئىش چاتاق بولاتتى. يا تاياق يەيتتىم، يە بولمىسا تىل ئىشىتەتتىم.

مەن خىيال سۈرۈپ مېڭىپ ساۋۇر ئاكاملارنىڭ ئۆيىگە كېلىپ قاپتىمەن. ئىشىكنى چېكىۋىدىم، ئۆيدىن ساۋۇر ئاكامنىڭ ئايالى چىقتى. مەن يانچۇقۇمدىن 50 يۈەن پۇلنى چىقىرىپ ساۋۇر ئاكامنىڭ ئايالىنىڭ قولىغا تۇتقۇزدۇم - دە، بۇنى دادام بەرگەنىدى، دەپ قويۇپ ئارقامغا يانىدىم.

ئەمدى مېنىڭ ئەس - يادىم چامادان-دىكى پۇلدا قالغانىدى. دادام پۇلنىڭ كەملىكىنى بىلىپ قالسا قانداق قىلارمەن، دېگەن خىيال كاللامنى چىرمىۋالغانىدى.

مەن خىمىيە كونسېپىك دەپتىرىمنى ئالغىلى ئەسقەرنىڭ ئۆيىگە كىردىم. ئەسقەر تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتقانىكەن، ئۇ مېنى كۆرۈپ ئورنىدىن چاچراپ تۇردى - دە:

— ئەجەب ياخشى چاغدا كەپسەن ئاداش، مەن تېخى سىلەرنىڭ ئۆيىگە بارماقچى بولۇپ تۇراتتىم، كەل ئولتۇر، — دېدى.

مەن ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بىزنىڭ ئۆيگە بارماقچى بولغانلىقىنى ئاڭقىرالماي قالدىم. ئۇ مېنى يەنە بىر قېتىم ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى. كېيىن تارتىمدىن 50 يۈەن پۇلنى ئېلىپ ماڭا تەڭلىدى.

— بۇ پۇل سەندىن ئالغان خىمىيە كونسېپىك دەپتىرىڭنىڭ ئىچىدىن چىقتى، شۇڭا مەن بۇ پۇلنى ئاپىرىپ بەرمەكچى بولۇپ تۇرغانىدىم، — دېدى ئۇ. كۆزلىرىمگە يېشى تولۇپ كەتتى. خۇشاللىقىمدىن ئەسقەرنى قۇچاقلىۋېلىشقا تاس قالدىم. ئۇنىڭغا بايا ئۆيدە بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بەردىم.

ئەسقەر سۆزلىرىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن:

— ئەمدى قانداق قىلىماقچىسەن، — دېدى.

مەن ئەسقەرگە قاراپ:

ـ قانداق قىلسام بولار، ـ دەيدىم.
ـ ئاداش، قانداقلا ئىش يۈز بەرسىمۇ راست گەپ قىلىش كېرەك. سەن بەرىپ بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى داداڭغا دېگىن، داداڭ سېنى چوقۇم كەچۈرىدۇ، ـ دەيدى ئەسقەر.
مەن تولىمۇ خۇشال ھالدا ئۆيگە قايتتىم. چۈنكى پۈتۈنلەي تېپىلغانلىقىمغا ئىشەنمەتتىم.

ئاسىيە ئابدۇجەلىل (ئۇقۇغۇچى)

مەغلۇبىيەت

(ئەسىر)

كىشىلەر مېنى «مەغلۇبىيەت» دەپ ئاتايدۇ. مەن بەزىدە تولىمۇ كۆرەڭلەپ كېتىمەن. چۈنكى مەن ئۇرۇشتىن قېچىپ كەلگەن ئەسكەرلەرنى، شائىرلارنى، پەيلاسوپلارنى مەغلۇپ قىلغۇچتىمەن. ئۇنى ئاز دېگەندەك ئۇلارنى مەڭگۈ چىقىش يولى تاپالمايدىغان قىلىپ، نابۇت قىلىۋېتىمەن، بۇ خىل كىشىلەر ئۆزىنى تاشلىۋېتىدۇ، چىقىش يولى ئىزدىمەيدۇ. ھەم مەن بىلەن قايتىدىن ئېلىشىشنى خالىمايدۇ.
ئەسلا مەن ھەر دائىم بۇنداق كۆرەڭلىك قىلغۇچىرە ئەمەسمەن. بەزى كىشىلەر مېنى باش ئەگدۈرىدۇ. ئۇلار مەغلۇبىيەت غالىبىيەتتىنمۇ ئانىسى، دەپ قارايدۇ. مەغلۇپ بولۇپ يىقىلسا، يەنە ئورنىدىن دەس تۇرىدۇ. ئالدىنقى ئىشلىرىدىن ساۋاق ئېلىپ، قايتىدىن غەلىبە قىلىشقا تىرىشىپ يول ئىزدەيدۇ. مەن ئالدىنقى خىلدىكى كىشىلەرنى ياخشى كۆرمەيمەن. كېيىنكى كىشىلەرنى بولسا قەۋەتلا ياقتۇرمەيمەن. چۈنكى مەن ئالدىمدا يىقىلىپ ئۆرە بولالمىغانلارنى ياقتۇرمايمەن. ئالدىنقى خىلدىكى كىشىلەر بۇ تەقدىرنىڭ ھۆكۈمى، دەپ بىلىپ، يىقىلغان ئورنىدا يېتىۋېرىدۇ. كېيىنكىلەر بولسا تەقدىرگە جەڭ ئېلان قىلىپ ئۆزىنى بويسۇندۇرىدۇ. ئوچۇق گەپنى ئېيتسام تەقدىر بىلەن مېنىڭ ھېچقانداق پەرقىم يوق. تەقدىر كىشىلەرگە چاقچاق قىلسا، مەنمۇ چاقچاق قىلىمەن. كىشىلەر «بۇ تەقدىرنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى دېسە بۇ مېنىڭمۇ ئورۇنلاشتۇرۇشۇم بولىدۇ. مەن كىشىلەرنى ئۆمۈرلۈك ئازابقا قالدۇرسام، تەقدىرمۇ شۇنداق قىلىدۇ.
مېنىڭ ئۆزۈمگە قارىمۇ ـ قارشى ئىسىملىك يەنە بىر دوستۇم بار. ئۇنىڭ ئىسمى غالىبىيەت، بۇ دوستۇم كىشىلەرنى بەخت ـ سائادەتكە، خۇشاللىققا ئېرىشتۈرىدۇ.

ئەسما بۇ دوستۇم مەغلۇبىيەتتىن ئىبارەت مەندەك دوستىنىڭ ئاساسىدا بارلىققا كېلىدۇ.

ئۇزاۋكسىز ئىنتىلگۈچى ۋە ئىزدەنگۈچىلەر مەندىن تەجرىبە - ساۋاق ئېلىپ غالىبىيەت قازىنىدۇ. شۇڭا مەن قورقۇنچلۇق ئەمەس، كىشىلەر مەندىن قورقمائىلار. مەن يىلەن بەل تۇتۇشۇپ چېلىشىشقا جۈرئەت قىلمائىلار. مەن پەقەت جۈرئەتلىك كىشىلەرنىلا ياخشى كۆرىمەن.

گۈزار نىياز (ئۇقۇغۇچى)

ئۈيتەم ئەمەس

(ھېكايە)

ئەتراپ قاپقاراڭغۇ ئىدى. قەھرىتان سوغۇق دەستىدە ھەممە نادەم ئۆزىنىڭ ئىسسىق ماكانىغا كىرىپ بولغان بولۇپ، پەقەت 13-14 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئوغۇل بالا ماگىزىنىنىڭ ئوك تەرىپىدىكى ئەسكى ئۆينىڭ ئالدىدا دۇگدىيىپ ئولتۇراتتى. ئۇ بېشىغا يىرتىلىپ كەتكەن قۇلاقچا، ئۇچىسىغا كونىراپ كەتكەن پاختىلىق چاپان، پۇتىغا پەقەتلا ماس كەلمىگەن چوك ئاياغ كىيىۋالغان بولۇپ، ناھايىتى غەمكىن كۆرۈنەتتى. ئۇ شۇ ئولتۇرۇشىدا ئۆزىنىڭ ئىلگىرىكى ئائىلىسىنى ئەسلەپ قالدى.

ئۇ بۇرۇن بۇ ئائىلىنىڭ ئەتۇارلىق ئوغلى ئىدى. دائىم ئاتا - ئانىسى بىلەن كىنولارغا باراتتى، باغچىلاردا خۇشال - خۇرام ئويناياتتى. كىم بىلسۇن، توساتتىن بۇ ئائىلىگە بەختسىزلىك كېلىپ ئۇنىڭ ئانىسى راك كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ، بۇ دۇنيا بىلەن مەڭگۈگە خوشلاشتى.

ئانىسى جان ئۈزۈش ئالدىدا ئوغلى - دولقۇننىڭ دادىسىغا: بۇنىدىن كېيىمن دولقۇنغا ياخشى قاراپ يېتىلىكنى بىلدۇرمەك، دەپ تاپىلىغانىدى. ئانىسى ۋاپات بولغاندا دولقۇن 12 ياشتا ئىدى.

ئۇ شۇلارنى ئويلىغاندا، كۆزلىرىدىن چىققان ياش مەڭزىنى بويلاپ ئاقتى. ئۇ ياشلىرىنى سۈرتۈۋېتىپ يەنە چوڭقۇرلۇققا ئويغا پاتتى.

ئانىسى ۋاپات بولۇپ توپتوغرا بىر يىلدىن كېيىن دادىسى ماگىزىندا ئىشلەيدىغان، دائىملا ياسىنىپلا يۈرىدىغان، يۈز - كۆزلىرىنى خۇددى سەھنىگە چىقىدىغان ئارتىسلاردەك بويىۋالىدىغان ياش بىر چوكان بىلەن توي قىلدى. توي بولۇپ ئىككى - ئۈچ ئايغىچە ئۇ ئايال دولقۇننى بالام مانى يەۋال، قوزام مانى ئىچىۋال، ۋاي مانى كىيىۋال، دەپ ئۆگەيلىكنى پەقەتلا كۆرسەتمىدى. لېكىن كۈنلەر مۇنداق داۋاملاشمىدى. مانا ئەمدى ئۇ ئايال ئۆزىنىڭ ماھىيىتىنى ئاستا - ئاستا ئاشكارىلاشقا باشلىدى. ھە دېگەندىلا دولقۇننى ھۇ يېتىم ئوغلاق، سەن تېخى كىتابنى

ئالىمەن دەپ پۇل سوراۋاتامسەن...سەن تېخى تەنتەربىيە ئايىغى ئالىمەن دەۋاتامسەن، بول چاپسان يەرلەرنى سۈرتۈپ بولۇپ، قاچا - قۇچىلارنى يۇيۇۋەتكەن، دەپ سىلكىپ ۋارقىراشقا، ھەتتا تىللاپ، ئۇرۇشقا باشلىدى. كېچىككىنە ئىشنى باھانە قىلىپ، دولقۇننىڭ دادىسى بىلەن كۆندە دېگۈدەك سوقۇشىدىغان بولۇۋالدى.

بىر كۈنى كەچتە دولقۇن تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتاتتى. تۈيۈقسىزلا ياندىكى ئۆيدىن ئۆگەي ئانىنىڭ ۋارقىرغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

— مېنىڭ زادىلا چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. سەن بۇگۈنلا ئوچۇق گەپنى ئېيتە، يا يېيتىم ئوغلىقىڭ بىلەن تۇر، يا مەن بىلەن ئۆيۈ تۈت، بولمىسا ھازىرلا خېتىمنى بەر!

دولقۇننىڭ يۈرىكى جىغ قىلىپ، ئۆپكىسى ئۆرۈلدى. كۆزلىرىدىن ئاققان ئاش تاپشۇرۇق دەپتىرىنى ھۆل قىلىۋەتتى.

ھازىر تالا مۇشۇكى ئۆيى مۇشۇكىنى ئىغلىماقتا، قارىغاندا دادىسىمۇ چىش يېرىپ بىرنەرسە دېيەلمەيدىغاندەك تۇراتتى. دولقۇن قەتئىي قارارغا كەلدى. ئۇ كۈندە، ۋاڭ - چۇڭ ئۆزۈلمەيدىغان بۇ ئائىلىدىن بىزار بولغانىدى. ئۇ قولىغا قەغەز، قەلەم ئېلىپ، دادا مەن كەتتىم، ئەمدى بۇ ئائىلىگە قايتىپ كەلمەيمەن، چۈنكى مەن بۇ ئائىلىدە بولسام سىزنىڭ كۆڭلىڭىز كۈندە دېگۈدەك ئازار يەپ قالىدىكەن، مېنى ئىزدىمەڭ. ئوغلىڭىز دولقۇن، دەپ يېزىپ ئۈستەل ئۈستىگە قويدى - دە، سومكىسىنى كۆتۈرگەن پېتى ئۆيدىن ئاستا چىقىپ كەتتى. ئۆيدە ۋارقىراشمۇ، جەڭگە - جېدەل ئەۋجىگە چىققانىدى. دولقۇن شۇلارنى ئويلىدى - دە، ئۆز - ئۆزىگە: بۇ قانداق جاھاندۇ؟ ئۆگەي ئانا دېگەن شۇنداق بولامدىغاندۇ؟ ئاھ جېنىم ئانا، نېمىشقىمۇ مېنى تاشلاپ كەتكەنسەن، دېگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇ قاراڭغۇ جىمجىت كوچىدا كېتىپ ۋېتىپ دىلى بىردىنلا يورۇغاندەك بولدى. چۈنكى، ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا مېھرىبان مۇئەللىمى كەلگەنىدى. ئۇنىڭ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى. توغرا! مۇئەللىمنىڭ ئۆيىگە بېرىش كېرەك. ئۇ دولقۇنغا ئۆز ئانىسىدەك مۇئامىلە قىلىدۇ. ئۇنىڭغا يېتىملىكنى پەقەت بىلىنىدۇرمەيدۇ. دولقۇنغا قاراڭغۇ كېچە بىردىنلا يورۇپ كەتكەنىدەك بىلىنىدى - دە، چوڭ - چوڭ قەدەملەر بىلەن مۇئەللىمنىڭ ئۆيى تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

رەناگۈل ئەخەت (ئۇقۇغۇچى)

ئەسقەرنىڭ كۆزىيېشى

(ھېكايە)

دۇنيادا كىمۇ ئۆز بالىسىغا كۆيۈنمەيدۇ؟ ئەپسۇسكى ئەسقەرنىڭ دادىسى ئۇنداق دادىلاردىن ئەمەس. ئۇنىڭ بىرەر قېتىم ئوغلىنىڭ غېمىنى يەپ، باش - كۆزلىرىنى سىيلىغانلىقىنى ئەسقەر پەقەت ئەسلىيەلمەيدۇ.

مانا بۇگۈن دادىسى ئۇنى ھاراق ئەكىلىشكە بۇيرۇدى. ئەسقەر دادىسىدىن پۇلنى ئېلىپ، ماگىزىن ئالدىدا تۇرۇپ قالدى. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ دۇكانىدىن ھاراق ئالغانلىقىنى مۇئەللىم ياكى ساۋاقداشلىرى كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. دادىسىنىڭ رەھىمسىز قوللىرىنىڭ يۈزىگە تېگىپ، يەنە كۆكەرتىۋېتىشىدىن قورقۇپ پرىكازچىكقا پۇلنى ئۇزاتتى.

قېرىنىشقاندەك، پرىكازچىكنىڭ ئەسقەرگە ھاراقنى شۇنۇشى مۇئەللىمنىڭ ماگىزىنىغا كىرىشى بىلەن تەڭ كەلدى. ئەسقەر خىجالەتچىلىك ئىچىدە ئۇڭايسىزلاندى. يۈزلىرى ئوت ئالغاندەك قىزىرىپ، كۆزى ياشلانغان ھالدا، بېشىنى كۆتۈرمەستىن ماگىزىندىن ئوقتەك ئېتىلىپ چىقىپ كەتتى.

ئۇ ئۆيگە كىرىشى بىلەن كونىراپ كەتكەن ئۇستەل يېنىدا تاماكىسىنى ئاچچىق شوراپ ئولتۇرغان دادىسى يەنە

(بېشى 134 - بەتتە)

يىغىسى ھەممەيلەننىڭ باغرىنى ئېزىپ، كۆزلىرىنى ياشلىدى.

مەن زۇلالنىڭ كۆتۈرۈپ ياتاق بىناسىدىن ئالدىراپ چىقىۋاتسام، زاكىر خۇددى مەست ئادەمدەك دەلدەڭشىپ كېلىپ ماڭا يېتىشتى ۋە قولىنى زۇلالنىڭغا ئۇزاتتى:

— ماڭا قارا قىزىم، مەن سېنىڭ داداڭ، — ئۇنىڭ ساقالسىرى ئۆسۈپ، كۆزلىرى قان قۇيغاندەك قىزىرىپ كەتكەچكىمۇ زۇلالنىڭ ئۇنىڭغا بىر پەس سەپسېلىپ قارىدى - دە، ئاغزىنى پۈرۈشتۈرۈپ ئۇمىچەيگىنىچە يېنىغلاپ ماڭا ئۇنىڭغا ۋارقىراپ كەتتى.

— نەگە باردىڭ، ھۇ ھارامزادە، مۇشۇ ۋاقىچە مېنى ئۆيدە ساقلىتىپ داپ دارىڭشىغان، ئېشەك ھارىغان يەردە يۈردۈڭمۇ؟ — دادىسىنىڭ بۇرۇتلىرى تىترەپ، يوغان كۆزلىرى تېخىمۇ چەكچىيىپ، مۇشتلىرى تۈگۈلدى. شۇ تاپتا ئەسقەرنىڭ ئۆپكىسى ئاغزىغا تىقىلىپ، ھاراق بوتۇلكىسىنى تۈتۈپ، يەرگە قارىغىنىچە تۇراتتى. تۇساتتىن دادىسى كۆلدانىنى ئۇنىڭغا قارىتىپ ئاتتى. ئەسقەرنىڭ قولىدىكى ھاراق بوتۇلكىسى يەرگە چۈشۈپ چۈل - چۈل بولۇپ كەتتى. بىر بوتۇلكا ھاراق دادىسىنىڭ كۆزلىرىگە قان توشقۇزدى بولغاي، رەھىمسىز قوللىرى ئەسقەرنىڭ يۈز - كۆزلىرىدە ئويناشقا باشلىدى. ئەسقەرنىڭ ئاغزى - بۇرنىدىن چىققان قان يەرگە يېيىلىپ كەتكەن ھاراقا قوشۇلۇپ كەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

ئېيتىشۋالدى. زاكىرنىڭ زۇلالنىڭغا ئۇزاتقان قوللىرى بوشلۇقتا ئېسىلىپ قالدى.

— راست، قىزىم مېنىڭ ۋاپاسىزلىقىمنى ئاپاڭ ئاخىرقى تېنىقىدا كەچۈرگەن بىلەن سەن كەچۈرمەيسەن. ھەممىلار كەچۈرمەيسىلەر...، — دەپ ھۆكرەپ يىغلاشقا باشلىدى زاكىر.

مەن زۇلالنىڭ باغرىمغا چىڭ بېسىپ نەپرەت ھەم ئېچىنىش بىلەن ئۇنىڭغا قارىدىم.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

رىزۋانگۈل ئابلىمىت

ئۆگەي دادام

(ھېكايە)

مەن دادامدىن كىچىك قېلىپ، ئانا تەربىيىسىدە ئۆستۈم. ئانام ماڭا قاتتىق تەلەپ قويياتتى. مەن ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندا، ئۇرۇق - تۇغقانلار مەسلىھەتلىشىپ ئانامنى ياتلىق قىلىپ قويدى. ئۆگەي دادام مېنى ھەر يەكشەنبە كۈنى باغچىلارغا ئاپىرىپ ئويناتتى. مەن ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرەتتى. ئۇ ماڭا بەكمۇ كۆيۈنەتتى. ئانام مېنى ئېتىشقا بۇيرۇسا، دادام: ئويغلۇم دەرسىڭنى تەكرارلارۋەر، ئۇ ئىشنى مەن قىلىۋېتەي، دەيتتى. مەن چوڭ بولغانسېرى ئۆگەي دادامنىڭ گېپىنى ئاڭلىمايدىغان بولۇۋالدىم.

بىر كۈنى تاپشۇرۇق دەپتىرىم، چارەكلىك ئىمتىھان قەغىزىمدىكى نومۇرلارنى كۆرگەن ئۆگەي دادامنىڭ قاپاق لىرى بىردىنلا تۈرۈلدى — دە:

— بالام، ئەكىبەر، بۇ نەتىجەڭ بەكلا تۆۋەنغۇ؟ مۇشۇنداق ئوقۇساڭ بولامدۇ؟ كېيىمىڭ، دەپتەر - كىتابلىرىڭ بدىن تارتىپ ھەممىسى تەل تۈرسا، تىرىشىپ ئوقۇساڭ بولامدۇ؟ — دېدى ماڭا.

مەن ئۇچامدىكى كاستېيۇمنى سالدىم - دە، كارىۋاتقا پىرقىرىتىپ ئاتتىم، بۇ چاغدا كاستېيۇمنىڭ يانچۇقىدىكى تاماكا قۇتىسى يەرگە چۈشۈپ كەتتى.

— بۇ نېمە؟ - دېدى ئۆگەي دادام يەردىكى تاماكا قۇتىسىنى ئېلىپ.

— تاماكا قۇتىسى، — دېدىم قىلچە ئىككىلەنمەي.

— سەن ئوقۇغۇچى تۇرۇپ تاماكا چەكسەڭ بولامدۇ؟

— سېنىڭ نېمە كارىڭ؟ — دېدىم مەن ئۈنىڭغا ھۆرپىيىپ.

— مەن سېنىڭ داداڭ!

— مېنىڭ سېنىڭدەك دادام يوق!

ئۆگەي دادام ماڭا قارىغىنىچە نېمە دېيىشنى بىلمەي تۇرۇپلا قالدى. مەن بۈگۈرگەنچە سىرتقا چىقىپ كەتتىم. ئۆگەي دادام: ئەكبەر، ئەكبەر، توختا، دەپ ئارقامدىن تۇۋلاپلا قالدى. مەن ئۈنىڭغا پەرۋاموۇ قىلمىدىم.

كەچتە ئانامنىڭ ئېشىتىن كېلىشىگە يېقىن ئۆيگە كىردىم ۋە تامبېقىمنى يەپلا ھۇجرامغا كىرىپ يېتىۋالدىم. مەن ئۇخلاش ئۈچۈن ياتقان بولسامۇ ئۇيقۇم كەلمەپ ياتاتتىم. ھوجرا ئىشكى قىسىا ئوچۇق بولغاچقا، تاشقىرىقى ئۆيدىكى دادام بىلەن ئانامنىڭ پاراڭلىرى ئوچۇق ئاڭلاندى:

— ئەكبەرنىڭ تاپشۇرۇق دەپتەرلىرىنى تەكشۈرۈپ كۆردىڭمۇ؟ — دەپ

سوربدی ئانام دادامدىن. ئانامنىڭ بۇ سوئالى مېنى تېخىمۇ سەگەكلەشتۈردى. ئۆگەي دادام بۇگۈن بولغان ئىشلارنى ئانامغا دەيدىغان بولسا، ئانام مېنى تىللارمۇ ياكى ئۇرۇپ كېتەرمۇ، دېگەن بىر قورقۇنچ كاللامغا كىرىۋالدى. بىراق، ئۆگەي دادام مېنى چېقىشتۇرۇش ئورنىغا:

— دەرس ئۆزلەشتۈرۈشى يامان ئەمەستەك قىلىدۇ. تاپشۇرۇقلارنىڭ بەزىلىرىنى تولۇق ئىشلىمەپتىكەن، چىرايلىق تەربىيە بەردىم، — دېدى.

— مەن ئۇنىڭ جەمئىيەتتىكى بەزى يامان بالىلار بىلەن بىللە ئويناپ يۈرگەنلىكىنى كۆرۈپ قالدىم، بالىنىڭ قاتتىقراق باشقۇرايلى بولمىسا... — دېدى.

— بالا كىچىك ئەمەسمۇ — دېدى دادام ماڭا يان بېسىپ، — قاتتىق گەپ قىلغاننى كۆتۈرەلمەيدۇ.

مەن ئۆگەي دادامدىن خۇش بولدۇم.

ئەتىسى مەكتەپتىن قايتىۋېتىپ يولدا بىر قانچە ساۋاقداشلىرىم بىلەن ئائىلىمىز توغرىلىق پاراڭغا چۈشتۇق. ساۋاقدېشىم ئەجەتمۇ ئۆگەي دادىسىنىڭ قولىدا ئىدى. مەن ئۇنىڭدىن:

— ئۆگەي داداڭ سېنى ئۇرامدۇ؟

— ياق، مېنى بىر قېتىممۇ ئۇرۇپ باقمىدى، سېنىچۇ؟

— مېنى ئۇرۇپ باقمىدى، — دېدىم، مەنمۇ راست گەپ قىلىپ. لېكىن بۇ چاغدا دادامغا يالغانلىقىم يادىمغا كەلدى - دە، ئۆيدە بولغان ئىشنى ساۋاقداشلىرىمغا سۆزلەپ بەردىم. ساۋاقداشلىرىمنىڭ ھەممىسى مېنى ئەيىبلىدى. مەن تۆنۈگۈنكى ئىشلارنى ئويلاپ ھەم ساۋاقداشلىرىمنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، بەكمۇ خىجىل بولۇپ قالدىم. مەن ئۇلارغا ئۆگەي دادامدىن ئەپۇ سورايدىغانلىقىم ھەققىدە ۋەدە بەردىم. مەن ئۆيگە بارغاندا ئۆگەي دادام ئىشتىن كېلىپ تۇرغانىكەن. ئۇ مېنى كۆرۈش بىلەنلا كۈلۈمسىرەپ:

— ئوغلۇم، قايتتىڭ كەلدىڭمۇ؟ — دېدى.

مەنمۇ كۈلگىنىمچە دادامنىڭ بويىنىغا ئېسىلىپ:

— دادا، بۈندىن كېيىن تىرىشىپ ئوقۇيمەن، گېپىڭىزنى ئاڭلايمەن... سىزگە ھۆرمەتسىزلىك قىلدىم، مېنى كەچۈرۈڭ؟... — دېدىم.

دادام مېنى باغرىغا چىڭ بېسىپ، بېشىمنى سىلىغان ھالدا:

— ھېچقىسى يوق بالام، بۈنىڭدىن كېيىن تىرىشىپ ئوقۇپ ياراملىق ئادەم بولساڭلا بولدى، — دېدى.

— دادا سىزنىڭ ماڭا بەرگەن تەربىيىڭىز توغرا، سەۋەنلىك مەندىن ئۆتتى. سىزنى رەنجىتىپ قويدۇم، مېنى... — مەن دادامغا قەلبىمنى ئىزھار قىلماقچى، بۈنىڭدىن كېيىن يامان ئىشلارنى قىلماسلىققا، تىرىشىپ ئوقۇشقا ۋەدە بەرمەكچى ئىدىم. بىراق كۆڭلۈمدىكى دېمەكچى بولغان سۆزلىرىم ياشقا ئايلىنىپ، ئىككى كۆزۈمدىن ئېتىلىپ چىققاندەك بولدى - دە، مېنى كەچۈرۈڭ، دېگەن سۆز بىلەنلا توختاپ قالدىم.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

ئەدەبىي ئىجادىيەتنى نېفىت خەمىيە سانائىتى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرايلى

سۇلتان ئەسپەر

(مايتاغ زاۋۇت رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى)

مايتاغ نېفىت ئايرىش زاۋۇتى 1936 - يىلى قۇرۇلغان بولۇپ، جۇڭگونىڭ نېفىت تارىخىدا يۈيمن، يەنچاڭ نېفىت كانلىرى بىلەن بىر قاتاردا نامى چىققان زاۋۇتلارنىڭ بىرى. مەملىكىتىمىز ئازاد بولغان 43 يىلدىن بېرى، مايتاغ نېفىت ئايرىش زاۋۇتىدىكى ھەر مىللەت ئىشچى - خىزمەتچىلىرى باشتىن - ئاخىر تېخنىكا يېڭىلاش، ئۆزگەرتىش، يوشۇرۇن كۈچلەرنى قېزىش فائىجىتىدا چىڭ تۇرۇپ، ھۇنەر - مەنبەت سەۋىيىسىنى، نېفىت پىششىقلاپ ئىشلەش ئىقتىدارىنى ئۈزلۈكسىز ئۆستۈرۈپ، زور دەرىجىدە ئىقتىسادىي ئۈنۈم يارىتتى. ھازىر بۇ زاۋۇت 28 نېفىت ئايرىش قۇرۇلمىسىغا، يىلىغا 3 مىليون 300 مىڭ تونىنا خام نېفىتنى 130 نەچچە خىل نېفىت مەھسۇلاتىغا ئايرىپ ئىشلەپچىقىرالايدىغان ئىقتىدارغا ئىگە بولدى. زاۋۇتنىڭ تۇراقلىق مۇلۈككە سالغان مەبلىغى 500 مىليون يۈەندىن ئاشىدۇ. يىللىق نېفىت مەھسۇلاتلىرىنى سېتىشتىن كىرگەن كىرىمى 1 مىليارد 200 مىليون يۈەنگە، دۆلەتكە يىللىق تاپشۇرغان باج - پايدىسى 400 مىليون يۈەنگە يېتىدۇ. بۇ زاۋۇت 12 مىڭ ھەر مىللەت ئىشچى - خىزمەتچىگە، 10 مىڭدىن ئارتۇق ھەرخىل ئۇسكۇنىگە ئىگە چوڭ تېپتىكى يېقىلغۇ ماي - سىلىقلاش مېيى نېفىت خىمىيە سانائىتى بىرلەشمىكەن كارخانىغا ئايلاندى. مايتاغ نېفىت ئايرىش زاۋۇتى ئاپتونوم رايونىمىزدا تۇنجى نۆۋەت ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك 1 - دەرىجىلىك كارخانا ۋە مەملىكەتلىك ئىككىنچى دەرىجىلىك كارخانا بولۇپ باھالاندى. پۈتۈن مەملىكەتتىكى 500 چوڭ كارخانىنىڭ 92 - سى ھەمدە مەملىكەتتىكى ئالىي، ئوتتۇرا دەرىجىلىك سىلىقلاش مېيى ئىشلەپچىقىرىدىغان 14 زاۋۇتنىڭ بىرى بولۇپ قالدى. زاۋۇتىمىز ئىشلەپچىقارغان 45 - نومۇرلۇق ترانسفورماتور مېيى، 10 - نومۇرلۇق قۇرۇلۇش ئاسفالتى ئەلا سۈپەتلىك مەھسۇلات بولۇپ باھالىنىپ دۆلەتنىڭ ئالتۇن مېدالىغا، 50 - نومۇرلۇق ھەربىي سانائەتتە ئىشلىتىدىغان سالياركا، 22 - نومۇرلۇق توڭلىتىش ئاپتولى ۋە 25 - نومۇرلۇق ترانسفورماتور مېيى

ئەلا سۈپەتلىك مەھسۇلات بولۇپ باھالىنىپ، دۆلەتنىڭ كۈمۈش مېدالىغا ئېرىشتى. 70- نومۇرلۇق بېنزىن ۋە 0 - نومۇرلۇق يېنىك سالىيارکا قاتارلىق 35 خىل نېفىت مەھسۇلاتى ئۆلكە ۋە مىنىستىرلىك دەرىجىلىك ئەلا سۈپەتلىك مەھسۇلاتلار قاتارىغا ئۆتتى.

پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن، نېفىت ئايرىش زاۋۇتىدىكى ھەر مىللەت ئىشچى خىزمەتچىلىرى ئېچىۋېتىش، ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش سىياسىتىنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇش، ئەلا نەتىجىلەر- نى يارىتىش روھىدا چىڭ تۇرۇپ، جاپالىق ئىشلەش، قاتتىق، ئىنچىكە ئىشلەش، مەدەنىيەتلىك بولۇش، ئۇنۇمگە ئەھمىيەت بېرىش، يوشۇرۇن كۈچلەرنى قېزىپ ئىگىلىك يارىتىش ئىستىلىنى جارى قىلدۇرۇپ، كارخانىنى يىلمۇ يىل تەرەققىي قىلدۇردى. ۋە زاۋۇتنى مەملىكەت بويىچە تۇنجى قېتىملىق سىرغىش (نېفىت مەھسۇلاتلىرىنىڭ تۇرۇبا لىنىيىلىرىدىن ئېقىپ ئىسراپ بولۇشى) تىن خالىي كارخانا، بىخەتەر ئىشلەپچىقىرىشتا مەملىكەت دەرىجىلىك ئىلغار زاۋۇت، مەملىكەت دەرىجىلىك مۇھىتى گۈزەل زاۋۇت، ئوخشاش كەسىپلەر بويىچە ئېنېرگىيە ئىقتىسادى قىلىشتا ئەڭ ئىلغار زاۋۇت، مەملىكەت- لىك 1 - دەرىجىلىك ئۆلچەمدە لايىھەتلىك كارخانا، ئۈسكۇنە باشقۇرۇشتا مۇنەۋۋەر كارخانا، دۆلەتلىك «1 - ماي» ئەمگەكچىلەر مېدالىغا ئېرىشكەن ئىلغار كارخانا ۋە مەم- لىكەت دەرىجىلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدا ئىلغار كوللېكتىپ قاتارلىق شان - شەرەپ- لەرگە ئېرىشتۇردى. ھەمدە ۋەتىنىمىزنىڭ ۋە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىقتىسادىي قۇرۇلۇ- شىغا تېگىشلىك تۆھپىسىنى قوشتى.

مايتاغ نېفىت ئايرىش زاۋۇتى يەتتە يىللىق جاپالىق تەييارلىق خىزمەتلىرىنى ئىشلەش ئارقىلىق، بۇ يىل 1 - ئىيۇلدا شىنجاڭ 140 مىك تونناللىق ئېتىلىن زاۋۇتىنىڭ ھۇلىنى سېلىشتەك ھەم شەرەپلىك، ھەم جاپالىق ۋەزىپىنى ئۆز زىممىسىگە ئالدى. ماي- تاغ زاۋۇت رايونىدىكى ھەر مىللەت ئىشچى- خىزمەتچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ جاپالىق ئەمگىكى ئارقىلىق 1994 - يىلى سېنتەبىردە 4 مىليارد يۈەن مەبلەغ سېلىنغان زامانىۋى قۇرۇلمىنى پۈتتۈرۈپ ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۇرۇپ، مەملىكىتىمىزنىڭ ئىقتىسادىي قۇرۇ- لۇشىغا، بولۇپمۇ ئاپتونوم رايونىمىز ئىقتىسادىنىڭ تېخىمۇ گۈللىنىشىگە تۆھپە قوشۇش ئۈچۈن كۈرەش قىلماقتا.

زاۋۇت رايونىمىزنىڭ نېفىت ئايرىش خىمىيە سانائىتى يۇقىرىقىدەك تېز تەرەققىي قىلۋاتقان مۇشۇنداق چوڭ ياخشى ۋەزىيەتتە، بىزنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت قوشۇنىمىز- دىكى يولداشلارمۇ قەتئىي نىيەتكە كېلىپ، قولىغا قەلەم ئېلىپ، ئىشچىلار سىنىپىنىڭ يېڭىلىق يارىتىش، ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، نېفىت خىمىيە سانائىتىنى تېخىمۇ زور تەرەققىياتلارغا ئېرىشتۇرۇش يولىدىكى ئىسىل پەزىلىتىنى مەدھىيىلىشى، ياخشى ئىش، ياخشى ئادەملەرنى تەشۋىق قىلىشى، ئۇلارغا ئىلھام ۋە مەدەت بېرىشى كېرەك. بۇ

مەقسەتكە تولۇق يېتىش ئۈچۈن ئەدەبىي ئىجادىيەت قوشۇنىدىكى ھەربىر بولداش ئالدى بىلەن ئۆگىنىشكە ئەستايىدىل پوزىتسىيە تۇتۇشى لازىم. بىرىنچىدىن، ماركسىزم - لېنىنىزم ۋە ماۋزېدۇك ئىدىيىسىنى ئۆگىنىپ، ئەدەبىي ئىجادىيەتتە كىم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش، كىمنى مەدھىيىلەش مەسىلىسىدە توغرا يېتەكچى ئىدىيە تىكلىشىمىز لازىم. ئىككىنچىدىن، يېزىقچىلىققا ئائىت ماتېرىياللارنى كۆپ كۆرۈش، يېزىقچىلىق ئۈچۈن ئوبىدان ئاساس ھازىرلاش، مۇنەۋۋەر يازغۇچى، شائىرلارنىڭ نادىر ئەسەرلىرىنى ئۇلۇغ قىلىپ، كۆپ مەشىق قىلىش، زېھنىكمەي - تېرىكمەي يېزىش ئارقىلىق كەسپىي بىلىم ۋە ئىقتىدارىمىز - نى ئاشۇرۇپ، كەڭ ئىشچى - خىزمەتچىلەر ياقتۇرۇپ ئوقۇيدىغان مەنىۋى مەھسۇلاتلارنى كۆپلەپ يارىتىشقا تىرىشىشىمىز لازىم. ھەۋەسكارلىرىمىز ئىشچىلار ئارىسىغا، يەنى ئۇلار - نىڭ تۇرمۇش، ئۆگىنىش ۋە خىزمەت ساھەلىرىگە چوڭقۇر چۆكۈپ، ئۇلار بىلەن ئىچقو - يۇن - تاشقويۇن بولۇپ، ئۇلاردىن كەمتەرلىك بىلەن ئۆگىنىشىمىز، ئۇلارنىڭ نېمىنى ئويلايدىغانلىقىنى، نېمىنى ئارزۇ قىلىدىغانلىقىنى ئىگىلەپ، ئۆز ئىجادىيىتىمىزدە ئۇلار - نىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرىنى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇشتا مۇستەھ - كەم تۇرۇشتەك ئىسىل پەزىلىتىنى ئەكس ئەتتۇرۇشىمىز لازىم.

بۇ قېتىم زاۋۇت رايونىمىزدىكى ئەدەبىي ئىجادىيەت ھەۋەسكارلىرى «تارىم» ژۇر - نىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى يازغۇچى، شائىر، مۇھەررىر ئۇستازلار بىلەن ئۇچرىشىپ، ياخ - شى مۇناسىۋەت ئورناتتى. بۇ مايتاغدىكى ھەۋەسكارلار قوشۇنىنىڭ زوربېيىشى، ئۆسۈپ يېتىلىشى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق، شۇنداقلا ياخشى ئۆگىنىش پۇرسىتى. نېغىت خې - مىيە سانائىتىدىن ئىبارەت بۇ «بوز يەر»نى ئېچىش، سانائەت كارخانىلىرى ئەدەبىياتىنى بەرپا قىلىش «تارىم» ژۇرنىلىدىكى مۇھەررىرلەر ئۈچۈنمۇ پەخمىيە تىلىك ئىش بولۇشى مۇمكىن. مەن يولداشلارنىڭ ئىتتىپاقلىشىپ، گۈللىنىۋاتقان نېغىت خىمىيە سانائىتىمىزنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ئىشلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئورتاق كۈچ چىقىرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

ناسىرجان مۇھەممەت

كارخانا ئەدەبىياتى ـ ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى

ھەرقانداق بىر دۆلەت، ھەرقانداق بىر رايون، ھەرقانداق بىر ساھە خەلقلىرىنىڭ دۇنيانى تونۇش، دۇنيانى چۈشىنىش، تەبىئەت بىلەن كۈرەش قىلىش ۋە ئۇنى ئۆزگەرتىش، جەمئىيەتتىكى خىلمۇخىل كىشىلەر بىلەن ئارىلىشىش، مۇناسىۋەت باغلاش، پىكىر ئالماشتۇرۇش، تۇرلۇك يازدىم ۋە رىقابەتتە بولۇش جەريانىدا قولغا كەلتۈرگەن قىممەتلىك مەدەنىيىتى، ئەدەبىيات ـ سەنئەت جەۋھەرلىرى بولغىنىغا ئوخشاش كارخانا ساھەسىنىڭمۇ ئۆزىگە خاس مەدەنىيىتى ۋە ئەدەبىياتى بولىدۇ.

بىيقىنچى يىللاردىن بېرى، بولۇپمۇ پارتىيە 11 ـ نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 3 ـ ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان مەيلى دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق، مەيلى تىبابەتچىلىك، مەيلى مائارىپ، مەيلى سودا ـ سېتىق قاتارلىق ساھەلەردە بولسۇن، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ شىنجاڭنى گۈللەندۈرۈش، جۇملىدىن سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش، تۈزەش، ياخشىلاش جەريانىدا قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرى، بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، مۇرىنى ـ مۇرىگە تىرەپ كۈرەش قىلىش روھى ۋە بەختىيار ھاياتقا، گۈزەللىككە ئىنتىلىش تارزۇ ـ ئىستەكلىرىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان، ۋەتەنپەرۋەرلىك، ئىنسانپەرۋەرلىك روھىنى تەشەببۇس قىلىدىغان، مىللەتلەرنىڭ ئۆز ـ ئۆزىگە بولغان ئىشەنچىسىنى ئاشۇرىدىغان، سوتسىيالىستىك جەمئىيىتىمىزدىكى يېڭى كىشىلەرنى مەدھىيىلەيدىغان، باشقىلارنى يېڭىلىق يارىتىشقا، جاسارەت بىلەن ئىشلەشكە، ئىلگىرىلەشكە ئىلھاملاندۇرىدىغان كۆپلىگەن ئەسەرلەر بارلىققا كەلدى. ئۇيغۇر ئەدەبىياتىمىزنىڭ مۇھىم بىر تەركىبىي قىسمى بولغان كارخانا ئەدەبىياتىمۇ سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ سوتسىيالىزم ئۇچۇن، خەلق ئۇچۇن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشى بويىچە كارخانىلاردىكى سوتسىيالىستىك ئىنگىلىك ياراتقۇچى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئەمەلىيىتى، تۇرمۇش ۋە ھايات پائالىيەتلىرىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان ئەسەرلەرنى مەيدانغا كەلتۈردى. لېكىن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ باشقا ساھە ئەدەبىياتى بىلەن سېلىشتۇرغاندا ئۇنىڭ دائىرىسى تولىمۇ تار، قەدىمى تولىمۇ ئاستا بولۇۋاتىدۇ.

نېمە ئۇچۇن شۇنداق بولىدۇ؟ كارخانىلاردا سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەۋاتقان ئىلغار شەخسلەر، تېپىك قەھرىمانلار يوقمۇ؟ كىشىلەرگە ئىستېتىك تۇيغۇ بېغىشلىيالايدىغان مىللىي ئۇرمۇش ئالاھىدىلىكلىرى، قاينام تاشقىنلىق ھايات كارتىنىسى يوقمۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇنداق بولۇشىمۇ

مؤمكن ئەمەس. بۇ جايلاردىمۇ قاينىاق هايات مەنزىرىسى، ئىسلاهات ۋە ئېچىۋېتىش يولىدا جاسارەت بىلەن ئىشلەۋاتقان، جۇڭخۇا مىللەتلىرى، جۈملىدىن شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقى ئۇچۇن بەخت يارىتىش يولىدا ئۆزلىرىنىڭ قىممەتلىك هاياتىنى بېغىشلاۋاتقان باتۇر ئەزىمەتلەر بار. ئۇلار قەلەم ئىگىلىرى تەرىپىدىن تۇرلۇك ژانىرلار ئارقىلىق كەڭ جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشۈشكە تامامەن هەقلىق ھەم شۇنداق بولۇشى زۆرۈر. بىراق بۇ مەقسەتنى قانداق قىلىپ ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدۇ؟ بۇ، ئەدەبىيات-سەنئەت ئىجادكارلىرى بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك ئەلۋەتتە. شۇنداق ئىكەن، بىزنىڭ يازغۇچى - شائىرلىرىمىز قانداق قىلىشى كېرەك؟ مېنىڭچە، ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ۋە بۇ يولدا ئىزدىنىۋاتقان قەلەم ئىگىلىرى تۆۋەندىكى نۇقتىلارغا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك.

بىرىنچى، ئالدى بىلەن ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادكارلىرىمىز سوتسىيالىستىك كۆپ مىللەتلىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ «بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس-بەسته سايراش» فاكتورىنىڭ چىڭ تۇرغان ئاساستا، كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى شەكىل جەھەتتىن خىلمۇ خىللاشتۇرىدىغان، مەزمۇن جەھەتتىن بېيىتىدىغان، كىتابخانىلارنىڭ ئېستېتىك زوقلىنىش دائىرىسىنى كېڭەيتىدىغان ئەدەبىيات ئىكەنلىكىنى شۇنداقلا ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ مۇھىم بىر تەركىبىي قىسمى ئىكەنلىكىنى تونۇشى، ئۆزلىرىدە بۇ مەسىلىگە يۈكسەك دەرىجىدە ئەھمىيەت بېرىش-تۇيغۇسىنى شەكىللەندۇرۇشى كېرەك.

كارخانا ئەدەبىياتى قانداقتۇر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا ئەزەلدىن مەۋجۇت بولمىغان، يازغىلى بولمايدىغان، تېگى - تەكتىگە يېتكىلى بولمايدىغان سىرلىق نەرسە ئەمەس. ئۇ كارخانا ئورۇنلىرىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئۆزۈن يىللىق ئىشلەپچىقىرىش ئەمەلىيىتى، هايات پائالىيەتلىرى ۋە ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلىرى جەريانىدا تەدرىجىي شەكىللەنگەن ئەدەبىيات. ئۇ سوتسىيالىستىك مەنىۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنىڭ بىر تەركىبىي قىسمى. ئۇ باشقا ساھە ئەدەبىياتىدىن ماكان ۋە مەزمۇن جەھەتتىن پەرقلەنگەندىن باشقا، بەدىئىي ئىپادىلەش ۋاستىلىرى جەھەتتىن تامامەن ئوخشاشلىققا ئىگە. شۇڭا ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيەتچىلىرى قولىغا قەلەم ئېلىشقا، يېزىشقا، ئىجاد قىلىشقا جۇرئەت قىلىپ، ئىجتىمائىي قىممەتكە ئىگە مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر ئارقىلىق كارخانىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ روھىنى ئۇرغۇتۇپ، ئۇلارنى ئىلغار روھ ۋە ئىلغار ئىدىيىدە تەربىيىلەپ، ئۇلارنىڭ مەنىۋى جەھەتتىكى تەلىپىنى قاندۇرۇپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس - بەستە سايراش ھالىتىنى شەكىللەندۇرۇشى كېرەك. بۇ يازغۇچى، شائىرلارنىڭ يۈكسەك بۇرچى ۋە مەجبۇرىيىتىدۇر.

ئىككىنچى، تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈش كېرەك.

ئەدەبىيات رېئال تۇرمۇشنىڭ ئىنسانلار مېڭىسىدىكى ئىنكاسىنىڭ مەھسۇلى. يولداش ماۋزېدۇڭ بۇ هەقتە توختىلىپ: «ئىدېئولوگىيە ھېسابلىنىدىغان ئەدەبىيات - سەنئەت ئەسەرلىرى مەلۇم ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ئىنسانلار مېڭىسىدىكى ئىنكاسىنىڭ مەھسۇلىدۇر. ئىنقىلابىي ئەدەبىيات - سەنئەت بولسا، خەلق تۇرمۇشىنىڭ ئىنقىلابىي يازغۇچىلار مېڭىسىدىكى ئىنكاسىنىڭ مەھسۇلىدۇر. خەلق تۇرمۇشىدا ئەدەبىيات - سەنئەتكە خام ئەشيا بولىدىغان قېزىلما بايلىقلار مەۋجۇت. بۇلار تەبىئىي هالەتتىكى نەرسە، خام

نەرسە، لېكىن ئەڭ جانلىق، ئەڭ مول، ئەڭ ئاساسىي نەرسە، بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا، بۇلارنىڭ ئالدىدا بارلىق ئەدەبىيات - سەنئەت چېنىپ قالىدۇ، بۇلار بارلىق ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ پۈتمەس - تۈگىمەس، بىردىنبىر مەنبەسىدۇر، بۇلار بىردىنبىر مەنبەدۇر، چۈنكى مۇشۇنداق مەنبەلا بولۇشى مۇمكىن، ئۇنىڭدىن باشقا ئىككىنچى مەنبە بولۇشى مۇمكىن ئەمەس» دېگەنىدى. يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ بۇ سۆزلىرى ئەدەبىياتنىڭ رېئال تۇرمۇشتىن كېلىدىغانلىقىنى، شۇنداقلا ئەدەبىياتنىڭ رېئال تۇرمۇشنى ئەكس ئەتتۈرىدىغانلىقىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. ھەرقايسى ساھەلەردە ئىلغار چوڭقۇرلىشىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە كارخانىلاردىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ تۇرمۇشى غايەت زور ئۆزگىرىشلەر بارلىققا كەلدى. بىزنىڭ يازغۇچى، شائىرلىرىمىز ئالدى بىلەن شۇ رايون ئەدەبىياتىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدىغان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى ۋە ئۇلار-نىڭ تۇرمۇشىنى ئۆگىنىپ، ئۇنى ئەدەبىي ئىجادىيەتنىڭ قېنى دەپ بىلىشى، ئىشلەپ چىقىرىشنىڭ بىرىنچى سېپىگە چوڭقۇر چۆكۈپ، ئۇنىڭدىن يېڭى ئادەم، يېڭى خاراكتېرلارنى تېپىپ چىقىپ، دەۋر ۋە خەلق بىلەن ئاھاڭداش بولغان يارقىن بەدىئىي ئەسەرلەرنى يارىتىشقا تىرىشىشى كېرەك.

ئۇچىنچى، مىللىي رايون ئالاھىدىلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈش كېرەك.

ھەربىر دۆلەت، ھەربىر رايون ئەدەبىياتىنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكىنىڭ بولغىنىغا ئوخشاش كارخانا ئەدەبىياتىنىڭمۇ ئۆزىگە خاس مىللىي رايون ئالاھىدىلىكى بولىدۇ. كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ مىللىي رايون ئالاھىدىلىكى شۇ رايوندا ئىشلەپچىقىرىش ئەھمىلىنىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ تارىخى، مەدەنىيەت ئەنئەنىسى ۋە تۇرمۇش ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بەدىئىي ئىجادىيەتتىكى ئىنكاسى بولۇپ، ئۇ ئۇزۇن مۇددەتلىك تارىخىي تەرەققىيات جەريانىدا پەيدىنپەي شەكىللەنگەن ۋە راۋاج لانغان بولىدۇ. كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ مىللىي رايون ئالاھىدىلىكىنى شەكىللەندۈرىدىغان ئامىللار شۇ رايوندىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر ھاياتىنىڭ پۈتۈن جەريانىغا سىڭگەن بولۇپ، ئۇ كونكرېت ھالدا شۇ رايون خەلقىنىڭ ئىچكى دۇنياسى يەنى مەنىۋى قىياپىتى، ئۇيۇ - پىكرى ۋە مەقسەتلىرىدە، ئىنسانىيەتنىڭ قىلىپ ئېيتقاندا، ئۇلارنىڭ مىللىي روھىي قىياپىتىدە ئەكس ئېتىدۇ. كارخانىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ پەقەت ئۆزىگىلا خاس بولغان تۇرمۇشى، مەدەنىيىتى، جۇغراپىيىلىك ئورنى، ياشاش شارائىتى شۇنىڭدەك پىكىر ۋە ھېسسىياتىنى ئىپادىلەشتىكى ماھارەت ۋە ئۇسۇللىرى مىللىي رايون ئالاھىدىلىكىنى شەكىللەندۈرىدىغان ئامىللار ھېسابلىنىدۇ. كارخانا ئەدەبىياتى ئەنە شۇ مىللىي زوھ ۋە مىللىي تۇرمۇشنىڭ خاسلىقى بىلەن مەزمۇن ئۆزگىچىلىكلىرىنىڭ روشەن ئالامەتلىرىنى، بەلگىلىرىنى ئۆزىگە سىڭدۈرۈپ، ئۇنى ئوبرازلىق ھالدا كونكرېت گەۋدىلەندۈرۈپ بەرگەندىلا، ئاندىن يارقىن مىللىي رايون تۇسىگە ئىگە بولالايدۇ. بۇنداق ئەدەبىيات يالغۇز شۇ رايوندىكى خەلقنىڭ ئىچىدىلا ئەمەس، بەلكى باشقا رايون خەلقلىرى ئارىسىدىمۇ مۇئەييەن ئىجتىمائىي قىممەتكە ئىگە بولۇپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى، جۈملىدىن پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ مەنىۋى مەدەنىيىتىنى بېيىتىدۇ. بۇنداق ئەدەبىيات يېڭى ۋە ئۆزگىچە بولغان تۇرمۇش مەنزىرىسىنى يارىتىپ، باشقىلارنىڭ بۇ خىل ئەدەبىياتقا بولغان ئىشتىياقى ۋە ھەۋىسىنى قوزغاپ، ئۇلارنىڭ شۇ رايون ئەدەبىياتىنى

ياراتقۇچى خەلقنە بولغان تونۇشى ۋە چۈشەنچىسىنى چوڭقۇرلاشتۇرىدۇ. شۇڭا كارخانا ئەدەبىياتى بىلەن شۇغۇللانغۇچى يازغۇچى، شائىرلار شۇ رايوندىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ تۇرمۇشى ۋە كۆرەشلىرىنى، ئوي - پىكىر، ھېس - تۇيغۇلىرىنى، ئادەت ۋە كۆز قاراشلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن ئىگىلەپ، روشەن مىللىي ئالاھىدىلىككە ئىگە بولغان ئەدەبىي ئەسەرلەر ئارقىلىق كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ ھاياتىي كۈچىنى نامايان قىلىش كېرەك.

تۆتىنچى، ئوبرازلار جانلىق يورۇتۇپ بېرىلىشى كېرەك.

ئەدەبىيات بىر خىل ئوبرازلىق سەنئەت. ئۇ ئاپتورنىڭ خاھىشى بىلەن تۇرمۇشتىكى ۋەقەلەرنىڭ تەبىئىي بىرىكمىسىنىڭ مەھسۇلى، كىشىلەر بىلەن كىشىلەر، كىشىلەر بىلەن جەمئىيەت، كىشىلەر بىلەن تەبىئەت مۇناسىۋەتلىرىنىڭ كونكرېت كۆرۈنۈشلىرىنىڭ بەدىئىي خاتىرىسى. ئۇنىڭدا شۇ مۇناسىۋەت ۋە ۋەقەنى مەيدانغا كەلتۈرگۈچى ئادەم ئوبرازى گەۋدىلەندۈرۈلىدۇ. ئۇ ئىجتىمائىي رېئاللىقتا يۈز بەرگەن خىلمۇ خىل مۇناسىۋەتلەرنىڭ، ۋەقە، ھادىسىلەرنىڭ پەيدا بولۇش، تەرەققىي قىلىش ۋە ئاخىرلىشىش جەريانىنى ھېكايە قىلغۇچى سۈپىتىدە مەلۇم دائىرىنى، مەلۇم كەڭلىكنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ. ئاپتورنىڭ يەتمەكچى بولغان مەقسىتى مۇشۇ ئوبراز ئارقىلىق ئەملىگە ئاشىدۇ. مۇشۇ ئوبراز ئارقىلىق كىتابخان شۇ ئەسەردە ئەكس ئەتكەن ھايات كۆرۈنۈشلىرى بىلەن تونۇشىدۇ. دېمەك، ئەدەبىي ئەسەر ئوبرازسىز مەيدانغا كەلمەيدۇ. كارخانا ئەدەبىياتىمىزدا مەيدانغا كەلگەن بەزى ئەسەرلەردە پېرسوناژ ئەمەس، بەلكى ئاپتورنىڭ ئۆزى گەۋدىلىنىپ، ئەسەرنىڭ مەركىزىي ئىدىيىسىنى يورۇتۇپ بېرىدىغان بەدىئىي ئوبرازلار ۋە ئالاھىدىلىكىنى جارى قىلدۇرالماي، ئەسەر ئاپتورنىڭ سىياسىي ئىدىيىۋى خاھىشى بىلەنلا سۇغۇرۇلۇپ، پېرسوناژلارنىڭ خاراكتېر ئالاھىدىلىكىنى سۇسلاشتۇرۇۋەتتى، بۇ ھال كىتابخانلارنىڭ پېرسوناژلار خاراكتېرىدىن تەسىرلىنىش، ئىستېتىك زوق ئېلىش دائىرىسىنى تارلاشتۇرۇۋەتتى. بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى، بىرقىسىم يازغۇچى، شائىرلىرىمىز ئەسەر تېمىسىنى تۇرمۇش رېئاللىقى ياكى كىشىلىك مۇناسىۋەتلەرنىڭ ھەقىقىي كۆرۈنۈشلىرى ئاساسىدا يورۇتماي بەلكى كاللىسىدا پەيدا بولغان ئۇقۇم بويىچە قەلەم تەۋرەتتى. نەتىجىدە بۇنداق ئەسەرلەر كىتابخانلارنى تەبىئىي ھالدا تەسىرلەندۈرىدىغان بەدىئىي كۈچكە ئىگە بولالمىدى. ئوبرازدىن ئايرىلغان ئىدىيە توغرىدىن - توغرا ئوتتۇرىغا قويۇلغان ئەسەر سىياسىي تەرەپتىن ھەر قانچە يۇقىرى بولغان بىلەنمۇ، كىتابخانلاردا بەلگىلىك دەرىجىدىكى ئىستېتىك تۇيغۇ ۋە زوقلىنىش ھاسىل قىلالمايدىغان بولغاچقا، ئاپتور سىياسىي خاھىشىنى ئەسەر ۋەقەلىكىنىڭ راۋاجى بىلەن پېرسوناژلار خاراكتېرىگە مەجبۇرىي تاڭماسلىقى، ئۇنىسى ئۆز خاھىشى بويىچە چۈشەندۈرمەسلىكى، ئۇلار ئۇستىدىن ئىدىيىۋى يەكۈن چىقارماسلىقى كېرەك.

بەشىنچى، تەپسىلاتلار تەسۋىرى چىن بولۇش كېرەك.

تەپسىلاتلار تەسۋىرى ئەدەبىي ئەسەردە يورۇتماقچى بولغان پېرسوناژلار خاراكتېرىنى ئېچىپ بېرىشتە كەم بولسا بولمايدىغان ئاممىلاشقان بىرى. ئەدەبىي ئەسەرلەردە ئىجتىمائىي رېئاللىقتا يۈز بەرگەن خىلمۇ خىل، مۇرەككەپ تۇرمۇش

ھادىسىلىرى ۋە رېئال مۇناسىۋەتلەر ئاساسىدا بارلىققا كەلتۈرۈلگەن، كىشىنى قايىل قىلدىغان، تۈرمۇش مەنتىقىسىگە ئۇيغۇن بولغان تەپسىلاتلار تەسۋىرى بولمايدىكەن، پېرسوناژلار خاراكتېرىنىڭ تەرەققىيات جەريانىنى توغرا، ئىشەنچلىك قىلىپ ئېچىپ بەرگىلى بولمايدۇ.

ئەدەبىيات رېئال تۈرمۇشنى جانلىق بەدىئىي ئوبرازلار ئارقىلىق ئەكىس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان ئىجتىمائىي ئاڭ فورماتسىيىسى بولغاچقا، ئۇنىڭدا بىر تەرەپتىن، ئىجتىمائىي تۈرمۇش ھادىسىلىرى ئۇستىدە چىنلىق بىلەن بەدىئىي ئومۇملاشتۇرۇش ئېلىپ بېرىپ، تۈرمۇشنىڭ ماھىيىتى ۋە قانۇنىيەتلىرىنى توغرىلىق بىلەن يورۇتۇپ بېرىش تەلەپ قىلىنسا، يەنە بىر تەرەپتىن، دەۋرنىڭ تەرەققىيات يۈزلىنىشى ۋە دەۋر ھەم قىممىتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان سەمىمىي ئىدىيىۋى ھىسسىيات، توغرا باھا ـ قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويۇش ئارقىلىق كىشىلەرنى ساغلام ئەخلاقىي پەزىلەت بىلەن تەربىيىلەشكە يارىدەم بېرىش تەلەپ قىلىنىدۇ. ئەدەبىي ئەسەرنىڭ ماۋزۇداقلا كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ ئالدىغا قويۇلغان بۇ تەلەپ پەقەت رېئاللىقتىكى خىلمۇ خىل تۈرمۇش ھادىسىلىرى، ئىشلەپچىقىرىش مۇناسىۋەتلىرى ۋە رېئال ئادەملەرنىڭ (ئىشچىلارنىڭ) ئىچكى ـ تاشقى ئالاھىدىلىكلىرىنى چىقىش قىلىش، ئولارنى توغرا ئومۇملاشتۇرۇپ، خۇددى رېئال تۈرمۇش، رېئال ئىشلەپچىقىرىش مۇناسىۋىتى، رېئال ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرگە ئوخشاش كونكرېت، تەبىئىي، ئىشەنچلىك قىلىپ سۈرەتلەپ بېرىش يولى بىلەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. ئەدەبىي ئەسەر تۈرمۇشنىڭ مۇھىم خاتىرىسى ئەمەس، ئۇنىڭدا مۇبالىغە قىلىش، توقۇلما قىلىش، ئىش قوشۇشمۇ بولىدۇ. لېكىن بۇ مۇبالىغە، توقۇلما، ئىش قوشۇش ئەدەبىي ئەسەردىكى ئاساسلىق ئامىل ئەمەس. ئۇ يازغۇچىنىڭ بەدىئىي تەپەككۇرى جەريانىدىكى زۆرۈر بولغان ماتېرىياللارنى تولۇقلاش ۋە بىر قىسىم مەسىلىلەرنى بىر قەدەر گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىش رولىنى ئويناىدىغان قوشۇمچە ئامىل. شۇڭا ئەدەبىي ئەسەرلەردە تەپسىلاتلار تەسۋىرىنىڭ چىن بولۇشىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىش كېرەك.

ئالتىنچى، كارخانا رايونلىرىدىكى ئەدەبىيات ـ سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرى ئۆزىنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇشى كېرەك.

ئەدەبىيات ـ سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرىنىڭ ئاساسلىق رولى ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنى يېتىشتۈرۈش، ئۇلارنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە يېتەكچىلىك قىلىشتىن ئىبارەت. كارخانا ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش ئارقىلىق ئىقتىسادىي قىممەت يارىتىشنى ئاساس قىلىدىغان ئورۇن بولغاچقا، كارخانا ئورگانلىرىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت، تەشۋىقات خىزمىتىگە ئەھمىيەت بېرىشى ئانچە يېتەرلىك بولمىدى. شۇ سەۋەبتىن كارخانىلاردىكى ئەدەبىيات ـ سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرىنىڭ رولى ياخشى جارى قىلدۇرۇلمىدى ـ دە، ئەدەبىي ئىجادىيەت قوشۇنى ئاجىزلاپ كەتتى. نەتىجىدە كارخانا ئەدەبىياتى ئۈيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئومۇمىي ئىلگىرىلىشىغا ماسلىشالمىدى. بۇ خىل ماسلىشالماسلىقنى تۈگىتىش ئۈچۈن، كارخانىلاردىكى

ئورگانلار ۋە رەھبەرلەر ماددىي مەدەنىيەت بىلەن مەنىۋى مەدەنىيەتنىڭ بىر-بىرىنى تولۇقلايدىغان، بىر-بىرىنسى شەرت قىلىدىغان دىئالېكتىكىلىق مۇناسىۋەتنى توغرا چۈشىنىپ، كارخانىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ كۈندىن - كۈنگە ئېشىپ بېرىۋاتقان مەنىۋى مەدەنىيەتكە بولغان ئېھتىياجىنى توغرا ئىگىلەپ، ئەدەبىيات - سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرىنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇشقا شارائىت يارىتىپ بېرىش كېرەك. ئەدەبىيات - سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرى كارخانا ئورگانلىرى تەرىپىدىن ئەۋزەل شارائىتقا ئېرىشكەندىن كېيىن، تۆۋەندىكى ئۇچ ئىشنى چىڭ تۇتۇشى كېرەك. بۇنىڭ بىرى، كارخانا رايونلىرىدا ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغان شۇغۇللانغۇچىلارغا ئىجادىيەت زېمىنى هازىرلاپ بېرىش كېرەك، يەنى كارخانىلار، ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئىش ئورنىدا سەككىز سائەت مۇقىم تۇرۇپ مەشغۇلات ئېلىپ بارىدۇ. شۇڭا ئىجادىيەتچىلەرگە ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلاردا ئىشلەپچىقىرىش ۋە تۇرمۇشنىڭ ھەرقايسى ساھەلىرىگە تېخىمۇ چوڭقۇر چۆكۈپ، ئىشچىلار بىلەن قويۇق ئارىلىشىپ، ئەدەبىي ئىجادىيەتلىرىگە خام ماتېرىيال توپلاش شارائىتى يارىتىپ بېرىش كېرەك. ئۇچىنچىدىن، ئەدەبىيات - سەنئەت جەمئىيەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرى ئەدەبىيات سەنئەت ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنىڭ ئىجادىيەتلىرى ئۈستىدە پىكىر ئالماشتۇرۇش، تەھلىل قىلىش، تەجرىبە ئالماشتۇرۇش سورۇنى هازىرلاپ بېرىش كېرەك.

دېمەك، ئۇيغۇر ئەدەبىيات ساھەسىدىكى كارخانا رايون ئەدەبىياتىنى باشقا ساھە ئەدەبىياتى بىلەن ماس قەدەمدە راۋاجلاندۇرىمىز دەيدىكەنمىز، ئەدەبىيات - سەنئەتخادىملىرى ئالدى بىلەن كارخانا ئەدەبىياتىنىڭ ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ مۇھىم بىر تەرىكىبىي قىسمى ئىكەنلىكىنى چوڭقۇرتونۇپ، جاپادىن قورقماي، ئىشچىلارنىڭ قايناتاشقىنلىق هايات پائالىيەتلىرى ۋە ئېشىپچىقىرىش ئەھلىيىتىگە چوڭقۇر چۆكۈپ، تۇرمۇش ئۇسۇلىنى، يۇقىرى ماهارەت بىلەن ئىشچىلار سىنىپىنىڭ تۇرمۇشىنى، ئىشلەپچىقىرىش پائالىيەتلىرىنى جانلىق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى بارلىققا كەلتۈرۈپ كارخانا ئەدەبىياتىنى يۇكسەلدۈرۈشىمىز كېرەك.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

مەريەم بارات

«بالا مېھرى» ناملىق ھېكايە ھەققىدە

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلۇپ، ئايالىلار ئازادلىقى قولغا كەلتۈرۈلگەندىن كېيىن مەملىكىتىمىز ئايالىلىرىنىڭ ئاڭ سەۋىيىسى كۆندىن - كۈنگە ئۆسۈپ باردى. زور كۆپچىلىك ئايالىلار فېئودالىق ئەنئەنىۋى كۆز قاراشلارنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، ئۆزلىرىنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى قانۇن ئارقىلىق قوغداشنى ئۆگەندى. بىراق بىر قىسىم ئايالىلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ كىشىلىك ھوقۇقى ۋە ئۇنى قوغداش جەھەتتىكى بىلىمى يەنىلا يېتەرسىز. ئايالىلار ئۇنداق ياكى مۇنداق توسالغۇلار سەۋەبىدىن يەنىلا ئۆزلىرىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇقىنى دادىللىق بىلەن يۈرگۈزەلمەيۋاتىدۇ.

بىزنىڭ تەشۋىقات قوراللىرىمىز بولغان گېزىت - ژۇرناللار ئەلۋەتتە مۇشۇنداق تەرەپلەردە كەڭ ئاممىغا تەشۋىق - تەربىيە ئېلىپ بېرىش بىلەن بىرلىكتە، ئۇلارغا توغرا يول كۆرسىتىپ بېرىشى لازىم، دەپ قارايمەن. پازىل قادىرنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق 12 - سانىغا بېسىلغان «بالا مېھرى» ناملىق ھېكايىسىنى ئوقۇپ كۆڭلۈم غەش بولدى. بىز بۇ ھېكايىدىكى مۇنۇ بىر ئابزاس سۆزنى كۆرۈپ باقايلى:

«شۇ ئان بالا ماڭا بىر قارىدى - دە، سىماپ دانىچىسىدەك ئىككى تامچە ياش ئالمىدەك مەڭزىدىن سىرغىپ چۈشتى. يېتىم قېلىش ئالدىدا تۇرغان بىچارىنىڭ بالىلىق يۈرىكىدىن سىقىپ چىقارغان ئاشۇ ئىككى تامچە يېشى مېنى زىلزىلىگە سېلىۋەتتى، ئۇنىڭ ياشلىرىدىن، ماڭا تەلمۈرۈپ قاراشلىرىدىن، ھەممىنى چۈشەندىم. لېكىن ئايالىنىڭ پىكرى مېنى ساراسىمىگە قويدى، ئۇ بالىغا چىدىمايدىكەن. بالىنى ئۆزى باقماقچىكەن. ئەگەر بالىنى دادىسى تالاشسىچۇ؟ ئۇ تالاشسا ئالدى بىلەن ئايال ئاجرىشىمەن دەپ چىڭ تۇرغاندىن كېيىن قانۇن بويىچە بالا ئەلۋەتتە دادىسىغا بۇيرۇلىدۇ. دادىسىنىڭ رايىنى سىناپ باقماقچى بولدۇم.» بۇ يەردە قانداقتۇر ئالدى بىلەن كىم نىكاھىتىن ئاجرىشىمەن دەپ چىڭ تۇرۇۋالسا، قانۇن بويىچە بالا ئەلۋەتتە قارشى تەرەپكە قالدۇرۇلىدۇ، دېگەن يەكۈن چىقىرىلغان. «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى نىكاھ قانۇنى» نىڭ 29 - ماددىسىنىڭ 3 - تارمىقىدا مۇنداق دەپ بەلگىلەنگەن: «نىكاھىتىن ئاجراشقاندىن كېيىن، ئەمچەكتىكى بالىنى ئانىسىنىڭ بېقىشى پرىنسىپ قىلىنىدۇ.

ئەمچەكتىن ئايرىلغان بالىنى بېقىش مەسلىسىدە ئىككى تەرەپ پۈتۈشەلمىسە، خەلق سوت مەھكىمىسى بالىنىڭ ھوقۇق - مەنپەئىتىگە ۋە ئىككى تەرەپنىڭ كونكرېت ئەھۋالىغا قاراپ ھۆكۈم چىقىرىدۇ.» بۇ دېگەنلىك ئىكاھتىن ئاجرىشىش توغرا كەلگەندە، كىم ئالدى بىلەن دەۋا قىلسا، شۇ بالا بېقىش ھوقۇقىدىن كېچىش كېرەك دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى بالىلارغا پايدىلىق بولۇش پرىنسىپىنى چىقىش قىلىپ، ئاتا - ئانا ئىككى تەرەپنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئاساسەن، بالىلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق - مەنپەئىتىنى قوغداش پرىنسىپى ئاساسىدا، بىر تەرەپ قىلىش كېرەك، دېگەنلىك. ئەمچەكتىكى بالىنى پرىنسىپ جەھەتتە ئانىسى بېقىش كېرەك. مۇشۇنداق بىر ياقلىق قىلىش بوۋاقلارنىڭ سالامەتلىكىنى مۇھاپىزەت قىلىشقا پايدىلىق. ئالاھىدە ئەھۋال ئاستىدا، مەسىلەن، بالا ئانىسىنى ئەمەيدىغان ياكى باشقا ئالاھىدە سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئاتىسى تەرەپتىن بېقىلىسىمۇ بولىۋېرىدۇ. بالىنى كىم بېقىش مەسلىسىنى چوقۇم بالىنىڭ مەنپەئىتى ۋە ئىككى تەرەپنىڭ كونكرېت ئەھۋالىغا ئاساسەن بىر تەرەپ قىلىش كېرەك.

دېمەك، جۇڭخۇ خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نىكاھ قانۇنى ئايالىلار ۋە بالىلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق مەنپەئىتىنى قوغدايدۇ. ھەرگىزمۇ قارىتىۋېيۇق ھالدا بىر تەرەپنىڭ پىكرى بويىچە ياكى ئايال ئاۋۋال نىكاھتىن ئاجرىشىشنى تەلەپ قىلغانلىقى ئۈچۈن، ھەممىدىن ۋاز كېچىش كېرەك، دېگەننى تەكىتلىمەيدۇ.

ھېكايىدا مۇشۇ نۇقتىغا سەل قارالغان. بۇنداق بولغاندا، مېنىڭچە، قانۇنىدىن تولۇق خەۋەردار بولالمايلا ئوتتۇرا يولدا ئارىسالدا بولۇپ يۈرگەنلەر بۇنىڭدىن سەلبىي تەسىر ئېلىپ قېلىشى مۇمكىن. شۇڭا بىزنىڭ گېزىت - ژۇرناللىرىمىز مۇنداق تەرەپلەرگە ئىنچىكىلىك بىلەن ئەھمىيەت بېرىشى كېرەك.

مەن پازىل قادىرنىڭ تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈپ، كەڭ كىتابخانلارغا ئىستېتىك زوق بېغىشلايدىغان ياخشى ئەسەرلەرنى تەقدىم قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

ئارنوت بېرنست (ئەنگلىيە)

توپ خەۋىرى

(ھېكايە)

ھەرقېتىم لوندۇندىن ۋۇلىيان شەھىرىگە بارغىنىمدا، ئانام زادى بوسلىپ ۋوگزالىغا ئالدىمغا چىقىپ قويمايتتى. باشقا ئىشى چىقىپ قالسىمۇ، يەنىلا ماڭا ئۇچۇن تەييارلىق قىلىمەن دەپ چىقالمىدىم، دەپ قويۇاتتى. شۇڭا مەن ئىپودىن ماشىنىغا يالغۇز ئولتۇرۇپ بوسلىرغا باراتتىم، بۇگۇن مەن يوستون ۋوگزالىدا ئېگىنىس بىلەن خوشلىشىپ پويىزغا چىقتىم ـ دە، ھاياتىمدىكى ئەڭ خۇشاللىق ئىشنى ئانامغا قايسى تەرىقىدە يەتكۈزۈش ئۈستىدە ئويلىنىشقا باشلىدىم.

ئادەتتە مەن ھەر يەكشەنبە كۈنى ئانامغا خەت يېزىپ، ئۇزۇمنىڭ پائالىيەتلىرىنى خەۋەر قىلاتتىم. ئانام مېنىڭ دوست ـ يارەنلىرىمنىڭ ئىسمىنىلا بىلىپ قالماستىن، بەلكى ئۇلارنىڭ نېمە خىزمەت قىلىدىغانلىقىنىمۇ ئېنىق بىلەتتى. مەن خەتلىرىمدە ئېگىنىس ۋە ئۇنىڭ ئائىلە ئەھۋالى توغرىسىدا يېزىپ تۇرغان بولساممۇ، لېكىن ئانامغا مەن ئېگىنىسنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، ئېگىنىسمۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ، مەن ئۇنى سۆيىمەن، ئۇنىڭمۇ مېنى سۆيىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن، ھامان بىر كۈنى ئۇنىڭغا توي قىلىش تەكلىپىنى قويىمەن، دېگەنلەرنى يازالمايتتىم. مەن ئېگىنىسقا توي قىلىش تەلىپىنى قويۇۋېدىم، ئۇ قوشۇلدى. لېكىن ئانام مېنىڭ بەختلىك كۈنلىرىمىنىڭ يېقىنلىشىپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى. مەن ئانامغا ئېيتماقچى بولغان ئالاھىدە خۇش خەۋەر مۇشۇ ئىدى.

مەن تۇل خوتۇننىڭ يالغۇز ئوغلى ھەم ئۇنىڭ بارلىقى ئىدىم. لېكىن مەن ئانامنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان بىر قىز بىلەن توي قىلىشقا پۇتۇشۇپ قويغىنىمنى ئانامغا تېخى ئېيتمىغانىدىم. ئانام بۇنى ئاڭلىسا دەسلەپتە ھەيران قېلىشى، ھەتتا كۆڭلى يېرىم بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى. شۇڭا بۇ ئىش مېنىڭ بېشىمنى بەكلا قاتۇردى.

مەن ئۆيىمىزنىڭ ئالدىغا ئەمدىلا كېلىشىمگە ئانام ئىشىكنى ئاچتى. ئۇ ئۇچىسىغا يېپەك كۆڭلەك كىيىۋالغان، بۇلاپكا تاقىۋالغانىدى. ئۇ مېنىڭ ئادەتتىكىدەك سۆيۈپ تۇرۇپ:

— ھەي، قىلىپ ياخشىمۇ سەن؟— دېدى.

— ناھايىتى ياخشى، ئانا،— دېدىم مەن.

مەن ئانامنىڭ بۇرۇنقىدىنمۇ بەكرەك جىددىيلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى دەررۇ سېزىپ قالدىم. ئۇنىڭ كۆلۈپ تۇرغان كۆزلىرى ياشقا تولغان بولۇپ، ھەربىر تال-لىرى قىزلارغا ئوخشاش چاقچاقانىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ 48 ياشقا كىرگەن بولۇپ، تۆل ئولتۇرۇۋاتقىنىغا 25 يىل بولغانىدى. ئۇ ئەر - خوتۇنلۇق تۇرمۇشنىڭ خۇۋلۇقىنى ئازلا كۆردى. بۇگۈن ئۇ نېمە ئۈچۈندۇ خېلىلا ياشىرىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى.

ئۇ مېنىڭ توي قىلىشقا پۈتۈشۈپ قويغانلىقىمنى ئۇقۇپ قالغانىدۇ دېگەن خىيال كالامدىن كەچتى. گەرچە ھېچنېمە دېمىگەن بولسىمۇ بىر ئاز جىددىلىشىۋاتاتتىم. مەن كەچلىك تاماق ۋاقتىدا بۇ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتماقچى بولۇپ، بالىخانىغا چىقتىم. بۇ چاغدا ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى. ئانام ئۆي خىزمەتچىلىرىنى ساقلاپ تۇرماستىن دەرھال ئۆزى يۈگۈرۈپ بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى. بۇ مېنىڭ سومكامنى ئېلىپ كىرگەن مەدىكار ئىدى. مەن پەلەمپەيدىن پەسكە چۈشۈۋاتقىنىمدا ئىشىك قوڭغۇرىقى يەنە جىرىڭلىدى. ئانام ئاشخانىدىن چىقتى، بىراق مەن ئانامدىن بىر قەدەم تېز كېلىپ قالدىم. مەن كۆلۈپ تۇرۇپ ئىشىكنى ئاچتىم. كۆز ئالدىمدا ياش بىر ئۆي خىزمەتكارى تۇراتتى.

— كەچۈرۈڭ، تاۋسىن خانىم بىر نەچچە تال ۋىلكا ئېلىپ چىقىشقا بۇيرۇغانىدى، بولامدىكىن؟

— ئەلۋەتتە بولىدۇ،— دېدى ئانام مېنىڭ ئارقامدا تۇرۇپ،— جىنسىدەك تۇرۇپ تۇرۇڭ.

ئانام چىنە - قاچا ئىشكاپىدىن ئالىيۇمىن ۋىلكىدىن بىر نەچچىنى ئېلىپ، قوشنىمىز-نىڭ ئۆي خىزمەتكارىغا بەردى - دە، ئاشخانىغاكىرىپ كەتتى. مەن ئۆي ئىچىدە تۇياق-تىن - بۇياققا مېڭىپ، ھەم خۇشال بولاتتىم، ھەم جىددىيلىشىپ كېتىپ باراتتىم. مەن ئالدى بىلەن مېھمانخانىغا قاراپ چىقتىم، ھېچقانداق ئۆزگىرىش يوق ئىدى. ئاندىن تاماقخانىغا كىرىپ ھەيران قالدىم. كەچ-لىك تاماققا راسلانغان شىرە ئۈستىدە ئۈچ كىشىلىك قاچا - قۇچا تۇراتتى.

قىزىق ئىشقۇ بۇ، دېدىم مەن ئۆز-چىمدە، ئۈچ كىشىلىك تاماق قاچىسى تۇرىدىغۇ. بۇ توغرىلىق ئانام ماڭا بىر نېمە دېمىگەن ئىدىغۇ.

ئانام مۇناسىۋەتكە ناھايىتى ماھىر ئىدى. ئۇ ئادەمنىڭ خىيالىغا كىرىپ باقمايدىغان ئىشلاردا ھەقسىزتەنمۇ مۆجىزە يارىتالايتتى. لېكىن مەن ئانامنىڭ ئېگىز-لىگى بىلەن توي قىلىشقا پۈتۈشۈپ قويغىنىمنى قانداق بىلىپ قالغانلىقىنى زادىلا چۈشىنەلمە-دىم. مەن ئانام ئېگىنىگە بىلەن خەت ياكى تېلېفون ئارقىلىق ئالاقىلىشىپ بېرلىكتە پىلان تۈزگەن بولۇشى مۇمكىن، دەپ پەرەز قىلدىم، ئەمما ئېگىنىگە ماڭا بۇ-لىرغا بارالمايدىغانلىقىنى ئېيتقانىدە-غۇ، لېكىن ئۇ بۇ يەرگە كېلىپ بولغان بولسا، ئانام ئاللىبۇرۇن بىر يەرگە يو-شۇرۇپ قويغان بولۇشى ياكى ئۇنىڭ كېلىشىنى كۈتۈۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. بولمىسا ئانام نېمانچە جىددىيلىشىپ كېتىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن ئىشىكنى ئۆزى ئېچىشقا ئالدىرايدۇ؟

مەن ئاشخاندىن چىقتىم. شەرەنى يوشۇرۇن كۆزەتكەنلىكىمنى ئانامغا چاندۇرماسلىققا تىرىشاتتىم. مەن كاردور- دىن ئۆتۈپ مېھمانخانىغا كىرىشىمگە ئىشىك قوغدۇرىقى ئۇچىنچى قېتىم جىرىڭلىدى. ئانام ئۇچىنچى قېتىم ئاشخانىدىن يۈگۈرۈپ چىقتى.

ئاھ خۇدا! ئەگەر ئۇ راستتىنلا ئېگىنىس بولۇپ قالسا، قانداق بولۇپ كېتەر ھە! مېنىڭ ۋۇجۇدۇمنى تىترەك باستى. مەن ئىشىكنى ئاچتىم. ئۆيگە كەلگىنى نىكسون ئەپەندى ئىكەن. ئۇ بىزنىڭ ئائىلىنىڭ كونا دوستى بولۇپ، يېشى 50 تىن ئېشىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ بىر نەچچە يۈرۈش ئۆي - جايى بار ئىدى. ئىجارە ھەققىنى ئۆزى ئالاتتى ھەم ئۆيلەرنى ئۆزى رېمونت قىلدۇرۇپ بېرەتتى. كىشىلەر ئۇنى «مۇلايىم خوجايىن» دەپ شەتتى. دادام كېسەل بولۇپ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغان جاپالىق كۈنلەردە، ئۇ ئەخلاقىي نۇقتىدىن ئانامغا ياردەم قىلغانىدى.

— يېگىت، سېنى كۆرگىنىمگە ناھايىتى خۇشالمەن، — دېدى ئۇ ئۆيگە كىرىۋېتىپ.

— نىكسون ئەپەندى، بىزنىڭكىگە كەچلىك تاماققا كەلدى، قىلىپ، — دېدى ئانام ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈۋېتىپ.

مەن نىكسون ئەپەندىگە ناھايىتى ئامراق بولسامۇ، لېكىن ئۇنىڭ بۇ ۋاقىتتا كېلىشى مېنى ئانچە خۇشال قىلمىدى. چۈنكى مەن ئانام بىلەن ئايرىم سۆزلىشىشنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ قويغانىدىم. شۇ تاپتا نىكسون ئەپەندىنىڭ ئالدىدا ناتونۇش بىر قىز بىلەن توي قىلىشقا پۈتۈشكەنلىكىمنى ئانامغا ئېيتالمايتتىم. ئىلگىرى مەن ئۆيگە كەلگەن چاغلاردىمۇ ئۇ بىزنىڭكىگە كەچلىك تاماققا كېلەتتى، لېكىن ئەزەلدىن مەن كەلگەن بىرىنچى كۈنىلا كېلىپ باقمىغانىدى. قانداقلا بولمىسۇن مەن نارازىلىقىمنى قىلچە چاندۇرمىدىم.

بىز كەچلىك تاماققا ئولتۇردۇق، تاماملار شۇنداق مول ۋە ئېسىل بولسىمۇ، ئانام بىزنى تاماققا شۇنچە زورلىسىمۇ، تاماقنى كۆپ يېگىمىز كەلمىدى.

مەن ئانامنىڭ ئىشلىرىدىن قانداق تۇر بىرەر مەسىلە چىقىپ قالغان بولسا، نىكسون ئەپەندى ئارقىلىق ماڭا چۈشەندۈرۈپ قويماقچى بولدىمىكىن، دەپ گۇمانلاندىم. بىراق بۇ مېنىڭ قىزىقىشىمنى قوزغىتىيالمايتتى. چۈنكى مېنىڭ ئېقتىسادىي جەھەتتىن غېمىم يوق ئىدى، ئانام بىلەن بىر ئايالنى تامامەن بېقىپ كېتەلەيتتىم. كاللامغا توي ئىشىملا كىرىۋالغانىدى. توي قىلىشقا پۈتۈشۈپ قويغانلىقىمنى نېكسون ئەپەندى قايتقاندىن كېيىن ئانامغا قانداق ئېيتىشنى خىيال قىلاتتىم.

مەن تاماقنى يەنە ئازراق يېدىم - دە، ئورنىمدىن تۇرۇپ ئانامغا پوچتىخانىغا بېرىپ خەت سالىدىغانلىقىمنى ئېيتتىم.

— ئەتە بارساڭ بولامدۇ، قەدىرلىكىم؟ — دەپ سورىدى ئانام مەندىن.

— ياق، بولمايدۇ، — دېدىم مەن، ئويلاپ كۆرۈڭ، ئېگىنىس مېنىڭ ساق - سالامەت يېتىپ كەلگەنلىكىمنى ئىككى كۈن گۇمان قىلمىسا، مۇھەببەتكە بولغان سادا- قىتىمنى ھېس قىلالمىسا، قانداق بولغىنى.

— قىزلارغا سالماقچىمۇ؟ — دېدى

نىكسون ئەپەندى كۈلۈپ تۇرۇپ.

— شۇنداق، — دېدىم مەن قەتئىيلىك بىلەن.

مەن پوچتىخانىغا بېرىپ سۆيۈملۈك ئېگىنىسقا خەت سالدىم. ئۆيگە قايتىپ كەلگىچە نىكسون ئەپەندىنىڭ كېتىپ قېلىشىنى شۇنچە ئارزۇ قىلغان بولسامۇ، لېكىن ئۇ يەنىلا قايتماپتۇ. ئۇ مېھمانخانا ئۆيىدە يالغۇز ئولتۇرۇپ، ئالدى دەرىجىلىك سىگارتنى چېكىۋاتقانىكەن.

— ئانام قېنى؟ — سورىدىم مەن.

— ئۇ ھېلى چىقىپ كەتتى، كەل، ئولتۇر، سىگارت چەك، مەن سەن بىلەن ئەھۋاللىشاي دەيمەن، فىلىپ، — دېدى نىكسون ئەپەندى.

— رەھمەت، نىكسون تاغا، — دېدىم ئۇنىڭ قولىدىن بىر تال سىگارتنى ئېلىپ. مەن نىكسون ئەپەندىنىڭ گېپىنىڭ تېزرەك ئاخىرلىشىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. چۈنكى يۈتۈن ئوي خىيالىم ئېگىنىيىتىلا قالغانىدى.

— ئۇنداق بولسا بالام، گەپنى ئەگىتىپ يۈرمەي تۈزلا قىلاي، ئېيتىپ باقە، مەن ساڭا دادا بولسام قانداق پىكرىڭ بار؟ — دېدى نىكسون ئەپەندى.

— نېمە؟ — بۇ گەپنى ئاڭلاپ خۇددى توك سوقۇۋەتكەندەك تىترەپ كەتتىم، — سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىز، سىز ئانام بىلەن... — دېدىم دۇدۇقلاپ.

ئۇ بېشىنى لىڭشىتتى.

— ھەئە، دېمەكچى بولغىنىم شۇ، ئوغلۇم، تۇنۈگۈن ئاناڭ ماڭا ياتلىق بولۇشقا ماقۇل بولدى. بۇ ئىشلارغا بىر مەزگىل بولغاندى، ھېراق ئۇ يازغان خېتىدە «كىتابخانلار ئۈچۈن تەرمىلەر» بۇلارنى ئەسكەرتمىگەن ئوخشايدۇ. ئانا بولغان ئادەمنىڭ بۇ ئىش توغرىلىق ئوغلىغا ئېغىز ئېچمىشى قېيىن، شۇنداقمۇ؟ ئۇ قەدىرلىكىم فىلىپ، نىكسون ئەپەندى مېنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ، مەنمۇ ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغاندەك قىلىمەن، بىر نەچچە كۈننىڭ ئىچىدىلا ماڭا توي قىلىش تەلىپىنى قويىدۇ... دەپ يازالمايدۇ - دە، بۇنداق يېزىشقا ئۇنىڭ قولى قانداقمۇ بارسۇن؟! شۇنداقمۇ؟

مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي كۈلۈپ كەتتىم.

— قېنى قولىڭنى ئەكىلىڭ. ئەمىز قول ئېلىشايلى، — دېدىم قىزغىنلىق بىلەن، — مەن ناھايىتى خۇشال.

بىر دەمدىن كېيىن ئانام خىجىل بولغان ھالدا كىرىپ كەلدى.

— ئوغلىمىز مەن ناھايىتى خۇشال دەۋاتىدۇ، سالا، — دېدى نىكسون ئەپەندى قىسقىلا قىلىپ.

شۇ ئاخشىمى ئۆزۈمنىڭ توي ئىشى توغرىسىدا ھېچنېمە دېمىدىم. مەن ئەزەلدىن ئانامنىڭ مەسىلىيا قىلىش كۆچىنىڭ يوقالمىغانلىقىنى، ئۇنى ياخشى كۆرىدىغان ئەرلىرىنىڭ بارلىقىنى ھەمدە ئانامنىڭ ئۆيدىكى تەنھا تۇرمۇشىنىڭ ئۇ تەلەپ قىلىدىغان تۇرمۇشنىڭ ھەممىسى ئەمەسلىكىنى ئويلاپ باقمايتىكەنمەن. مەن ئۆزۈمنىڭ غېمىنىلا يەيدىغانلىقىمدىن قاتتىق خىجىل بولدۇم. شۇنان ئۆزۈمنىڭ خۇشاللىقىنىڭ ئانامنىڭ خۇشاللىقىغا دەخلى يەتكۈزۈپ قويماسلىقى ئۈچۈن، ئۆزۈمنىڭ توي ئىشىنى ئەتە ئەتىگەندە ئېيتماقچى بولدۇم.

ژۇرنىلىنىڭ 1988 - يىللىق 6 - سانىدىن، مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

گاپتورلار

بىلەن

مۇھەررىرلەر

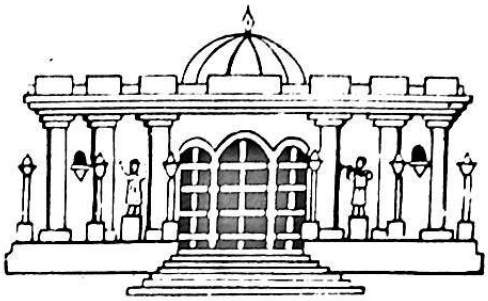

سۈرەتلەرنى قېيۇم تۈرسۇن تارتقان

تارىم

TARIMA MONTHLY LITERATURE JOURNAL IN UIGHUR LANGUAGE

《塔里木》文学月刊（维吾尔文）

1992 - يىل 10- سان (380 - سان) ، 42 - يىل نەشرى .

تۇزگۈچى « تارىم » ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى .

ئۇرۇمچى جەنۇبىي دوستلۇق يولى 22 - قورۇ ، تېلېفون نومۇرى : 416214 .

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ، شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى .

ئۇرۇمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلىدۇ . مەملىكەت بويىچە ھەممە جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇشتېرى قوبۇل قىلىدۇ .

编　　辑：《塔里木》编辑部

出　　版：新疆人民出版社

印　　刷：新疆新华印刷厂

发　　行：乌鲁木齐市邮局

订阅、零售：各地邮局所

خەلقئارالىق بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى : ISSN 1002 - 9044

国际统一刊号：ISSN 1002－9044

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى : CN 65 - 1010 / I

国内统一刊号：CN 65－1010／I

پوچتا ۋاكالەت نومۇرى : 66 - 58 ، باسما تاۋاق : 10 ، باھاسى : 1.70 يۈەن

邮发代号：58－66 定　价：1.70 元

پوچتا نومۇرى : 830000

邮政编码：830000